

Т Е М А Т И Ч Н Й Й Н О М Е Р

Здоров'я нації – добробут держави

Здоров'я України

М Е Д И Ч Н А Г А З Е Т А

o p i n i o n

МЕДИЧНА ГА

Педіатрія

**№ 3 (30)
липень 2014 р.
20 000 примірників
Передплатний індекс 37638**

Доктор медицинских наук,
профессор
Олег Шадрин

Детская гастроэнтерология: настоящее и будущее

Читайте на сторінці **16**

**Доктор медицинских наук,
профессор
Маргарита Денисова**

Особенности течения хронических вирусных гепатитов у детей на современном этапе

Читайте на сторінці **28**

Доктор медичних наук,
професор
В'ячеслав Бережний

Читайте на сторінці **32**

Доктор медичних наук,
професор
Юрій Марушко

Транзиторна лактазна недостатність у дітей

Читайте на сторінці **38**

**Доктор медицинских наук,
профессор
Ольга Белоусова**

Хронические энтериты у детей

Читайте на сторінці **41**

Виходить 4 рази на рік

Профілактика інфекцій респираторного тракта у дітей с постійною бактеріальним лизатом ОМ-85

**Інфекції респираторного тракту (ІРТ) являються одними із найбільш
расповсюдженіх захворювань у людей всіх вікових груп і
представляють серйозну медичинську та економічну проблему.**

ІРТ включають інфекції верхніх та нижніх дихальних шляхів та можуть викликатися широким спектром мікроорганизмів. Основною причиною захворювання є віруси, зокрема віруси грипу та парагрипу, респіраторно-синцитіальний вірус, адено-вірус та ріновірус. В то ж часе этиологічним фактором рецидивуючих ІРТ (РІРТ) можуть виступати різноманітні бактерії, включаючи *Acinetobacter* spp., *Chlamydophila pneumoniae*, *Enterobacteriaceae*, *Haemophilus influenzae*, *Legionella pneumophila*, *Moraxella catarrhalis*, *Mycoplasma pneumoniae*, *Neocardia asteroides*, *Pasteurella multocida*, *Pseudomonas aeruginosa*, *Staphylococcus aureus*, *Stenotrophomonas maltophilia*, *Streptococcus pneumoniae* та *Streptococcus pyogenes*.

В епідеміологіческих дослідженнях отримано убедливі докази того, що ІРТ є найбільш значимою причиною захворюваності та смертності у дітей. В докладі Всесвітньої організації охорони здоров'я за 1998 р. вказано, що острові інфекції низких дихальних шляхів займають 19% в структурі смертності дітей до 5 років та щорічно викликають близько 2 млн летальних випадків у дитячій популяції. Крім того, в численних дослідженнях встановлено, що ці інфекції розвиваються частіше при наявності ряду предрасполагаючих факторів, таких як куріння, загрязнений повітря в приміщеннях, іскусственне вскармлювання, посещення дитячих дошкільних установ та ін. Захворюваність ІРТ у дітей зменшується з віком, однак навіть у підлітковому віці ІРТ региструються в середньому два рази в рік.

Большою проблемою є соціально-економічний ущерб від ІРТ, включаючи затрати на ліки та обслуговування симптомів, профілактику осложнень, расходи на временну нетрудоспособність, затрати на медичну допомогу, госпіталізацію, больничні листи для родітелей по уходу за дитиною та ін.

Учитуючи накопичений масив епідеміологіческих та соціально-економіческих даних, що вказують на необхідність використання альтернативних (без назначення антибіотиків) методів контролю ІРТ, все більшу актуальність приобреє перспективний фармакологічний підхід до профілактики та лікування.

ІРТ – бактеріальні лизати, серед яких найбільш вивченим та широко застосовуваним є препарат Бронхо-Мунал® (ОМ-85).

Іммуномодулюючі властивості бактеріального лизата Бронхо-Мунал® (ОМ-85)

Одним з ефективних та безпекінних підходів до профілактики та лікування островіх та рецидивуючих ІРТ є підвищення неспецифічного іммунного відповіді путем активування врожденних захисних механізмів. Іменно так діє бактеріальний лизат, який представляє собою комбінацію бактеріальних антигенів, що виробляються інактивованими патогенами.

ОМ-85 – бактеріальний іммуномодулятор, отриманий методом хімічного лізису грам-позитивних та грам-негативних бактерій – найбільш часто викликаючих ІРТ (*Haemophilus influenzae*, *Branhamella catarrhalis*, *Klebsiella pneumoniae*, *Klebsiella ozaenae*, *Streptococcus pneumoniae*, *Streptococcus pyogenes*, *Streptococcus viridans* та *Staphylococcus aureus*). Це лиофілізований екстракт, призначений для перорального вживання, що містить протеїни, пептиди, а також слідові кількості ліпополісахаридів.

Детська лікарська форма препарата Бронхо-Мунал® (ОМ-85) містить 3,5 мг бактеріального екстракту, взрослая форма – 7 мг.

При пероральному застосуванні препарата Бронхо-Мунал® (ОМ-85) бактеріальний лизат накаплюється в пейєрових бляшках слизистої оболонки пищеварительного тракту. Клетки пейєрових бляшок поглощають антиген та презентують його субепітеліальним лімфоїдним клеткам, індукуючи таким чином гуморальний іммунний відповідь, що приводить до підвищеної продукції іммуноглобулінів, інгібуючи вторинну інвазію мікроорганизмів. Крім того, взаємодействіє лизат з пейєровими бляшками, стимулюючи лімфоїдні клетки, які мігрують через регіонарні лімфоузли в грудний проток, а потім з кровотоком попадають в слизисті оболонки пищеварительного тракту, дихальних шляхів та інших органів, де виконують захисну функцію, підвищуючи можливості іммунної захисту проти бактерій та вірусів.

Рис. Механізми дії ОМ-85

Захисний ефект бактеріального лизата ОМ-85 досягається передусім завдяки його іммуномодулюючому дію відносно гуморального та клеточного іммунного відповіді. В частності, в недавніх дослідженнях було встановлено, що іммунопротекторні ефекти ОМ-85 опосередковані стимуляцією відповіді Т-хелперів 1 типу (Th1) та індукцією синтезу В-клетками іммуноглобулінів, переважно IgA.

Паралельно з впливом на клеточний відповідь ОМ-85 також підвищує врожденний іммунитет в легенях за рахунок стимуляції активності фагоцитів та, зокрема, підвищення деструкції патогенних мікроорганизмів.

Стимуляція фагоцитуючих клеток під впливом ОМ-85 відбувається з допомогою декількох механізмів. В експериментальних дослідженнях було показано, що ОМ-85 підвищує так називаний респіраторний взрив – продукцію супероксиду та нітрату альвеолярними макрофагами – і таким чином підвищує микробицидну та цитолітичну активність. Крім того, ОМ-85 підвищує экспресію молекул адгезії та стимулює CD14-незалежний путь активування фагоцитів. Основні механізми дії ОМ-85 представлені на рисунку.

Ефективність та безпека бактеріального лизата Бронхо-Мунал® П (ОМ-85) у дітей

Підвищення специфічного та неспецифічного іммунного відповіді є ключевим моментом в профілактиці та лікуванні РІРТ. В цьому контексті ефективність ОМ-85 як іммуностимулятора досліджувалася в численних клініческих дослідженнях

і аналізувалася в систематических обзорах. Некоторі з цих дослідженняв представлені в таблиці.

В більшості рандомізованих дубль-контролюваних клініческих дослідженнях, проведених у дітей з ІРТ, були продемонстровані ефективність та безпека препарата Бронхо-Мунал® (ОМ-85).

Collet та спів. (1993) дослідили ефективність терапії ОМ-85 у 423 дітей від 6 до 36 місяців, посещаючих дитячі дошкільні установи. На протяжінні 3 місяців терапії ризик розвиття ≥3 епізодів інфекцій верхніх дихальних шляхів був на 48% нижчий у групі дітей, які отримали ОМ-85, порівняно з групою плацебо.

У дітей від 6 до 13 років ІРТ є найчастішою причиною пропусків у школі. В дослідженії Jara-Perez та спів. (2000) було продемонстровано превентивний ефект ОМ-85 відносно островіх ІРТ (ОІРТ) у 200 дівочок, які живуть у домі дитини; такі діти, як відомо, мають особливо високу предрасположеність до мікробної контамінації та, зокрема, РІРТ. В кінці дослідження середнє кількість ОІРТ у групі активної терапії ОМ-85 становило 1,0 (0,0-3,0; 5-й та 95-й перцентілі), у групі плацебо – 3,0 (2,0-5,0; 5-й та 95-й перцентілі) ($p < 0,05$). Автори також установили, що лікування ОМ-85 значно зменшило кількість пропущених днів в школі, потребу в антибіотиках та тривалість захворювання порівняно з соотвітсвуючими показниками в разі плацебо ($p < 0,001$).

Продовження на стр. 4.

Профілактика інфекцій респираторного тракту у дітей с поміщю бактеріального лизата ОМ-85

Продовження. Начало на стр. 3.

Таблиця. Клініческі исследовання ОМ-85 у дітей

Ісследование, год	Количество пациентов в группах терапии	Возраст	Характеристика пациентов	Лечение	Наблюдение	Результаты
Collet J.P. et al., 1993	ОМ-85 n=210, плацебо n=213	6-36 мес	Девочки, посещающие детские дошкольные учреждения	1 капсула в день 10 дней в месяц в течение 3 мес	7,5 мес, включая период лечения	Во время периода терапии снижение риска ИРТ (ОР 0,52; 95% ДИ 0,31-0,86)
Jara-Perez J.V. et al., 2000	ОМ-85 n=99, плацебо n=100	6-13 лет	Девочки с ОИРТ, проживающие в доме ребенка	1 капсула в день 10 дней в месяц в течение 3 мес	6 мес, включая период лечения	Снижение частоты ОИРТ ($p<0,001$); уменьшение длительности заболевания, потребности в антибиотиках и пропущенных дней в школе ($p<0,001$)
Gutierrez-Tarango M.D. et al., 2001	ОМ-85 n=26, плацебо n=28	1-12 лет	Дети с РИРТ	1 капсула в день 10 дней в месяц в течение 3 мес; через 6 мес такой же курс	12 мес, включая период лечения	Уменьшение количества ОИРТ, потребности в антибиотиках и длительности ОИРТ ($p<0,001$)
Schaad U.B. et al., 2002	ОМ-85 n=120, плацебо n=100	26-96 мес	Дети с РИРТ	1 капсула в день 1 мес; 1 капсула в день 10 дней 3-й, 4-й и 5-й месяцы	6 мес, включая период лечения	Снижение частоты РИРТ ($p<0,05$); максимальная эффективность у детей с ≥ 3 РИРТ в год
Del Rio Navarro B.E. et al., 2003	ОМ-85 n=20, плацебо n=20	3-6 лет	Дети с ОИРТ и низким уровнем IgG	1 капсула в день 10 дней в месяц в течение 3 мес	6 мес, включая период лечения	Снижение частоты ОИРТ ($p<0,001$) и уровня IgG4 ($p<0,05$)
Razi C.H. et al., 2010	ОМ-85 n=35, плацебо n=40	1-6 лет	Дети с візингом (свистящим дыханием)	1 капсула в день 10 дней в месяц в течение 3 мес	12 мес	Снижение частоты приступов візинга ($p<0,001$) и риска ОИРТ ($p<0,001$)
Karaca N.E. et al., 2011	ОМ-85 n=37, отсутствие лечения n=213	12-156 мес	Дети с дефицитом IgA	1 капсула в день 10 дней в месяц в течение 3 мес; отсутствие лечения следующие 9 мес. 26 детей получили 1 курс терапии, 11 – два и более курса	50 мес	Ни одного случая аутоіммунних захворювань

Ефективність в профілактиці ІРТ у дітей дошкільного і шкільного віку була підтверджена в ісследуванні Gutierrez-Tarango і соавт. (2001). В цьому клінічному іспитанні, помимо уменьшення кількості ІРТ в групі ОМ-85 по сравненню з групой плацебо ($5,04 \pm 1,99$ vs $8,0 \pm 2,55$ соотвественно), автори наблюдали значительне сниження курсів антибіотиків ($p<0,001$ в обоих случаях).

В ісследуванні Schaad і соавт. (2002) у дітей в віці від 3 до 8 років з повторними ОІРТ примененіе ОМ-85 обеспечило достовірне сниження частоти захворювань. Терапія ОМ-85 значително уменьшила середнюю заболеваність інфекціями верхніх дихальчих путей на 16% ($p<0,05$ по сравненню з групой плацебо). Розличия между двумя групами наростили на протяжении 5-месячного періоду лечення і не скілько уменьшились в періоде наблюдения. Следует отметить, что частота ОІРТ в данном ісследуванні снижалась хотя і статистично значимо, але в меншій ступені, чим в ісследуваннях Jara-Perez і соавт. і Gutierrez-Tarango і соавт. Тем не менше в цих двох клініческих іспитаннях принимали участь діти, проживающие в дому

ребенка і в регіоне з високим рівнем загрязнення зовнішньої середи, – популяции, особливо подвержені РІРТ. Таким образом, можна предположить, що ефективність ОМ-85 тем більше, чим вище исходний ризик ІРТ.

Висока частота обострень, обусловлені інфекційними агентами, являється значимим неблагоприятним предиктором у дітей з візингом (свистящим дыханием) і бронхиальною астмою. Тем не менше в большинстві клініческих ісследувань у дітей з цими состояннями висока частота обострень служила критерієм ісклучення. В то же время на сегодня доказано, что обратимость тяжелых атопических заболеваний, в частности астмы, по мере их персистирования уменьшается. Базисные препараты, в том числе ингаляционные кортикостероиды, обладают недостаточной эффективностью в предотвращении вирус-індукованих приступов візинга в дитячій популяції. Следовательно, такі діти нуждаються в більш ефективних стратегіях первичной і вторичной профілактики. Ефективність ОМ-85 в снижении частоти приступов візинга изучалась в ісследуванні Razi

і соавт. (2010) у 75 дітей дошкільного віку. В цьому рандомізованному дубльоному сплюснутию клініческому іспитанні терапія ОМ-85 асоціювалась зі зниженням частоти візинга на 37,9% по сравненню з плацебо. Це свідчить про те, що примененіе ОМ-85 являється ефективною стратегією вторичной профілактики у дітей з ІРТ-індуктованим візингом як атопіческої, так і неатопіческої природи.

В серії ранніх ісследувань було продемонстровано, що у взрослих пацієнтів ОМ-85 підвищує рівень секреторного IgA, а також сывороточні рівні IgA, IgG і IgM. В то же время в небольшому рандомізованному дубльоному сплюснутию плацебо-контролюваному ісследуванні, выполненному у дітей з РІРТ, було установлено значительное снижение субкласса IgG4 под действием ОМ-85. Учитывая достоверную роль IgG4 в развитии реакций гиперчувствительности I типа, эти данные позволяют рассматривать ОМ-85 в качестве перспективного препарата для снижения частоты РІРТ у дітей з алергіческими захворюваннями.

Чтобы определить, может ли препарат Бронхо-Мунал® ОМ-85 индуцировать

аутоіммунні реакції, було проведено ісследование цього препарата у дітей з дефіцитом IgA (Karaca et al., 2011). В данном 4-летнем проспективном ісследуванні принять участие 63 дітей з дефіцитом IgA, рецидивирующими фебрільними інфекціями і ІРТ, з яких 37 отримали ОМ-85. К концу ісследування ні в основній, ні в контрольній групах не наблюдалось яких-либо клініческих або лабораторних признаків аутоіммунного процеса.

Ефективність ОМ-85 в лечении ІРТ також ізучалась в систематических обзорах і метааналізах. Чоби оцінити ефективність ОМ-85 в профілактиці ІРТ у дітей, в 2010 р. Schaad і соавт. провели систематичний обзор, включаючи 8 рандомізованних контролюваних ісследувань з участием дітей в віці від 1 до 12 років. Автори установили, що ОМ-85 знижує частоту ІРТ в середньому на 26,2%. При цьому вище була исходний ризик ІРТ, тем більшу ефективність демонструвала ОМ-85.

В систематичному обзорі «Іммуностимулятори в профілактиці інфекцій респіраторного тракту у дітей» Del Rio Navarro і соавт. (2012) указують, що в 35 проаналізованих ісследуваннях (4060 пацієнтів в віці до 18 років без бронхиальній астми, алергії, атопії і хроніческих респіраторних захворювань в анамнезі) частота ІРТ знижувалась в середньому на 40%. В обзор вошли 9 клініческих ісследувань, в яких ізучалась ОМ-85 (852 пацієнтів), при цьому общий ефект терапії становив Z=5,19 ($p<0,001$).

Выводы

Профілактическа стратегія остається фундаментальним напрямом в уменьшении заболеваемости ІРТ. На сьогодні ефективність і безпосередність бактеріального лизата ОМ-85 (Бронхо-Мунал®) продемонстровані в многочисленных клініческих ісследуваннях і їх метааналізах. В профілактиці респіраторних інфекцій препарат Бронхо-Мунал® (ОМ-85) характеризується выгодним соотношением «польза/риск». Учитывая достоверное снижение частоты ІРТ и ряд дополнительных благоприятных эффектов, таких как уменьшение потребности в антибиотиках, облегчение симптомов и уменьшение продолжительности заболевания, препарат Бронхо-Мунал® (ОМ-85) является рациональной альтернативой традиционному применению антибактериальных препаратов.

Список литературы находится в редакции.

De Benedetto F., Sevieri G. Prevention of respiratory tract infections with bacterial lysate OM-85 bronchomunal in children and adults: a state of the art. Multidiscip Respir Med. 2013; 8 (1): 33.

Сокращенный перевод с англ.
Алексея Терещенко

4-12-БРМ-РЕЦ-0913

Детская аллергология: от науки к практике

Проблемы детской аллергологии с каждым годом приобретают все большую актуальность, так как за последние несколько десятилетий отмечается стремительный рост заболеваемости аллергической патологией. В Украине в успешной работе детской аллергологической службы принимает участие целая система медицинских учреждений, одним из ключевых и главенствующих звеньев которой является ГУ «Институт педиатрии, акушерства и гинекологии НАМН Украины». О современном видении развития научной и практической детской аллергологии нашему изданию рассказал академик НАМН Украины, директор ГУ «Институт педиатрии, акушерства и гинекологии НАМН Украины», президент Ассоциации педиатров Украины, доктор медицинских наук, профессор, заслуженный деятель науки и техники, лауреат Государственной премии Юрий Геннадиевич Антипин.

Какова актуальность аллергических заболеваний в целом?

— За последние десятилетия во всем мире отмечен значительный рост аллергических заболеваний (АЗ), как у взрослых, так и у детей. На сегодняшний день аллергия, от которой лишь в Европе страдает более 150 млн человек, является для общественного здравоохранения проблемой пандемических масштабов. Если конкретизировать, распространенность таких наиболее часто встречающихся заболеваний, как атопический дерматит (АД), пищевая аллергия (ПА) и бронхиальная астма (БА), существенно увеличивается, особенно в индустриально развитых странах, где 20–30% людей страдают как минимум одним АЗ. По данным мировой статистики, 0,5 млрд людей страдают аллергическим ринитом и около 300 млн — БА. Все более частой проблемой, особенно у детей, с серьезными последствиями становится ПА. Так, в настоящее время эта патология — одна из главных причин анафилактических реакций у детей до 14 лет.

Говоря об актуальности аллергических заболеваний, нельзя забывать и о росте лекарственной аллергии. Кроме того, отмечается тенденция к утяжелению (часто со смертельным исходом) ответных реакций на укусы насекомых. Наконец, все чаще сообщается о новых аллергических синдромах, провоцируемых веществами, ранее считавшимися неаллергенными.

Насколько актуальна ситуация с АЗ для детской популяции?

— Согласно данным эпидемиологических исследований АЗ страдают более 30% детского населения. Это в значительной степени связано с экологическим дисбалансом, повсеместной химизацией быта и сельского хозяйства, широким и часто бесконтрольным применением антибиотикотерапии, ранним прекращением грудного вскармливания и нерациональным питанием.

Формирование АЗ, как правило, начинается в раннем детском возрасте. Особенностью детского организма, в частности постнатального периода, является направленность иммунного ответа, определяющего развитие аллергической реакции. Детям раннего возраста

свойственны также лабильность и функциональная незрелость многих органов и систем, что во многом обуславливает особенности иммунорегуляторных процессов. Это предопределяет развитие сенсибилизации, резистентность к традиционной медикаментозной терапии и сложность выбора оптимальной тактики лечения аллергических заболеваний.

Для отражения существующих особенностей АЗ у детей в последнее время используется термин «аллергический, или атопический марш», означающий хронологическую последовательность формирования сенсибилизации и клинической трансформации симптомов аллергии в зависимости от возраста ребенка с атопической конституцией: атопического дерматита, бронхиальной астмы, аллергического ринита и др.

С современных позиций аллергопатология — это многофакторные заболевания, в реализации которых важную роль играет сочетанное воздействие как генетических факторов, так и факторов внешней среды. Известно множество генов, ассоциированных с развитием аллергии. Считается, что если один родитель в семье имеет АЗ, то риск развития аллергии составляет 50%, а если оба родителя — до 80%.

Аллергическая патология значительно влияет на качество жизни детей и их родителей. Проведенные научные исследования показывают, что качество жизни детей с тяжелыми проявлениями ПА значительно ниже, чем детей с ревматическими заболеваниями. Дети с аллергией часто страдают нарушениями сна. В результате сонливость, перепады настроения у детей приводят к уединению, неуспеваемости в школе и даже агрессии со стороны сверстников, нарушаются когнитивные функции. Многие пациенты, страдающие аллергией, имеют проблемы в личных отношениях и подвержены более высокому риску развития депрессии.

Важно отметить, что АЗ становятся частой причиной формирования хронической соматической патологии у детей и приводят к увеличению числа госпитализаций.

Какие требования в настоящее время предъявляются к специалистам в области детской аллергологии?

— Особенности течения АЗ у детей предопределяются, прежде всего, анатомо-физиологическими особенностями детского организма. Поэтому теоретическая подготовка детского аллерголога подразумевает получение фундаментальных знаний, прежде всего, по педиатрии, а затем по аллергологии, иммунологии и смежным специальностям (дерматология, отоларингология, пульмонология, лабораторная диагностика и др.). Сегодня специалист обязан владеть необходимым объемом современных знаний в области аллергологии, клинической иммунологии и генетики. В обязанности детского аллерголога входит умение обследовать детей на респираторную, медикаментозную, пищевую аллергию, а главное — овладеть навыками проведения аллерген-специфической иммунотерапии, как единственного этиотропного метода лечения.

Следует отметить, что настоящее время характеризуется стремительным ростом инновационного направления — молекулярной аллергологии. Это требует от практического врача — детского аллерголога освоения новых знаний в области IgE-компонентной сенсибилизации детей к различным аллергенам.

В ГУ «Институт педиатрии, акушерства и гинекологии НАМН Украины» вы возглавляете отдел заболеваний органов дыхания у детей (в состав которого входит научная группа проблем аллергии и иммунореабилитации), расскажите об основных направлениях его работы?

— Сотрудники нашего отделения работают по различным направлениям как научной, так и клинической деятельности. Проводится изучение особенностей клинического течения и патогенетических механизмов развития АЗ у детей, разрабатываются новые информативные технологии диагностики и программы иммунореабилитации с применением медикаментозных и немедикаментозных методов, исследуется эффективность различных методов аллерген-специфической иммунотерапии, изучается состояние питания детей и разрабатываются программы диетотерапии с применением специальных пищевых продуктов у детей с АЗ, ведется научная разработка фенотип-специфического лечения детей с АЗ, большое внимание уделяется изучению психоэмоционального состояния детей с аллергической патологией и новым методам психокоррекции, изучаются индивидуальные реакции организма (в том числе иммунологического ответа) на действие преформированных физических факторов. Специалисты нашего отдела активно сотрудничают с международными университетами США и Англии, подразделениями Национальной академии медицинских наук и МЗ Украины, принимают активное участие в международных и национальных конгрессах и семинарах, совещаниях для областных и городских специалистов в таких областях, как педиатрия, детская пульмонология, детская аллергология, семейная медицина. Кроме того, участвуют в работе комиссии по аттестации врачей, оказывающих медицинскую помощь детскому населению Украины.

В 2013 г. рабочей группой, в состав которой входили и специалисты нашего института, разработаны адаптированное клиническое руководство по БА у детей, основанное на данных доказательной медицины, и унифицированный клинический протокол оказания медицинской помощи детям с БА, в котором предусмотрены и стандарт первого этапа оказания медицинской помощи. В настоящее время разрабатываются клинические руководства «Ведение детей с аллергией на белки коровьего молока», «Медикаментозная аллергия», которые будут основой для создания протоколов оказания медицинской помощи детям с данными проблемами. Сотрудники нашего отделения принимают участие в качестве экспертов рабочей группы совместно с Государственным эксперты центром МЗ Украины в разработке индикаторов качества оказания медицинской помощи детям с АЗ и заболеваниями органов дыхания.

Ю.Г. Антипин

В рамках образовательной программы для семейных врачей сотрудниками отделения осуществляются: выездные лекции по детской пульмонологии и аллергологии, выступления на телевидении и радио, участие в ежегодных научно-практических конференциях, съездах, конгрессах по вопросам педиатрии, семинары с использованием современных информационных технологий (интернет-конференции, консультации и разборы клинических случаев в режиме онлайн и т.д.)

Были подготовлены и изданы: «Справочник по детской пульмонологии» (2011), «Справочник по детской пульмонологии и аллергологии» (2012), методические рекомендации по вопросам ингаляционной небулайзерной терапии при заболеваниях органов дыхания у детей (2012).

Какие направления детской аллергологии необходимо развивать в ближайшем будущем?

— Для успешного развития специализированной медицинской помощи детям с заболеваниями органов дыхания и АЗ необходимо внедрять высокотехнологичные методы диагностики и лечения. В области диагностики АЗ речь может идти о следующих направлениях: развитие молекулярной аллергологии; внедрение в практику рекомбинантных аллергенов для диагностики и лечения, новых иммунологических тестов, бодиплетизмографии, функциональных методов оценки легочной функции для детей раннего возраста; эндоскопические, цитологические и иммуногистохимические методы исследования.

Также необходимо создавать стандарты и рекомендации по диагностике и лечению АЗ в соответствии с современными данными доказательной медицины и международными стандартами.

Одним из важных разделов детской аллергологии является профилактическое направление, которое должно постоянно быть в центре внимания не только врачей и ученых, но и широкой общественности. На общегосударственном уровне к таким мерам можно отнести снижение воздействия факторов риска, улучшение экологической обстановки, уменьшение загрязнения окружающей среды, контроль качества и использование экологически чистых продуктов питания и т.д.

Раннее выявление детей с высоким риском развития АЗ может предотвратить развитие данной патологии и впоследствии снизить экономическое бремя родителей и государства в целом.

Немаловажным фактором развития отечественной детской аллергологии является проведение эпидемиологических исследований с привлечением ученых различных регионов Украины. Это даст возможность систематизировать данные по заболеваемости, распространенности и оценить качество оказания медицинской помощи детскому населению.

Подвійна відповідь дисбактеріозу

2 години
початок дії⁵

Дорослим по 2–3 капсули на добу
Дітям від 5 років по 1–2 капсули на добу

Дітям від 28 днів життя по 1 флакону 1–2 рази на добу
Дорослим по 1 флакону 2–3 рази на добу

ЕНТЕРОЖЕРМІНА – СУЧАСНИЙ ПРОБІОТИК-БІОЕНТЕРОСЕПТИК подвійної дії, що усуває патогенну та відновлює нормальну мікрофлору кишечника^{1,2,4}

- ✓ Швидко усуває діарею у пацієнтів з кишковим дисбактеріозом³
- ✓ Має протимікробну та імуномодулючу дії⁴
- ✓ Можна застосовувати одночасно з антибіотиками^{1,2}

UA.ECL.3.2.02

¹ Структурна лінія медичного застосування із пріпарату Ентерожермін з капсулами.
Пакет МОЗ України № 596 від 16.09.2011, Р.П., МОЗ України № У-4/234/02/01 від 16.09.2011.
² Структурна лінія медичного застосування із пріпарату Ентерожермін з суспензією для перорального застосування.
Пакет МОЗ України № 632 від 02.10.2011, Р.П., МОЗ України № У-4/234/01/01 від 01.09.2010.
³ Капшонка О. Апр. 2012. Пробіотическа експрес-Вacillus Clausii при діареї у дітей // Соромені та інформація, — 2008, — № 4 (21), — С. 166–169.
⁴ Загінцева Т.І., Сарієнко О.Л., Ірін обір А.Л., Нагородній І.І., Гамалія Ю.Я.К.
Лікування діареї в дисбактеріозу // Методичні рекомендації. — Харків, 2012.

Інформація призначена для медичних установ та лікарів

Збори стінок зносу іншому ділі із місцем. Реклама: пікарський десіб.
ТОВ «Саноффі-Аєнтіс Україна», Київ, 01032, вул. Жиличівська, 48–50а,
телеф: +38 (044) 254 20 00, факс: +38 (044) 254 20 01, www.sanofi-aventis.com

SANOFI

ЗМІСТ

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ПРОБЛЕМИ

Детская аллергология: от науки к практике	
Ю.Г. Антипин	5
Современные представления о бронхиальной астме у детей	
В.Ф. Лапшин	9
Из первых уст: детская аллергология	
Т.Р. Уманец	10
Роль Toll-подобных рецепторов в патогенезе патологии почек	
В.Г. Майданник	14-16
Аллергические заболевания кожи у детей:	
мультидисциплинарность глазами дерматолога	
Л.Д. Калюжная	22-23
Выбор тактики лечения при боли в горле	
23	
Сучасні можливості зовнішньої терапії атопічного дерматиту у дітей – чи щось змінилося?	
Л.В. Беш	24-25
Хронічний тонзиліт. Підсумки впровадження першого етапу Всеукраїнської програми «Здорове дитинство»	
А.Л. Косаковський та співавт.	34-35
Сублінгвальна иммунотерапія: позиція Всемирної алергологіческої організації	
Т.Р. Уманец	40-41
Особливості патоморфозу та сучасного перебігу ювенільного ревматоїдного артриту	
О.А. Ошлянська, Л.І. Омельченко, І.В. Дудка	46-48

ПЕДІАТРІЯ

Современные витаминно-минеральные комплексы и иммунорезистентность у детей	
Г.В. Бекетова	7
Оцінка ефективності препаратів інтерферону в лікуванні гострих респіраторних вірусних інфекцій у дітей, які часто хворіють	
Л.В. Беш	12-13
Лечение острого ринита у детей: в фокусе оксиметазолина	
17	
Место цефексима в лечении инфекций мочевыделительной системы у детей	
19	
Фитотерапия в лечении инфекции мочевой системы у детей	
М.В. Эрман	26-27
Эффективность использования препарата Афлубин в комплексной терапии детей с ОРВИ	
С.А. Крамарев, Л.В. Закордонец, В.В. Евтушенко и др.	28-29
Карбоцистеин при респираторных заболеваниях в педиатрической практике	
30	
Тактика дій при судомах у дітей	
Ю.В. Марушко, Г.Г. Шеф	31, 33
Особливості харчування дітей зі спадковою схильністю до розвитку алергічної патології та дітей з алергічними захворюваннями	
О.В. Тяжка	36-37
Современные аспекты применения фитопрепаратов в педиатрической практике	
А.Е. Абатуров, С.П. Кривопустов, В.И. Попович и др.	38-39
Цефподақсим проксептил в лечении заболеваний дыхательной системы у детей	
43	
Особенности терапевтической тактики при остром бронхите у детей	
В.Н. Буряк	44-45
Глистные инвазии у детей: клиническое значение, диагностика и лечение	
Д.В. Печкуров, А.А. Тяжева	49-50

АНТИБІОТИКОТЕРАПІЯ

Профилактика инфекций респираторного тракта у детей с помощью бактериального лизата ОМ-85.	3-4
---	-----

Современные витаминно-

минеральные комплексы

и иммунорезистентность у детей

В преддверии осени, сезона дождей и простудных заболеваний, большинство людей становится уязвимыми перед различными вирусными и бактериальными инфекциями. Особенно это касается детей и подростков, повышенная восприимчивость которых к инфекционным заболеваниям может служить предпосылкой для формирования нарушений в процессе роста, интеллектуального и физического развития организма.

Дефицит витаминов и минералов в рационе особенно негативно отражается на состоянии здоровья детей, поскольку период роста организма отличается высокими темпами всех видов обмена веществ, реализуемых за счет сложного каскада биохимических реакций, коферментами которых выступают именно витамины. Обеспечение физиологической потребности в витаминах, макро- и микроэлементах является важнейшим условием правильного формирования детского организма и поддержания его гомеостаза – гармоничного физического, нервно-психического и полового развития, биологической и социальной адаптации ребенка.

Актуальность данной темы в педиатрии подтверждается в том числе и большой активностью со стороны медицинской общественности. Важность коррекции микронутриентной недостаточности у детей и подростков 24 сентября 2014 г. на XVI Всеукраинской научно-практической конференции «Актуальные вопросы педиатрии» (Сидельниковские чтения) в Запорожье в своем докладе подчеркнула главный педиатр МЗ Украины, заведующая кафедрой детских и подростковых заболеваний, доктор медицинских наук, профессор Галина Владимировна Бекетова.

Многочисленные исследования показывают, что в период роста, на фоне различных заболеваний и неблагоприятного действия факторов внешней среды (плохая экологическая обстановка, психоэмоциональные и физические перегрузки, стрессы) потребность организма в витаминах и минералах значительно возрастает. У детей, страдающих от гипо- и авитаминозов, формируется дисфункция иммунной системы, на фоне которой легче возникают инфекционные заболевания, наблюдаются недомогание, быстрая утомляемость, раздражительность, рассеянность внимания, плохое самочувствие. Повторные эпизоды инфекций приводят к развитию нарушений компенсаторно-адаптационных механизмов, усугубляющих изменения в иммунной системе и снижающих иммунорезистентность. Это способствует хронизации патологического процесса и играет значительную роль в формировании контингента часто и длительно болеющих детей. Согласно данным последних исследований дефицит различных витаминов, в том числе с антиоксидантной активностью (A, C и E), макро- и микроэлементов (I, Fe, Ca, F, Se) наблюдается у 90% детского населения Украины.

В настоящее время оптимальным методом восполнения пула витаминов, макро- и микроэлементов, а также расширения адаптационных резервов организма считается включение в ежедневный рацион витаминно-минеральных комплексов. Среди обилия подобных препаратов на рынке высоким уровнем качества, эффективностью и безопасностью, подтвержденными многолетним опытом их

использования в различных странах мира, отличаются препараты серии Витрум® компании «Юнифарм, Инк.» (США). Состав витаминно-минеральных комплексов Витрум® разработан в соответствии с физиологическими потребностями детского организма в витаминах и минералах. В частности, для детей в возрасте 3-7 лет специалистами компании «Юнифарм, Инк.» создан Витрум® Кидз, 6 лет и старше – Витрум® Юниор.

Витрум® Кидз (содержащий 12 витаминов и 10 минералов) и Витрум® Юниор (включающий 13 витаминов и 10 минералов) отличаются сбалансированным составом, необходимым для восполнения дневной нормы этих нутриентов у детей в период интенсивного роста, физического и интеллектуального развития, а также подверженных неблагоприятному влиянию различных факторов внешней среды и учащихся детей. Многокомпонентная формула препаратов Витрум® Кидз и Витрум® Юниор способствует гармоничному росту и процессу формирования костно-мышечной системы у детей за счет влияния комбинации кальция, магния и фосфора, улучшает концентрацию, память, повышает способность к обучению, расширяет адаптационные резервы к нагрузкам и стрессам у школьников благодаря действию йода, цинка и витаминов группы В. В то же время витамины с антиоксидантной активностью (A, C, E) и селен позволяют увеличить сопротивляемость организма инфекциям и ускорить процесс реконвалесценции после перенесенных заболеваний. Как отмечалось в докладе профессора Бекетовой Г.В., витаминные комплексы Витрум® являются наиболее предпочтительной витаминной формой для детей, благодаря включению в их состав йода (часто отсутствует в других комплексных витаминных препаратах), что улучшает интеллект ребенка и влияет на нормализацию работы щитовидной железы. Докладчик также обратила особое внимание на присутствие в препаратах компании Витрум® витамина С в виде аскорбата натрия, как наиболее усвояемой и безвредной формы, что дает возможность безопасно применять данные детские комплексы даже при сопутствующих заболеваниях, таких как сахарный диабет и аллергические патологии. Так же в выступлении была представлена обширная доказательная база клинических исследований по препаратам Витрум® Кидз и Витрум® Юниор.

Точное дозирование и разнонаправленность действия активных компонентов препаратов Витрум® Кидз и Витрум® Юниор делают их незаменимыми средствами в коррекции гипо- и авитаминозов, устранении дефицита макро- и микроэлементов у детей, при несбалансированном и неполночном питании, для восполнения повышенной потребности в витаминах в периоды интенсивного роста, высоких интеллектуальных и физических нагрузок, для повышения резистентности организма, особенно в группе часто и длительно болеющих детей, в периоде реконвалесценции заболеваний различной этиологии, а также для улучшения общего состояния детей, перенесших хирургическое вмешательство.

Подготовил Антон Пройдак

Р.п. МОЗ України №UA/0151/60/01 від 21.11.2008

Інформація про лікарські засоби. Інформація виключно у професійній діяльності медичними та фармацевтичними працівниками.

Повна інформація про лікарські засоби міститься в інструкції для медичного застосування.

ISMG/01/UA/24.02.2014/8344

ІСМІЖЕН

полівалентний бактеріальний лізат для профілактики та застосування в схемах комплексної терапії інфекцій дихальних шляхів

**Щоб застуди не боятись –
треба вміти захищатись!**

LALLEMAND
PHARMA
LALLEMAND

*Інструкція для медичного застосування препарату Ісміжен. Реклама. Лікарський засіб. Інформація про лікарський засіб для медичних та фармацевтичних працівників.
Склад: 1 таблетка містить 7 mg люофілізованого бактеріального лізату, що відповідає *Staphylococcus aureus* 6-10⁹ одиниць; *Streptococcus pyogenes* 6-10⁹ одиниць; *Streptococcus viridans* 6-10⁹ одиниць; *Klebsiella pneumoniae* 6-10⁹ одиниць; *Klebsiella ozaenae* 6-10⁹ одиниць; *Haemophilus influenzae* B 6-10⁹ одиниць; *Neisseria catarrhalis* 6-10⁹ одиниць; *Streptococcus pneumoniae* 6-10⁹ одиниць (до останнього компоненту входять по 1-10⁹ одиниць бактерій наступних типів — TY1/EQ11, TY2/EQ22, TY3/EQ14, TY5/EQ15, TY8/EQ23, TY47/EQ24). Форма випуску: таблетка сублінгвальна в упаковці, № 10 і № 30. Показання до застосування: гострі, підострі, рецидивуючі або хронічні інфекції та захворювання верхніх і низких дихальних шляхів. Протипоказання: підвищена чутливість до компонентів препарату. Застосування у дітей: застосовують у дітей віком від 2 років. Способ застосування та дози: по 1 таблетці 1 раз на добу розсмоктувати під язиком, тривалість курсу — щонайменше 10 днів. Можливі побічні реакції: зазвичай добре переноситься. Рідко можливе виникнення шкірних алергічних реакцій (свербіж, подразнення). Виробник: «Бруссеттіні с.р.л.». Адреса: Via Isonzo 6, 16147, Генуя, Італія; «BRUSCHETTINI S.r.l.». Address: Via Isonzo 6, 16147, Genova, Italy. Ексклюзивним дистрибутором препарату Ісміжен на території України є ТОВ «ГлаксоСмітКляйн Фармасьютікалс Україна». Сертифікат про державну реєстрацію медичного мунібіологічного препарату № 535/11-300200000 від 05.10.2011 р. Умови відпуску: без рецепта. Перед застосуванням лікарського засобу слід обов'язково проконсультуватися з лікарем та ознайомитися з інструкцією для медичного застосування, що додається. Зберігати в місцях, недоступних для дітей.

Повідомити про небажані явища або скарги на якість препарату Ви можете в ДП «Державний експертний центр МОЗ України»: 03151, Київ, вул. Ушинського, 40; тел.: +38 (044) 393-75-86 та підприємству-виробнику — «Бруссеттіні с.р.л.». Адреса: Via Isonzo 6, 16147, Генуя, Італія. Для отримання додаткової інформації про препарат Ісміжен Ви можете звернутися у ТОВ «ГлаксоСмітКляйн Фармасьютікалс Україна»: 02152, Україна, Київ, просп. Павла Тичини, 1B; тел.: +38 (044) 585-51-85; факс: (044) 585-51-86; www.gsk.com.

Современные представления о бронхиальной астме у детей

Патология органов дыхания занимает первое место в структуре распространенности заболеваний у детей. Большинство заболеваний традиционно составляют инфекции верхних дыхательных путей, грипп, пневмонии, хронический бронхит и бронхиальная астма. Бронхиальная астма (БА) как у взрослых, так и у детей остается актуальной медико-социальной проблемой.

По критериям распространенности, тяжести течения, сложности диагностики, терапии и реабилитации БА занимает ведущее место среди так называемых заболеваний века. Это обусловлено повышением заболеваемости, ранним началом болезни, поздней постановкой диагноза, многофакторностью патологии, риском инвалидизации и смертности. Большую часть среди детей-инвалидов от заболеваний органов дыхания составляют больные с бронхиальной астмой.

На вопросы нашего журналиста о проблемах, связанных с диагностикой и лечением детей с БА, ответил главный внештатный специалист МЗ Украины по специальности «Детская пульмонология», заместитель директора по лечебной работе, руководитель научной группы проблем аллергии и иммунореабилитации детей ГУ «Институт педиатрии, акушерства и гинекологии НАМН Украины», доктор медицинских наук, профессор Владимир Федорович Лапшин.

Какова эпидемиологическая ситуация с БА у детей в Украине и мире?

— По данным разных авторов, распространенность БА среди детского населения колеблется в пределах 5–10% и зависит от возраста и пола. В раннем возрасте БА чаще болеют мальчики (6,0% по сравнению с 3,7% девочек), однако в пубертатном возрасте заболеваемость среди детей становится одинаковой. Наибольшая распространенность регистрируется в школьном возрасте, при этом чаще у городских жителей (7,1% случаев), чем среди сельского населения (5,7% больных). В Украине, по данным унифицированных исследований (ISAAC), распространенность БА у детей колеблется от 5 до 22%, а согласно данным официальной статистики МЗ Украины на протяжении последних 5 лет этот показатель колеблется в пределах 0,56–0,60%, что свидетельствует о проблеме гиподиагностики заболевания в нашей стране. Ежегодно в Украине от БА становятся инвалидами до 300 детей.

Что, по мнению ученых, является причиной роста заболеваемости БА?

— Рост заболеваемости БА среди населения высокоразвитых западных стран объясняется так называемой гигиенической гипотезой. Суть этой гипотезы, предложенной Strachan в 1989 году, заключается в том, что контакт с бактериальными агентами, который происходит начиная с периода новорожденности, предупреждает развитие аллергических проявлений вследствие усиления Th1 иммунного ответа. Ранняя иммунизация, широкое применение антибиотиков, высокий социальный уровень населения развитых стран способствовали сокращению инфекционных контактов у детей, тем самым создавая условия для девиации иммунного ответа в сторону Th2, который определяет развитие аллергических реакций. Кроме того, изменение образа жизни и питания населения, особенно крупных индустриальных городов, также рассматривается как одна из причин роста распространенности заболевания.

Следует отметить, что развитие БА реализуется путем взаимодействия генетических факторов и факторов внешней среды, поэтому плохие экологические условия определенных регионов также рассматриваются как одна из основных причин формирования аллергических заболеваний, в том числе и БА.

Какие основные факторы риска развития БА можно выделить у пациентов дошкольного возраста?

— Все известные факторы риска возникновения БА у детей условно классифицируют на две группы: эндогенные (генетические, в том числе генетическая предрасположенность к атопии и гиперчувствительности бронхов, пол, ожирение) и экзогенные (аллергены, респираторные инфекции, поллютанты). Анализ многочисленных исследований, посвященных изучению факторов риска БА у детей, свидетельствует о многофакторности заболевания и отсутствии надежных монопредикторов его развития. Это затрудняет прогнозирование возникновения БА,

а противоречивость существующих данных обуславливает необходимость проведения дальнейших научных исследований по изучению особенностей формирования указанной патологии у детей.

Расскажите подробнее об эндогенных факторах БА. Что известно об их влиянии на организм ребенка?

— В настоящее время известно более 20 генов, ассоциированных с атопией, и более 100 кандидатных генов, связанных с БА. Влияние генетических факторов на формирование БА и ее фенотип, которые являются неуправляемыми, показало их большую гетерогенность. Наиболее выраженная генетическая связь установлена с синтезом общего и специфических IgE-антител, экспрессией рецепторов для IgE на иммунокомпетентных клетках, продукцией провоспалительных цитокинов, развитием гиперреактивности бронхов. В последние годы интенсивно изучаются гены, связанные с ответом на противовоспалительное лечение: гены, кодирующие β₂-рецепторы; гены, регулирующие ответ на глюкокортикоиды и антилейкотриеновые препараты. Доказано, что БА имеет полигенный характер наследственности, и склонность к ней определяет комплекс генетических нарушений, обуславливающих вероятность развития и клинико-патогенетический полиморфизм или фенотип заболевания.

До конца не изученным остается влияние пола на формирование БА у детей. Известно, что мужской пол является фактором риска развития БА у детей, но если среди больных БА в возрасте до 14 лет преобладают мальчики, то уже во взрослом пополнении — женщины.

В проспективных исследованиях доказана связь между ожирением и БА, особенно у девочек, хотя существующие данные противоречивы, а механизмы также до конца не выяснены. Избыточная масса тела у детей с БА оказывает метаболическое действие на воспаление дыхательных путей, способствует снижению чувствительности к глюкокортикоидам, влияет на функцию легких и уровень контроля над заболеванием.

Возникновение БА может быть обусловлено рядом антенатальных факторов. При осложненном течении беременности (гестозах), наличии у матери инфекционных и соматических заболеваний, профессиональных вредностей, курения происходит нарушение плацентарного барьера и может формироваться внутриутробная сенсибилизация плода. Этому способствует потребление продуктов, обладающих высокой сенсибилизирующей активностью, применение лекарственных препаратов. К факторам риска развития БА у детей относятся также преждевременные роды, низкая масса тела ребенка при рождении, асфиксия в родах, формирование бронхолегочной дисплазии.

Какие экзогенные факторы имеют наибольшее значение в развитии БА у детей?

— Экзогенные факторы также играют ведущую роль в возникновении БА у детей.

Характер вскармливания определяется как один из ассоциированных факторов риска развития аллергических заболеваний, в том числе и БА у детей. Особое внимание уделяется грудному вскармливанию в первые 4 месяца жизни ребенка как мере первичной профилактики атопических заболеваний. Пищевая аллергия часто предшествует возникновению многих аллергических заболеваний в детском возрасте и в дальнейшем нередко является причиной развития обострений БА. Фактором высокого риска возникновения пищевой аллергии и БА у детей первых лет жизни является искусственное вскармливание.

Наличие высоких концентраций аэроаллергенов в жилых помещениях — существенный фактор риска развития БА у детей. Бытовая сенсибилизация у детей рассматривается в качестве ведущей причины формирования БА. Известно, что домашняя пыль неоднородна по своему составу, а ее антигенные свойства обусловлены органическими веществами животного, растительного, микробного и грибкового происхождения.

Загрязнение воздушной среды побочными продуктами деятельности предприятий и транспортом увеличивает риск возникновения БА у детей, однако существующие в этом аспекте данные противоречивы. Считается, что поллютанты являются фактором риска не формирования, а персистирования симптомов БА у детей за счет повышения проникаемости аэроаллергенов через слизистые оболочки респираторного тракта. Тем не менее результаты проведенных исследований свидетельствуют о том, что экспозиция низкомолекулярных химических веществ может индуцировать развитие БА, что подтверждается положительными провокационными пробами с различными токсическими веществами, выявлением аллергенспецифических антител к ним, формированием раннего и отсроченного аллергического ответа на химические агенты.

Пассивное курение является фактором риска возникновения синдрома дыхания (визнга), БА, гиперреактивности бронхов, особенно у детей раннего возраста. Курение во время беременности отрицательно сказывается на развитии легких у ребенка. Активное курение у детей с БА ассоциировано со снижением функции легких, ухудшением контроля над болезнью, утяжелением заболевания.

Существует ли взаимосвязь между БА у детей и респираторными инфекциями?

— Исследования, в которых изучалась роль вирусной инфекции в этиологии и патогенезе БА, широко представлены в отечественной и зарубежной медицинской литературе. Доказано существование взаимосвязи между острыми респираторными вирусными инфекциями (ОРВИ) и БА. Перенесенные матерью во время беременности ОРВИ рассматриваются как фактор высокого риска формирования атопического фенотипа у плода за счет активации и пролиферации Th1 клона лимфоцитов. Острые респираторные вирусные инфекции часто предшествуют возникновению БА у детей.

Особую роль в развитии БА у детей играет респираторно-синцитиальная (РС) вирусная инфекция. Это обусловлено тем, что РС-вирусная инфекция часто поражает детей раннего возраста и обладает тропизмом к эпителию мелких бронхов и бронхиол, что клинически проявляется возникновением бронхиолита. Установлено, что

В.Ф. Лапшин

РС-вирус провоцирует состояние бронхиальной гиперреактивности, способствует сенсибилизации. Если у детей первых двух лет жизни наибольшее значение в развитии обострения БА имеет РС-вирус, то у детей дошкольного возраста — адено-вирусы, у детей старшего возраста и подростков — риновирусы и вирусы гриппа, у детей всех возрастных групп — вирусы парагриппа. Установлено, что вирусы парагриппа, адено- и РС-вирусы могут длительное время персистировать в дыхательных путях человека. Полагают, что персистенция респираторных вирусов может вызывать и поддерживать в течение продолжительного периода гиперчувствительность бронхов.

Какие важные подходы были внедрены в клиническую практику в отношении БА в педиатрической практике за последние годы и каковы планы на будущее?

— С учетом изменений в современных технологиях диагностики и лечения аллергических заболеваний у детей, основанных на данных доказательной медицины, МЗ Украины была создана рабочая группа (приказ МЗ Украины № 04.01.128-1178), в которую вошли ведущие специалисты в области респираторной патологии у детей. Разработана новая классификация БА у детей, утвержденная на XII съезде педиатров Украины (12–14 октября 2010 года, г. Киев). Адаптированы национальные клинические руководства по оказанию медицинской помощи детям с БА, МЗ Украины утвержден унифицированный клинический протокол по оказанию медицинской помощи детям с БА (приказ МЗ Украины № 868 от 08.10.2013 г.).

Кроме того, в 2013 г. по итогам работы детских пульмонологической и аллергологической служб Украины состоялся организованный Министерством здравоохранения Украины совместно с Ассоциацией педиатров Украины и ГУ «Институт педиатрии, акушерства и гинекологии НАМН Украины» семинар/совещание главных специалистов структурных подразделений по вопросам охраны здоровья областных (городских) государственных администраций по специальностям «Детская пульмонология» и «Детская аллергология». На совещании обсуждались основные направления усовершенствования оказания медицинской помощи детям с заболеваниями органов дыхания и аллергической патологией. Кроме того, в повестку дня были включены вопросы клинических протоколов по лечению детей с этими заболеваниями. На мой взгляд, такие мероприятия с участием ведущих ученых, организаторов здравоохранения, практикующих врачей-педиатров, пульмонологов и аллергологов из разных регионов Украины помогают найти важные точки соприкосновения по многим проблемным вопросам. Подобные семинары-совещания будут проводиться ежегодно.

Учитывая, что БА является заболеванием, которое существенно влияет на формирование инвалидизации детей, целесообразным представляется создание на базе пульмонологического отделения ГУ «ИПАГ НАМН Украины» Республиканского центра по бронхиальной астме у детей. Это позволит сформировать базу данных, разработать адекватные лечебно-профилактические мероприятия для пациентов с тяжелым неконтролируемым течением заболевания.

Подготовил Владимир Савченко

Із первих уст: дитяча аллергологія

Главний внештатний спеціаліст МЗ України по спеціальноти «Дитяча аллергологія», ведучий науковий сотрудник Наукової групи проблем аллергії і иммунореабілітації дітей ГУ «Інститут педіатрії, акушерства і гінекології НАМН України», доктор медичних наук Татьяна Рудольфівна Уманець розповідає про стан дитячої аллергологічної служби.

Какова епідеміологіческа ситуація з алергіческими захворюваннями (АЗ) в світі та Україні?

— Согласно з міжнародним епідеміологіческим дослідженням більше 50% населення Європи мають алергіческі реакції, з них більше 30% — діти. При цьому у більше 10% дітей реєструють персистуючі симптоми алергічної патології. Из них 5-10% становлять хворі з БА, 1-3% — з атопічним дерматитом, 20-30% — з алергічним ринітом, 2-7% — з різними проявленнями їжевої алергії, 0,3-0,8% — з інсектної алергії.

В Україні, як і во всьому світі, найбільш поширеною алергіческою патологією в дитячому віці є бронхиальна астма (распространеність — 5,50, хворобливість — 0,56, показатели на 10000 населення), алергічний риніт (5,62 і 2,37 відповідно) та атопічний дерматит (14,71 і 14,02 відповідно). Якщо порівняти представлені дані з результатами епідеміологіческих досліджень, проведених в різних регіонах світу за методикою ISAAC (International Study of Asthma and Allergies in Childhood), то можна зробити висновок, що распространеність цієї патології в Україні залишається заниженою в 5-10 разів, чим підтверджується проблема низької виявленості даних захворювань в Україні. Соханяється проблема гіподіагностики БА та алергічного риніту у дітей раннього віку, о чому підтверджують низькі показателі як поширеності, так і хворобливості в данній віковій групі.

Кто повинен займатися діагностикою та ліченням АЗ у дітей?

— Сімейний лікар, педіатр, узкі спеціалісти (отоларинголог, дерматолог, пульмонолог) можуть діагностувати АЗ, оцінити результати лабораторних тестів, назначити фармакотерапію. Однак згідно з стандартами надання медичної допомоги дітям з алергіческими захворюваннями такий хворий повинен бути направлено на консультацію до спеціалісту дитячої аллергології, який проводить специфічне алергологічне тестування та по показанням — алергенспецифічну іммунотерапію (АСІТ).

За останні роки зрослий інтерес до їжевої алергії. Які причини алергіческих реакцій на їжу у дітей та чи можна проводити профілактичні заходи на рівні першої лінії?

— Їжева алергія — одна з актуальних проблем педіатрії. Їжева алергія, являючись першою за часом розвиття сенсибілізацією, іграє

огромну роль в формуванні та поступальному розвитку більшості кожних, гастроінтестинальних та респіраторних проявів алергії у дітей. Термін «їжева алергія» означає побочні клінічні реакції, обумовлені употребленням одного або кількох їжевих білків, з розвитком одного або кількох іммунних механізмів.

Выделяють так называемые «главные» їжеві алергени, які викликають у більшості случаюв розвиток їжевої алергії. При обслідуванні дітей були виявлені восьмі їжевих алергенів, які приводили до розвитку алергічної реакції в 85% случаюв: коров'я молока, яєць, пшениці, сої, арахіса, лісових горіхів, риби та морепродуктів.

В насташе время питання профілактики алергіческих захворювань, в т.ч. і їжевої алергії, отримало величезне увагу, обозначаючи дану проблему як одну з найбільш актуальних. Комплекс мероприятий включає антенатальну та постнатальну профілактику. Основними принципами антенатальної профілактики їжевої алергії є: раціональне питання здорової бременної жінки; елімінаційна дієта бременної жінки, страдаючої алергічною патологією; улучшення екологічної обстановки та створення гіпоаллергених бітових умов.

Реалізація першичної профілактики їжевої алергії неможлива без видалення групи дітей з високим ризиком розвитку атопіческих захворювань. Подробно собраний сімейний алергологічний анамнез являється найкращим методом раннього виявлення дітей з високим ризиком розвитку алергічної патології. При проведенні скринінгових досліджень може бути використано визначення загального та алерген-специфіческих IgE. Повищений рівень загального IgE в пуповинній крові в комбінації з позитивним сімейним алергологічним анамнезом вказує на високий ризик розвитку алергіческих захворювань у дітей (більше 80%).

Постнатальна профілактика їжевої алергії включає в себе, передусім, продовжування естественного вскармлювання (діти з групи ризику повинні знаходитися на естественном вскармлюванні не менше 4-6 місяців). Низька антигенна навантаження в комбінації з противовоспалительними та іммуномодулюючими властивостями грудного молока знижує ризик розвитку алергії у грудних дітей. Захисний ефект

грудного вскармлювання в профілактиці алергіческих захворювань може бути збільшено завдяки зміні рациона кормящих жінок. Включення продуктів з пробіотиками в рацион збільшує вміст в грудному молоці противовоспалительних компонентів, сприяючи зменшенню ризику розвитку атопіческої дерматиту. При недостатку грудного молока у дітей з високим ризиком АЗ мають використовуватися смеси на основі гідролізатів білка профілактического або лічебно-профілактического призначення, для того щоби предотвратити чи максимально отерочити контакт дитини з білками коров'яго молока.

Сьогодні все більше актуальні становиться проблема медикаментозної алергії у дітей. Які основні тенденції в цьому напрямленні дитячої алергології ви могли би підкреслити?

— Аллергіческі реакції на лікарські препарати — одна з актуальних проблем дитячої алергології. Сложность данной проблемы определяется, с одной стороны, трудностью диагностики, а с другой — сохраняющейся полиграфмазией. Неправильный диагноз медикаментозной аллергии у ребенка зачастую приводит к пожизненному отказу от применения некоторых препаратов, особенно антибактериальных. При этом в половине случаев наличие медикаментозной аллергии не подтверждено результатами соответствующих обследований. У большинства детей с достоверным анамнезом медикаментозной аллергии отмечена хорошая переносимость препаратов при проведении кожного прик-теста, внутркожных проб. Поэтому у многих детей диагноз медикаментозной аллергии часто не оправдан, что приводит к назначению менее эффективных и более дорогих препаратов.

Клініческі проявлення лікарської алергії відрізняються великим поліморфізмом. Наибільш часто відбуваються як у дорослих, так і у дітей: кожні реакції. Вони виникають у 2,5% дітей, що отримують медикаментозне лікування, і їх частота сягає 12% при застосуванні антибактериальних.

Среди антибактериальных препаратов, які використовуються у дітей, IgE-опосредовані реакції часто викликають пеницилліни та цефалоспорини. Так, распространеність алергіческих реакцій на пеницилліни становить 3,2% (1,23 случаю на 10 тис. ін'єкцій — анафілактическі

Т.Р. Уманець

реакції), цефалоспорини — від 1 до 2,8% (від 0,0001 до 0,1% случаюв анафілаксії). Макроліди рідко викликають алергію (азітроміцин — 0,5%, кларітроміцин — 2,8% случаюв). Нестероїдні противовоспалительні препарати — другі по частоті в пе-речні препарати, викликаючи алергіческі реакції у дітей (від 0,3 до 7,8% случаюв).

Врачі-аллергологи, крім збору анамнеза та фізичного обслідування для діагностики медикаментозної алергії використовують наступні методи: кожний прик-тест, внутрікожну пробу, патч-тести (аппікаційні), тести *in vitro* (визначення сывороточної концентрації специфіческих IgE, визначення рівня триптази крові).

Однак, несмотря на существование различных методов диагностики медикаментозной аллергии определение непереносимости лекарственных препаратов остается достаточно сложной задачей для аллерголога.

Учитывая новые международные подходы к диагностике лекарственной аллергии и отсутствие специализированных центров по данной проблеме, в Украине возникла необходимость пересмотра стандартов оказания медицинской помощи пациентам с медикаментозной аллергией, создания в нашей стране научно-методических центров по диагностике лекарственной аллергии. В настоящее время экспертами рабочей группы МЗ Украины завершается работа над адаптацией национальных клинических рекомендаций по медикаментозной аллергии и анафилаксии и разработкой унифицированного клинического протокола для взрослых и детей.

Какі завдання сьогодні стоять перед дитячими алергологами України?

— С цілью підвищення оказання спеціалізованої медичної допомоги дітям з АЗ сьогодні необхідно: практично 100% охвата первичних больних методами алергодіагностики; широке використання методів алерген-специфічної іммунотерапії (АСІТ), в т.ч. внедрення сублінгвального метода у дітей; утвердження стандартів діагностики та лікування АЗ у дітей: створення та внедрення образовательних програм для врачей первичного звена по актуальним вопросам дитячої алергології, підвищення кадрового обсягу лікування алергіческих захворювань дітей, уніфікація методів лабораторної діагностики.

Подготовил Владимир Савченко

“Многие аллергены попадают в организм через верхние дыхательные пути (их еще называют аэроаллергенами).

Главными аэроаллергенами являются клещи домашней пыли, шерсть и эпителий животных, пух и перо птиц, пыльца ветроопыляемых растений и споры плесневых грибов. В подростковом возрасте доминирует пылевая аллергия.”

Медична газета «Здоров'я України».
Тематичний номер «Педіатрія»

Редакційна колегія

К.М. Амосова, д.м.н., професор, член-кореспондент НАМН України, завідувач кафедри внутрішньої медицини № 2, ректор НМУ ім. О.О. Богомольця МОЗ України
О.Я. Бабак, д.м.н., професор, Харківський національний медичний університет
Г.М. Бутенко, д.м.н., професор, академік НАМН України, член-кореспондент НАН України і РАМН, директор ДУ «Інститут генетичної та регенеративної медицини НАМН України»
Б.М. Венціківський, д.м.н., професор, член-кореспондент НАМН України, завідувач кафедри акушерства і гінекології № 1 НМУ ім. О.О. Богомольця МОЗ України
Ю.В. Вороненко, д.м.н., професор, акаадемік НАМН України, ректор НМАПО ім. П.Л. Шупика МОЗ України
С.І. Герасименко, д.м.н., професор, заступник директора з науково-лікувальної роботи ДУ «Інститут травматології та ортопедії НАМН України»
Ф.С. Глумчук, д.м.н., професор, завідувач кафедри анестезіології та інтенсивної терапії НМУ ім. О.О. Богомольця МОЗ України
I.I. Горпинченко, д.м.н., професор, директор Українського інституту сексології та андрології, головний сексопатолог МОЗ України
Ю.І. Губський, д.м.н., професор, член-кореспондент НАМН України, завідувач кафедри паліативної та хоспісної медицини НМАПО ім. П.Л. Шупика МОЗ України
Д.І. Заболотний, д.м.н., професор, акаадемік НАМН України, директор ДУ «Інститут отоларингології ім. О.С. Коломійченка НАМН України»
Д.Д. Іванов, д.м.н., професор, завідувач кафедри нефрології НМАПО ім. П.Л. Шупика МОЗ України, головний дитячий нефролог МОЗ України
В.М. Коваленко, д.м.н., професор, акаадемік НАМН України, директор ДУ ННЦ «Інститут кардіології ім. М.Д. Стражеска» НАМН України
В.В. Корлачов, д.м.н., професор, завідувач відділу клінічної фармакології і фармакотерапії ендокринних захворювань ДУ «Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В.П. Комісаренка НАМН України»
В.Г. Майданник, д.м.н., професор, акаадемік НАМН України, завідувач кафедри педіатрії № 4 НМУ ім. О.О. Богомольця МОЗ України
Б.М. Маньковський, д.м.н., професор, член-кореспондент НАМН України, завідувач кафедри діабетології НМАПО ім. П.Л. Шупика МОЗ України, головний ендокринолог МОЗ України
Ю.М. Мостовой, д.м.н., професор, завідувач кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова МОЗ України
В.І. Паньків, д.м.н., професор, завідувач відділу профілактики ендокринних захворювань Українського науково-практичного центру ендокринної хірургії, трансплантації ендокринних органів і тканин МОЗ України
О.М. Пархоменко, д.м.н., професор, член-кореспондент НАМН України, науковий керівник відділу реанімації та інтенсивної терапії ДУ ННЦ «Інститут кардіології ім. М.Д. Стражеска» НАМН України
Н.В. Пасечникова, д.м.н., професор, член-кореспондент НАМН України, директор ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В.П. Філатова НАМН України»
В.В. Поворозюк, д.м.н., професор, керівник відділу клінічної фізіології та патології опорно-рухового апарату ДУ «Інститут геронтології НАМН України», директор Українського науково-медичного центру проблем остеопорозу
Л.Г. Розенфельд, д.м.н., професор, акаадемік НАМН України
С.С. Страфун, д.м.н., професор, головний ортопед-травматолог МОЗ України, заступник директора з наукової роботи ДУ «Інститут травматології та ортопедії НАМН України»
I.M. Трахтенберг, д.м.н., професор, акаадемік НАМН України, член-кореспондент НАН України, завідувач відділу токсикології ДУ «Інститут медицини праці НАМН України»
М.Д. Тронько, д.м.н., професор, акаадемік НАМН України, член-кореспондент НАН України, директор ДУ «Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В.П. Комісаренка НАМН України»
Ю.І. Фещенко, д.м.н., професор, акаадемік НАМН України, директор ДУ «Національний інститут фізіатрії і пульмонології ім. Ф.Г. Яновського НАМН України»
П.Д. Фомін, д.м.н., професор, акаадемік НАМН України, завідувач кафедри хірургії № 3 НМУ ім. О.О. Богомольця МОЗ України
Н.В. Харченко, д.м.н., професор, член-кореспондент НАМН України, завідувач кафедри гастроenterології, дієтології та ендоскопії НМАПО ім. П.Л. Шупика МОЗ України
В.І. Цимбалюк, д.м.н., професор, акаадемік НАМН України, заступник директора з наукової роботи ДУ «Інститут нейрохірургії ім. А.П. Ромоданова НАМН України»
В.П. Черних, д.ф.н., д.х.н., професор, член-кореспондент НАН України, ректор Національного фармацевтичного університету МОЗ України

Медична газета «Здоров'я України».
Тематичний номер «Педіатрія»

Засновник – Іванченко Ігор Дмитрович

Видавництво – ТОВ «Тематичний проект «Здоров'я України 21 сторіччя»

ГЕНЕРАЛЬНИЙ ДИРЕКТОР Ігор Іванченко

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР Володимир Савченко

ВИПУСКАЮЧИЙ РЕДАКТОР Станіслава Шапошникова

МЕДИЧНИЙ ДИРЕКТОР Олексій Терещенко

МЕДИЧНИЙ РЕДАКТОР Ольга Радучич

НАЧАЛЬНИК РЕДАКТОРСЬКОГО ВІДДІЛУ Лідія Тралло

ЛІТЕРАТУРНІ РЕДАКТОРИ/КОРЕКТОРИ Ірина Назаренко

Ірина Сандул

Аліна Пасльон

НАЧАЛЬНИК ВІДДІЛУ ВЕРСТИКІВ ДИЗАЙНУ Інна Мартиненко

ДИЗАЙНЕРИ Олена Дудко

Максим Маліков

Ірина Лесько

НАЧАЛЬНИК ВІДДІЛУ МАРКЕТИНГУ Наталя Семенова

МАРКЕТИНГ-МЕНЕДЖЕРИ Юлія Башкірова

Інна Головко

Зоя Маймескул

Андрій Присяжнюк

АСІСТЕНТ ВІДДІЛУ МАРКЕТИНГУ Мирослава Табачук

НАЧАЛЬНИК ВІДДІЛУ ВИРОБНИЦТВА Іваніл Крайчев

ТЕХНІЧНИЙ ДИРЕКТОР Сергій Бадеха

Свідоцтво КВ № 17675-6525Р від 04.04.2011 р.

Передплатний індекс 37638

Редакція має право публікувати матеріали, не поділяючи точки зору авторів. За достовірність фактів, цитат, імен, географічних назв та інших відомостей відповідають автори.

Передрук матеріалів допускається тільки з дозволу редакції. Рукописи не повертаються і не рецензуються.

Медична газета «Здоров'я України». Тематичний номер «Педіатрія» є спеціалізованим виданням для медичних установ та лікарів.

Адреса для листів:

вул. Механізаторів, 2, м. Київ, 03035.

E-mail: zu@health-ua.com; www.health-ua.com

Контактні телефони:

Редакція 521-86-98, 521-86-97

Відділ маркетингу 521-86-91, 521-86-86

Відділ передплати та розповсюдження 521-86-98

Газета віддрукована в ДП «Преса України», просп. Перемоги, 50.

Підписано до друку 24.09.2014 р.

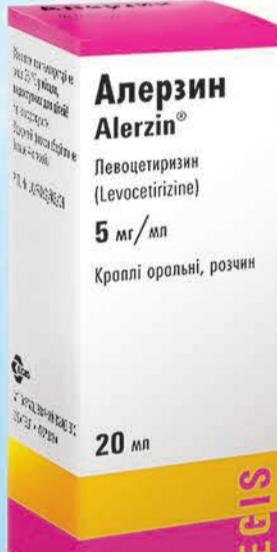
Замовлення № Наклад 15 000 прим.

дітям
з 6 місяців!

Алерзин

левоцетиризин

Попереджає розвиток
і полегшує перебіг
алергічних реакцій

Способ застосування та дози

Вік	Доза на один прийом	Кратність прийому на добу	Добова доза
Діти від 6 до 12 місяців	5 1,25 мг або крапель	1 раз на добу	5 1,25 мг або крапель
Діти від 1 до 2 років	5 1,25 мг або крапель	2 рази на добу	10 2,5 мг або крапель
Діти від 2 до 6 років	5 1,25 мг або крапель	2 рази на добу	10 2,5 мг або крапель
Дорослі та діти старші 6 років	20 5 мг або крапель	1 раз на добу	20 5 мг або крапель

1 мл крапель = 5 мг = 20 крапель із крапельниці*

- починає діяти через 12 хвилин після прийому
- контролює симптоми алергії 24 години
- без седативного ефекту
- тривалість лікування визначається індивідуально, можна приймати 12 місяців без перерви*

*Інструкція для медичного застосування препарату. Починає діяти через 12 хвилин після прийому у 50% пацієнтів. Побічні реакції. Сонливість, стомія, головний біль, сухість у роті та інші. Умови відсутні без рецепту. Інформація для професійної діяльності лікарів і фармацевтів. Детальна інформація міститься в інструкції для медичного застосування препарату. Виробник: Фармацевтичний завод «ЕГІС», Україна. Р.С. П.М.У / 9862/01/01, П.М.У / 9862/02/01.

Представництво «ЕГІС Нютр.» в Україні:
 04119, м. Київ, вул. Дегтярівська, 27Т.
 Тел.: +38044 496 05 39, факс: +38044 496 05 38

Л.В. Беш, д.м.н., професор, Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького, Львівський міський дитячий алергологічний центр

Оцінка ефективності препаратів інтерферону в лікуванні гострих респіраторних вірусних інфекцій у дітей, які часто хворіють

Гострі респіраторні захворювання (ГРЗ) сьогодні є найчастішою причиною звернення пацієнтів дитячого віку за медичною допомогою. Вони продовжують посідати провідне місце у структурі загальної захворюваності дітей. Згідно з даними офіційної статистики в Україні щороку реєструють 4,5-5 млн випадків грипу та гострих респіраторних вірусних інфекцій (ГРВІ). Більше того, кількість дітей, які хворіють на ці недуги, в 1,5-3 рази перевищує кількість дорослих. Особливу тривогу викликають діти, у яких респіраторні інфекції часто повторюються і характеризуються несприятливим, затяжним перебігом. Є дані, які підтверджують, що частка таких дітей у популяції становить 16-40%, причому саме на них припадає 67,7-75% усіх випадків ГРВІ. Ведення дітей, які часто і тривало хворіють, зазвичай становить для практичного педіатра значну діагностичну і терапевтичну проблему.

Протягом багатьох років на сторінках спеціальної педіатричної літератури триває активна дискусія, у процесі якої одні автори вважають, що часті і тривалі ГРЗ – це клінічний симптом вторинного імунодефіциту, інші схильні стверджувати, що в таких ситуаціях ідеться не про імунодефіцит, а лише про особливості імунної відповіді на інфекцію, тобто про особливості функціонування імунної системи, які значною мірою пов’язані з процесами її розвитку й дозрівання. Більше того, сьогодні дедалі частіше говорять про те, що терміни «вторинний імунодефіцит», «імунна недостатність», «зниження реактивності організму» не можна вважати правомірними, оскільки для них не існує чітких клінічних і лабораторних діагностичних критеріїв.

У такій складній і неоднозначній ситуації дуже непросто орієнтуватися практичним педіатрам. Водночас відомо, що, по суті, будь-яку проблемну ситуацію можна контролювати, якщо з’ясувати її причини. Багаторічність і неоднозначність факторів, що зумовлюють розвиток частих і тривалих респіраторних інфекцій у дітей, породжують труднощі у вивченні етіології цього явища. З одного боку, у наш час немає сумніву в тому, що стан здоров’я дитини детермінований генетично. Зокрема, існують окремі дослідження, які доводять визначальну роль генотипу у формуванні схильності до частих ГРЗ, яка пов’язана з наявністю у таких дітей імуногенетичних маркерів зниженої резистентності організму до респіраторних інфекційних агентів, таких як антигени HLA-B7, HLA-B35, HLA-B39, а також гаплотип A2/B12. З іншого боку, доведено, що спадкова схильність до частих ГРЗ, як правило, реалізується під впливом навколошнього середовища. Велике значення має зростання кількості контактів з потенційними збудниками. Усі практичні лікарі і навіть батьки зазначають, що дитина частіше хворіє, коли починає відвідувати організований дитячий колектив (садочок чи школу). Така ситуація пояснюється особливостями епідемічного процесу, розширенням контактів дитини з потенційними збудниками, збільшенням психоемоційних навантажень, реакціями стресу, які супроводжують період адаптації дитини до нових умов виховання. Несприятливі екологічні чинники, нераціональне харчування і побут (обмеження прогулянок на свіжому повітрі, збільшення часу пе-регляду телепередач, роботи за комп’ютером тощо) також зумовлюють зниження резистентності організму та збільшення ризику повторних ГРЗ.

Багаторічний практичний досвід вітчизняної педіатрії дозволяє стверджувати, що причиною частих ГРВІ у дітей

можуть бути і ятрогенні чинники. Поліпрагмазія, якою часто «грішать» лікарі, не тільки фінансово виснажує батьків, а й негативно впливає на стан здоров’я маленьких пацієнтів. Зокрема, необґрунтовано часте призначення антибіотиків викликає розвиток дізбіозу і знижує функціональну активність механізмів місцевого імунітету, що, у свою чергу, призводить до зниження захисту від інфекції. Таким чином, існує замкнене коло, яке лікар мусить розривати, обираючи оптимальну терапевтичну тактику.

На особливу увагу заслуговує той факт, що серед дітей, які часто хворіють на ГРВІ, нерідко реєструють алергічну патологію: алергічний риніт у 30% випадків, атопічний дерматит – у 10%, бронхіальна астма – у 40%. Таку ситуацію значною мірою пояснюють дефіцитом синтезу інтерферонів у разі Th2-опосередкованої імунної відповіді, яка характерна для дітей з атопією. Окрім цього, у таких дітей уже в ранньому віці формуються вогнища хронічної інфекції на фоні закономірної для них гіперплазії лімфоїдної тканини, що, у свою чергу, зумовлює зростання частоти гострої респіраторної патології.

Незважаючи на таку складну і неоднозначну ситуацію, науковці і практики намагаються встановити критерії, які б дозволили чітко визначити, скільки разів на рік дитина «має право» захворіти на ГРЗ. Зокрема, згідно з рекомендаціями А.А. Барanova і В.Ю. Альбицького (1986), до групи дітей, які часто хворіють, належать:

- діти першого року життя, які хворіють протягом року 4 рази і більше;
- діти віком 1-3 роки, які хворіють протягом року 6 разів і більше;
- діти віком 4-5 років, які хворіють протягом року 5 разів і більше;
- діти віком 5-6 років, які хворіють протягом року 4 рази і більше;
- діти, старші 6 років, які хворіють протягом року 3 рази і більше.

Загалом представники більшості вітчизняних педіатричних шкіл вважають, що до групи дітей, які часто хворіють, слід відносити таких, які більше 4-8 разів протягом року хворіють на ГРЗ і при цьому не мають проявів хронічної або вродженої патології. Таким чином, ми не можемо сьогодні однозначно відповісти на питання, скільки разів дитина «має право» захворіти на ГРЗ, щоб її продовжували вважати здорововою. Адже зрозуміло, що здоров’я – це не відсутність хвороб, а здатність переносити їх без стійких наслідків. Здорові діти також «мають право» хворіти на ГРВІ. Важливо є не частота епізодів ГРЗ, а тяжкість перебігу і розвиток ускладнень. Саме тому перераховані вище критерії виділення групи дітей, які

часто хворіють, є досить відносними. Більше того, низка авторів вважають, що для формування повноцінної імунної відповіді одна дитина «мусить» перехворіти протягом року 0-1 раз, інша – 6-8 разів. З цим твердженням можна сперечатися, але ним важко зневажувати. Однак є факти, з якими погоджуються практично всі науковці і практики. Ці факти переконливо доводять, що найчастіше на ГРЗ хворіють діти перших п’яти років життя, коли відбувається процес становлення адекватної імунної відповіді. Відомо, що до досягнення 8-14-річного віку в дитячому організмі синтезуються переважно антитіла класу IgM, життя яких дуже коротке. Водночас спостерігається фізіологічний дефіцит антитіл класу IgG, які забезпечують тривалий імунітет. Більше того, у маленьких дітей синтезується недостатня кількість IgA. Вищевикладені факти пояснюють високу чутливість до респіраторних інфекцій і схильність до їх рецидивування. Висока захворюваність значною мірою зумовлена відсутністю імунологічної пам’яті щодо попередніх контактів з інфекційними антигенами. З віком з’являються такі контакти і, відповідно, виникають антитіла до великої кількості вірусів і бактерій, що супроводжується зниженням захворюваності на ГРЗ. Таким чином, власне процес становлення адекватної імунної відповіді і набуття дитиною імунологічного досвіду для адекватного реагування на інфекційну агресію значною мірою провокується повторними епізодами ГРЗ. Однак, з іншого боку, часті повторні епізоди ГРЗ нерідко перевищують поріг толерантності імунної системи до інфекції і чинять негативний вплив на дитину. Існують переконливі дані, які доводять, що за умови повторення ГРВІ більше 6-8 разів на рік не відбувається адекватного відновлення функціональних характеристик імунної системи. Респіраторні віруси порушують бар’єрні функції слизової оболонки дихальних шляхів, знижують місцевий захист і загальну імунологічну резистентність організму, тим самим формуючи патологічне «замкнене» коло, що створює умови для повторних ГРЗ та хронізації процесу.

Включаючи пацієнтів у групу дітей, які часто хворіють, слід ураховувати не тільки і не стільки частоту ГРВІ, а на-самперед тяжкість перебігу, наявність ускладнень, потребу у призначенні антибіотиків тощо. І не так важливо, яке термінологічне трактування буде застосовано для цієї групи дітей, основне – визначиться: як змінити ситуацію на краще? І чи взагалі потрібно щось змінювати? Яка тактика лікування має бути використана у разі повторних епізодів ГРВІ у таких дітей?

Л.В. Беш

Протягом останніх років на підставі аналізу літературних даних і власного досвіду працівниками Львівського міського дитячого алергологічного центру опрацьовано комплексний терапевтичний алгоритм, який застосовується у веденні дітей перших 5 років життя, які часто і тривало хворіють. Він включає такі основні моменти:

- раціональний режим дня (прогулянки на свіжому повітрі, обов’язковий денний сон або відпочинок і харчування);
- оздоровлення побутових умов (зменшення часу перегляду телепередач, роботи за комп’ютером, боротьба з пасивним курінням та інші способи покращення екології житла);
- оздоровлення психологічного клімату у сім’ї;
- правильно організоване загартування, яке тренує місцеві захисні механізми;
- зменшення контактів з величими дитячими колективами;
- грамотно організована робота під час епідемічних спалахів ГРВІ;
- адекватне лікування повторних епізодів ГРЗ;
- санация хронічних вогнищ інфекцій;
- дегельмінтизація;
- призначення препаратів, що впливають на імунну відповідь (імуномодуляторів).

У комплексному лікуванні дітей, які часто хворіють, нерідко доводиться застосовувати імуностимуляційні середніки. Рішення про їх призначення слід приймати дуже виважено і строго індивідуально. Треба пам’ятати, що медикаментозна імунокорекція – це лише одна складова програми ведення таких дітей. Вона не є обов’язковою і має супроводжуватися оздоровленням зовнішнього середовища, формуванням навичок здорового способу життя, оптимізацією харчування, режиму дня і відпочинку, загартуванням.

Надзвичайно важливе значення у веденні дітей, які часто хворіють, має правильний вибір лікарської тактики під час епідемічних спалахів ГРЗ. За відсутності фонових захворювань і нормальної реактивності організму лікування ГРВІ може бути суто симптоматичним, тобто воно передбачає раціональну вітамінізовану дієту, часте тепле пиття, ліжковий режим і за потреби – застосування жарознижувальних, муколітичних, відхаркувальних засобів та лікування риніту. У разі неускладненого перебігу ГРВІ симптоми захворювання повністю зникають уже через декілька днів. Однак у дітей, які часто хворіють, процес нерідко затягується до кількох тижнів, можливим є розвиток вторинних бактеріальних ускладнень з клінічною картиною бронхіту, пневмонії, отиту, синуситу тощо. Тому за умови

розвитку ГРВІ у пацієнтів цієї групи важливе значення має пошук безпечних і водночас ефективних методів етіотропного лікування вірусних інфекцій. На сьогодні відомо понад 200 збудників, які можуть зумовити виникнення ГРВІ. Більше того, віруси швидко змінюються, що дозволяє їм бути нерозпізнаними імунокомпетентними структурами людського організму. Водночас тривале застосування відомих високоспецифічних протиівірусних препаратів сприяло виробленню специфічної резистентності до їх дії. Така складна і неоднозначна ситуація зумовлює труднощі у виборі лікування. Водночас щоденна лікарська практика ставить питання: який препарат обрати? На це питання сьогодні немає однозначної відповіді. Нині доведено, що перевагу треба надавати препаратам, які діють переважно на неспецифічні ланки імунної відповіді і мають добрий профіль безпеки. Треба зазначити, що і сьогодні в асептичній практиці педіатрів є не так багато препаратів противірусної дії і показання до їх застосування активно дискутуються. Зокрема, протягом останніх років опубліковано багато праць, присвячених вивченю терапевтичних можливостей використання препаратів інтерферону в педіатричній практиці.

Відомо, що інтерферони забезпечують природний захист організму дитини від вірусних інфекцій. Інтерферони – це білки, які синтезуються лейкоцитами і мають цитокінові властивості. Сьогодні відомі 3 види інтерферонів – α , β і γ , які можна отримати природним або хімічним (рекомбінантні інтерферони) шляхом. Більшість дослідників вважають, що в лікуванні ГРВІ у дітей перевагу слід надавати препаратам рекомбінантного інтерферону альфа. Такі рекомендації пояснюються даними досліджень, які доводять, що під час епізодів ГРВІ у дітей, які часто хворють, спостерігається низька продукція інтерферону альфа-2b. Противірусна активність рекомбінантного інтерферону альфа значною мірою зумовлена пригніченням синтезу вірусної РНК, індукцією антигенів поверхні клітин, що сприяє топографічним змінам клітинної мембрани і, як наслідок, перешкоджає фіксації віrusу і його пенетрації всередину клітини. Більше того, інтерферон включається в захисну реакцію значно швидше, аніж спрацьовують специфічні захисні імунні реакції. Широкий спектр противірусної активності, відсутність резистентності різних вірусних штамів до інтерферону визначають перспективу їх застосування в лікуванні ГРВІ.

З огляду на вищезазначене нас зацікавив вітчизняний препарат Назоферон (інтерферон альфа-2b) у формі назальних крапель та спрею, який дозволений до застосування навіть у наймолодших пацієнтів. Нами проведено відкрите рандомізоване контрольоване дослідження ефективності і переносимості цього препарату серед дітей віком від 6 міс до 5 років, які часто хворіють. Дослідження проводилося в умовах Львівського міського дитячого алергологічного центру в період із січня по травень 2014 року. Критеріями включення в дослідження були: діагноз ГРВІ (1-й, 2-й день захворювання), хронічна алергічна патологія в анамнезі (атопічний дерматит, алергічний риніт), наявність симптомів інтоксикації, температура тіла $>37,5^{\circ}\text{C}$, наявність згоди батьків на проведення дослідження. Критеріями виключення слугували: відома підвищена чутливість до препаратору, тривалість ГРВІ понад 48 год, клінічні ознаки бактеріальної інфекції, недотримання правильного режиму застосування Назоферону.

У дослідження увійшли 60 дітей, які сформували дві групи. Основну групу становили 30 пацієнтів, які крім симптоматичної терапії ГРВІ протягом перших 5 днів отримували Назоферон, групу порівняння – 30 дітей, які отримували виключно симптоматичне лікування (ліжковий режим, раціональна вітамінізована дієта, часте тепле пиття і у разі потреби – жарознижуvalальні, муколітичні, відхаркуvalальні засоби та промивання носа сольовим розчином). На старті дослідження групи були ідентичними за віком, статтю і тяжкістю захворювання. Діти віком від 6 міс до 2 років отримували Назоферон виключно у формі назальних крапель, у старших пацієнтів застосовували назальний спрей або краплі. Назальні краплі призначали дітям віком до року по 1 краплі 5 разів на добу, від 2 до 5 років – по 2 краплі 4 рази на добу. Назальний спрей застосовували у дітей віком від 2 до 5 років по 2 спрей-дози 4 рази на добу. Аналіз ефективності препарату Назоферон здійснювали на підставі вивчення динаміки зменшення симптомів інтоксикації, катаральних явищ та оцінки якості життя.

На старті дослідження у дітей обох груп тяжкість перебігу ГРВІ суттєво не відрізнялася. Зокрема, в основній групі тяжкий перебіг хвороби діагностовано у 2 (6,7%), середньотяжкий – у 18 (60,0%) і легкий – у 10 (33,3%) пацієнтів. Водночас у групі порівняння тяжкий перебіг хвороби діагностовано у 2 (6,7%), середньотяжкий – у 17 (56,6%) і легкий – у 11 (36,7%) обстежених.

Ефективність застосування препарату Назоферон оцінювали на підставі бальної оцінки ступеня вираження основних симптомів ГРВІ в динаміці на 1, 2, 3, 5 та 7-й дні захворювання. Використано діапазон бальної оцінки від 0 до 3. Зокрема, температурна реакція до 37,0°C оцінювалася в 0 балів, від 37,0 до 38,0°C – в 1 бал, від 38,0 до 39,0°C – у 2 бали, вище 39,0°C – у 3 бали. Характер кашлю оцінювали за ступенем відходження мокротиння: 0 балів – відходження без утруднення, 1 – незначне утруднення, 2 – значне утруднення, 3 – сухий непродуктивний кашель. Характер носового дихання оцінювали: в 0 балів – вільне, 1 – незначно утруднене, 2 – помірно порушене, 3 – виражена блокада носового дихання. Характер виділень з носа: 0 балів – виділення відсутні, 1 – незначні виділення, 2 – помірні, 3 – значні. Бальну оцінку було застосовано і для характеристики поведінки дитини: 0 – звичайна поведінка, 1 – незначна втомлюваність, 2 – суттєве зниження активності, 3 – більшість часу дитина проводить у ліжку. Відомо, що хво-

У перший день лікування ступінь вираження симптомів ГРВІ в обох групах суттєво не відрізнявся ($p>0,05$). Моніторинг клінічної симптоматики дозволив простежити позитивну динаміку захворювання в обох групах. Однак у групі дітей, які отримували в комплексній терапії Назоферон, тенденція до покращення симптоматики спостерігалася значно швидше. Зокрема, у переважної більшості дітей (19-63,3%) уже на 3-й день лікування нормалізувалася температура тіла, покращився апетит. 23 (76,7%) пацієнти основної групи вже з третього дня лікування не потребували додаткової симптоматичної терапії жарознижувальними препаратами, а 5 (16,7%) – взагалі не отримували такого лікування. Водночас у групі порівняння 15 (50%) пацієнтів продовжували антипіретичну терапію до 5-го дня захворювання.

Протягом дослідження не було суттєвих відмінностей між групами за частою розвитку ускладнень. Зокрема, ускладнений перебіг ГРВІ спостерігався у 5 (16,7%) дітей основної групи (2 – отит, 3 – синусит) та 6 (20%) дітей групи порівняння (4 – отит, 2 – синусит). Однак для лікування пацієнтів групи порівняння значно частіше на 3-5-й день хвороби додавали антибіотикотерапію (відповідно 10-33,3 проти 3-10%). Водночас в основній групі навіть за наявності ускладнень антибіотикотерапія не завжди була потрібною. Таку ситуацію можна пояснити результатами дослідження, які доводять наявність антибактеріальних ефектів інтерферонів. Зокрема, існують переважно дані про те, що інтерферони індукують NO-синтетазу, яка є потужним бактерицидним фактором. Більше того, інтерферони у разі бактеріальної інфекції активують і механізми неспецифічного захисту шляхом активації фагоцитозу та підвищення активності природних кілерів (NK-клітин).

Сьогодні, оцінюючи ефективність будь-яких способів лікування, піддають аналізу не лише об'єктивні показники, а й суб'єктивну оцінку впливу хвороби на життя дитини. Суб'єктивний показник задоволення власних потреб у житті прийнято визначати як якість життя. Якість життя із загального поняття перетворилася на предмет наукових досліджень і

визначає ступінь комфортності людини. Нами проведено спеціальне тестування і виявлено позитивний вплив лікування Назофероном на якість життя наших маленьких пацієнтів. Діти легше переносили хворобу і швидко відновлювали нормальний активний спосіб життя.

Безпечність і переносимість препарату оцінювали за наявністю чи відсутністю побічних ефектів. Серйозних побічних

ефектів на фоні застосування Назоферону не виявлено. У 2 дітей основної і 3 дітей групи порівняння протягом лікування спостерігалася поява плямисто-папулъзного висипу, який ми не пов'язуємо із застосуванням лікарських препаратів. Висип регресував після виключення облігатних алергенів з дієти дитини.

Таким чином, отримані нами результати свідчать про те, що препарат рекомбінантного інтерферону альфа-2b (Назоферон) є ефективним у лікуванні ГРВІ у дітей, які часто хворіють і мають вказівки на алергічну патологію в анамнезі. Препарат добре переноситься дітьми. Його застосування одразу після появи перших симптомів (до 48 год) дозволяє скоротити тривалість гарячки, прискорити одужання, а також зменшити обсяг симптоматичної (жарознижуvalні препарати) та антибактеріальної терапії.

Висновки

Комплексна реабілітація дітей, які часто хворіють, має включати раціональний режим дня і харчування, оздоровлення побутових умов і психологічного клімату в сім'ї, правильно організоване загартовування, адекватне лікування повторних епізодів ГРЗ, санацію хронічних вогнищ інфекції, дегельмінтизацію та у разі потреби – призначення препаратів, що впливають на імунну

ВІДПОВІДЬ.

Отримані нами результати дозволяють рекомендувати для лікування ГРВІ у дітей перших 5 років життя, які часто хворіють, препарат рекомбінантного інтерферону альфа-2b (Назоферон). Завдяки ефективності, безпечності та відсутності побічних ефектів цей препарат можна рекомендувати для застосування у дітей навіть за умови обтяженої атопією анамнезу.

В.Г. Майданник, академік НАМН України, д.м.н., професор, заведуючий кафедрою педіатрії № 4
Національного медичного університету ім. А.А. Богомольця, г. Київ

Роль Toll-подобних рецепторов в патогенезе патології почек

Патология почек очень часто наблюдается в детском возрасте. К таковым следует отнести бактериальные инфекции, постинфекционный гломерулонефрит, тубулоинтерстициальный нефрит, IgA-нефропатию, волчаночный гломерулонефрит и др. В то же время патогенез этих заболеваний, несмотря на успехи медицинской науки, до конца не изучен.

Известно, что иммунологическая защита против различных патогенов осуществляется в результате скоординированной работы врожденной (неспецифической) и адаптивной (специфической) систем иммунитета, взаимодействие которых обеспечивает эффективное протекание иммунного ответа. Активация врожденного иммунитета является первым и обязательным этапом развития адаптивного иммунитета. Эффекторные механизмы врожденного иммунитета изучены достаточно хорошо, тогда как первые этапы взаимодействия с патогенами и активация воспаления стали понятными лишь в последние годы в результате открытия молекулярных структур распознавания различных типов микроорганизмов.

Открытие Toll-подобных рецепторов стало одной из ярких страниц в современной иммунологии и вызвало огромный интерес к их изучению, что связано с важнейшей ролью этих рецепторов в формировании врожденного и приобретенного иммунитета.

В 1985 г. Nusslein-Volhard и соавт., анализируя нарушения процессов эмбриогенеза у *Drosophila melanogaster*, наблюдали личинку с недоразвитой вентральной частью туловища. Ген, вызвавший мутацию дорсово-вентральной полярности, получил название Toll (от нем. «безумный», «удивительный», «поразительный»). Спустя десятилетие было установлено, что дрозофилы, имеющие мутацию toll-гена, были высокочувствительны к грибковым инфекциям, на основании чего сделан вывод, что Toll-рецептор принимает участие в запуске иммунного ответа у взрослых дрозофил. При последующих исследованиях был обнаружен первый гомолог toll-рецептора дрозофилы у млекопитающих, который получил название Toll-подобный рецептор (Toll-like receptors – TLR). Первым был открыт TLR4, затем последовало открытие и других TLR у млекопитающих и у человека. После этого важного открытия у млекопитающих было идентифицировано еще 13 TLR. TLR 1-9 экспрессируются и у мышей, и у человека. TLR10 экспрессируется только у человека, а TLR11 – только у мышей.

Поэтому обобщение результатов исследований о структуре и основных функциях TLR, их экспрессии в почках, а также роли некоторых из этих TLR в активации ответа врожденного иммунитета в связи с патологией почек, в частности с бактериальной инфекцией, обусловленной уропатогенными штаммами *Escherichia coli* (UPEC), является актуальной проблемой.

Структура TLR

TLR представляют собой интегрированные трансмембранные гликопротеины 1 типа. Они, как и рецепторы к интерлейкину-1 (IL-1R), имеют поверхностный (ранее именуемый внеклеточный) домен, ответственный за связывание лиганда. Он представлен N-концевой областью аминокислотной последовательности из 19-25 повторяющихся участков, обогащенных лейцином (LRR) (рис. 1). Далее следует переходный участок, отвечающий за прикрепление рецептора к клеточной мемbrane, обогащенный цистеином. Внутренняя дистальная (цитоплазматическая) часть рецептора представлена Toll/IL1-рецептором (TIR) – доменом, получившим свое название из-за одинакового строения этого участка у TLR и у рецепторов цитокинов семейства IL-1. При этом домен TIR рекрутирует адапторные сигнальные молекулы.

Домен TIR характеризуется наличием трех высоко гомологичных регионов (известных как боксы 1, 2 и 3). Однако, несмотря на схожесть в цитоплазматических доменах этих молекул, их внеклеточные области существенно отличаются: TLR имеет tandemные повторы, богатые лейцином (известные как LRR), тогда как IL-1R имеет три иммуноглобулинподобные домена (рис. 1).

В зависимости от локализации TLR в клетке выделяют рецепторы, расположенные на цитоплазматической мемbrane (TLR1, TLR2, TLR4, TLR5, TLR6 и TLR10) и на мембранах внутриклеточных органелл (TLR3, TLR7, TLR8 и TLR9) – лизосом, эндосом, аппарата Гольджи (рис. 2). Лигандами рецепторов, локализованных на цитоплазматической мемbrane, являются поверхностные структуры микроорганизмов – липопротеин, липополисахариды, флагеллин, зиозан. Рецепторы, локализованные на мембранах внутриклеточных органелл, распознают молекулы ядерных структур микроорганизмов, но могут быть активированы и поврежденными молекулярными структурами собственного организма.

В состоянии покоя неактивированные TLR находятся на мемbrane клеток в мономерном состоянии, а при активации TLR образуют димеры. Например, гетеродимер TLR1 и TLR2 улавливает трехмерные липопептиды бактерий. TLR2 может также образовывать гетеродимер с TLR6, и этот димер также распознает липопептиды бактерий.

Пути активации TLR

Врожденный иммунитет распознает уловленные микробные или вирусные компоненты, которые известны как патогенассоциированные молекулярные паттерны (ПАМП), для чего используется ограниченное количество паттернраспознавающих рецепторов (ПРР), представляющих собой первую линию обороны против патогенов. В последние годы было доказано, что именно TLR играют важную роль в распознавании ПАМП и активации врожденного иммунитета. Многочисленные новые сведения о функции TLR были получены в ходе исследований различных линий мышей с дефицитом TLR, выведенных с помощью направленного воздействия на гены.

На рисунке 3 схематически представлены различные адапторные белки и сигнальные процессы, зависящие от TIR, которые ведут к активации нуклеарного фактора транскрипции (NF-κB) и/или интерферон (IFN)-регулирующего фактора (IRF). В запуск сигналов через TLR вовлечены пять адапторных белков.

Распознавание бактериальных и небактериальных лигандов ПАМП специфическими TLR приводит к активации факторов транскрипции, таких как нуклеарный фактор κB (NF-κB), и членов семейства IRF. Связывание лигандов вызывает гомодимеризацию или гетеродимеризацию TLR, а также рекрутинг адапторных молекул.

В настоящее время различают два основных пути активации TLR: MyD88-зависимый путь и MyD88-независимый путь.

MyD88-зависимый путь. TLR используют сигнальные пути, на старте которых адапторные молекулы формируют молекулярный комплекс с TIR-доменом TLR, тем самым инициируя запуск сигнального каскада. Все известные TLR, кроме TLR3, взаимодействуют с адапторным белком первичного ответа миелоидной дифференциации 88 (myeloid differentiation protein 88; MyD88), который несет C-концевой TIR-содержащий участок, связывающий гомофильный TIR-домен TLR. TLR2 и TLR4 проявляют коадаптор MyD88-адапторподобный (MAL), который также известен как TIRAP и необходим для активации NF-κB.

Рекрутинг MyD88 облегчает ассоциацию TIR с семейством серин/треонин киназами, ассоциированными с рецептором IL-1 (IL-1 receptor associated kinase – IRAK). Затем фосфорилированные IRAK

В.Г. Майданник

диссоциируют и взаимодействуют с фактором 6, ассоциированным с рецептором TNF (TNF receptor associated factor 6 – TRAF6), что приводит к активации киназы 1 с помощью трансформирующего фактора роста β (TAK-1).

Далее IRAK-1 и TRAF6 диссоциируют из комплекса TIR/MyD88/IRAK-4 и взаимодействуют с мембранассоциированной киназой TAK-1 и вспомогательными белками TAB1 и TAB2. В результате фосфорилированные TAK1 и TAB2 индуцируют диссоциацию IRAK-1 из комплекса с последующей активацией IKK и митогенактивируемых протеинкиназ (MAPK). В результате последующего убиквитинирования TRAF6 происходит активация ядерного фактора транскрипции NF-κB. В регуляции транскрипционной активности через NF-κB участвует ингибиторный сигнальный белковый комплекс IκB (IKK), формируемый двумя каталитическими субъединицами – киназами IKKα и IKKβ – и одной регуляторной IKKγ. IKK-комплекс индуцирует активацию NF-κB через фосфорилирование ингибитора IκB по остатку серина с последующим расщеплением его в протеасомах. Благодаря этому обеспечивается димеризация и перемещение (транслокация) NF-κB в ядро. Этот путь является классическим сигнальным путем, зависящим от MyD88.

В итоге, связываясь с промоторными участками генов, ядерный фактор NF-κB активирует синтез провоспалительных цитокинов, молекул адгезии, костимулирующих молекул с последующей активацией структур адаптивного иммунитета.

Белок CD14, связанный с гликазилфосфатидилиноситолом, также необходим для активации под воздействием TLR2-TLR6 сигнальных путей, зависящих от MyD88, и сигнального пути, активируемого LPS и проводимого TRIF.

MyD88-независимый путь. Известен также механизм MyD88-независимой передачи активационных сигналов от TLR. Его принципиальным отличием является то, что TIR-домен взаимодействует с адапторной молекулой TRIF (TIR domain containing adaptor inducing IFN-β) с последующей активацией внутриклеточного фактора IRF3 (interferon regulatory factor 3), индуцирующего экспрессию генов IFN-α и IFN-β, являющихся важнейшими молекулами для дифференцировки Т-лимфоцитов.

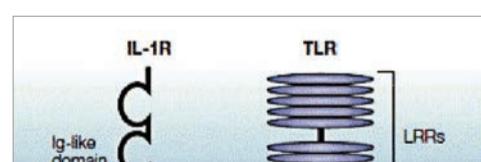

Рис. 1. Структура Toll-подобного рецептора

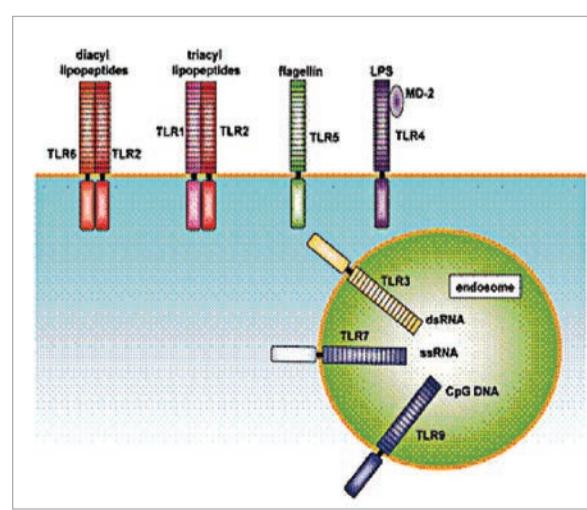

Рис. 2. Локализация TLR в клетке

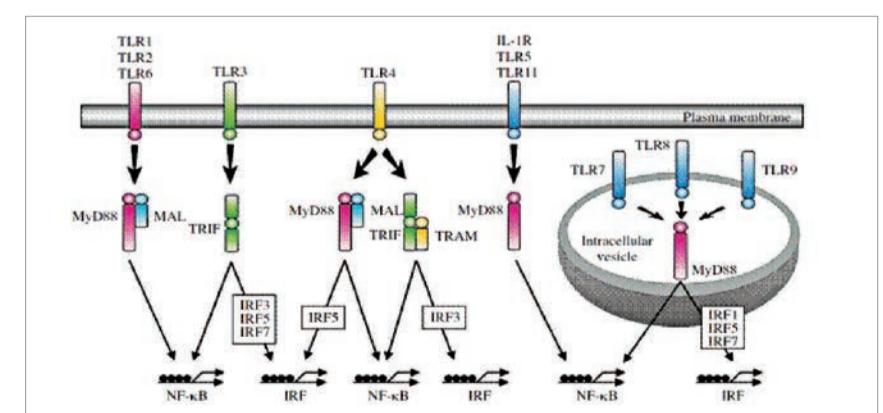

Рис. 3. Схематическое изображение адапторных молекул, ассоциированных с TIR-доменом TLR

IL-1R – рецептор интерлейкина 1; MyD88 – адапторный белок первичного ответа миелоидной дифференциации 88; MAL-0 MyD88-адапторподобный; TRIF – MyD88 и Toll-IL-1-рецептор [TIR]-доменсодержащий адапториндукцирующий IFN-β (TRIF); TRAM – адапторная молекула, связанная с TRIF.

При определенных условиях TLR3 и TLR4 могут активировать сигнальный путь NF-кВ, не зависящий от MyD88 (рис. 3), что приводит к индукции генов, индуцируемых IFN, и способствует созреванию клеток.

При запуске сигнального пути через TLR3, осуществляемом вирусной двухцепочечной РНК, TRIF связывается с рецептором и индуцирует экспрессию IFN типа I через TRIF-IKK ϵ . Кроме того, активация TLR агонистом обеспечивает фосфорилирование тирозина с вовлечением фосфатидилинозитол-3-киназы с активацией Akt и фосфорилированием IRF-3. TLR3 также стимулирует экспрессию провоспалительных цитокинов, вовлекая сигнальные молекулы в активацию NF- β B после взаимодействия TRIF с рецептором.

Механизмы индукции IFN типа I при ответе, реализуемом через разные типы TLR, различаются на уровне адапторных молекул. Конвергенция сигнальных путей осуществляется на этапе активации киназы TLR или общего активатора сигнальных путей NF-кВ, митогенактивируемой протеинкиназы p38 и JNK-киназы.

TLR4 индуцирует два различных сигнальных пути, один из них контролирует адапторные белки TIRAP и MyD88, вовлекаемые в выработку провоспалительных цитокинов, другой – адапторы TRAM и TRIF, через которые запускается продукция IFN. TLR4 – единственный из экспрессируемых на клеточной поверхности членов семейства TLR способен индуцировать IFN типа I.

При активации с участием адаптора TRAM TLR4 связывает дополнительный адаптор TRIF. TLR4 использует адапторы TRIF и TRAM для инициации поздней фазы активации NF-кВ, а также для индукции экспрессии генов IFN- β и других IFN-индукционных генов через фактор транскрипции IRF-3. TRAM, подобно TIRAP, выступает в роли связующего звена для соединения TRIF с TLR4. TLR4 последовательно активирует MyD88/ TIRAP- и TRAM-зависимые сигнальные каскады. Изначально адапторы MyD88 и TIRAP воспринимают сигнал от TLR4, экспрессированного на клеточной поверхности, а затем претерпевший эндоцитоз TLR4 взаимодействует с TRAM в ранних эндосомах.

Основные функции TLR

TLR2 распознает широкий круг микробных продуктов, таких как липопротеины из грамотрицательных бактерий, микоплазмы и спирохеты, пептидогликаны и липотехноевая кислота из грамположительных бактерий, гликоинозитолфосфолипиды из

Typhlosoma cruzi, зимозан из грибков или порнины (табл.). Кроме того, TLR2 распознает нетипичные LPS из *Leptospira interrogans* и *Porphryomonas gingivalis*, но не улавливает те, что вырабатывают *E. coli* или *Salmonella* spp., являющиеся лигандами для TLR4. В почках TLR2, экспрессированный в проксимальных клетках канальцев почек, распознает наружные белки мембранны *Leptospira*, что приводит к активации NF-кВ, и MAPK. Но известно, что существует также и дифференцированное распознавание очищенного липида A *Leptospira* TLR.

Доказано, что TLR2/TLR1 являются преобладающим рецептором в клетках человеческого организма, а TLR2 и TLR4 способствуют клеточной активации в макрофагах мышей. TLR2 также распознает различные эндогенные лиганды, в том числе Hsp70, который повышающее регулируется после ишемического/реперфузионного (I/R) повреждения и, возможно, играет определенную роль при активации TLR2 в ишемических тканях.

TLR2 взаимодействует с высокомолекулярными рецепторами TLR1 и TLR6, чтобы различать разные микробные компоненты. Например, TLR1 и TLR2 сигнализируют растворимым факторам, которые выпускает *Neisseria meningitidis*. TLR1 также имеет большое значение для распознавания трехацильных липопептидов. Любопытно, что TLR2, который повышающее регулируется при почечном I/R повреждении, играет ключевую роль в индуцировании воспалительного ответа и повреждения клеток.

У мышей с нехваткой TLR2 отмечается существенно более слабый воспалительный ответ, меньшая инфильтрация лейкоцитами, а следовательно, более слабое повреждение клеток канальцев почек, чем у их родичей дикого типа при I/R повреждении. Более того, установлено, что *in vivo* инъекция TLR2-анти-мРНК также эффективно защищает от нарушения функции почек в результате I/R. Shigeoka и соавт. показали, что индуцирование воспалительного ответа, который проводится с помощью TLR2, происходит по сигнальным путям TRIF, которые могут зависеть от MyD88. Но точный механизм активации TLR2 при I/R повреждении остается невыясненным.

TLR3 распознает одноклеточную РНК (онРНК) и двухнитевую РНК (днРНК), которые вырабатывают многие вирусы при репликации. Экспрессия человеческого TLR3 в клетках, не реагирующих на днРНК, позволяет последней активировать NF-кВ [22]. TLR3 отличается от других TLR тем, что не имеет пролинового остатка, который сохраняется в прочих TLR.

Этот остаток соответствует пролиновому остатку, который мутирует в гене tlr4 у мыши с нехваткой LPS (которые обозначаются также как мыши *Lps^d*) C3H/HeJ. Эти мыши не реагируют на LPS и не могут выводить грамотрицательные бактерии, образующие колонии в нижних мочевых путях и почках.

Установлено, что у человека TLR3 преимущественно экспрессируется в зрелых дендритных клетках. Также доказано, что мРНК TLR3 экспрессируется в почках человека. Более того, выясняено, что TLR3 также экспрессируется в мезангимальных клетках почек, наряду с антигенпредставляющими (APC) клетками инфильтрата, на экспериментальной мышиной модели системной красной волчанки (SLE). Высказывается предположение, что TLR3 участвует потому, что, как известно, днРНК активирует цитокины дендритных клеток – интерфероны I типа, которые ассоциируются с SLE. Установлено, что вирусная днРНК усиливает вызванный волчанкой нефрит у мышей MRLlpr/lpr, у которых спонтанно развивается иммунокомплексный гломерулонефрит.

TLR4 – это основной рецептор LPS из грамотрицательных бактерий. С начала 1980-х гг. известно, что некоторые мыши, например C3H/HeJ, очень чувствительны к инфекции мочевых путей и не могут вывести бактерии из организма. Через 10 лет в ходе 2 исследований были идентифицированы точечная мутация в гене tlr4 у мыши C3H/HeJ с нехваткой LPS и нулевая мутация в гене tlr4 у гиперчувствительных к LPS мышей C57BL10/ScCr. У мышей с нехваткой TLR4, выведенных с помощью адресного разрушения гена tlr4, проявляется такой же гиперчувствительный к LPS фенотип, что подтверждает, что TLR4 – это рецептор LPS. Мутации TLR4, связанные с пониженной реакцией на LPS, также были идентифицированы у человека.

Для распознавания LPS рецептором TLR4 необходимо наличие еще двух молекул – CD14 и MD-2. Считается, что CD14 взаимодействует с TLR4 в сигнализировании LPS, а MD-2 ассоциируется с внеклеточным доменом TLR4 и усиливает вызванную LPS клеточную активацию. Белок RIP105, который экспрессируется преимущественно на поверхности В-клеток, также участвует в распознавании LPS. Все вместе результаты этих исследований говорят о том, что TLR4 образует большой комплекс с несколькими ассоциированными белками для эффективной активации клеток, вызываемой LPS.

TLR4 распознает и другие лиганды, показанные на рисунке 3. Один из них таксон – продукт тиса тихоокеанского (*Taxus brevifolia*), который обладает мощным противораковым действием, – также вызывает мощный воспалительный процесс, проводимый TLR4-MD-2. Кроме того, показано, что белки теплового шока Hsp60 и Hsp70 активируют сигнальные пути NF-кВ и MAP-киназы, проводимые TLR4. TLR4 распознает и Hsp70, чья чрезмерная экспрессия происходит в ишемических клетках канальцев почек. Однако роль Hsp в активации TLR остается спорной из-за возможного загрязнения чистого Hsp под воздействием LPS. Недавнее исследование, в ходе которого было установлено, что TLR4, как и TLR2, играет активную роль в инициировании воспалительного ответа, а также апоптоза клеток канальцев почек, показало также, что Hsp70 не активируется в почках мышей после I/R-повреждения.

Такие компоненты внеклеточного матрикса, как фибронектин, гиалуроновая кислота или гепарансульфат, выпускаются при повреждении клетки и также активируют TLR4 и TLR2. Внеклеточный домен А фибронектина, растворимый гепарансульфат, олигосахарида гиалуроновой кислоты и β -дефензин 2, как доказано, тоже активируют TLR4. Следует отметить, что эти эндогенные лиганды TLR4 активируют иммунные клетки только в высоких

концентрациях, в отличие от активации клеток, вызванной низкими концентрациями LPS. Более того, нельзя исключить вероятность того, что эти лиганды, возможно, были загрязнены LPS.

TLR5 распознает мономерный флагеллин, первичный белковый компонент жгутика, т.е. очень сложной структуры, которая выдается из наружной мембранны грамотрицательных бактерий. Бактерии используют жгутики для перемещения в жидкой среде. Кроме того, жгутики важны для прикрепления бактерий к клеткам хозяина, и было установлено, что эти жгутики способствуют вирулентности патогенных бактерий.

Флагеллин вызывает белковый иммунный ответ в клетках как млекопитающих, так и растений. Но некоторые бактерии, например *Helicobacter pylori* и *Bartonella bacilliformis*, имеют модифицированный флагеллин, который не вызывает провоспалительной реакции.

TLR5 активно экспрессируется в эпителиальных клетках интерстиция. Задействование рецептора TLR5 бактериальным флагеллином вызывает активацию клеток, что ведет к выработке IL-8 и воспалительного белка макрофагов За. Флагеллин, как было показано, является основным детерминантом проводимой *Salmonella* активации провоспалительных сигналов NF-кВ.

TLR5, расположенный в базолатеральной мембране эпителиальных клеток интерстиция, также может различать симбиотические и патогенные бактериальные штаммы с флагеллином. Патогенные бактерии со жгутиками, располагающиеся базолатерально, вызывают воспалительный ответ посредством сигналов, проводимых рецептором TLR5. In vivo воздействие флагеллина на пораженную дектраном сульфата, а не на незадействованную толстую кишку усиливает воспаление толстой кишки, а значит, флагеллин играет важную роль в развитии и прогрессировании колита. Однако полярность экспрессии TLR5 остается спорной, поскольку имеются сообщения об апикальной экспрессии TLR5 в культивируемых клетках HT29, подобных кишечным, и в кишечнике мыши. Полиморфизм стоп-кодона в лигандсвязывающем домене TLR5, действующий как отрицательная доминанта, ассоциируется с повышенной чувствительностью к бактериям *Legionella pneumophila* со жгутиками, которые вызывают пневмонию у человека.

Высказывается предположение, что TLR5 играет важную роль в проведении ответа врожденного иммунитета в эпителиальных клетках легких. TLR5 распознает инфекцию *Pseudomonas aeruginosa* в эпителиальных клетках дыхательных путей. В недавнем исследовании было выявлено, что TLR5 вызывает воспалительный ответ врожденного иммунитета мочевом пузыре и почках, инфицированных *E. coli*, что косвенно указывает на то, что TLR5 экспрессируется в эпителиальных клетках почек. Но экспрессия мРНК TLR5 обнаружена в первичных культурах – клетках почечных корковых канальцев у мышей, и нельзя исключить вероятность того, что экспрессия TLR5 ограничивается только некоторыми специализированными клетками канальцев почек.

TLR7, TLR8 и TLR9. TLR7 и TLR8 высоко гомологичны с TLR9. Они экспрессируются в эндоплазматическом ретикулуме и во внутриклеточных эндосомных органеллах. TLR7, TLR8 и TLR9 распознают нуклеиновые кислоты. TLR7 и TLR8 могут распознавать вирусную онРНК вирусов и бактерий и синтетические имидазохинолины, которые, как известно, обладают мощными противовирусными и противораковыми свойствами. Синтетический нуклеозидный аналог R488 также является лигандом TLR7 и TLR8. TLR7 и TLR8 не обнаружены в эпителиальных клетках почек. TLR9 распознает неметилированные

Продолжение на стр. 16.

Таблица. Информация об основных экзогенных и эндогенных лигандах, которые распознаются рецепторами TLR

TLR	Лиганды	Экспрессия TLR в клетках канальцев почек
TLR1	Трехацильные липопептиды	Культтивируемые RTEC*
TLR2	Липопротеины/липопептиды, пептидогликан, липотехноевая кислота, гликолипиды, порины, зимозан, типичный LPS (<i>Leptospira interrogans</i>), белки теплового шока	Обкладочные клетки капсулы Боумена, PCT, TD, CD
TLR3	ДнРНК (вirus)	Мезангимальные клетки CD
TLR4	LPS (грамотрицательные бактерии), паклитаксел, гибридный белок, оболочечные белки, белки теплового шока, фибронектин, гиалуроновая кислота, гепарансульфат, фибронген, β -дефензин 2	Обкладочные клетки капсулы Боумена, PCT, TAL, DT, CD
TLR5	Флагеллин	
TLR6	Двухацильные липопептиды, липотехноевая кислота, зимозан	Культтивируемые RTECs*
TLR7	Имидазохинолин, локсорибин ОнРНК	Не экспрессируется
TLR8	Имидазохинолин, локсорибин, ОнРНК (вирусы, бактерии)	Не экспрессируется
TLR9	CPG-ДНК (бактерии), ОнРНК (вирусы, бактерии)	Не экспрессируется
TLR11	Профилинподобный белок (<i>Toxoplasma gondii</i>)	RTEC*

PT – проксимальный каналец; TAL – толстый восходящий каналец; DT – дистальный каналец; CD – собирательный проток; RTEC – эпителиальные клетки канальцев почек.

*Специфическая экспрессия клеток канальцев не определялась.

В.Г. Майданник, академік НАМН України, д.м.н., професор, заведуючий кафедрою патології № 4 Національного медичного університета ім. А.А. Богомольца, г. Київ

Роль Toll-подобних рецепторов в патогенезі патології почок

Продовження. Начало на стр. 14.

2-деоксирибо-(цитидин-фосфат-гуанін) (CpG) мотиви, які обнаружуються в ДНК вірусів та бактерій, але не в ДНК еукаріотів. CpG ДНК стимулює проліферацию В-клеток та секрецію провоспалітних цитокінів, які необхідні для ліквідації атакуючих патогенів. Наприклад, CpG ДНК захищає мишів від інфекцій, вызываемих внутріклеточними патогенами, такими як *Leishmania major* та *Listeria monocytogenes*. TLR9 експресується в В-клетках, деревовидних клетках та моноцитах/макрофагах та локація є в ендоплазматичному ретикулумі покоячихся клеток. Вони активуються після переміщення з ендоплазматичного ретикулума в ендосітоозну CpG ДНК в лізосомах. TLR9 також експресується в епітеліальних клетках, в тому числі клетках желудка та кишечника. В клетках кишечника ДНК з патогенів штаммів *Salmonella* та *E. coli* стимулює експресію мРНК TLR9. Lee та співт. доказали, що при додаванні до апікальної або базолатеральної стороні клеток, виражені на фільтрах, TLR9 активується поляризовані епітеліальні клетки кишечника по-разному. Інші автори показали, що апікальна експресія TLR9 сигналізує деградацію IкВα та супуттвуючу активацію NF-кВ, в то ж часе як апікальна експресія TLR9 обмежує воспалітні відповіді TLR9 після післядущої стимулізації TLR9 під дією механізму, при якому убіквитінірований IкВα акумулюється в цитоплазмі та тем самим препятствує активації NF-кВ. Що касається почок, то в культивуемых клетках почечних канальців мРНК TLR9 не виявлена. Однак не може повноту виключити вероятність того, що TLR9 обмежується не-кінцевими специалізованими епітеліальними клетками канальців. Считається також, що TLR9 учає в патогенезі SLE, активуючи В-клетки та стимулюючи виробку цитокінів. Участь TLR7 та роль TLR9 в прогресуванні SLE розглядалася в недавніх роботах.

TLR11 експресується у мишів, але не у людей. TLR11 распознає профілін-подобний белок *Toxoplasma gondii*. Профілін відноситься до групи малых актин-связывающих белков, які грають обмежену роль в полімеризації актина, следовательно, TLR11 у мишів, можливо, учає в переносі паразитів. TLR11 викликає передачу сигналу, який веде до активації NF-кВ та AP-1 в клетках HEK 293, експресууючих CD14-TLR11.

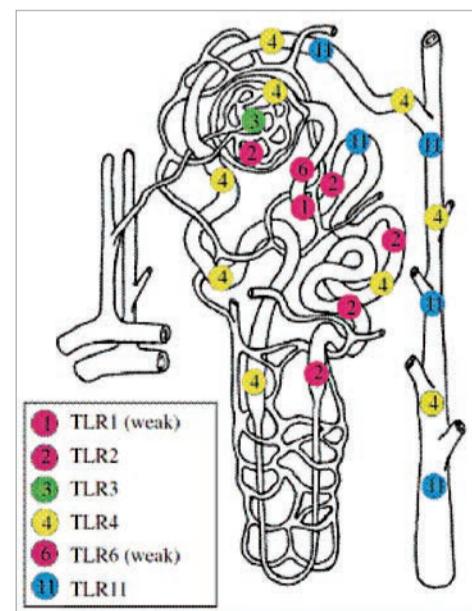

Рис. 4. Експресія TLR в клетках канальців почок

Однакової точної функції ще тільки предстоїть вирішити. Любопитно, що TLR11, як установлено, учає в распознаванні уропатогенних *E. coli* у мишів. TLR11 експресується переважно в епітеліальних клетках мочевого пузиря та почок. Але до настоящого часу не проводилися дослідження колонізації з використанням специфіческих маркерів клеток почечних канальців.

Локалізація TLR в епітеліальних клетках канальців почок

Епітеліальні клетки канальців почок у мишів експресують мРНК TLR1, TLR2, TLR3, TLR4 та TLR6. Експресія мРНК поліми TLR зафіксована в почках людини, але експресія TLR в епітеліальних клетках канальців почок не відрізняється від експресії в циркулюючих иммунних клетках. На рисунку 4 обобщена інформація про внутріпочечне розширення TLR, експресується в клетках канальців почок.

Хотя установлено, що епітеліальні клетки почечних канальців експресують TLR1, її точне розташування в клетках канальців неизвестно.

TLR3 експресується в міелоїдних дендритичних клетках. Крім того, обнаружено її експресію в почках мишів та людини. Експресія TLR3 в мезангіальних клетках почок та иммунних клетках, які проникають в почки, також була виявлена на експериментальній моделі SLE у мишів. Аналіз експресії мРНК TLR3 в образах почечної біопсії людини показав, що цей рецептор експресується в почечній мезангії та клетках собирального протока.

TLR2 та TLR4 активно експресуються в клетках костного мозку, а також в різних неніпеліальних клетках, в тому числі в ендотеліальних клетках, клетках гладкої мышці та епітеліальних клетках кишечника. Експресія мРНК TLR2 була переважно обнаружена в ході *in situ* гібридизації в проксимальних та дистальних канальців. С помічкою іммунофлюоресцентних аналізів почок кріс та мишів було обнаружено белок TLR2 в проксимальних канальців, клетках толстого восходящого канальця та дистальних канальців. Експресія TLR2 є також в гломерулярних клетках, можливо, в мезангіальних клетках та капсуль Бумена. Інтересно, що TLR2 локація є в базолатеральних мембронах незатронутих клеток почечних канальців, але залишається переважно в цитоплазмі клеток ішеміческих канальців.

Точне розширення TLR4 в епітеліальних клетках все ще залишається спорним. Показано, що TLR4 експресується на рівні мРНК, так і в клетках почечних канальців мишів, кріс та людини. *In situ* гібридизація виявила наявність мРНК TLR4 в проксимальних канальців, толстому восходящому канальцю та дистальних канальців, а також в капсуль Бумена. TLR4 активно експресується на поверхні макрофагів, також відомо, що цей рецептор локація відбувається всередині целого ряду епітеліальних та неніпеліальних клеток. Культивуемые клетки кишечної слизі експресують TLR4 переважно в комплексі Гольджі. Локація TLR4 в почечних канальців по-прежньому залишається предметом спорів. TLR4 була ідентифікована в щеточній каемці клеток проксимальних канальців у кріс. Використовуючи іммунну сыворотку проти мишінного TLR4, Chasson та співт. показали, що TLR4 локація переважно в цитоплазмі незатронутих клеток почечних

канальців та переважно експресується в клетках толстого восходящего канальца та собирательного протока. Более того, іммуногістохімічний аналіз почок мишів дикого типу через 2 дні після інфікції UPEC показав, що TLR4 локація відбувається разом з поглощеними UPEC переважно в цитоплазмі клеток собирального протока. В ході недавнього дослідження також було установлено, що TLR4 локація є в комплексі Гольджі, а також локація є з маркером CTR43 комплекса Гольджі та з p58K. Поэтому необхідні подальші дослідження, які повинні прояснити аспекты локації цих TLR в стимулюючих та нестимулюючих клетках почечного епітелія.

Експресія мРНК TLR5 в епітеліальних клетках канальців у мишів не обнаружена. Поскольку було установлено, що миші з недваткою TLR5 також були підвержені ретроградній інфекції UPEC, то експресію TLR5 в клетках почечних канальців неможливо ісключити.

In situ гібридизація показала, що TLR11 експресується в клетках канальців почок. Однак якісь-либо іммуногістохімічні аналізи для дослідження внутріпочечного розширення белка TLR11 не проводилися.

TLR та патологія почок

Інфекції мочової системи (ІМС), в тому числі бессимптомна бактеріурія, цистіт та піелонефрит, відносяться до найпоширеніших інфекційних захворювань та являються важкою причиною захворюваності та смертності у людей. Боліше того, острій чи хронічний піелонефрит може привести до тяжелого пошкодження почок, яке переходить в термінальну стадію почечної недостатності.

Крім того, ІМС являються самими розширеннями формами бактеріальних інфекцій у пацієнтів після пересадки почок. Знайдено, що послетрансплантаційні ІМС виникають з-за дії патогенів в результаті хірургічних процедур (т.е. використання уретральних та уретральних стент-катетерів) та довготривалого лікування іммуноадресантами. Недавно було показано, що острій піелонефрит, можливо, є незалежним фактором ризику, який асоціюється з довготривалою функцією пересаженої почки, а значить, внутріпочечна інфекція, яка сприяє сморщенням почок, може мати розрушальний ефект для підтримання довготривалого функціонування пересаженої органи. Основними мікроорганізмами, викликаючими ІМС, є UPEC.

Фібрільні адгезини типу I та P, які експресуються на поверхні UPEC, грають важливу роль в прикрепленні бактерій до епітеліальних клеток слизистої оболочки, що являється першим кроком патогенности *E. coli*. Свідчення фібрільні адгезини типу I та P з рецепторами епітеліальних клеток визначає специфічність тканин та дозволяє запускати мощний воспалітний відповідь в процесі привертання TLR4.

В процесі дослідження з використанням експериментальних моделей восходящих ІМС в епітеліальних клетках мочевого пузиря та канальців почок мишів та людини було отримано чіткі свідчення того, що почечний воспалітний відповідь на бактерію *E. coli* з фібрінами типу I та P дійсно залежить від TLR4. Недавнє дослідження також показало, що *E. coli* з фібрінами типу I та P можуть викликати різноманітні адапторні молекули, що повливають на активацію нейтрофілів та кліренса бактерій, але в обох випадках для ефективного бактеріального кліренса потрібна MyD88.

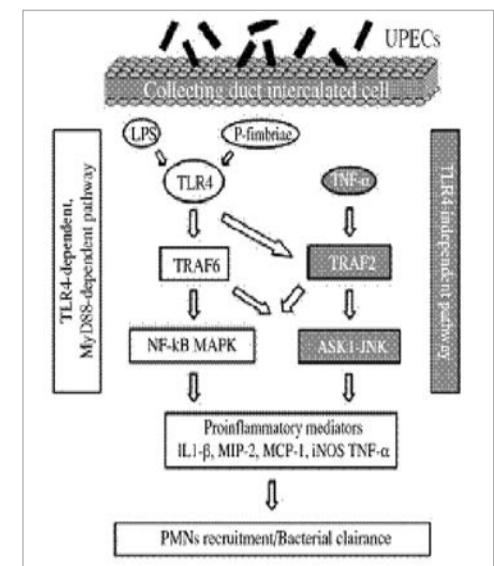

Рис. 5. Сигнальні пути, активовані UPEC в клетках среднього слоя собирательного протока почек

ASK1 – кіназа 1, регулююча сигнал апоптозу; IC – інтеркалююча клетка; LPS – ліппополісахарид; MAPK – протеїнкіназа, активована мітогеном; MCP-1 – монокіттарний хемоатрактантний белок 1; MIP-2 – воспалітний белок макрофагів 2; PMN – поліморфнодієрні нейтрофіли; TLR4 – Toll-подобний рецептор 4; TRAF2 – фактор 2, асоціюючийся з рецептором TNF; TRAF6 – фактор 6, асоціюючийся з рецептором TNF; UPEC – уропатогенний *Escherichia coli*.

Сигнальні пути, активовані UPEC в клетках собирального протока, досліджені в первинних культурах клеток среднього слоя собирального протока, які були взяты из почек LPS-восприимчивих мишів C3H/HeOuJ, експресуючих функціональний TLR4, з почек LPS-дефективних мишів C3H/HeJ та у мишів з недваткою MyD88 або TRIF. Аналіз сигнальніх путей показав, що UPEC стимулюють експресію провоспалітних медіаторів в средньому слою собирального протока з помічкою TLR4-проводящих, MyD88-залежних, TRIF-незалежних сигнальних путей, активованих NF-кВ та MAPK, а також посередством TLR4-незалежного MyD88-незалежного сигнального пути. Цей посередній сигнальний путь TLR4 виникає в результаті активації фактора 2, асоційованого з рецептором TNF (TRAF2) та сигнального пути кінази 1, регулюючої сигнал апоптозу (ASK1)-JNK. На рисунку 5 обобщена інформація про різних сигнальних путях, активованих під дією UPEC в клетках среднього слоя собирального протока в почках.

Значення різних типів TLR показано в розвитку багатьох інших захворювань почок. В частности, установлена патогенетична роль TLR4 при острому пошкодженні почок, обумовленому LPS, а також в розвитку системного воспалення при гломерулонефриті. Крім того, в експериментальних та клініческих дослідженнях було показано, що в розвитку швидко прогресуючого гломерулонефрита («полупнія») важливе значення мають TLR2 та TLR3, тоді як при іммунокомплексному гломерулонефриті установлена роль TLR3, TLR7 та TLR9.

Заключення

Таким чином, деякі з ідентифікованих TLR експресуються в почках, а також в епітеліальних клетках клубочків та канальців почок. Вместе з імунними клетками в системі общого кровообращення епітеліальні клетки канальців грають ключову роль в распознаванні ПАМП та активації сигнальних путей, що приводить до вироблення цитокінів/хемокінів для привертання поліморфнодієрних клеток к очагу воспалення та ефективного кліренса бактерій. Необхідні додаткові дослідження, щоб можна було віднести механізми участі TLR в розвитку різних захворювань почок.

Список літератури знаходить в редакції.

Лечение острого ринита у детей: в фокусе оксиметазолин

Острые респираторные вирусные инфекции (ОРВИ) обычно проявляются неспецифическим ринитом. В Украине гриппом и другими ОРВИ ежегодно болеют 10-13 млн человек, что составляет 95-96% от всех зарегистрированных случаев инфекционных заболеваний. Большинство детей в течение года переносят от 3 до 7 эпизодов ОРВИ.

При нарушениях местных защитных механизмов слизистой носа происходит развитие острого воспалительного процесса в эпителиальном слое с морфологическими изменениями в виде десквамации эпителиальных клеток, ультраструктурных изменений поверхности респираторных клеток и самих ресничек, что приводит к нарушению функции мукоцилиарной транспортной системы на протяжении нескольких часов от начала проникновения микроорганизма, в результате чего развивается острый ринит.

Ринит (*rhinitis*) [греч. *rhinos* – нос + *-itis* – морфема, обозначающая воспаление] – это распространенное заболевание человека. У детей острый ринит может быть как самостоятельным заболеванием вирусной и бактериальной этиологии, так и симптомом различных инфекционных заболеваний.

Вазодилатация с повышением проницаемости сосудистой стенки, клеточной инфильтрацией, гиперпродукцией секрета желез слизистой носа клинически проявляется заложенностью носа, ринореей, которые наряду с чиханием и зудом в носу являются основными симптомами инфекционного ринита. При расширении пещеристых венозных сплетений и переполнении их кровью происходит резкое увеличение толщины слизистой оболочки и размеров носовых раковин, которые набухают настолько, что полностью закрывают носовые ходы и ведут к обструкции полости носа. В результате отека нарушается деятельность соустия околоносовых пазух и слуховой трубы, что в свою очередь запускает порочный круг в околоносовых пазухах и полости среднего

гиперсекреции. В зависимости от способа применения различают системные и местные (топические) деконгестанты. У детей до 12 лет следует использовать сосудосуживающие препараты исключительно топического действия. Деконгестанты топического действия разделяются на производные имидазолина (оксиметазолин, ксилометазолин, тетразолин, инданазолин, нафазолин) и бензолметанола (фенилэфрин). Следует особо подчеркнуть, что препараты, содержащие адреналин и эфедрин в качестве лекарственных средств «от насморка» в последние годы у детей практически не применяют. Имидазолины и фенилэфрин обладают симпатомиметическим эффектом, развивающимся в результате активации постсинаптических α -адренорецепторов сосудов слизистой носа.

Среди топических деконгестантов, используемых в современной педиатрической практике, наибольшее предпочтение отдают препаратам оксиметазолина (Нокспрей), продолжительность действия которых сохраняется до 12 ч, в отличие от производных нафазолина, тетразолина, инданазолина, которые характеризуются непродолжительным терапевтическим эффектом (не более 4-6 ч) и производных ксилометазолина средней продолжительности действия (до 8-10 ч). Благодаря этому клинический эффект достигается при более редком введении – обычно бывает достаточным их использование не чаще 2 раз в течение суток. Следует отметить, что препараты оксиметазолина при применении в рекомендованных дозах не вызывают нарушений мукоцилиарного клиренса слизистых оболочек носовых ходов (табл.).

Таблица. Виды деконгестантов (Р.А. Нурмухаметов, 2001)

Продолжительность эффекта	Вещество	С какого возраста	Терапевтическая доза для взрослых
Короткое действие до 4-6 ч	Нафазолин Тетразолин Инданазолин	От 1 года и старше	0,1%
Действие средней продолжительности до 8-10 ч	Ксилометазолин	От 1 года и старше	0,1%
Длительное действие до 12 ч	Оксиметазолин (Нокспрей)	С рождения и старше	0,05%

уха. Как следствие, создаются условия для развития острого воспаления в других органах, в первую очередь среднего уха и придаточных пазух носа, которые имеют уже бактериальную этиологию. Поэтому цель терапии острого ринита, должна быть направлена на предупреждение развития этих изменений. Кроме того, нарушение носового дыхания у детей раннего возраста, учитывая их анатомо-физиологические особенности, может, в свою очередь, стать причиной снижения аппетита и даже полного отказа от еды. Из-за затрудненного носового дыхания на фоне ринита при ОРВИ у детей первых месяцев и лет жизни нарушается сон, они становятся капризы, беспокойны. Поэтому применение назальных сосудосуживающих средств при этом не только приносит субъективное облегчение ребенку, но и способствует нормализации его сна и аппетита.

Деконгестанты, или назальные сосудосуживающие препараты, – это лекарственные средства, терапевтический эффект которых направлен на купирование насморка и заложенности носа. Основными областями клинического применения деконгестантов являются воспалительные процессы слизистой носа. При этом наиболее часто сосудосуживающие препараты назначают в комплексной терапии ринита инфекционной (в основном – вирусной) этиологии. Механизм действия деконгестантов связан с вазоконстрикцией пре- и посткапилляров слизистой носа в результате активации α -адренорецепторов, что приводит к уменьшению гиперемии, проницаемости сосудов и отека слизистой, снижению уровня назальной

за последнее время накоплен большой клинический опыт по использованию оксиметазолина, доказана его высокая эффективность и преимущества по сравнению с другими традиционными сосудосуживающими каплями и спреями в нос. У препарата отсутствует горький привкус, что имеет существенное значение в педиатрической практике. Наиболее эффективен оксиметазолин при остром инфекционном рините и ринофарингите, практически у всех больных к 7-му дню удается добиться исчезновения или значительного регресса основных клинических проявлений заболевания. Не наблюдаются побочные явления, рецидивы насморка, переход воспаления в подострую или хроническую форму, осложнения со стороны околоносовых пазух и уха. Также перспективным оказалось применение оксиметазолина при острых синуситах, он обеспечивает быстрое восстановление дренажной функции соустьев околоносовых пазух, эвакуацию гнойного отделяемого из пазух. В комплексе с антибиотикотерапией и физиотерапевтическими мероприятиями назначение оксиметазолина значительно сокращает сроки лечения гнойных гайморитов.

Установлено, что терапевтическая эффективность оксиметазолина достигается в более низких концентрациях, чем у других сосудосуживающих средств. Благодаря этому были созданы лекарственные формы оксиметазолина в низкой концентрации 0,01%, которые в отличие от производных ксилометазолина эффективны и безопасны у новорожденных и детей грудного

возраста (Нокспрей Малюк). Результаты открытых многоцентровых исследований по изучению клинической эффективности и безопасности применения оксиметазолина (0,01%), проведенные у 638 грудных детей, показали, что в 97% случаев использования препарата наблюдалось длительное восстановление носового дыхания, более чем в 70% случаев – нормализация ночного сна (Ruggeberg F., 1974; Franke G. et al., 2000). Высокая эффективность и хорошая переносимость низких концентраций оксиметазолина (0,01% раствор) обусловили его применение даже при лечении новорожденных детей. У пациентов раннего и дошкольного возраста (от 1 до 6 лет) рекомендуется использовать оксиметазолин 0,025% (Нокспрей беби), формула которого усиlena эвкалиптом, у больных школьного возраста (с 6 лет) и взрослых – оксиметазолин 0,05% (Нокспрей и Нокспрей Актив).

Следует отметить, что не всегда на момент визита пациента можно однозначно установить этиологию ринита, поэтому выбирая Оксиметазолин (Нокспрей) вне зависимости от причины возникновения ринита терапевтический эффект будет достигнут, т.к. Нокспрей эффективен как при аллергическом рините, так и при рините инфекционно-воспалительной этиологии.

Таким образом, в настоящее время в арсенале врачей-педиатров имеются эффективные и безопасные лекарственные средства (линейка препаратов Нокспрей, компания «Сперко Украина»), рациональное использование которых при остром рините у детей позволяет существенно повысить эффективность лечения. В то же время задачи, стоящие перед практикующим врачом-педиатром, при кажущейся простоте и легкости на самом деле требуют не только глубоких знаний о патогенезе заболевания ребенка, механизмах действия используемых лекарственных средств и их побочных эффектах, но и обзывают в каждом конкретном случае индивидуально подобрать адекватный способ терапии.

Подготовил Владимир Савченко

НОКСПРЕЙ МАЛЮК
Оксиметазолін 0,01%

Ніжна форма для ніжного віку

Краплі від народження до року

НОКСПРЕЙ МАЛЮК
Оксиметазоліну парахоріолі 0,01%
Краплі назальні для немовлят

Звільнє дихання
через ніс,
зменшує виділення
ніжкого лічення

«Чистий»¹ оксиметазолін 0,01%

Атравматична піпетка-дозатор

зменшенні ризики алергічної реакції²

зручне і чітке дозування

НОКСПРЕЙ МАЛЮК
звільнє дихання через ніс, зменшує виділення, а також
попереджає серйозні ускладнення риніту:
бактеріальний синусит, середній отит, евстахіїт тощо.

1. Мається на увагі, що антикоагулянт діюча речовина Нокспрей Малюк відсутній. Оксиметазолін 0,01%
2. У порівнянні з базотолуленемінними препаратами

ЦеΦirk

Вчасно в потрібному місці

- Широкі клінічні випробування та багаторічний досвід застосування цефіксиму показали його високу ефективність при гострих та ускладнених формах урологічної інфекції^{1,2}.
 - Цефіксим ефективний при кишкових інфекціях, що викликані штамами сальмонел, шигел, патогенних ешерихій, що стійкі до дії антибіотиків, які традиційно використовуються при лікуванні цих захворювань!
 - Може використовуватися на пероральному етапі ступеневої терапії після застосування парентеральних цефалоспоринів III-V генерації³.

И.Н.Фомин, Т.Б.Смирнова. Структурно-функциональное моделирование и оптимизация процессов гидроочистки нефтепродуктов в гидрорасщеплении. — М.: Издательство Академии Наук СССР, 1983.

2 ПА Красина, ЭБ Мумя, ЗС ИН Захарова, ЕМ Овсянникова, ВИ Синицкая // Труды конференции по проблемам инноваций // Академия

При заселении новых земель из-за разрушения почвенной системы у сюда

3 | С. Семёновский, С. Козлов. Социоматрическая аномика в социальной химии лица // Руководство /

Скорочена інструкція для медичного застосування препарату ЦЕФІКС

P.n.:NEUA/4151/01/01, NEUA/4151/02/01.

З повною інформацією про препарат можна ознайомитись в інструкції для медичного застосування. Для розміщення у спеціалізованих виданнях, призначених для медичних установ та лікарів, а також для розповсюдження на семінарах, конференціях, симпозіумах з медичної тематики. Матеріал призначений виключно для спеціалістів охорони здоров'я.

Місце цефіксима в ліченні інфекцій мочевыделительной системи у дітей

Інфекції мочевыделительной системи (ІМС) у дітей займають одно из ведущих місц в структуре захворювань дитячого віку та відносяться к важливим медичним проблемам. В дитячій популяції відзначається неуклонний рост частоти інфекціонно-воспалітельной патології мочової системи, а склонність до хронічного, рецидивуючого течіння з формуванням очагів нефролізоза та розвитком хронічної почечної недостатності потребує пристального уваги до даної проблеми.

Около 7-8% дівчаток та 2% хлопчиків в період першої 8 років життя переболіли ІМС (Montini G. et al., 2011). На найбільш розповсюдженими є інфекційна патологія нижніх мочових шляхів, цистит, а також острій та хронічний піелонефрит. В структурі захворювань органів мочової системи піелонефрит починає займати перше місце, становлячи 47-68% всіх нефрологічних захворювань. В Україні в великому епідеміологічному дослідженні було показано, що при сплошному обслідуванні 2133 дітей в віці від 1 року до 15 років інфекція мочових шляхів виявляється у 1%, асимптомна бактеріурия — у 1,2%, а піелонефрит — у 0,36% (Возіанов А.Ф., Майданник В.Г., Бідний В.Г., Багдасарова І.В., 2002). Ризик рецидива інфекцій мочової системи у дітей становить 12-30% спустя 6-12 місяців після першого епізода інфекції (Saadeh S.A. et al., 2011).

Среди факторів ризику розвитку мікро-воспалітельних захворювань почек у дітей обструкція мочових шляхів займає одне з ведущих місц. Нормальна уродинаміка є одним з факторів, сприяючих розповсюдженю мікроорганізмів та їх адгезії на поверхні уроепітілії. Аномалії розвитку мочової системи створюють предпосылки для колонізації мочової системи восходящим шляхом, а дисбактеріоз та запори — гематогенным шляхом. Дисфункциї мочового пузиря також сприяють повторним інфекціям. Наличие пузирно-мочеточникового рефлюкса як в поєднанні з інфекційним агентом, так і без нього (наприклад, внутрішній) може приводити до розвитку обструктивної нефропатії, виникненням рубців та очагів склероза почечної тканини.

На найбільш часто виникаючими проявами інфекції мочової системи у дітей є асимптомна бактеріурия, інфекції мочових шляхів та піелонефрит.

Ізучення інфекційно-воспалітельной патології органів мочевыделительной системи неразрывно пов'язано з встановленням її етиології. На протяженні багатьох років основним вбудувачем піелонефрита у дітей є *Escherichia coli*, обладаюча найбільшим набором факторів вирулентності. Однак за останні десятиріччя зміни в структурі вбудувачів інфекцій мочової системи у дітей в зв'язку з збільшенням частоти інфекцій іншими представниками родини Enterobacteriaceae (*Klebsiella*, *Proteus*, *Enterobacter*), а також грамположительної коккової флори та аеробних грам-негативних палочок. Поэтому в дослідженнях мікрофлори, виникаючій разом з інфекцією мочової системи, визначено, що антибактеріоз розрізняється від інфекції мочової системи, оскільки відсутність антибактеріозу для цієї патології є важливим критерієм діагностики.

Таким чином, найбільшими перевагами цефіксима є його широкий спектр дії, висока ефективність та відсутність побічних ефектів.

Однак з урахуванням наростання резистентності мікрофлори до антибактеріальних препаратів становиться актуальним пошук ефективних антибактеріальних препаратів, обладаючих широким спектром дії, мінімальним кількістю побічних ефектів та дозволеними для застосування в педіатрічній практиці. Використання цефалоспоринів III покоління в ліченні піелонефрита у дітей підвищує ефективність антибактеріальної терапії по клініко-лабораторним критеріям, а також по критеріям доказательної медицини для оцінки ефективності лікування: відносительний ризик, зниження відносительного ризику, зниження абсолютної ризику. Використання в етиотропній терапії цефалоспоринів III покоління цефіксима знижує ризик неблагоприятних наслідків у дітей з піелонефритом, що підтверджено в ходе дослідження.

(Gok F., Duzova A., Baskin E. et al., 2001). Надежність ерадикаційного ефекту цефіксима продемонстрована у взрослих больних з ІМС (Goldstein F.W., 2000).

На високу ефективність Цефіксима в ліченні ІМС вказується в дослідженнях С.В. Кушніренко, Д.Д. Іванова (2007), в яких було вказано, що з 60 дітей: 20 пацієнтів з острим необструктивним піелонефритом в активній стадії, без порушення функції почок, 20 — з хронічним необструктивним піелонефритом в активній стадії, без порушення функції почок та 20 — з хронічним циститом в стадії обострення. Клініко-лабораторна ефективність застосування Цефіксима була оцінена як висока у 95% дітей з острим піелонефритом та у 90% пацієнтів з хронічним циститом та піелонефритом, у решти дітей ефективність лікування відповідала критеріям удовлетворюючих результатів. При цьому автори відзначають, що представники грам-негативної флори проявляли високу чутливість *in vitro* до Цефіксима: *E. coli* — 100%, *Enterobacter spp.* — 98%, *K. pneumoniae* — 93%. При цьому 84% штамів *P. mirabilis*, 85% *S. aureus* та 84% *P. aeruginosa* також були чутливими до Цефіксима.

Г.А. Леженко та інші вивчили ефективність застосування Цефіксима (цефіксима) в якості монотерапії острого цистита, острого та хронічного піелонефрита у дітей шкільного віку (середній вік 10,2±1,1 років). В дослідженні було показано, що на фоні застосування Цефіксима у всіх пацієнтів з циститом та острим піелонефритом та у 95,0% больних з хронічним піелонефритом відзначалася позитивна динаміка. При цьому у 91% пацієнтів з острим циститом, 89,3% больних з острим піелонефритом та у 80,0% дітей з хронічним піелонефритом ефективність терапії оцінювалася як висока, що супроводжувалось швидкою регресією інтоксикаційного синдрому та нормалізацією лабораторних показників.

В.Г. Майданник та інші вивчили ефективність застосування Цефіксима при інфекціях мочевих шляхів. В групі пацієнтів з інфекціями нижніх мочевих шляхів до 5-го дня застосування Цефіксима клініческа ефективність терапії досягла 100%. Ефективність препарата при острому піелонефриті становила 92,8%. Часто відзначається хронічний необструктивний піелонефрит, у якого Цефіксима був ефективним, — 86,4%.

Поміж клініческих, інструментальних та лабораторних методів дослідження, на сучасному етапі широко використовується оцінка якості життя пацієнтів в різні періоди захворювання, посідання традиційних критеріїв ефективності лікування, які не дають повного представлення про якість життя больного, його фізическому, психіческому та соціальному стані. Дослідження якості життя больного дитини являється надійним та чутливим індикатором результатів терапії. При порівняльній оцінці якості життя дітей з хронічним піелонефритом на фоні терапії цефалоспоринами було показано достовірне підвищення рівня фізичного та емоціонального функціонування, а також статистично значиме зниження вираженості симптомів та їх впливу на самочувство та функціонування дітей (Михеєва Н.М., 2011).

Таким чином, в етиології інфекцій мочевих шляхів у дітей ведущу роль відіграє *E. coli*. Учітуючи її високу чутливість до цефалоспоринів, застосування в етиотропній терапії цефалоспоринів III покоління цефіксима знижує ризик неблагоприятних наслідків у дітей з піелонефритом, що підтверджено в ходе дослідження.

Подготовил Владимир Савченко

ДЕКАСАН®

Decamethoxine

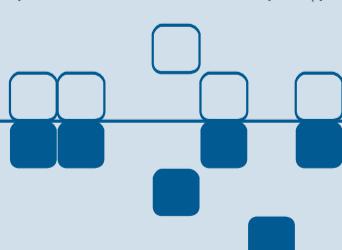
ПЕРВЫЙ ингаляционный антисептик

Схемы лечения ингаляционным Декасаном

ЗАБОЛЕВАНИЯ:	ДОЗА в мл	КРАТНОСТЬ И МЕТОД ИНГАЛЯЦИИ
верхних дыхательных путей	2-4 мл (1-2 однодозовых контейнера)	2-4 раза в день в течение 7-10 дней через назальную канюлю или маску
нижних дыхательных путей		2-4 раза в день в течение 7-10 дней через загубник

Для детей до 12 лет перед ингаляцией содержимое небулайзерной камеры (2-4 мл Декасана) необходимо развести в 2 мл стерильного 0,9% изотонического раствора хлорида (однодозовые контейнеры по 2 мл).

 ЮРІЯ·ФАРМ

www.uf-ua | www.ulaiizer.com

ООО «ЮРІЯ-ФАРМ»
Адрес: 03680, г. Київ, ул. Н. Амосова, 10
тел./факс: 044-275-01-08; 275-92-42

Дайджест

Аналіз исходов бронхиальна астма у дітей з урахуванням расових розній

Расові рознії в веденні пацієнтів з бронхиальною астмою (БА) уже давно стали предметом пристального уваги учених. В первую очередь отслеживались исходы БА у дітей, в частності частота госпіталізацій і смертність. В одному з дослідження оцінювались дані показателі в період 2001–2010 рр. у дітей негроїдної та європеоїдної раси по наступним признакам: кількість візитів в відділення неотложної допомоги, частота госпіталізацій і смертність від БА. Розрахунок проводився з урахуванням зваженої лінійної регресії з урахуванням переважаної по расі.

Рознії в распространеності БА між дітьми негроїдної та європеоїдної раси зросли з 2001 по 2010 рік. І на кінець дослідженого періоду оказалось, що діти негроїдної раси в два рази чаше страдають БА в порівнянні з дітьми європеоїдної раси. На популяційному рівні було показано, що исходи астми по одним показникам були стабільними (посещення і госпіталізація в відділення інтенсивної терапії), по іншому підвищалися (распространеність приступів астми і смертність). При аналізі в групах риска по БА отрималися рознії по распространеності БА, в то ж час исходи залишалися стабільними по показниковій смертності, снижалися по показникам посещень і госпіталізацій в відділення інтенсивної терапії і відсутнівали по частоті приступів БА.

Таким образом, учени виводять, що необхідно провести аналіз в групах риска, що може дати додаткові дані при проведенні популяційних дослідження. Аналіз в групах риска показав, що серед дітей з БА відсутні рознії по частоті приступів БА і було досягнуто прогрес за счт зниження рознії в частоті посещень і госпіталізацій в відділення інтенсивної терапії.

[http://www.jacionline.org/article/S0091-6749\(14\)00798-2/abstract](http://www.jacionline.org/article/S0091-6749(14)00798-2/abstract)

Вплив раннього контакту дітей, проживаючих в місті, з алергенами і бактеріями на розвиток рецидивуючого бронхіообструктивного синдрому і атопії

Бронхіообструктивний синдром (БОС) у дітей є частою причиною тяжелых заболеваний і предвестником БА. В дослідженнях були досліджені фактори екології, що впливають на розвиток БОС у дітей, проживаючих в міських умовах.

В дослідженнях була досліджена когорта дітей з високим ризиком розвитку БА (n=560) при народженні з різних міст США (Балтимор, Бостон, Нью-Йорк, Сент-Луїс). Оцінка екологіческих факторів включала слідуюче: відповідь на вплив різних алергенів у 104 дітей, отобраних по методу спонтанного контролю, бактеріальний склад домашньої пилки, зібраний на протяженні першого року життя дитини. Також відповідалися асоціації між факторами оточуючої середи, чутливістю до аероалергенів і частотою рецидивів БОС у віці 3 років.

В течії перших 3 років з алергічною сенсибілізацією було зв'язано кумулятивне відействів алергенів, сенсибілізація в свою очірь асоціювалася з рецидивуючим БОС у дітей у віці 3 років. В відмінні від цього, в перший рік життя відействів алергенів тараканів, шерсти мишів і котів було негативно зв'язано з рецидивуючим БОС (відношення шансів 0,60, 0,65, і 0,75 відповідно, p≤0,01). Рознії в складі домашньої пилки були обумовлені зберіганням бактерій в перший рік наблюдения, зниження відействів додаткових бактерій роду Firmicutes і Bacteroidetes було зв'язано

з атопією і хріпками атопічного характеру. Наличие високих рівнів алергенів бактерій в перший рік життя було найбільше распространеною серед дітей без атопії або БОС.

Таким образом, в міських умовах високий рівень відействів специфіческих алергенів і бактерій на перший рік життя дітей, вероятно, зв'язан з низкою заболеваністю рецидивуючими БОС і алергічною сенсибілізацією. Повторні результати демонструють, що одночасне відействів високих рівнів додаткових алергенів і бактерій в перший рік життя дітей може бути корисним і може слугувати основою для розробки нових стратегій профілактики БОС і алергічних захворювань.

[http://www.jacionline.org/article/S0091-6749\(14\)00593-4/abstract](http://www.jacionline.org/article/S0091-6749(14)00593-4/abstract)

Сравнение титров антител к риновирусам у детей с обострением бронхиальной астмы и видоспецифической инфекции

Обострение БА связано с риновирусной инфекцией человека (HRV), а тяжелые приступы – с воздействием подвида риновируса HRV-C. Ранее в исследованиях было показано, что у здоровых людей в сыворотке крови определяется низкое содержание HRV-C-специфических антител. Также в большинстве случаев имеется перекрестная реакция на антитела к HRV-C и HRV-A.

Было проведено сравнение реакции на антитела для каждого вида HRV у детей с БА и без нее, у которых тип вируса был идентифицирован. Общие и специфические IgG1 к антигенам HRV-A, -B и -C определялись у детей без БА (n=47) и детей, поступавших в отделение интенсивной терапии с обострением БА (n=96). HRV был обнаружен у большинства детей на момент их заболевания (72%), вид вируса определялся с использованием молекулярного типирования.

У детей с БА обнаруживались более высокие уровни содержания антител к HRV, а именно к HRV-A и в меньшей степени к HRV-B по сравнению с детьми без БА. Уровень HRV-C был заметно ниже в сравнении с HRV-A и HRV-B, как у астматиков, так и неастматиков (p<0,001). Титры антител вновь приступа и в период выздоровления не были связаны с HRV генотипами, определявшимися в период обострения.

Таким образом, учитывая высокие титры антител к HRV инфекции у детей с БА, необходимо разрабатывать меры по повышению противовирусного иммунного ответа. Низкие титры видоспецифических антител к HRV-C были обнаружены во всех группах исследуемых детей, даже когда было подтверждено наличие данного вируса в организме, что может быть связано с менее эффективной иммунной реакцией к этому виду вируса.

[http://www.jacionline.org/article/S0091-6749\(14\)00435-7/abstract](http://www.jacionline.org/article/S0091-6749(14)00435-7/abstract)

Вплив молекулярної алергології на назначення специфічної іммунонотерапії у дітей з сенної лихорадкою

Сенсибілізація до профілінів і іншим підкласом реагуючим алергенам може помешати проведенню специфічної іммунонотерапії (СІТ) у хворих з алергічним ринітом (АР) на пильце растінь. У цих больних результати молекулярної діагностики (МД) можуть впливати на назначення СІТ путем улучшення ідентифікації пильцевих причинних факторів алергії.

Дослідження проводилось в період з травня 2009 по липень 2011 року в 16 поліклініках Італії з участием дітей (n=651) з умереним і тяжелым пильцевим АР. С помощью кожного приступу (КПТ) определялась реактивність до пильцу лугових трав, кипариса,

оливи, поліни, постенници і/або берези і вважались клінічно значими, якщо симптоми виникали в період відповідного піка сезону цветення растінь. IgE сенсибілізація Phl p 1, Phl p 5, Bet V 1, Cup a 1, Art v 1, Ole e 1, Par j 2, і Phl p 12 (профілін) измерялась з помічкою метода ImmunoCAP. Назначення СІТ було смоделиовано на основі результатів КПТ з урахуванням МД согласно руководству, а потім Європейської академії алергології та клінічної іммунології та 14 дітей алергологів.

IgE до відповідніх мажорних алергенів не були обнаружено у значительній часті пацієнтів з предполагаємим клінічно значимим сенсибілізацією до пильце поліни – 45 із 65 (69%), берези – 146 із 252 (60%), постенници – 78 із 257 (30%), оливкових – 111 із 390 (28%), кипариса – 28 із 184 (15%) і лугових трав – 56 із 568 (10%). Наличие IgE до профіліну, полікальцину або обоим алергенам може бути обґрунтованим тільки при 173 (37%) із 464 реакцій на КПТ. Після проведення МД рішення про проведення СІТ було змінено до 277 (42%) із 651 або до 315 (48%) із 651 дітей в зв'язку з рознії в ефективності в європейських та американських подходах до проведення лікування і до 305 (47%) із 651 дітей – по мінімуму дітей алергологів Італії.

У дітей з пильцевим АР використання МД може привести до пересмотру показаний для проведення СІТ у значительного числа пацієнтів в порівнянні з результатами, отриманими на основі анамнеза або тільки КПТ. Гіпотеза про те, що МД може впливати на ефективність СІТ, заснована в додатковому дослідження.

[http://www.jacionline.org/article/S0091-6749\(14\)00358-3/abstract](http://www.jacionline.org/article/S0091-6749(14)00358-3/abstract)

Стресси у жінок в період беременності підвищують ризик розвитку атопії у дітей

Существуют дані, указывающие на связь между стрессом у женщины в пренатальный период и развитием в будущем у их детей БА или других атопических заболеваний. Тем не менее длительное многокомпонентное влияние стресса изучено недостаточно, с учетом редких общих пренатальных стрессовых влияний и длительного периода после рождения ребенка до появления атопии. Кроме того, остается неясным, могут ли пренатальные события изменить риск развития атопических заболеваний в контексте предрасположенности к ним родителей.

В исследовании были протестированы женские переживания на предмет общих неблагоприятных жизненных событий в течение первой или второй половины беременности и определены предикторы риска развития атопических заболеваний у их детей с учетом наличия атопии у родителей. Были рассчитаны шансы ребенка заболеть БА, экземой и/или АР в возрасте 6 или 14 лет, в зависимости от пренатальных негативных стрессовых событий у 1587 детей с использованием многофакторной линейной регрессии.

Отмечалось, что вероятность БА и экземы в возрасте 14 лет была значительно выше у детей, матери которых перенесли неблагоприятные стрессовые события во второй половине беременности – 1-е событие: ОШ для БА 2,08, 95% ДИ 1,22-3,54. Вероятность развития атопии была выше у тех детей, матери которых не страдали БА.

Следовательно, неблагоприятные жизненные события во второй половине беременности связаны с повышенным риском развития атопических нарушений, БА и экземы у детей.

[http://www.jacionline.org/article/S0091-6749\(14\)00197-3/abstract](http://www.jacionline.org/article/S0091-6749(14)00197-3/abstract)

Эффективность и безопасность кожных проб на пенициллин у детей

Пеницилловые кожные пробы стали стандартом в оценке вероятности развития аллергии на пенициллин у взрослых пациентов. Тем

не менше вопрос о применении данной пробы в педиатрической практике остается открытым. Кроме того, безопасность и эффективность этой пробы в детской популяции изучена недостаточно.

В исследовании с участием дітей з історією алергії на пенициллін проводилась оценка з помічкою кожних тестів на пенициллін з послідующим аналізом результатів з урахуванням демографіческих показників, побочних реакцій до пеницилліну після кожного тестування та неблагоприятної реакції на нього. Оцінювались рознії між дітьми та взрослою популяцією з положительним тестом на пенициллін. Експертний совет одобрил дослідження, і все учасники дали письменне згоду.

В дослідженії взяли участь 778 дітей в віці до 18 років, у них було проведено кожне тестування на пенициллін. У 703 з 778 пацієнтів тест був негативний (90,4%), у 66 – позитивний (8,5%) і ще у 9 наблюдалася неоднозначна реакція (1,1%). Діти в порівнянні з взрослими – 64 з 1759 (3,6%) – мають позитивну реакцію на антибіотик (p<0,0001). У 369 з 703 пацієнтів з негативним кожним тестом (52%) вводилися пенициллін, в последуючому з них у 14 (3,8%) відзначались неблагоприятні реакції на введення лекарственних засобів. При проведенні кожного тестування побочних реакцій на пенициллін не наблюдалось.

Следовательно, кожное тестирование на пенициллін является безопасным и эффективным для оценки детей с алергією на пенициллін в анамнезе.

[http://www.jaci-inpractice.org/article/S2213-2198\(14\)00184-6/abstract](http://www.jaci-inpractice.org/article/S2213-2198(14)00184-6/abstract)

Спеціалізація врача може впливати на ефективність лікування дітей з бронхиальною астмою

В ретроспективному дослідженії були проаналізовані результати лікування БА у дітей 6 років та старше за період 2009–2012 рр. в залежності від спеціальності лікаря-врача (2 педіатри, 3 дітей алергологи та 5 дітей пульмонологи). Учтивались проведення алергологічних проб (проступування або МД), включення в лікування супутніх захворювань і інших назначень в залежності від спеціальності. Рассмотрены различия по частоте назначения ингаляционных кортикостероидов (ИКС) и изменения в процентах показателя качества лечения (объем форсированного выдоха за 1 секунду – ОФВ₁).

Более 56% пациентов с БА (309/548) лечились детскими пульмонологами, 26% – алергологами и 18% педиатрами. Специализация врача влияет на постановку сопутствующих диагнозов, лечение и улучшение показателя ОФВ₁. Детские алергологи чаще назначали алергологические пробы, вероятно, чаще назначали топические назальные стероиды в сравнении с педиатрами и детскими пульмонологами. Педиатры реже назначают ИКС (ОФВ₁ 0,39; 95% ДИ 0,15-0,96, p<0,05) в сравнении с алергологами, наибольшие различия наблюдались в подгруппе детей с ОФВ₁≥80%. Улучшение показателя ОФВ₁ среди детей, получивших лечение у детских алергологов, было выше, чем у тех, кто обратился к педиатру (13%, p<0,001) и пульмонологу (8%, p=0,005).

Следовательно, специальность врача достоверно влияет на диагностику и лечение сопутствующих патологий, назначение ИКС и эффективность терапии. Эти результаты имеют значение для лечения БА на уровне пациента и внесения изменений при разработке будущих практических руководств.

[http://www.jaci-inpractice.org/article/S2213-2198\(13\)00509-6/abstract](http://www.jaci-inpractice.org/article/S2213-2198(13)00509-6/abstract)

Аллергические заболевания кожи у детей: мультидисциплинарность глазами дерматолога

Аллергические дерматозы – это группа заболеваний кожи, включающая аллергический контактный дерматит, атопический дерматит (АД), различные формы экземы, крапивницу, аллергические васкулиты, аллергическую сыпь, связанную с действием лекарственных средств, а также менее распространенные дерматозы, в патогенезе которых ведущими являются именно аллергические реакции.

Поделилась опытом диагностики, а также рассказала о современных взглядах на лечение аллергических дерматозов с позиций детского дерматолога заслуженный деятель науки и техники Украины, заведующая кафедрой дерматовенерологии Национальной медицинской академии последипломного образования им. П.Л. Шупика, доктор медицинских наук, профессор Лидия Денисовна Калюжная.

Наряду с бронхиальной астмой и аллергическим ринитом кожная аллергопатология является наиболее распространенным проявлением аллергии у детей. Имеются ли эпидемиологические данные по кожным аллергическим заболеваниям у детей в Украине и какая аллергическая патология кожи у детей требует наибольшего внимания со стороны врача и почему?

– Если говорить об аллергических кожных заболеваниях у детей, необходимо отметить, что в отличие от многих других патологий в Украине по АД и аллергическому контактному дерматиту статистика ведется.

детского населения) в 2013 г. заболеваемость составила 881 на 100 тыс. Есть все основания полагать, что данная статистика занижена и не отражает действительную картину, так как во многих случаях АД протекает под различными масками и пациенты обследуются у специалистов другого профиля (не дерматологов и аллергологов), которые неверно трактуют клиническую симптоматику или не ведут соответствующий учет. Это предположение также основано на том, что данные по Украине несколько ниже в сравнении с показателями Европейских стран, так как социальные и экологические факторы, обуславливающие АД, в нашей стране также имеют место, и их влияние не может не сказываться на общих показателях заболеваемости и распространенности. В Европейских странах в структуре кожных заболеваний АД занимает 10–20%. При этом 20% приходится на детскую популяцию, а 10% составляют пациенты, у которых заболевание сохраняется на протяжении всей жизни. Ранее считалось, что при грамотном

формы АД чаще всего встречаются у детей из регионов с развитой промышленной инфраструктурой. К сожалению, стираются отличия между сельской и городской популяцией детей. Ранее подавляющее большинство детей с АД проживало в городской зоне. Причины сложившейся ситуации могут быть связаны с резкой интенсификацией сельского хозяйства, применением в больших количествах агрессивных химических веществ.

Аллергия – это междисциплинарная проблема. Можно ли разграничить компетенцию дерматолога, педиатра, аллерголога по нозологическим формам или скорее здесь нужна командная работа на всех уровнях?

– Мое мнение в данном вопросе однозначное – ведение пациентов с АД требует междисциплинарного подхода, но ведущую роль в когорте специалистов, принимающих участие в судьбе пациента (педиатр, аллерголог и др.), все же должен играть врач-дерматолог, который может провести четкую дифференциальную диагностику с другими заболеваниями (например себорейным дерматитом) и поставить правильный заключительный диагноз, решить вопросы инвалидности. Аргументом в пользу данного утверждения может служить собственный опыт, связанный с тем, что постановка диагноза АД подчас достаточно сложна для врачей-недерматологов, и в некоторых случаях неправильное ведение больного приводило к летальным исходам. Современная диагностика АД имеет несколько составляющих, в первую очередь это оценка врачом-

Л.Д. Калюжная

Это было подтверждено учеными из Дании, где имеется крупнейший центр в Западной Европе по ведению пациентов с АД. Педиатр и аллерголог совместно с дерматологом должен решать вопросы вакцинации, диетических рекомендаций, совместимости терапии при сопутствующих заболеваниях.

В отношении больных крапивницей, то, на мой взгляд, их должен вести аллерголог. Это как раз та патология, которая полностью вписывается в концепцию системной аллергической реакции, и аллерголог становится ведущим специалистом в контроле данного заболевания.

Какие существуют алгоритмы и стандарты ведения пациентов с кожной аллергической патологией?

– Сегодня создана рабочая группа по созданию адаптированного клинического руководства по диагностике, профилактике и лечению АД, в которую входят специалисты различного профиля. Вначале эта группа состояла только из дерматологов, занимавшихся изучением различных аспектов ведения пациентов с АД. В последующем назрела необходимость включения в нее педиатров и аллергологов.

Контактный аллергический дерматит, как правило, имеет более легкое течение, и после проведения соответствующих лечебно-профилактических мероприятий рецидивы встречаются редко.

В группу атопических заболеваний входят всего три – бронхиальная астма, аллергические риниты и атопический дерматит.

В отношении АД следует напомнить, что это наследственное заболевание, имеющее хроническое течение с определенной возрастной динамикой и характеризующееся экзематозными и лихенифицированными высыпаниями, аномалиями клеточного иммунитета в коже с дисрегуляцией Т-клеточного звена и гиперчувствительностью к иммунным и неиммунным стимулам, и с каждым годом его распространенность возрастает. В сравнении с 2012 г. (843 случая на 100 тыс.

ведения пациентов и легком течении АД в пубертатном периоде возможно появление стойкой и длительной ремиссии заболевания. К сожалению, все больше эпидемиологических данных как отечественных, так и европейских свидетельствуют о том, что доля пациентов, клиника АД у которых с возрастом не исчезает, увеличивается. И сегодня все меньше врачей говорят об АД как о проблеме только детского возраста. Опытный врач-дерматолог, наблюдая ребенка с АД, может с большой вероятностью предположить переход заболевания во взрослый период жизни пациента. Описать клинические предвестники (стигмы) достаточно сложно, так как это целый комплекс различных сочетаний внешних проявлений, которые можно систематизировать только наблюдая в повседневной практике. На сегодня четко можно сказать, что тяжелые и «пожизненные»

дерматологом клинического состояния кожных покровов и пораженных участков, также имеет большое значение определение уровня общего сывороточного иммуноглобулина Е. Кожное тестирование и другие аллергологические пробы могут проводиться в период ремиссии, однако не является определяющим в диагностике АД.

Работа над стандартами оказалась очень кропотливой, с анализом большого количества информации. Большую лепту в организацию методологических направлений внесли сотрудники МЗ Украины. Изначально планировалось создать стандарты на протяжении одного года, но уже в процессе стало понятно, что не были взяты во

внимание многие моменты и сроки были значительно увеличены. При разработке стандартов был учтен опыт создания международных документов, в первую очередь европейских и американских, однако не в меньшей степени мы руководствовались собственным видением проблемы. Отечественные протоколы предусматривают как патогенетическую, так и симптоматическую терапию, однако с учетом собственного опыта мы были нацелены на более щадящие методы, ввиду того что арсенал медикаментозных средств при АД включает лекарственные средства, которые могут тяжело переноситься пациентами, например цитостатики.

Руководствуясь многолетним опытом применения различных групп медикаментов при АД, предусмотренных отечественными протоколами, хотелось бы отметить, что, несмотря на системность процесса в лечении АД, первостепенное значение имеет местная терапия, являющаяся основой для других видов терапии (системной, физиотерапии, диетотерапии и т.д.).

Какие наработки вашей кафедры сегодня успешно внедрены в практику и над чем работаете в настоящее время?

— На практике реализацию всех принципов, заложенных в протоколах и руководстве лечения АД, можно проследить на примере Школы атопического дерматита для родителей и детей, которая успешно работает на клинической базе городской кожно-венерологической больницы г. Киева. Впервые о высокой вероятности успеха лечения детей с АД в подобных школах было заявлено на одной из Европейских конференций. Взяв за основу данное информационное сообщение и при полной поддержке администрации больницы была организована школа, в которой на сегодня проводятся занятия с родителями и детьми по основополагающим принципам лечения пациентов с АД по разработанной мною программе. Врачи как самостоятельно, так и при поддержке преподавателей кафедры проводят интересные интерактивные обучающие программы. Занятия проводятся также средним медицинским персоналом, которые демонстрируют родителям наиболее эффективные способы ухода за кожей детей при данном заболевании, например приемы нанесения местных лекарственных средств и др. Родители могут задавать вопросы и принимают самое

активное участие в процессе обучения. Мы уже наработали достаточный опыт и успешно делимся им не только с родителями больных детей, но и с коллегами из различных регионов Украины и зарубежных стран. Многие европейские ученые, в том числе и родоначальники данной идеи, очень позитивно оценивали нашу работу и отметили высокий профессиональный уровень нашего персонала.

Кроме этого, на кафедре постоянно проводится работа по изучению различных аспектов ведения пациентов с аллергодерматозами, выпущен целый ряд книг, атласов и методических рекомендаций для врачей-дерматологов.

Какие существуют планы на будущее, будут ли создаваться филиалы в других центрах?

— В настоящее время мы хотели бы расширить формат нашей школы, в связи с этим планируется создание онлайн школы по АД, в рамках которой будут разработаны программы как для врачей, так и родителей детей, больных АД. Пока проект на стадии обсуждения, в котором принимают участие такие известные специалисты в области организации здравоохранения, информационных технологий, педиатры, аллергологи, как генеральный директор НДСБ «Охматдет» Ю.И. Гладуш, доктора медицинских наук, профессора О.П. Минцер, Е.Н. Охотникова и др. У нас уже имеется опыт проведения он-лайн консультаций, кроме

этого в формат этих мероприятий будут добавлены круглые столы с родителями, лекции и обучающие занятия для врачей различных специальностей (в первую очередь семейных). Много внимания будет уделяться вопросам профилактики АД, направленной на увеличение периода ремиссии у конкретного пациента, а также вопросам планирования семьи, так как наследственность при АД играет ведущую роль, даже у тех больных, у которых с возрастом ушла клиническая симптоматика.

Подготовил Владимир Савченко

Выбор тактики лечения при боли в горле

Боль в горле — одна из наиболее частых жалоб в практике педиатра, и в большинстве случаев родители и сам ребенок ожидают, что эффект лечения наступит в первые сутки после приема назначенных лекарственных средств. По этой причине, а также во избежание развития осложнений недрочно при фарингите врачи применяют антибактериальные препараты. В детском возрасте бактериальную природу имеют до 30% ангин, в подавляющем большинстве случаев этиологическим фактором является БГСА. Значительно чаще к развитию острого тонзиллита приводят вирусная инфекция, в первую очередь аденоны, респираторно-синцитиальные вирусы, герпесвирусы. Считается, что вирусные формы острых тонзиллитов преимущественно возникают в осенне-зимний период и преобладают у детей первых 3 лет жизни (до 90%), а в возрасте старше 5 лет увеличивается частота бактериальных форм (до 50%) (Юлиш Е.И., 2011).

При вирусной этиологии тонзиллитов и фарингитов можно ограничиться назначением иммунотерапии и местных антисептиков. Антибактериальные средства должны назначаться лишь при бактериальной инфекции и, по

возможности, с уточнением ее характера. Для уточнения БГСА-обусловленного тонзиллофарингита у детей старше 3 лет и взрослых возможно использование шкалы McIsaac (табл.).

При оценке следует оценить соотношение «польза/риск», учитывая вероятность развития побочных эффектов антибиотикотерапии, рост рецидивности возбудителей и затраты на лечение. В этом же руководстве указано, что назначение антибиотиков с целью профилактики осложнений при боли в горле является необоснованным.

Американским обществом инфекционных

заболеваний (Infectious Diseases Society of America – IDSA) в 2012 г. было разработано руководство по

диагностике и лечению фарингита, вызванного

БГСА. Согласно настоящему руководству только

в случае установленной этиологической роли

БГСА при помощи быстрого антигенного теста или бактериологического исследования возмож-

но применение антибиотиков.

В рекомендациях IDSA указано, что для уменьшения симптомов заболевания во всех случаях обоснованным является прием нестероидных противовоспалительных препаратов (НПВП). Согласно результатам систематического обзора шести рандомизированных контролируемых исследований НПВП превосходят по эффективности плацебо в отношении симптомов фарингита. Эта рекомендация имеет наивысшую силу доказательности. Напомним, что прием системных НПВП ассоциируется с развитием побочных явлений, в первую очередь, со стороны желудочно-кишечного тракта. Альтернативой являются НПВП для местного применения в форме раствора или спрея. Препарат Тантум Верде® содержит бензидамин — НПВП с обезболивающим и противоксессивным действием. При местном применении бензидамин действует как дезинфицирующее средство.

Таким образом, при фарингите в большинстве случаев нет необходимости назначать антибиотик, тогда как применение местных НПВП (Тантум Верде®) позволяет быстро обеспечить противовоспалительный и обезболивающий эффекты.

Подготовила Елена Молчанова

3y

Таблица. Шкала определения возможной этиологии тонзиллофарингита и назначения антибиотика

Признак	К-во баллов
Температура тела выше 38°C	1
Отсутствие кашля	1
Переднешейный лимфаденит	1
Отек миндалин и налеты на них	1
Возраст:	
– менее 15 лет;	-1
– 15-45 лет;	0
– более 45 лет	-1

Оценка: 0-1 балл – культуральное исследование и антибиотикотерапия не нужны (риск стрептококковой инфекции группы А – 2-6%);
2-3 балла – необходимо культуральное или экспресс-исследование. Если результат положительный, назначают антибиотик (риск стрептококковой инфекции группы А – 10-28%);
4-5 баллов – необходимо культуральное исследование и назначение антибиотика (риск стрептококковой инфекции группы А – 38-63%).

ШАНОВНІ КОЛЕГИ!

Міністерство охорони здоров'я України

Асоціація підіатрів України

Національна академія медичних наук України

Національний медичний університет ім. О.О. Богомольця

ДУ «Інститут підіатрії, акушерства та гінекології НАМН України

запрошуєть Вас взяти активну участь у роботі

Х конгресу підіатрів України «Актуальні проблеми підіатрії»,

який відбудеться у м. Києві, 6-8 жовтня 2014 р.

Відповідно до Реєстру з'їздів, конгресів, симпозіумів, науково-практичних конференцій і наукових семінарів, які проводяться у 2014 році, що затверджений МОЗ України та НАМН України, 6-8 жовтня 2014 року в м. Києві відбудеться Х конгрес підіатрів України «Актуальні проблеми підіатрії».

Наукова програма конгресу передбачає лекції провідних вчених з основної тематики, доповіді на пленарних та секційних засіданнях, дискусії на симпозіумах та семінарах.

У зв'язку з тим, що планується видання матеріалів конгресу, оргкомітет запрошує бажаючих надіслати тези доповідей.

Програма конгресу передбачає обговорення таких питань:

1. Актуальні питання організації медичної допомоги дітям.
2. Проблеми розвитку і виховання здорової дитини в сучасних умовах.
3. Сучасні аспекти раціонального вигодування дітей раннього віку та харчування школлярів.
4. Удосконалення надання медичної допомоги новонародженим.
5. Шкільна підіатрія: актуальні проблеми адаптації та здоров'я школлярів.
6. Новітні технології діагностики, лікування та профілактики соціально значимих захворювань дитячого віку.
7. Сучасні технології генетичних досліджень в підіатрії.
8. Проблемні питання ендокринології дитячого віку.
9. Проблеми та дослідження онкології дитячого віку.
10. Раціональна фармакотерапія в клінічній підіатрії.
11. Дитяча інвалідність: медичні, педагогічні та соціальні аспекти.
12. Екологічні проблеми та дитяча екологія в сучасних умовах.
13. Проблеми інфекційної патології дитячого віку та вакцинація на сучасному етапі.
14. Дотримання прав дитини та проблеми соціальної підіатрії на сучасному етапі розвитку суспільства.
15. Актуальні питання підготовки лікарів в галузі підіатрії на сучасному етапі розвитку
16. Історичні аспекти розвитку підіатрії.

Додаткова інформація на сайті <http://pediatrics.kiev.ua>
Телефони для довідок: (044) 431-81-33; 234-53-75; (050) 387-22-83.

Л.В. Беш, д.м.н., професор, Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького, Львівський міський дитячий алергологічний центр

Сучасні можливості зовнішньої терапії атопічного дерматиту у дітей – чи щось змінилося?

Протягом останніх років спостерігається зростання значущості проблеми атопічного дерматиту в педіатрії, який досить часто є першим дзвіночком реалізації алергічної патології у дітей. Поширеність атопічного дерматиту в різних країнах світу згідно з даними ISAAC (International Study of Asthma and Allergies in Childhood) становить: в Австрії – 9,7-19,9%, у Латвії – 5,4-6,5%, у Польщі – 13,2-15,5%, у Фінляндії – 15-19%, у Швеції – 46,9-48,8%, у Росії – 5,9 - 40%. Водночас відомо, що частота даної патології в Україні згідно з даними офіційної статистики коливається в межах 3-10 випадків на 1000 дітей. Однак результати, отримані в окремих регіонах нашої країни на підставі дослідження за стандартизованою міжнародною програмою ISAAC, перевищують вказані вище показники в 5-10 разів.

Таку ситуацію можна пояснити наявністю термінологічних відмінностей у трактуванні атопічного дерматиту у дітей, різними методичними підходами до проведення статистичних досліджень, клінічним і віковим поліморфізмом захворювання. Аналізуючи найучасніші епідеміологічні дослідження, необхідно, на жаль, визнати, що в найближчі десятиліття немає перспективи ані знизити, ані стабілізувати показники частоти даної патології у дітей, однак існує можливість полегшення її перебігу шляхом своєчасної діагностики і призначення адекватного лікування. Чи в повному об'ємі вдається реалізувати цю можливість? На жаль, ні. Не зважаючи на потужний поступ у розумінні механізмів розвитку атопічного дерматиту і загальновизнані ефективні схеми лікування, лікарі не можуть похвалитися добрим контролем захворювання. В одній публікації складно проаналізувати всі труднощі у веденні пацієнтів, хворих на атопічний дерматит. Саме тому мова йдеться лише про одну терапевтичну проблему, яка неоднозначно трактується сьогодні – зовнішню терапію атопічного дерматиту. Наше бачення цієї проблеми, сформоване на підставі багаторічного досвіду роботи кафедри педіатрії Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького та Львівського міського дитячого алергологічного центру, входить з того, що зовнішня терапія атопічного дерматиту має бути патогенетично обґрунтованою і проводитися диференційовано, базуючись на оцінці патологічних змін на шкірі. Іншими словами, визначаючи тактику такої терапії лікарі сповідують принцип індивідуалізації лікування, пам'ятаючи один з основних поступатів медицини – «лікувати не хворобу, а хворого».

Відомо, що зовнішня терапія атопічного дерматиту передусім спрямовується на такі аспекти:

- зменшення й усунення ознак запалення шкіри та пов'язаних з ним симптомів шляхом призначення протизапальних, антигістамінних препаратів;
- лікування та профілактику вторинної інфекції;
- підвищення бар'єрної функції шкіри, відновлення водно-ліпідної пілвки епідермісу із застосуванням пом'якшувальних і поживних засобів, що значною мірою сприяє зменшенню і ліквідації сухості шкіри;
- елімінацію біологічно активних речовин і деструктивних субстанцій та захист шкіри від несприятливого впливу зовнішнього середовища шляхом призначення очищувальних і зволожувальних засобів.

Призначаючи терапію, лікар має здійснити три прості кроки. Передусім слід заспокоїти батьків, переконавши їх у тому, що ситуацію можна контролювати і навіть у разі приєднання вторинної інфекції така дитина не несе особливої небезпеки для оточення. Для такої роботи потрібен час, і необхідно його знайти, щоб досягти порозуміння між усіма учасниками лікувального процесу.

Другий крок лікарської тактики – детальний аналіз клінічної картини захворювання. Передусім слід з'ясувати для себе природу шкірних змін. Наш досвід показав, що лікарі, оглядаючи таких пацієнтів, далеко не завжди торкаються пальцями до шкіри хворої дитини. У такому разі практично неможливо призначити адекватну зовнішню терапію, аже правильний вибір можна зробити, лише відчувиши на дотик стан шкіри.

I останній тактичний крок – дати конкретні поради, оформити їх у письмовому вигляді. Наші поради стосовно зовнішньої терапії мають містити чіткі відповіді на питання: з чого починаємо, що вибираємо, які кількості зовнішнього засобу використовуємо? Рекомендації слід розписати по годинно. Необхідно виробити у пацієнтів навик постійного щоденного догляду за шкірою. Дитина і її сім'я мають зрозуміти, що лікувальні засоби, зволоження і збільшення жирності шкіри – три складові успішної зовнішньої терапії. Запорукою успішного лікування є висока прихильність пацієнтів до запропонованої терапії. Одним із способів мотивації хворого є тісне спілкування всіх учасників лікувального процесу (лікаря, хворої дитини та її родини), часті візити в клініку, дуже конкретні, чіткі терапевтичні інструкції та постійний лікарський контроль за їх виконанням.

Перед застосуванням зовнішніх лікарських засобів треба очистити шкіру хворої дитини від гною, кірочок, лусочок, залишків використаних препаратів, які її подразнюють. Очищення шкіри сприяє тіснішому контакту з нею лікарських речовин і, таким чином, дозволяє досягти бажаного терапевтичного ефекту. Треба дотримуватися певної послідовності використання і проведення змін зовнішніх лікарських форм залежно від гостроти і динаміки шкірного процесу (табл.).

Призначаючи зовнішню терапію, слід пам'ятати, що перед застосуванням нового лікувального засобу треба переконатися, що пацієнт добре його переносить. З цією метою рекомендується проводити шкірно-аплікаційну пробу.

Поширеною помилкою лікарів є заборона на купання дітей з атопічним дерматитом, особливо під час загостріння. Ця рекомендація є слушною у разі вторинного інфікування шкіри. У всіх інших випадках ми рекомендуємо щоденні гігієнічні ванни, які очищують і зволожують шкіру, підсилюють проникнення зовнішніх препаратів, створюють відчуття комфорту, приносять дитині задоволення. Вода для купання має бути негарячою, рекомендується додавати у воду спеціальні засоби для її пом'якшення, у разі доброго сприйняття можна застосовувати ванни з додаванням відвару кореня лопуха. У разі сухості шкіри – ванни з відваром насіння льону, крохмalem.

Після купання шкіру необхідно промокнути (не терти!) і одразу нанести пом'якшувальні та зволожувальні засоби.

У разі вираженої ексудації, коли підвищується небезпека приєднання інфекції, зовнішнє лікування починають з прямочок або ванночок, для яких найкраще застосовувати розчин риванолу 1:1000. Після чого наносить органічні анілінові барвники – 1% водний розчин метиленового синього, фукрін.

Однак слід пам'ятати, що барвники наносять на дуже обмежені поверхні, оскільки їх всмоктування може привести до вияву токсичного впливу. Хочу відзначити, що протягом останніх років ми практично відмовилися від застосування примочок, оскільки вони дають дуже короткос часовий ефект.

Описана вище попередня обробка зони ураження робить можливим застосування в подальшому кремів і мазів, що містять протизапальні та антибактеріальні препарати.

Сьогодні фармацевтичні компанії постають на український ринок великий арсенал протизапальних лікарських препаратів, які успішно використовуються для лікування атопічного дерматиту у дітей, але нерідко єдиним виходом у лікуванні його шкірних проявів є призначення топічних глукокортикоїдів (ГК). Місцеве застосування ГК базується на їх протизапальній, епідермостатичній, антиалергічній, місцевозневолювальній дії. Відомо, що топічні ГК характеризуються не лише різною силою терапевтичного впливу, але й різним профілем безпеки. Тому особливо актуальним є пошук препарату, який був би високоефективним і водночас максимально безпечним для дітей. Сьогодні доведено, що ідеальний топічний ГК має володіти потужною протизапальною дією, низькою системною будоступністю, швидким початком дії і мінімальними місцевими побічними ефектами. Саме таким вимогам повною мірою відповідає добре вивчений в клінічних умовах препарат гідрокортизону Локоїд, який випускається в різних лікарських формах: мазь (100% жиру), ліпокрем (70% жиру), крем (30% жиру), крело (15% жиру). Локоїд крем можна застосовувати у дітей з шестимісячного віку, він характеризується низьким ризиком розвитку місцевих і системних побічних реакцій, може застосовуватися на ділянках шкіри з високою абсорбцією (обличчя, складки). Широкий спектр лікарських форм дозволяє використовувати цей препарат в різних клінічних ситуаціях. Зокрема, у разі наявності підгострого запалення і вираженої сухості шкіри перевагу треба надавати застосуванню Локоїду ліпокрему. Водночас за умови розвитку гострого запального процесу на обличчі, волосистій частині голови і в шкірних складках, який супроводжується мокнуттям, оптимальним вибором буде призначення Локоїд крело. Слід зауважити, що застосування препарату на обличчі слід з обережністю. За наявності гострого запалення без мокнуття ми віддаємо перевагу застосуванню крему. Локоїд у вигляді мазі особливо ефективний у дітей з вираженою хронізацією запального процесу, наявністю ліхеніфікації, значної інфільтрації шкіри та нестерпного свербіння.

Рациональне застосування топічних ГК передбачає їх короткос часове призначення до появи ознак помітного покращення,

Л.В. Беш

ротацію з зовнішніми нестероїдними засобами, вибір препарату з високим терапевтичним індексом, нанесення оптимальної кількості на вогнище ураження. При лікуванні топічними ГК для зменшення ризику ускладнень застосовують різні методики:

- тандем-терапію – почергове нанесення по 1 разу на добу стероїдного препарату і індиферентного засобу;
- почергове лікування – нанесення топічного ГК по черзі на різні ділянки ураження;
- штриховий метод – штрихове нанесення топічних ГК (особливо показане у випадку ураження великих ділянок шкіри).

На сьогоднішній день доведено, що у разі розвитку загострення атопічного дерматиту, особливо за умови безконтрольного застосування топічних ГК, з поверхні шкіри пацієнтів практично в 100% випадків висивають різні мікроорганізми, причому їх кількість значно перевищує показники посівів зі шкіри здорових осіб. У хворих на атопічний дерматит традиційно виявляють грампозитивні бактерії (*Staphylococcus spp.*, окрім *S. aureus*, *Streptococcus spp.*, *Micrococcus spp.*, пропіонібактерії, коринеформні бактерії), грамнегативні бактерії (*Proteus spp.*, *Klebsiella spp.*, *Escherichia spp.*, *Pseudomonas spp.*), а також дріжджеподібні гриби (роду *Candida*, *Malassezia*, *Rhodotorula*). Ці мікроорганізми запускають каскад імунних реакцій, які призводять до ушкодження епідермальних клітин, що в свою чергу підвищує здатність до адгезії на поверхні шкіри ще більшої кількості мікроорганізмів. Ситуація значною мірою ускладнюється постійним механічним ушкодженням шкіри (через розчукування) та порушенням локальної імунної відповіді. Окрім цього, запальний процес супроводжується виділенням фібронгену і фібронектину, які є прекрасним субстратом для мікробної колонізації. Водночас життєдіяльність бактерій полегшується і характерним для атопічного дерматиту дефіцитом ліпідів (цераміди, сфінгозин), які володіють антимікробними властивостями. Більше того, протягом останніх років доведено, що порушення епідермального бар'єру може поспильовуватися тривалою монотерапією топічними ГК. Така складна і неоднозначна ситуація потребує серйозної корекції зовнішньої терапії атопічного дерматиту.

У випадках вторинного інфікування елементів атопічного дерматиту бактеріальною чи грибковою флотою лікування починають із застосування розчину риванолу та анілінових барвників, після чого призначають топічні протизапальні, антибактеріальні і протигрибкові препарати. Саме для лікування таких пацієнтів були створені комбіновані препарати, які окрім стероїду містять антибактеріальний і/або протигрибковий агент. Представником такої вдалої комбінації є препарат Пімафукорт, в 1 г якого міститься 10 мг натаміцину, 3,5 мг неоміцину сульфату і 10 мг гідрокортизону. Натаміцин – антибіотик з групи поліенових макролідів, який володіє широким спектром протигрибкової активності і практично не потрапляє в системний кровообіг (діє виключно місцево). Неоміцин – антибіотик аміноглікозидного ряду,

Таблиця. Послідовність використання лікарських форм залежно від гостроти і динаміки шкірного процесу

Характер запального процесу	Лікарська форма
Гостре запалення з мокнуттям	Примочки, аерозолі, лосьйони, розчини
Гостре запалення без мокнуття	Водні бовтанки, креми, ліпокреми, пасті
Підгостре запалення	Креми, ліпокреми, пасті, присипки
Хронічне неспецифічне запалення	Мазі
Виражена інфільтрація і ліхеніфікація	Мазі, креми з кератолітичними препаратами
Стадія регресу	Мазі, креми з додаванням зволожувальних засобів і вітамінів

який має виражену бактерицидну дію і на відміну від гентаміцину не характеризується високими показниками резистентності.

Нас зацікавив препарат Пімафукорт перш за все тому, що він має доказаний високий профіль безпеки і дозволений до застосування у дітей. Більше того, доведена можливість його нанесення на найбільш чутливі ділянки шкіри (складки, статеві органи, обличчя, звичайно ж, з обережністю), що робить препарат особливо привабливим у педіатрії. Безперечно перевагою Пімафукорту є те, що в силу широти терапевтичного ефекту допустимим є його емпіричне призначення у разі не встановленої етіології вторинного інфікування шкіри. Усі перераховані вище дані, а також доказана в багатоцентрових дослідженнях висока ефективність препаратору при різноманітних варіантах інфікованих дерматозів (атопічний дерматит, рецидивний кандидоз крупних складок тощо), визначили актуальність і мету нашого дослідження.

Ми провели відкрите рандомізоване контрольоване дослідження ефективності і переносимості препаратору Пімафукорт серед 36 дітей віком від 1 року до 16 років. Дослідження здійснювалося в умовах Львівського міського дитячого алергологічного центру в період з грудня 2013 по травень 2014 року. Критеріями включення в дослідження були: загострення атопічного дерматиту з ознаками вторинного інфікування шкіри, наявність згоди батьків на проведення дослідження. Критеріями виключення були: відома підвищена чутливість до препаратору, недотримання правильного режиму його застосування. Наявність двох лікарських форм препаратору Пімафукорт (крем і мазь) дозволила нам використовувати його у різних клінічних ситуаціях. У разі наявності гострого запалення і незначно вираженої сухості шкіри перевагу надавали застосуванню крему, а за умови вираженої інфільтрації шкіри, наявності ліхенізації, значної сухості шкіри та нестерпного свербіння застосовували мазь. Препаратори призначали двічі на добу протягом 5–14 днів. Аналіз ефективності препаратору Пімафукорт проводився на підставі вивчення динаміки зменшення симптомів загострення шкірного процесу та вторинного інфікування.

Після досягнення доброго терапевтичного ефекту ми відходили від топічних стероїдів завдяки застосуванню топічних інгібіторів кальциневрину (ТІК) пімекролімусу або такроліму.

Призначаючи лікування атопічного дерматиту, треба пам'ятати, що стратегія зовнішньої терапії включає не лише протизапальну терапію і лікування вторинної інфекції, але й догляд за шкірою.

Свербіння і сухість шкіри утримуються довгий час після зняття загострення атопічного дерматиту, шкіра залишається вразливою, її захисні властивості значно зниженні. Протягом багатьох років триває дискусія, предметом якої є пошук відповіді на питання: що є первинним, а що вторинним – сухість шкіри чи її запалення? Отримані в останні роки дані біохімічних досліджень свідчать, що у дітей, хворих на атопічний дерматит, реєструється порушення властивостей ліпідів (серамідів) шкіри. Порівняно зі здорововою, суха шкіра втрачає еластичність, що призводить до її пошкодження і появи булочок тріщин. Саме тому у разі атопічного дерматиту шкіра потребує догляду в будь-який період хвороби – і при загостренні, і в ремісії. У процесі нашого дослідження всі пацієнти отримували засоби лікувальної дерматологічної косметики (Локобейз Ріпса тощо). Важливо пам'ятати, що всі ці засоби треба наносити на шкіру перед аплікацією топічних ГК. У разі застосування пімекролімусу лікувальну косметику аплікують одразу після його нанесення, водночас після застосування такроліму не можна використовувати засоби для зволоження шкіри протягом 2 год. Однак, якщо дитина приймає водні процедури, зволожуючі засоби наносять на шкіру перед нанесенням як стероїдних, так і ТІК.

Отримані нами результати дослідження свідчать про те, що комбінований препарат Пімафукорт є ефективним у зовнішньому лікуванні інфікованих форм атопічного дерматиту дітей. Препарат добре переноситься дітьми. Його використання дозволяє швидко (уже з 2-4-го дня застосування) досягти регресії симптомів загострення шкірного процесу. Переход з 5-14-го дня лікування на

застосування ТІК і постійне використання засобів лікувальної косметики дозволили закріпити терапевтичний ефект. Тісне спілкування всіх учасників лікувального процесу (лікаря, хворої дитини та її родини), часті візити в клініку, дуже конкретні, чіткі терапевтичні інструкції та постійний лікарський контроль за їх виконанням дозволили досягти високої прихильності пацієнтів до запропонованої терапії, що стало запорукою успішного лікування.

Аналізуючи попередню ефективність зовнішньої терапії атопічного дерматиту у наших пацієнтів, ми виявили, що основна увага приділялася лікуванню загострення шкірного процесу. Тоді як проблеми, пов'язані із зміною структури, сухості шкіри, дуже рідко вирішуються в потрібному об'ємі. На цьому не акцентували увагу лікарі, про це практично нічого не знали пацієнти і його родина. Досвід роботи Львівського міського дитячого алергологічного центру

доводить, що індивідуальна освітня робота з пацієнтом і його сім'єю дозволяє виробити навички постійного щоденного догляду за шкірою. Дитина і її сім'я мусять зрозуміти, що навіть у разі відсутності клінічних симптомів слід продовжувати застосування спеціальної лікувальної косметики. Сьогодні доведено, що правильно організований догляд попереджує загострення атопічного дерматиту і зменшує потребу використання топічних стероїдів. Засоби, які застосовуються для зволоження шкіри, виявляють пряму (забезпечення вологого) і опосередковану (перешкода втраті вологи) дію. Однак основна вимога до лікувальної косметики – комфортність для пацієнта. Тому надзвичайно важливим є індивідуальний підбір засобів для догляду за шкірою. Засоби лікувальної дерматологічної косметики ніжно і ефективно доглядають шкіру наших малят, при цьому частота їх нанесення протягом дня визначається індивідуально потребою.

Список літератури знаходиться в редакції.

Комбінований препарат для терапії поверхневих дерматозів, ускладнених вторинною бактеріальною та/або грибковою інфекцією

● Зберігає високу активність в умовах зростання резистентності мікроорганізмів*

● Підходить для використання на чутливих ділянках шкіри (обличчя, складки) і у дітей старше 1 року.

1 грам мазі/крему містить:
натаміцину 10 мг, неоміцину 3,5 мг, гідрокортизону 10 мг

Література:

1. Решецко Г.К. Алтореферат дис. канд. мед. наук, Смоленськ, 1997.
2. Інструкція для медичного застосування препаратору Пімафукорт®.

Пімафукорт®

Перед застосуванням ознайомтеся з повною Інструкцією на медичний препарат.
Представництво Астеллас Фарма Юроп Б.В.
04050, м. Київ, вул. Пимоненка, 13, кор. 7-б, оф. 41; тел. +38 044 4906825.

Р.1. № LA4476/02/01 та LA4476/01/01 від 28.01.2011.

М.В. Эрман, Санкт-Петербургский государственный университет, РФ

Фитотерапия в лечении инфекции мочевой системы у детей

Под инфекцией мочевыводящих путей понимают острый инфекционный процесс в мочевых путях при отсутствии лабораторных и инструментальных признаков поражения тубулоинтерстициальной ткани почек.
Проблема инфекции мочевой системы (ИМС) стала одной из центральных в педиатрии, нефрологии, урологии, гинекологии и других клинических направлениях. Этому вопросу в последние годы было посвящено множество публикаций, а также российских и зарубежных методических рекомендаций, в частности письмо Минздравсоцразвития РФ от 26 января 2007 г. № 567-ВС «Об организации медицинской помощи детям с инфекцией мочевыводящих путей».

По показателям заболеваемости у детей ИМС занимает второе место после инфекций респираторной системы. Среднегодовой темп прироста заболеваемости ИМС у детей до 18 лет составляет 6,1% [1]. У детей первого года жизни показатель заболеваемости ИМС за пять лет увеличился на 23% [2]. Поскольку заболеваемость ИМС значительно выше у девочек, не может не вызывать тревогу формирующийся порочный круг: больная девочка – больная девушка – больная женщина – больной ребенок [3].

Уже много лет во врачебном сообществе нет единства практически ни по одному вопросу, относящемуся к ИМС. Подтверждение тому – стандарт Голландского сообщества семейных врачей «Инфекция мочевых путей», в котором сказано: «Недавно проведенные исследования выявили значительные различия в тактике врачей при инфекции мочевых путей. Имеются разные, подчас противоречивые мнения относительно диагностических критериев, техники обследования, средств первого выбора и назначения препаратов при возникновении рецидивов, а также длительности лечения» [4].

При экспертизе историй болезни качество медицинской помощи при острых ИМС в амбулаторно-поликлинических учреждениях г. Санкт-Петербурга в 92% случаев было признано ненадлежащим. По мнению экспертов, врачебные ошибки негативно повлияли на состояние 33,6% пациентов [5]. При экспертной оценке качества лечения ИМС 780 детей первого года жизни в штате Вашингтон (США) (всего за изучаемый период родилось 38 985 детей) только 51% пациентов получили адекватную антибактериальную терапию [6].

Характер течения, прогноз, терапевтический подход к ИМС в ХХ в. существенно изменились [7]. В 1930-е гг. отмечалось частое развитие почечной недостаточности и ренальной гипертензии при микробно-воспалительных заболеваниях органов мочевой системы у детей. Успехи в лечении бактериальных инфекций и заболеваний вирусной этиологии в конце 1960-х гг. способствовали появлению фантастической идеи «близкой и окончательной победы над инфекционными заболеваниями». W. Stewart, выступая в Конгрессе США в 1969 г., отмечал, что «в ближайшее время можно будет закрыть книгу инфекционных болезней и объявить: война выиграна». Однако надеждам скорой победы над инфекциями не суждено было сбыться. Угрожающими темпами стала нарастать резистентность к антимикробным лекарственным средствам.

Один из важнейших факторов роста резистентности микроорганизмов – необоснованное применение антибиотиков. По данным Всемирной организации здравоохранения (ВОЗ), антимикробные средства назначаются нерационально примерно в 75% случаев. Антибиотики имеются в домашних аптечках более чем у 50% семей, а почти 30% пациентов в случае какой-либо инфекции или повышения температуры назначают их себе сами [8]. В связи с широким распространением устойчивых форм микроорганизмов особое внимание исследователи стали уделять изучению феномена биопленкообразования [9].

Биопленка – прикрепленное к плотной поверхности микробное сообщество, в котором адсорбированные на субстрате и друг к другу клетки заключены в матрицу внеклеточных полимерных субстанций, продуцируемых микроорганизмами, в соответствии с уровнем развития популяции и условиями транскрипции генов. Внутри биопленки создаются уникальные условия взаимодействия между микроорганизмами. Близкий контакт позволяет резко усилить обмен генетической информацией: образование резистентных штаммов микроорганизмов происходит намного быстрее, чем у микроорганизмов, находящихся в форме планктона. Биопленка способна «метастазировать» с места локализации инфекционного процесса в лимфу и системный кровоток с последующим развитием отдаленных очагов вторичной инфекции.

Длительное отсутствие на фармацевтическом рынке новых антибактериальных препаратов, развитие лекарственной устойчивости микроорганизмов к антибиотикам и уросептикам заставляют обратить пристальное внимание на природные вещества растительного происхождения, обладающие антибактериальным действием.

Лекарственным препаратам растительного происхождения особое внимание удалено в трудах Гиппократа, Галена, Авиценны. Фитотерапия – метод лечения различных заболеваний человека, основанный на использовании лекарственных растений и комплексных препаратов из них [10]. В России фитотерапия до 2000 г. имела статус нетрадиционного метода лечения. Официальный статус традиционной медицинской деятельности фитотерапия получила в 2000 г. Общее количество научных работ, приведенных в базе данных Medline Национальной библиотеки лекарственных средств США (National Library of Medicine of the US) и содержащих слово «phytotherapy», в 1997–2007 гг. возросло с 800 до 15 000. В настоящее время фитотерапия заняла достойное место в лечении многих заболеваний [11]. Современный уровень развития фитотерапии можно охарактеризовать, представив концепцию фитониринга (от греч. *phyton* – «растение» и англ. *engineering* – «изобретательность»). Растительные препараты, полученные в соответствии с концепцией фитониринга, отличаются от традиционных отваров и настоев особенностями изготовления, фармацевтическим качеством и наличием доклинических и клинических данных. Перечислим эти особенности:

• тщательный отбор, анализ и селекция собственного посевного материала без применения генной инженерии, возделывание на плантациях,

расположенных в экологически чистых регионах;

- продуманные и рассчитанные условия сбора и обработки урожая, позволяющие сохранить высококачественный растительный материал;

- высокотехнологичное производство с запатентованным методом низкотемпературной вакуумной экстракции, позволяющим сохранить активные вещества растительного сырья;

- контроль качества на всех этапах – от сырья до конечного продукта; использование масс-спектрометрии позволяет подтвердить, что любая капля или таблетка, произведенная в соответствии с фитонирингом, будет иметь одинаковое содержание биологически активных компонентов и, соответственно, гарантировать терапевтическое действие;

- безопасность и эффективность фитопрепарата, подтвержденные проведением необходимых экспериментальных доклинических и клинических исследований.

В итоге готовый фитониринговый растительный лекарственный продукт характеризуется стандартным количеством активных веществ, обеспечивает точность дозирования и создает условия для наибольшего лечебного результата.

В г. Санкт-Петербурге среди антибактериальных препаратов для лечения осложненной и неосложненной ИМС у детей препаратами выбора являются комбинированный антибактериальный препарат с ингибиторами бета-лактамаз амоксициллин/клавулановая кислота, амоксициллин, цефалоспорины II поколения (цефаклор, цефуроксим), нитрофураны (фуразидин, нитрофурантоин) и Канефрон® Н [12]. Появившийся относительно недавно в нашем арсенале Канефрон® Н (производитель «Бионорика СЕ», Германия) завоевывает все большую популярность при лечении ИМС [13–15]. Препарат можно использовать после курса антибактериальной терапии или в качестве монотерапии. Канефрон® Н приготовлен на основе лекарственных растений – розмарина, золототысячника, любистка. Препарат

оказывает комплексное воздействие: антибактериальное (эфирные масла разрушают мембрану бактериальной клетки), диуретическое (улучшаются почечное кровообращение и клубочковая фильтрация), спазмолитическое, антиоксидантное (противовоспалительное). Препарат удобен для применения, поскольку выпускается в каплях для приема внутрь и драже.

При инфекции нижних отделов мочевой системы можно проводить монотерапию Канефоном Н, если у пациента нет факторов риска (пороков почек и др.). Длительность приема препарата определяется индивидуально для каждого пациента – 2–4–8 нед.

В условиях детской поликлиники было проведено лечение неосложненной ИМС Канефоном Н у 15 детей. Возраст детей составил от 3 мес до 7 лет. 10 детей были младше 1 года. Соотношение девочек и мальчиков – 6,5:1. Длительность терапии Канефоном Н – 14 дней. К 8-му дню терапии санация мочи отмечалась у 13 пациентов, к 14-му дню – у всех пациентов. За шесть последующих месяцев наблюдения рецидив был зарегистрирован у одного пациента.

В случае осложненной ИМС и применения антибактериальных препаратов можно рекомендовать вспомогательное использование Канефона Н, а в стадии стихания воспаления продолжать лечение фитопрепаратором в режиме монотерапии. Было пролечено 15 детей (12 девочек) в возрасте от 7 до 17 лет с осложненной ИМС: пороками развития почек + ИМС (n=8), хроническим циститом (n=4), пузирно-мочеточниковым рефлюксом (n=3). Всем пациентам был назначен фуразидин в течение 7 дней, затем Канефрон® Н на протяжении 4 нед. После месячного перерыва препарат Канефрон® Н назначали пациентам еще на 1 мес. К 7-му дню санация мочи отмечалась у 14 пациентов, а к 10-му – у всех. В течение последующих 6 мес рецидив наблюдался только у одного ребенка с хроническим циститом.

При частых рецидивах рецидивирующих инфекций (более двух в течение 6 мес) возможно назначение профилактической терапии [2]. С этой целью Канефрон® Н можно применять самостоятельно в течение 4–6 нед после рецидива ИМС или в сочетании с уросептиками (фуразидином, налидиксовой кислотой) месячными курсами. В отличие от других препаратов, принимаемых 1 раз в сутки на ночь, Канефрон® Н следует принимать трижды в день.

В период профилактического приема уросептиков частота эпизодов ИМС снижается на 90–95%. Но в течение

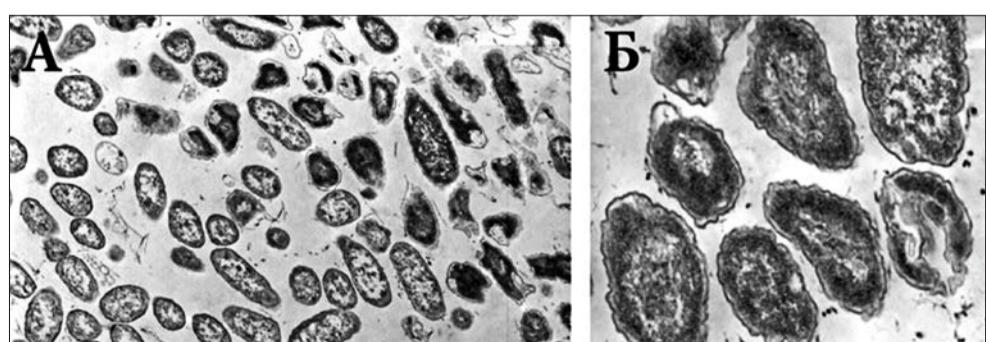

Рис. Трансмиссионная электронная микроскопия. Ультратонкий срез биопленки *Echerichia coli* 132 при воздействии Канефона Н (А – ув. x 8000, Б – ув. x 30 000)

первых 3 мес после прекращения данного лечения повторные эпизоды отмечают 50% пациентов [16]. После завершения длительной профилактики рецидива ИМС уропатогенами (пузырно-мочеточниковый рефлюкс, пороки развития мочевой системы с рецидивирующим течением пиелонефрита) назначение препарата Канефрон® Н на 10 дней месяца в течение 3 мес позволяет существенно сократить количество рецидивов.

Важно учитывать риск развития ИМС при ОРИ, ОРВИ у детей при наличии следующих факторов:

- системных или иммунных заболеваний;
- аномалий развития мочевыводящих путей;
- мочекаменной болезни;
- нейрогенного мочевого пузыря;
- запоров;
- ИМС или рефлюкс-нейропатия у родственников;
- перенесенная ИМС в анамнезе.

С целью профилактики ИМС при острой респираторной инфекции у детей группы риска по ИМС назначают Канефрон Н на 10-14 дней.

В аспекте рационального использования антибиотиков и сдерживания роста резистентности микроорганизмов к антибиотикам роль фитотерапии как альтернативного подхода значительно возросла. Новые данные об эффектах растительных препаратов привлекают внимание исследователей и способствуют углубленному изучению новых сторон действия препаратов, которые способны бороться с инфекцией. Например, возник вопрос о влиянии фитопрепаратов на биопленки на слизистых оболочках мочевых и дыхательных путей. В рамках Глобальной стратегии по сдерживанию резистентности микроорганизмов к антимикробным препаратам, принятой ВОЗ, для оценки роста резистентности был осуществлен пилотный проект – оценка воздействия препарата Канефрон® Н на рост бактериальных биопленок на примере грамотрицательных микроорганизмов (*Escherichia coli* 132) из коллекции штаммов, выделенных у пациентов с ИМС. Электронно-микроскопическое исследование влияния Канефrona N проводили на модели биопленок, разработанной при выращивании бактерий на мясопептонном агаре [17]. Ультраструктурные изменения в клетках и архитектонике бактериальных биопленок, подвергнутых воздействию Канефrona N, исследовали двумя различными методами трансмиссионной электронной микроскопии – методом позитивного окрашивания 0,1% водным раствором уранилацетата и методом ультратонких срезов. Препараты просматривали в трансмиссионном электронном микроскопе JEM 100C (JEOL, Япония) при ускоряющем напряжении 100 кВ [18].

Клетки *E. coli* в зоне контакта с Канефроном Н (у границы с диском, пропитанным препаратом) подверглись деструктивным изменениям на уровне клеточной стенки, цитоплазматической мембрany и цитоплазмы.

Возник закономерный вопрос: не способен ли Канефрон® Н действовать негативным образом на микроорганизмы-симбионты человека? Чтобы ответить на него, была проведена оценка влияния Канефrona N на рост и развитие биопленок и морфофункциональные свойства пробиотического штамма лактобактерий *Lactobacillus fermentum* 97, постоянно присутствующих в кишечнике и во влагалище, где являются симбионтами и составляют значительную часть микрофлоры. В результате проведенного исследования

зоны подавления роста тест-культуры не образовывались, бактерии *L. fermentum* 97 остались без видимых морфологических изменений. Таким образом, данные электронно-микроскопического анализа подтверждают эффективность результатов клинического использования Канефрона Н в лечении ИМС у детей.

Клинический опыт лечения детей, многокомпонентный состав и многостороннее терапевтическое воздействие препарата при ИМС, возможности Канефрона Н проникать в биопленки *E. coli* и тормозить их рост, отсутствие повреждающего действия на микробиоценоз кишечника, хорошая переносимость, отсутствие побочных эффектов даже при длительном применении подтверждают целесообразность назначения Канефрона Н при терапии ИМС у детей.

Література

1. Лукьянин А.В. Инфекции мочевой системы у детей (этиология, механизмы развития, диспансеризация): автореф. дисс. ... докт. мед. наук., Омск, 2005.
2. Письмо Минздравсоцразвития России от 26 января 2007 г. № 567-ВС «Об организации медицинской помощи детям с инфекциями мочевыводящих путей».
3. Гуркин Ю.А. Современный взгляд на сохранение продуктивного потенциала российских девочек // Современные проблемы детской и подростковой гинекологии в России. Сб. научных трудов V Всероссийской научно-практической конференции. СПб., 2003.
4. www.medlinks.ru
5. Замятин С.А. Экспертиза качества медицинской помощи при острых инфекциях мочевой системы // Медицина Петербурга. 2009. № 39 (289).
6. Copp H.L., Shapiro D.J., Hersh A.L. National ambulatory antibiotic prescribing patterns for pediatric urinary tract infection, 1998-2007 // Pediatrics. 2011. Vol. 127. № 6. P. 1027-1033.
7. Игнатова М.С. Эволюция представлений о микробно-воспалительных заболеваниях органов мочевой системы // Нефрология и диализ. 2001. № 3 (2). С. 219-227.
8. Юлия Е.И. Антибиотики в педиатрии: плюсы и минусы // Новости медицины и фармации. 2010. № 310. С. 9-10.
9. Бондаренко В.М. Роль условно-патогенных бактерий при хронических воспалительных процессах различной локализации. Тверь: Триада, 2011.
10. www.ru.wikipedia.org/wiki.
11. Попп М. Доказательная фитотерапия в ежедневной практике детского врача // Эффективная фармакотерапия. 2013. № 2 (14). С. 48-50.
12. Эрман М.В. Нефрология детского возраста. СПб. Спецлит, 2010.
13. Борисов В.П., Горловская Н.Б., Шилов Е.М. Фитотерапия препаратом Канефрон Н в нефрологической практике: настоящие и перспективы (клиническая лекция) // Клиническая нефрология. 2010. № 6. С. 39-42.
14. Naber K.G. Efficacy and safety of the phytotherapeutic drug Canephron® N in prevention and treatment of urogenital and gestational disease: review of clinical experience in Eastern Europe and Central Asia // Res. Rep. Urol. 2013. Vol. 5. P. 39-46.
15. Эрман М.В. Лечение мочевой инфекции у детей (клиническая лекция) // Клиническая нефрология. 2011. № 4. С. 16-19.
16. Beetz R. May we go on with antibacterial prophylaxis for urinary tract infections? // Pediatr. Nephrol. 2006. Vol. 21. № 1. P. 5-13.
17. Рыбальченко О.В., Бондаренко В.М., Добрица В.П. Атлас ультраструктур мікрофлори кишечника людини. СПб.: ІІЦ ВМА, 2008.
18. Эрман М.В., Рыбальченко О.В., Орлова О.Г. и др. Клинический эффект антимикробной терапии мочевой инфекции у детей // Вестник Санкт-Петербургского университета. 2013. Серія 11. Випуск 4. С. 60-68.

Ефективна фармакотерапія. Педіатрія, № 2 (16), 2014 р.

С.А. Крамарев, Л.В. Закордонець, В.В. Евтушенко, Национальний медичинський університет ім. А.А. Богомольця,
А.Н. Толстанова, Национальний університет ім. Тараса Шевченка, г. Київ

Ефективність використання препарату Афлубін в комплексній терапії дітей з ОРВІ

Острів респіраторні інфекції (ОРВІ) верхніх дихальних путь являються найбільшими распространенними островми захворюваннями в світі. Потрібно 90% населення як мінімум один раз в році переносять ОРВІ. В Україні єжегодно грипом та ОРВІ боліють від 5,5 до 8,6 млн осіб. Максимальна частота цих захворювань відзначається у дітей раннього та молодшого віку, досягаючи 10-12 епізодів в році [1]. В 80-95% випадків ОРВІ викликаються вірусами: адено-вірусами, респіраторно-синцитіальними вірусами, вірусами грипу, парагрипу, ріновірусами, бокавірусами, метапневмовірусами [2].

Возможності етиотропної терапії островів респіраторних вірусних інфекцій (ОРВІ) обмежені, так як на сучасний час препарати прямого противірусного дії разроблені тільки проти віруса грипу (рімантидин, озелтамівір, занамівір). Лечіння ОРВІ, як правило, сводиться до назначенню симптоматичних засобів, призначених облегчити течію хвороби. При цьому ефективність деяких засобів, наприклад большинства респіраторних, не підтверджена, а використання комбінованих протиінфекційних засобів не рекомендується в педіатрическій практиці. Крім того, ризик розвитку побочних реакцій при використанні симптоматичних засобів достатньо високий та вони входять в ведущу двадцятку субстанцій, приводящих до смерті дітей до 5 років [3].

В цій зв'язку в останні роки заметно зросли науково-практический інтерес до використання препаратів природного походження, які мають високий профіль безпеки та доказаний терапевтический ефект при ОРВІ. Серед представлених на фармацевтическому ринку засобів, рекомендуються для лікування ОРВІ, заслужує уваги препарат Афлубін компанії «Ріхард Біттнер ГмбХ» (Австрія). Він представляє собою комплексний засіб, в склад якого входять Gentiana (горечавка), Aconitum (борець), Bryonia (переступень білений), Ferrum phosphoricum (фосфат желеzu), Acidum sarcolacticum (молочна кислота) в низьких та середніх гомеопатических розведеннях.

Целью настоящої роботи було дослідження ефективності та безпеки використання препарата Афлубін в комплексній терапії ОРВІ у дітей.

Матеріали та методи дослідження

Под оглядинами находились 75 дітей з ОРВІ середньої тяжести в віці від 6 місяців до 17 років, які проходили лечение в клініці дитячих інфекційних захворювань при міській дитячій клінічній інфекційній лікарні г. Києва. Учтилась особливості імунного відповіді на введення віруса в різні вікові періоди, всіх дітей, які знаходилися під оглядом, розділили на дві вікові групи: з 6 місяців до 4 років та старше 4 років. В кожій віковій групі виділяли основну групу, яка з першого дня госпіталізації отримувала препарат Афлубін в дозі до 8 разів в сутки впродовж перших двох днів, потім — 3 рази в день до повного відновлення, та групу контролю, яка отримувала тільки симптоматичну терапію (жаропонижуючі засоби, муколітичні, деконгестанти, антигістамінні засоби). Додатково для порівняння в старшій віковій групі виділяли пацієнтів, які в якості протиінфекційної терапії отримували індуктор інтерферона (ІФН) в кислоті акрилонуксусній в віковій

дозі в 1, 2, 4, 6-й дні лікування. Таким чином, всіх під оглядом находилось п'ять груп:

1 група — діти в віці від 6 місяців до 3 років 11 місяців, які з першого дня госпіталізації отримували препарат Афлубін в каплях;

2 група — діти в віці від 6 місяців до 3 років 11 місяців, які отримували тільки симптоматичну терапію;

3 група — діти старше 4 років, які з першого дня госпіталізації отримували препарат Афлубін в таблетках;

4 група — діти старше 4 років, які з першого дня госпіталізації отримували акрилонуксусну кислоту в таблетках;

5 група — діти старше 4 років, які отримували тільки симптоматичну терапію.

Етиологічна расшифровка ОРВІ проводилася з допомогою реакції імунофлуоресценції та/або полімеразної цепної реакції. Розподілення дітей по этиології ОРВІ вказано в таблиці 1.

Розница між групами наблюдения по таким показникам, як этиология захворювання, вік, статус, була недостовірною ($p>0,05$).

В ході наблюдения оцінювали тривалість зберігання та вираженість основних клініческих симптомів ОРВІ: лихорадки, заложеності носа, ринореї, болі в горлі, гіперемії слизистих ротоглотки, кашля, головної болі, болі в мыщах, слаботи. Вираженість симптомів оцінювали з допомогою 4-балльної вербалної шкали: 0 — відсутність підозри, 1 — симптом слабо виражений, 2 — симптом умеренно виражений, 3 — симптом сильно виражений. Також в 1-й та 3-й день наявності хворого в стаціонарі сбирали образці слюни для визначення рівня секреторного імуноглобулюна А (sIgA), α -ІФН та γ -ІФН методом твердофазного іммуноферментного аналізу (ELISA) з використанням відповідних тест-систем.

Статистичну обробку отриманих результатів проводили з допомогою методів варіаційної статистики з використанням непараметрического критерія U Манна-Уйтни, углового преобразування Фишера ϕ , коекфіцієнта рангової кореляції Спирмена (r_s).

Результати дослідження та їх обговорення

При поступленні всі діти имели типичну симптоматику ОРВІ в виде проявленнях інтоксикаційного та катарального синдромів. При цьому вираженість основних симптомів захворювання у дітей в групах наблюдения практично не відрізнялася ($p>0,05$) (табл. 2). К 3-му дню наблюдения у дітей 1 групи по сравненню з 2-ю достовірно уменьшалася вираженість гіперемії слизистих ротоглотки, слаботи та кашля ($p<0,05$). К 5-му дню наблюдения у дітей 1 групи все симптоми ОРВІ відсутні, а в 2 групі к цьому періоду у 3 (20%) пацієнтів зберігалася субфебрільна

температура, у 5 (33,3%) — слабота, заложеність носа та кашель, у 8 (53,3%) учасників виявлялась незначительна гіперемія слизистих ротоглотки. На 3-й день приема таблеткової форми Афлубіна у пацієнтів 3 групи по сравненню з 4 та 5 групами достовірно знижувалася вираженість всіх симптомів ОРВІ ($p<0,05$) (табл. 2). К 5-му дню лікування все діти 3 групи клінічески відновлювалися, а у часті дітей 4 та 5 груп симптоми ОРВІ зберігалися: у 4 (26,7%) дітей 4 групи та у 10 (66,7%) — 5 груп виявлялась слабо-виражена гіперемія слизистих ротоглотки, заложеність носа зберігалася у 4 (26,7%) пацієнтів 4 груп та у 5 (33,3%) — 5 груп, субфебрілітет — у 3 (20%) дітей 4 груп та у 4 (26,7%) — 5 груп. Також 1 (6,7%) дітей 4 груп все ще беспокоїла кашель, риніт та слабота. В 5 групі к 5-му дню наблюдения головна боль була у 2 (13,3%) дітей, кашель — у 3 (20,0%), слабота — у 5 (33,3%), риніт — у 6 (40,0%) наблюдається. Таким чином, на фоні приема Афлубіна уже з 3-м днем терапії у всіх дітей достовірно зменшувалася вираженість основних симптомів захворювання, а з 5-м днем лікування все симптоми ОРВІ відсутні, чого не наблюдалось в групах сравнення.

У дітей на фоні приема засобу Афлубін по сравненню з групами контролю во всіх вікових групах на 1-2 дні зокрема зменшувалася тривалість лихорадки, слаботи, гіперемії слизистих ротоглотки, риніта ($p<0,01$). Крім цього, у дітей старше 4 років достовірно знижувалася тривалість зберігання заложеності носа та болі в горлі ($p<0,01$), а у дітей молодшого віку — тривалість кашля ($p<0,05$). При оцінці ефективності використання препарата Афлубін по сравненню з акрилонуксусною кислотою було установлено, що у дітей,

С.А. Крамарев

які використовували Афлубін, зокрема зменшувалася в середньому на сутки тривалість періоду лихорадки, слаботи, міалгії, гіперемії слизистих ротоглотки, болі в горлі, заложеності носа, риніта ($p<0,01$). В ході лікування ОРВІ бронхіт розвивався у 4 дітей 2 груп (різниця по сравненню з 1 групою достовірна, $p<0,05$) та у 2—5 груп. У дітей, які використовували Афлубін та акрилонуксусну кислоту, осложнені ОРВІ за час наблюдения виявлено не було.

В нашому досліджені рівень sIgA в слюні при першому досліджені коливався від 8,3 до 120,0 мг/л у дітей раннього віку та від 4,8 до 231,8 мг/л — у дітей старше 4 років. У всіх дітей исходні значення sIgA були нижче показателей здорових донорів відповідного віку.

К 3-му днем приема Афлубіна у дітей перших 4 років рівень sIgA зростав на 131,5% (в 2,3 раза, $p<0,05$) та у 3 (20%) пацієнтів відповідало показателям здорових донорів. У пацієнтів старшого віку, які отримували Афлубін, рівень sIgA в динаміці зростав на 60,4% (в 1,6 раза, $p<0,05$) та з 3-м днем наблюдения на 7 (46,7%) дітей відповідало показателям здорових донорів. В групах контролю у дітей перших 4 років рівень sIgA в слюні з 3-м днем наблюдения зростав на 13,3%, а у дітей старшого віку знижувався на 20,3% (рис.). На фоні приема

Таблиця 1. Розподілення дітей по этиології ОРВІ

Етиологія	Групи наблюдения				
	1	2	3	4	5
Грип А, п	4	3	5	4	4
Парагрип, п	5	4	4	3	4
Аденовірус, п	1	2	1	3	2
РС-вірус, п	1	2	-	-	1
Неуточненої этиології, п	4	4	5	5	4
Всего	15	15	15	15	15

Таблиця 2. Длітальність зберігання основних симптомів захворювання у дітей з ОРВІ (дні)

Симптомы	Групи наблюдения				
	1	2	3	4	5
Лихорадка	2,6±0,58*	3,8±0,9*	2,5±0,56^	3,5±1,1*	3,7±0,95^
Головная боль	0,8±0,8	1,3±1,35	1,9±0,5	2,4±1,08	2,5±1,5
Слабость	2,0±0,5*	3,6±1,3*	2,1±0,2^	3,2±0,6*	3,8±1,1*
Миалгия	0,58±0,3	0,3±0,5	1,3±0,6*	2,0±1,0*	1,4±1,8
Катар слизистых	2,8±0,6*	5,6±0,7*	3,1±0,4^	4,0±0,57^&	5,1±0,9^&
Боль в горле	0,75±1,0	1,06±1,4	1,7±0,8^	2,9±0,8*	2,8±1,2*
Заложенность носа	2,0±0,68	3,0±2,3	1,5±0,8^	3,2±1,1*	3,6±1,7*
Ринит	2,25±0,9*	3,8±1,8*	0,8±0,6^	2,6±1,3^&	4,0±1,6^&
Кашель	1,5±1,3*	3,3±2,75*	1,6±0,7	1,9±1,9	2,2±2,1

* Різниця між 1 та 2 групами достовірна ($p<0,05$); ^ різниця між 3 та 4 групами достовірна ($p<0,05$); & різниця між 3 та 5 групами достовірна ($p<0,01$); ^ різниця між 4 та 5 групами достовірна ($p<0,05$).

уровень sIgA в динаміці практично не змінявся: 63,9 мг/л – при поступленні і 68,6 мг/л – на 3-й день. Ни у кого серед дітей груп контролю і на фоні кислоти акридонуксусної рівень sIgA к 3-му дню наблюдення не восстановився до показателей здорових донорів. Таким чином, на фоні приєма Афлубіна у дітей з ОРВІ в динаміці достовірно збільшувався синтез sIgA в слюні во всіх вікових групах ($p<0,05$).

Дані по исследованню рівня ІНФ в слюні у дітей з ОРВІ приведені в таблиці 3.

В нашому наблюденні отмечалася тенденція до підвищення середніх значень рівнів ІНФ у дітей раннього віку по порівнянню з відповідними показниками у дітей старше 4 років ($p>0,05$) (табл. 3). В групах наблюдення рівні α -ІНФ у 26,7% пацієнтів перевищали верхні граници α -ІНФ в групі здорових дітей, а у 66,7% були нижче показників здорових дітей [5]. В динаміці рівень α -ІНФ на фоні приєма Афлубіна збільшився на 7,8% серед пацієнтів молодшого віку і на 6,2% – старшого віку, а в контрольних групах, отримавших тільки симптоматичну терапію, знизився відповідно на 62,4 і 11,2% (табл. 3). При приєме акридонуксусної кислоти змінення α -ІНФ зрослилося на 15,4%. Нормалізація показників α -ІНФ к 3-му дню наблюдення отмечалася у 4 (26,7%) дітей в групах, які отримували Афлубін і акридонуксусну кислоту, але відсутнівала у тих, які отримували тільки симптоматичну терапію. В динаміці наблюдення рівень γ -ІНФ зростав у більш інтенсивно, ніж α -ІНФ: на 26,2% – у дітей першої групи, на 72,4% – третьої, на 31,0% – четвертої і на 3,25% – у пацієнтів п'ятої групи. У дітей молодше 4 років на симптоматичній терапії рівень γ -ІНФ к 3-му дню наблюдення знизився на 17,1%. При порівнянні впливу Афлубіна і акридонуксусної кислоти на імунологічні показники виявлено однозначний характер змін. При цьому у дітей на фоні приєма Афлубіна зростання рівня sIgA було вище на 41,2%,

γ -ІНФ – на 53,0%, а α -ІНФ – менше на 9,2%.

Уровень sIgA і його фіксація на слизистих оболочках вважається найбільш важливим фактором, що забезпечує резистентність організму до інфекцій. Антіадгезивні властивості sIgA лежать в основі його протитовірусних, антибактеріальних, антиаллергічних властивостей. Високі концентрації sIgA блокують прикреплення вірусу до клеточної стінки, а в низьких – інгібують внутріклеточну реплікацію вірусу. Сниження рівня sIgA виявляють у часто болючих дітей, при наявності хронічної патології бронхолегочної системи, після сильного фізичного навантаження, у ситуаціях загрязнення оточуючої середовищі [6]. В нашому исследованні в перші дні ОРВІ всі діти имели снижені рівні sIgA в слюні. На фоні терапії Афлубіном рівень sIgA достовірно збільшився, особливо серед дітей раннього віку, і к 3-му дню лікування у 20–46,7% відповідало показникам здорових донорів. Сниження відбулося низьких показників sIgA на фоні симптоматичної терапії ОРВІ, яку використовували інші автори [7], може свідчити про недостаточність захисної функції місцевого іммунітета слизистої респіраторної тракту і бути однією з можливих причин суперінфекції [7].

Среди многочисленных цитокинов, обладающих контрольно-регуляторными функциями, особое место занимают ИФН. При встрече организма с вирусным агентом именно повышение продукции ИФН является наиболее быстрой ответной реакцией на заражение. Противовирусные свойства в большей степени выражены у α - и β -ИФН, в то время как иммунорегуляторные и антипролиферативные – у γ -ИФН. Индивидуальная способность к синтезу ИФН генетически детерминирована, а резистентность к вирусным инфекциям во многом зависит от их исходного уровня. Многие вирусы имеют различные факторы патогенности, которые помогают им преодолевать защитные механизмы макроорганизма [6-8]. Известно, что вирусы гриппа и респираторно-синцитиальной инфекции

Інформація для професіональної діяльності медичинських і фармацевтических роботників

Р. с. МЗ України № UA/10018/01/01 від 18.09.2014 р., № UA/1952/02/01 від 23.02.2012 р.

Состав. 1 таблетка містить Gentiana D1 3,6 мг; Aconitum D6 37,2 мг; Bryonia D6 37,2 мг; Ferrum phosphoricum D12 37,2 мг; Acidum sarcolacticum D12 37,2 мг. 100 мл розчину містить Gentiana D1 1 мл; Aconitum D6 10 мл; Bryonia D6 10 мл; Ferrum phosphoricum D12 10 мл; Acidum sarcolacticum D12 10 мл.

Фармакотерапевтическая группа. R05X. Прочие препараты, применяемые при кашле и простудных заболеваниях.

Показания. Профилактика и лечение гриппа и простуды (ОРВІ), в комплексном лечении воспалительных и ревматических заболеваний с болью в суставах.

Побочные эффекты. В единичных случаях у лиц с гиперчувствительностью на любой компонент препарата возможны аллергические реакции.

Категория отпуска. Без рецепта.

Производитель. Richard Bittner, Австрія.

Полная информация находится в инструкции для медицинского применения.

способні угнетати виробку ІФН інфікованими клетками, а адено-ІФН – мають зниженою чутливістю до ІФН [6, 8, 9]. Синтез ІФН зростає відразу після контакту клетки з інфекційним агентом. Однак згідно з даними Т.А. Чеботаревої (2010) більшість дітей отмечалася зниженою спроможністю до синтезу ІФН на фоні ОРВІ, особливо серед дітей раннього віку. Також у дітей першого 4 років життя на фоні ОРВІ уже з 3-го дня зараження рівень ІФН починає резко знижуватися [9], що відбувається і в нашому исследованні. Ми виявили, що к 3-му дню наблюдення при використанні симптоматичної терапії рівень α -ІФН у дітей раннього віку знижувався на 62,4% (при зниженні на 11,2% у пацієнтів старшого віку), а рівень γ -ІФН – на 17,1%. Використання препарата Афлубін сприяло значительному зростанню продукції γ -ІФН, особливо у дітей старше 4 років, і незначально впливало на синтез α -ІФН. В нашому исследованні Афлубін показав більш виражений стимулюючий ефект на синтез γ -ІФН, ніж акрилонуксусна кислота.

Таким чином, в ході виконання роботи було виявлено, що ОРВІ у дітей розвивався на фоні зниження місцевого іммунітета слизистих оболочок респіраторного тракту, що проявляється в ісходно знижених рівнях sIgA, α - і γ -ІФН в слюні. Добавлення препарата Афлубін сопроводждалось зростанням синтезу sIgA, α - і γ -ІФН. При цьому у дітей раннього віку зростався преимущественно рівень sIgA, а у дітей старшого віку – рівень γ -ІФН і sIgA. Використання в якості протитовірусної терапії акрилонуксусної кислоти сопроводждалось умереним зростанням рівня γ -ІФН і практично не впливало на синтез sIgA. В групах наблюдення исчезновення клініческих проявлень ОРВІ опережало нормалізацію імунологічних показників в слюні.

Побочних реакцій і осложнень, пов’язаних з приємом препарата Афлубін, за часів наблюдення виявлено не було.

Выводы

1. В ходе проведенного исследования было установлено, что при добавлении препарата Афлубин в комплексную терапию детей с ОРВИ на 1-2 дня сокращалась длительность сохранения основных проявлений заболевания: лихорадочного периода, слабости, гиперемии слизистых ротоглотки, ринита, заложенности носа, кашля, боли в горле.

2. Выраженность основных симптомов ОРВИ при приеме препарата Афлубин достоверно снижалась уже к 3-му дню терапии; к 5-му дню наблюдения эти симптомы исчезали.

3. Иммуномодулирующая активность препарата Афлубин при ОРВИ проявлялась в увеличении синтеза sIgA в слюне у детей во всех возрастных группах и γ -ИФН – у детей старше 4 лет.

4. Учитывая клиническую и иммунологическую эффективность, отсутствие побочных реакций, препарат Афлубин можно рекомендовать для лечения детей с ОРВИ.

Література

1. Feverish illness in children assessment and initial management in children younger than 5 years. Clinical Guideline. National Collaborating Centre for Women's and Children's Health. – 2007. – Published by the RCOG Press at the Royal College of Obstetricians and Gynaecologists.
2. Землякова Е.И., Шакирова Э.М., Сафина Л.З. Экспертный анализ лечения острых респираторных инфекций участковыми педиатрами//Практическая медицина. – 2012. – № 7.
3. Fashner J., Ericson K., Werner S. Treatment of the Common Cold in Children and Adults//Am. Fam. Physician. – 2012. – № 15. – Vol. 86 (2). – P. 153-159.
4. Кетлинский С.А. Отчет о результатах изучения препарата Альгирем у детей с припом и ОРВИ / С.А. Кетлинский. – СПб. Институт гриппа, 2004. – Библиограф.: С. 170-174.
5. Иощенко Е.С., Бимбас Е.С., Козлова С.Н. Способ прогнозирования кардиального процесса у детей // Патент RU 2413230.
6. Ершов Ф.И., Киселев О.И. Интерфероны и их индукторы (от молекул до лекарств). – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2005. – 350 с.
7. Захарова И.Н., Малиновская В.В., Торшкоева Л.Б., Коронд Н.В., Мозжухина М.В. Применение рекомбинантного альфа-2б-интерферона (Виферон) при острых респираторных инфекциях у детей раннего возраста//Эффективная фармакотерапия. – 2014. – №3. – С. 6-14.
8. Vareille M., Kiener E., Edwards M. R., Regamey N. The Airway Epithelium: Soldier in the Fight against Respiratory Viruses//CLINICAL MICROBIOLOGY REVIEWS. – 2011. – Vol. 24, No. 1. – P. 210-229.
9. Чеботарева Т.А., Мазанкова Л.Н. Эффективность Виферона в терапии и профилактике гриппа и других ОРВИ у детей//Новости медицины и фармации. – 2010. – № 2 (307).

Таблица 3. Показатели интерферонового статуса в слюне у детей с ОРВИ

Показатель	Группи наблюдения				
	1	2	3	4	5
α -ІФН, пг/мл	A 207,6±230,1	205,6±131,6	90,2±91,1	107,7±124,0	101,5±118,3
	B 223,8±282,8	126,6±113,1	95,8±253,6	124,3±157,0	91,3±121,7
γ -ІФН, пг/мл	A 72,6±54,9	75,3±57,5	34,4±24,4*	39,4±25,4	40,2±27,9
	B 91,6±60,1	64,3±52,8	59,3±31,8*	51,6±43,2	41,5±31,1

А – при поступленні, Б – на 3-й день терапії.

*Розница между первичным и повторным обследованием достоверна, $p<0,05$.

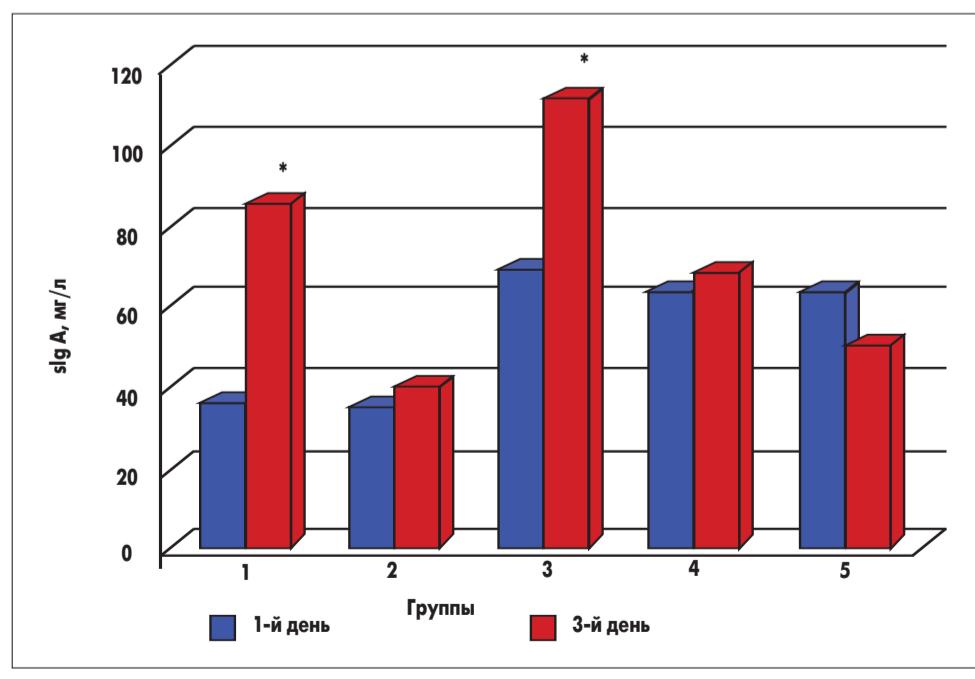

Рис. Уровни sIgA в слюні у дітей з ОРВІ

*Розница между первичным и повторным обследованием достоверна, $p<0,05$.

Карбоцистеин при респираторных заболеваниях в педиатрической практике

Острів інфекції верхніх і нижніх отделів дихальних путь являються самими частими інфекційними захворюваннями у дітей. У дитини шкільного віку острів респіраторні інфекції реєструються 7-10 раз в рік (Chang, 2006; Shiels, 2008). Ведучим симптомом цих захворювань є кашель; у половині пацієнтів він триває більше 10 днів і приблизно в 10% випадків — більше 3 тижнів. Кашель може значителіше ускладнювати стан пацієнта, особливо у дітей молодшого віку, викликає виражене негативне вплив на сон дитини та членів її сім'ї і може викликати значительну тривогу у батьків (Shields, 2008).

Карбоцистеин — ефективне муколітичне, противоспалітельне і отхаркиваюче засід, яке широко використовується в терапії дітей для лікування інфекційно-воспалітельних захворювань, супроводжуючихся продуктивним кашлем з великим вмістом вязкого секрету в бронхах та альвеолах, — праці, бронхіт, пневмонія, альвеоліт та інші.

Мукорегуляторний механізм дії карбоцистеїна досліджували Y. Ishibashi *et al.* (2010). Автори дослідили кореляцію між вязкістю секрету слизистої дихальних путь та соотношенням в ній кислих та нейтральних сіаломуцинов та пришли до висновку, що застосування карбоцистеїна приводить до зниження вязкості слизу за рахунок нормалізації соотношення вказаних компонентів в складі обробленого секрету. Іменно вказані мукорегуляторні ефекти препарату особливо важливі при наявності обильного вмісту мокроти у дітей, коли просте розжижнення її може привести до синдрому «заболачування» дихальних путь. При цьому велике кількість пристеночній густої слизу при розжижненні замість евакуації стекає дистально та заполоняє дихальні пути, ускладнюючи проходження.

бронхів при обструктивному бронхіті. Карбоцистеин не просто розжижняє, а нормалізує вязкість секрету, улучшаючи її евакуацію, та знижує гіперсекрецію слизу, що зменшує ризик синдрома «заболачування» та ускладнення бронхіального обтурації при обструктивному бронхіті.

Macci A. *et al.* (2009) продемонстрували противоспалітельне дією карбоцистеїна, реалізуюче в зниженні продукції провоспалітельних цитокінів. Крім того, карбоцистеин значителіше зменшує оксидативний стрес, предотвращаючи формування свободних радикалів при воспалільному процесі.

В останнє часу величезне увага приділяється дослідженням противірусних ефектів карбоцистеїна. Yamaya M. *et al.* (2010) дослідили ефект препарата при зараженні культури клітин трахеального епітелію людини вірусом сезонного грипу А. В результаті було встановлено, що карбоцистеин інгібірує проникнення та реплікацію віруса в клітинах путем зниження концентрації поверхненних рецепторів, відповідних за взаємодію з вірусом грипу А, а також підвищує рН вірусодержащих ендосом, що сприяє виходу віриона в цитоплазму. Крім того, карбоцистеин обмежує воспалітельный ответ, що проявляється зниженням концентрації

провоспалітельних цитокінів та, як наслідок, захисту клітин дихального епітелію від руйнування.

Похожі дані були отримані Asada M. *et al.* (2012) в контексті ефектів карбоцистеїна при респіраторно-синцитіальній вірусній інфекції. При зараженні *in vitro* культури епітеліальних клітин людської трахеї карбоцистеин подавляє реплікацію віруса, а при профілактичному застосуванні передотвращає проникнення вірионів в клітини путем зниження мембраний експресії рецепторів віруса.

По клінічній ефективності карбоцистеин не уступає, а в ряді випадків перевершує інші популярні муколітики. Так, в дослідженії Балінської Г.Л. *et al.* (2010) з 30 дітей віком від 4 місяців до 5 років з острим обструктивним бронхітром та поєднаною ЛОР-патологією (гнойні отити, синусити) карбоцистеин обслуговував більшу динаміку бронхіального синдрому (раннє відсутнє відхіднення сухих свистячих та жужжащих хрипів, нормалізацію соотношення ділянки вдохи та видохи) по порівнянню з амброксолом. При цьому общість кашлю при застосуванні карбоцистеїна в середньому становила 7,4 днів проти 9,4 днів у дітей, які отримали амброксол, а середня тривалість госпіталізації — 5,5 vs 8,2 днів відповідно.

В 2013 р. експерти Кокрановського співдружства (Chalumeau M., Duijvestijn Y.C.M.) провели систематичний обзор, метою якого було оцінити ефективність та безпеку застосування карбоцистеїна та ацетилцістеїну для симптоматичного лікування острих респіраторних захворювань у дітей. Для пошуку дослідження використовували бази даних Cochrane Central Register of Controlled Trials (CENTRAL, 2013) (The Cochrane Library 2013, issue 2), Acute Respiratory Infections (ARI) Group's Specialized Register, MEDLINE (1966-2013), EMBASE (1980-2013), Micromedex (2008), Pascal (1987-2004) та Science Citation Index (1974-2008).

Ефективність муколітиків досліджували по даних 6 дослідженнях (n=497), в тому числі 3 дослідження з карбоцистеїном (n=288).

В першому дослідженні у 30 дітей, які були госпіталізовані з острими респіраторними захворюваннями, порівнювали назначение карбоцистеїна в дозі 100-400 мг/сут (в залежності від віку) та плацебо на протяженні 5-9 днів (Zanini, 1974). При наявності показань учасники обох груп отримували антибіотики. Улучшення клініческих симптомів (кашля, рвоти, одыші, високої температури тела, аппетиту та ін.) було відмінено у всіх пацієнтів. Розница між групами була статистично незначимою, що могло бути обумовлено малим розміром вибірки.

Во другому дослідженні 152 дітей з респіраторними захворюваннями (бронхіальна астма та острій бронхіт) рандомізувалися для застосування карбоцистеїну перорально в дозі 30 мг/кг/сут 3-4 рази в день або плацебо впродовж 7 днів (Nakayama, 1977). При необхідності пацієнти могли додатково отримувати бронхолітики, антибіотики та/або антигістамінні препарати. Автори відзначили улучшення клініческих симптомів (кашля, стридора, відхіднення мокроти) в обох групах. Карбоцистеин достовірно перевершував плацебо по улучшенню відхіднення мокроти

та зменшенню стридора, а також по глобальному улучшенню стану. Кількість пацієнтів, яким було необхідно назначити карбоцистеїн для отримання клінічної користі (NNT — number needed to treat), становила 6, що вважається дуже хорошим показником.

В третьому дослідженні брали участь 106 дітей з острим бронхітром, які перорально отримували плацебо або карбоцистеїн в дозі 200-300 мг/сут (в залежності від віку) впродовж 7 днів (Malka, 1990). При необхідності в обох групах могли назначатися антибіотики. Через 7 днів клінічні симптоми (кашель, відхіднення мокроти, бронхіальна обструкція, одыша) зменшилися у всіх пацієнтів. При цьому виявлені статистично значущі відмінності між групами по легочним функціональним тестам та динаміці відхіднення мокроти. Наприклад, після 4 днів експектораторії облегчилась у 69% пацієнтів групи карбоцистеїна по порівнянню з 49% у групі плацебо.

Аналіз безпеки та переносимості карбоцистеїна в Кокрановському обзорі охопив 13 дослідження, включаючи 989 дітей віком від 1 року до 18 років. В 8 контролюваних клініческих дослідженнях обща безпека препарата була хороша. Тільки у 13% пацієнтів були виявлені диспепсичні симптоми (тошнота, рвота, диарея), які лише в 1,9% випадків послужили поводом для зупинки терапії (в групі плацебо — в 0,9% випадків). Ці проявлення могли бути обумовлені застосуванням в неконтрольованих випадках високої дози карбоцистеїна (900 мг/сут у дітей з масою тіла близько 25 кг). В отриманих неконтрольованих дослідженнях з карбоцистеїном частота побічних ефектів була дуже низькою (2,6%), як і частота досрочного прекращення терапії (1,3%).

В дослідженнях, спеціально спланірованих для оцінки безпеки карбоцистеїна, брали участь 20 дітей різного віку, включаючи младенців, з острими інфекціями верхніх та нижніх дихальних путь (Dossier d'autorisation de mise sur le marché, 1987). Пацієнти отримували карбоцистеїн на протяженні 6 днів перорально в дозі 200 мг/сут. Назначення інших препаратів не було дозволено (за винятком антибіотикотерапії у 1 дитини). Як показав опит дітей та їх батьків, безпека карбоцистеїна була дуже хороша — по окончанні лікування зафіксовано тільки 1 випадок побічного ефекта, потенційно пов'язаного з терапією (рвота у дитини, яка отримувала антибіотики).

На основі отриманих результатів експерти Кокрановського співдружства пришли до висновку, що карбоцистеїн обладає добраю клінічною ефективністю в лікуванні кашля. Побічні ефекти при його застосуванні обмежуються редкими (2%) легкими диспепсичними розстройствами.

Таким чином, дані клініческих дослідження та систематичний обзор Cochrane Collaboration (2013) свідчать про хорошу ефективність карбоцистеїна в лікуванні кашля у дітей. Помимо мукорегулюючого дії, препарат обладає противоспалітельним та противірусним ефектами, що підвищує його цінність в педіатрическій практиці. Єжегодно в Європі карбоцистеїн отримують мільйони дітей (Cano Garcinito, 2013; Cazzato, 2001; Chalumeau, 2000; Sen, 2011), що свідчить про його високу безпеку та довіру від дітей та їх батьків. В Україні молекула карбоцистеїна в удачній для приема формі (з 1 мес) зафіксована під торговим ім'ям «Лангес» виробництва «Спекро Україна».

Подготовил Алексей Терещенко

Ю.В. Марушко, д.м.н., професор, завідувач кафедри педіатрії № 3, Г.Г. Шеф, к.м.н., доцент кафедри педіатрії № 3,
Національний медичний університет ім. О.О. Богомольця, м. Київ

Тактика гій при судомах у дітей

Судоми – патологічний стан, що проявляється мимовільними м'язовими скороченнями, які виникають раптово у вигляді пароксизмів і є клінічним проявом ушкодження центральної нервої системи. Судоми можуть перебігати як із порушенням свідомості, так і без нього.

У дітей основними причинами виникнення судом можуть бути такі:

- гіпоксія, ішемічні ушкодження мозку;
- інтрараканіальні крововиливи;
- метаболічні порушення (гіпоглікемія, гіпокальцемія, гіпер- або гіпонаратремія, гіпомагніємія, гіперблірубінемія, гіперамоніємія, ацидоз);
- інфекції (менінгіти, енцефаліти, сепсис);
- генетичні та вродженні вади розвитку головного мозку (хромосомні аномалії, факоматози, сіменна епіліпсія, пухлини, енцефалоцеце, гідро- і мікроцефалія тощо);
- відміна лікарських засобів (синдром абстиненції у новонароджених) за умови залежності матері від опіатів, алкоголя, седативних та антидепресивних препаратів;
- вроджені аномалії обміну речовин (фенілкетонурія, ацидемія, піридоксиналежні судоми, галактоземія, вроджена амавротична ідіотія тощо);
- інші причини (гіпотермія або гіпертермія, поліглюбулія, судоми 5-го дня життя дитини, сіменні судоми новонароджених невідомого генезу).

Наявність у новонароджених та дітей раннього віку більшої склонності до розвитку судом, ніж у дорослих, пояснюється незрілістю дитячого головного мозку, підвищеною проникливістю судин, гематоенцефалічного бар’єру, більшою гідратациєю тканин мозку; недостатньою мієлінізацією нервої системи; лабільністю й генералізацією збудження за слабкості тормозних процесів у корі головного мозку; неврівноваженню вегетативної нервої системи та обмінних процесів.

Діагностичні критерії

У клінічному аспекті оцінки судом у дітей важливими є час їх появи та варіант перебігу пароксизму.

Судоми можуть виникнути вперше в різні періоди життя, що залежить від етіологічного чинника (табл. 1).

Виникнення пароксизмів на 2-3-й день життя найчастіше свідчить про ушкодження головного мозку гіпоксичного, ішемічного генезу, крововиливи, синдром абстиненції; на 2-3-тю добу – про метаболічні порушення; у другій половині 1-го тижня життя – про інфікування, вади розвитку мозку, аномалії обміну речовин.

Виділяють локальні та генералізовані судоми. Судоми у новонароджених часто мають поліморфний характер.

J. Volpe (1988), G. Calciolari і співавт. (1988) виділили такі клінічні варіанти судом у новонароджених:

- мінімальні напади (судомні еквіваленти);
- генералізовані тонічні;
- генералізовані фрагментарні (мультифокальні) клонічні;

Мінімальні судоми у новонароджених проявляються у вигляді очних пароксизмів (фіксація погляду, тонічна або вертикальна девіація очних яблук із тремтінням або без нього, відкриті очі, пароксизмальне розширення зіниць), тремтіння повік, орального автоматизму (ссання, прицмокування, жування, висовування й

тремтіння язика), загального напруження м'язів або пароксизмальних рухів кінцівками (верхніми у вигляді рухів плавця, нижніми – рухів велосипедиста). Проявами мінімальних судом можуть бути і зміни ритму дихання: в першу чергу у вигляді апноє, рідше тахіпnoe, а також напади неонатальної кризи.

Генералізовані тонічні судоми – тривають (до 3 хв і більше) скорочення великої групи м'язів із формуванням вимушеного положення тулаха і кінцівок. Тонічні судоми виникають у разі підвищення активності стволових відділів головного мозку, частіше спостерігаються у недоношених новонароджених, за наявності важких гіпоксично-ішемічних ушкоджень мозку, гіпоглікемії.

У разі розвитку клонічних судом спостерігаються короткочасні скорочення та розслаблення окремих груп м'язів ритмічного характеру. Мультифокальні клонічні судоми характеризуються скороченнями мімічної мускулатури, кінцівок то в правих, то в лівих відділах. Такі судоми виникають частіше у доношених новонароджених за наявності метаболічних порушень, гіпоксії, інфекції та вад розвитку головного мозку.

Фокальні клонічні судоми проявляються ритмічними (1-3 за 1 с) скороченнями м'язів половиною обличчя, кінцівок з однієї сторони. На тій стороні, де виникли судоми, можуть бути ознаки геміпарезу. Прояви судом за гемітипом часто свідчать про наявність ушкодження півкул головного мозку (гематоми, ішемічного інсульту, вад розвитку), рідше про інфекційний процес.

Міоклонічні судоми характеризуються неритмічними скороченнями різних груп м'язів кінцівок. Вони можливі у новонароджених із важкими аномаліями розвитку головного мозку, вродженими аномаліями метаболізму, гіпоксією.

У залежності від частоти виникнення можна говорити про епізодичні та постійні судоми. Якщо напади судом часто повторюються, то таїкій стан вважається судомним статусом.

Частіше судоми мають змішаний характер. Напади судом характеризуються раптовим початком, явищами рухових збуджень, під час яких можуть мати місце часткові або загальні прозви судом та зміни свідомості (від ледве помітих до втрати свідомості). У разі нападу у дитини раптово переривається контакт із навколошнім середовищем. Погляд стає блукаючим і після багаторазових рухів очних яблук фіксується догори або вбік. Голова закидається назад, тулуб заклякає, верхні кінцівки скорочуються в ліктових і променевозап'ясткових суглобах, нижні кінцівки вимірямлюються, щелепи змикаються. Дихання на короткий проміжок часу може зупинитися, пульс сповільнюється. Ця тонічна стадія клоніко-тонічних судом часто триває не довше 1 хв, після чого дитина робить глибокий вдих. Клонічна стадія починається скороченнями м'язів обличчя, які розповсюджуються на кінцівки і генералізуються. Дихання стає шумним, на губах може з'явитися піна. Ціаноз зменшується, але дитина залишається блідою. Тривалість клонічної стадії буває різною, іноді може привести до нової тонічної фази і летального кінця. Після за-кінчення нападу судом дитина залишається в стані забуття чи частіше впадає в сон.

M. Dehan та співавт. (1977) із 98 новонароджених із судомами виділили 20 дітей з однотипними проявами, які назвали судомами 5-го дня життя дитини. Відмічено, що у таких пацієнтів судоми виникали на 5-ту добу життя за нормального перебігу вагітності матері та пологів. У перші дні життя у дітей не виявляли ознак неонатальної патології. Судоми виникали гостро, мали клонічний (міоклонічний) характер і повторювалися через 20 год. На електроенцефалограмі (ЕЕГ) – однотипні прояви у вигляді θ-хвиль. Після нападу відмічались гіпотонія, сонливість, ареактивність до 6 днів після пароксизму. Спостереження за цією категорією дітей упродовж 30 міс показало у них у подальшому нормальний розвиток та нормалізацію ЕЕГ.

Неонатальна гіпокальцемія (рівень кальцію в сироватці крові у новонароджених <1,75 ммоль/л, іонізованого кальцію <0,87-0,75 ммоль/л) може супроводжуватися ознаками гіперзбудливості – гіперестезією, трімом підборіддя та кінцівок, клонусом стопи, неонатальним пронизливим постійним криком, тахікардією з нападами ціанозу. Порушення дихання фіксується у вигляді ларингоспазму, інспіраторного стридору, тахіпnoe з чергуванням нападів апноє. Сухожилкові рефлекси підвищені, хоботковий симптом і феномен Люста часто позитивні. У разі прогресування гіпокальцемії виникають тонічні судоми, блювота, застійна серцева й ниркова недостатність, кишково-шлункові кровотечі. У діагностиці важливим є встановлення низького рівня кальцію в плазмі крові, а також подовження інтервалу QT на електрокардіограмі (ЕКГ).

За наявності неонатальної гіпоглікемії (рівень глюкози крові <2,2 ммоль/л) на початкових етапах з'являються очні симптоми (ністагм), понижується тонус очних яблук, зникає окулоцефальний рефлекс, крик стає slabshis і неонатальним, дитина зригає. Надалі відзначаються напади тахікардії, тахіпnoe, ціанозу; трімом, блідість шкіри, пітливість. Прогресують кволість, гіпотонія, гіпотермія, анорексія, напади нерегулярного дихання та апноє; трапляються клоніко-тонічні судоми. Базисним у діагностиці гіпоглікемії у новонароджених є регулярне визначення рівня глюкози крові.

Менінгіт у новонароджених проявляється частіше очними симптомами, рідше спостерігається вибухання або виповнення великого тім'яка, гостре збільшення обводу голови, ригідність потиличних м'язів, повторна блювота. Із менінгальних зніків досить типовим є позитивний симптом Лесажа (згинання ніг під час піднімання дитини). Судоми можуть мати тонічний, клонічний характер. Вирішальним у діагностиці є оцінка результатів люмбальної пункциї (збільшення білка, клітин, зменшення рівня глюкози, висвітання збудника або визначення його при бактеріоскопії за наявності гнійного менінгіту).

Клінічні прояви внутрішньочерепних кровотеч у новонароджених різноманітні та залежать від локалізації, масивності процесу, гестаційного віку, преморбідного тла. Загальний стан новонародженої різко погіршується з розвитком синдрому пригнічення, іноді з ознаками періодичної гіперзбудливості; змінюються характер крику, вибуває велике тім'яко. Відзначаються аномальні рухи очних яблук, псевдодубльбарні та рухові розлади, судоми, парези, розлади тонусу м'язів. Прогресують вегето-серцевальні розлади (зривання, тахіпnoe, тахікардія), метаболічні порушення (ацидоз, гіпоглікемія, гіперблірубінемія). Важливі для діагностики прояви посттиморагічної анемії (результати офтальмологічного обстеження (застійні диски), люмбальної пункциї (еритроцити в лікворі), рентгенологічного та нейросонографічного дослідження головного мозку).

Гіпертермічні (фебрільні) судоми є характерними для дітей раннього віку. Виникають за гіпертермії >38 °C, носять клоніко-тонічний характер, тривають від декількох секунд до 15-20 хв.

Судоми при спазмофілії. Виникають у дітей раннього віку на тлі рапітного звичай в зимово-весняний період і мають гіпокальцемічний характер. Клініка спазмофілічних судом різноманітна і може мати локальні та генералізовані прояви. Патогномонічними є такі ознаки підвищення нейром'язової збудливості:

Ю.В. Марушко

– симптом Хвостека – скорочення мімічних м'язів під час постукування пальцем між виличною дугою й кутом рота;

– симптом Трусссо – згинання кисті й приведення великої пальця («рука акушера») у разі натикування на судинно-нервовий пучок передпліччя;

– симптом Люста – підняття зовнішнього краю стопи й відведення нижньої кінцівки під час постукування в ділянці голівки малої гомілкової кистки;

– карпопедальний спазм – тонічне напруження згиначів стопи й кисті;

– ларингоспазм – у цьому випадку тонічне скорочення м'язового апарату гортані зі звуженням голосової щілини; характеризується звучним протяжним криком (симптомом північного крику) з подальшою зупинкою дихання до 1-2 хв; на висоті ларингоспазму виникають ціаноз губ і моторне збудження або застігання із запрокинутою назад головою; після нападу спостерігаються декілька шумних видихів;

– генералізовані судоми у разі спазмофілії мають тонічний характер із короткочасною (до 2 хв) зупинкою дихання.

Лабораторно за наявності спазмофілії виявляють гіпокальцемію (зниження загального кальцію <1,2 ммоль/л іонізованого <0,9 ммоль/л), респіраторний чи змішаний алкалоз.

Активні та істеричні судоми (афективно-респіраторні напади) виникають у дітей віком до 3 років на тлі плачу або у старших дітей із підвищеною емоційною збудливістю. Характеризуються тонічним компонентом із затримкою дихання на вдиху. За наявності істерії можливі клонуси стоп та кистей.

Судоми на резидуально-органічному тлі спостерігаються у дітей із дитячим церебральним паралічом, хворобами Тета-Сакса, Німана-Піка тощо, характеризуються епіліптикоподібними нападами на тлі затримки психомоторного розвитку.

Для верифікації діагнозу судом мають бути проведені повне клініко-лабораторне, інструментальне обстеження дитини з детальною оцінкою перебігу вагітності й пологів, сіменного аналізу; неврологічне обстеження; біохімічний аналіз крові (рівень глюкози, електролітів, КЛС, білірубін, сечовини тощо); загальний аналіз крові, визначення рівнів РО₂ і РСО₂; огляди окульстів та інфекціоніста за необхідності; за показаннями: люмбальна пункция, обстеження на виявлення інфекційного чи іншого збудника, ЕКГ, нейросонографія, ЕЕГ, рентгенографія черепа, комп'ютерна томографія, магнітно-резонансна томографія.

ФЛЕМОКСИН СОЛЮТАБ®

амоксициллин 125 мг, 250 мг, 500 мг, 1000 мг

- Препарат выбора при неосложненных инфекциях дыхательных путей и ЛОР-органов у детей¹
- Обладает высокой активностью в отношении ключевых возбудителей респираторных инфекций (*S. pneumoniae*, *S. pyogenes* и *H. influenzae*)^{2, 3, 4}
- Обеспечивает самую высокую биодоступность среди твердых лекарственных форм амоксициллина (93%), сопоставимую с инъекциями⁵
- Благодаря низкой «остаточной» концентрации, в 4 раза меньше, чем амоксициллин в капсулах, воздействует на нормальную микрофлору кишечника⁵
- Разрешен к применению с первых дней жизни⁶

Коротка інформація про лікарський засіб ФЛЕМОКСИН СОЛЮТАБ®

Склад: дюча речовина: амоксицилін; 1 таблетка містить амоксициліну (в формі амоксициліну тригідрату) - 125 мг, 250 мг, 500 мг, 1000 мг; **Лікарська форма.** Таблетки, що диспергуються. **Фармакотерапевтична група.** Протимікробні засоби для системного застосування. Бета-лактамні антибіотики. **Пеніцилін широкого спектру дії.** Код АТС J01CA04. **Клінічні характеристики.** Показання. Інфекції, спричинені чутливими до лікарського засобу мікроорганізмами: органів дихання; органів сечовивідної системи; цefалоспороноутрального ряду, а також до допоміжних речовин препарату. Способ застосування та дози. Способ застосування. Препарат призначають незалежно від прийому їжі (до і під час прийому їжі, після їжі). Таблетку можна проковтнути цілою, розділити на частини або розжувати, запивши склянкою води; можна також розвести у воді (у 20 мл-½ склянки), з утворенням солодкуватої сусpenзії, що має пріємний лимонно-мандариновий смак. Дозування. У випадку інфекційно-запальних захворювань легкого та середнього ступеня тяжкості рекомендується приємнити: дорослим і дітям віком від 10 років: внутрішньо 500-750 мг 2 рази на добу або 500 мг 3 рази на добу; дітям 3-10 років призначають у дозі 250 мг 3 рази на добу; дітям 1-3 роки: - 250 мг 2 рази на добу або 125 мг 3 рази на добу. Зазвичай додова доза препарату для дітей становить 30 мг/кг маси тіла, розподілена на 2-3 прийоми. При лікуванні хронічних захворювань, рецидивах, інфекціях тяжкого перебігу, рекомендується приємнити препарату 3 рази на добу. При хронічних захворюваннях, рецидивах, інфекціях тяжкого перебігу доза препарату може бути збільшена: дорослим приємнити: - 1000 мг 3 рази на добу; дітям - до 60 мг/кг добу (розподілені на 3 прийоми). Тривалість застосування. У випадку інфекцій легкого та середнього ступеня тяжкості препарат приємнити протягом 5-7 днів. Однак у випадку інфекцій, спричинених стрептококом, тривалість лікування повинна становити не менше 10 днів. При лікуванні хронічних захворювань, локальних інфекцій уражень, інфекцій тяжкого перебігу дози препарату повинні визначатися клінічною карткою захворювання. Прийом препарату треба продовжувати протягом 48 годин після зникнення симптомів захворювання. **Побічні реакції.** З боку травного тракту: діарея, нудота, свербіж у ділочці ануса. З боку шкіри та підшкірної клітковини: шкірні висипання. З боку травного тракту: блівота. З боку шкіри та підшкірної клітковини: крапивниця та зуд. З боку нирок та сечовивідної системи: розвиток інтерстиційального нефриту. З боку травного тракту: псевдомембрanozний коліт, геморагічний коліт. З боку системи крові та лімфатичної системи: гемолітична анемія, тромбоцитопенія. З боку травного тракту: кандидоз кишечнику, антибіотикасоційований коліт (включаючи псевдомембрanozний коліт та геморагічний коліт) та поверхневе знеbarвлення зрубу. З боку шкіри та підшкірної клітковини: мультиформна еритема, синдром Стивена-Джонсона, токсичний епідермальний некроліз, бульозний або ексfoliatивний дерматит та гострий генералізований екзантематозний пустульоз. З боку системи крові та лімфатичної системи: лейкопенія (включаючи тяжку нейтропенію та агранулоцитоз) а також подовження кровотечі та протромбінового часу. Ці проявів є оборотними за умови припинення лікування. З боку нирок та сечовивідної системи: інтерстиційний нефрит, кристалурія. З боку імунної системи: як для всіх антибіотиків - тяжкі алергічні реакції, включаючи ангіоневротичний набряк, анафілаксію, сироваткову хворобу та алергічні висипання. З боку гелатобіларної системи: гепатит, холестатична жовтяніця, помірне збільшення концентрації печінкових ферментів (АСТ, АЛТ). З боку нервової системи: гіперактивність, запаморочення та судоми (у випадках порушення функції нирок або в випадках передозування). Інфекції та інвазії: кандидоз шкіри та слизових оболонок. Пациєнти з порушеннями функції нирок при кліренсі креатинину нижче 10 мЛ/хв дозу препарату зменшують на 15-50%. Пациєнти з порушеннями функції печінки не впливає на період напіввиведення препарату. Перед застосуванням необхідно ознайомитися з повною інструкцією для медичного застосування, що затверджена МОЗ України (UA/4379/01/01, UA/4379/01/02, UA/4379/01/03, UA/4379/01/04) і міститься на <http://www.drlz.kiev.ua>.

1. Баранов А.А. и соавт. KMAX 2007; 9: 199-210.

2. Козлов Р.С. и соавт. KMAX 2006; 8: 33-47.

3. Козлов Р.С. и соавт. KMAX 2005; 7: 154-166.

4. Практическое руководство по антиинфекционной химиотерапии. Под ред. Странунского Л.С. и соавт., Смоленск, МАКМАХ, 2007.

5. Богословский М.Р. и соавт., Лечебный врач, 2000; 1: 4-8.

6. Инструкция по применению препарата.

UA-FLE-002-12

Ю.В. Марушко, д.м.н., професор, завідувач кафедри педіатрії № 3, **Г.Г. Шеф**, к.м.н., доцент кафедри педіатрії № 3, Національний медичний університет ім. О.О. Богомольця, м. Київ

Тактика дій при судомах у дітей

Продовження. Початок на стор. 31.

Таблиця 2. Диференційна діагностика епілептичного та істеричного судомних нападів

Критерії	Захворювання	
	Епілепсія	Істерія
Початок	Спонтанний	Психогенно зумовлений
Характер падіння	Будь-який, часте травмування	М'який, без травмування
Ціаноз обличчя	Наявний	Відсутній
Прикус язика	Зазвичай	Дуже рідко
Мімічні реакції та рухи	Одноманітні	Експресивно виражені
Нетримання сечі	Буває часто	Не характерне
Реакція зіниць на світло	Відсутня	Зберігається
Послідовність фаз (тонічної, клонічної)	Характерна	Відсутня
Стереотипність розвитку нападу	Характерна	Відсутня
Вербальний контакт під час нападу	Неможливий	Частіше збережений
Тривалість нападу	До 2-3 хв	Необмежена
Олігофазія після нападу	Наявна	Відсутня
Амнезія періоду нападу	Повна	Відсутня, але може симулюватися

• для попередження западання язика у хворого висунути вперед нижню щелепу і, зафіксувавши її, очистити верхні дихальні шляхи;

• киснева підтримка 100% зволоженiem підгірітим киснем, за необхідності – штучна вентиляція легень;

• забезпечити надійний венозний доступ (правше катетеризацію центральних вен);

• ввести протисудомні препарати.

Препаратами першого ряду в лікуванні судом у дітей є бензодіазепіни. Діазепам вводиться в/в (рідше в/м) у вигляді 0,5% розчину в разовій дозі 0,2-0,35-0,5-(0,7) мг/кг маси тіла (одна ампула діазепаму містить 10 мг у 2 мл). Швидкість введення 1-5 мг за 1 хв. Частота та тривалість введення діазепаму передбачають можливість повторного (2-3 рази) введення препарatu через 5-15-20 хв у разі повторного виникнення судом. У дітей віком менше 5 років дозволено застосування сумарної дози 5 мг, у старших – 10 мг. У пацієнтів дитячого віку за наявності частких, серййіх епілептичних нападів діазепам можна вводити ректально: якщо маса тіла <15 кг – 5 мг, >15 кг – 10-(20) мг. До можливих ускладнень лікування бензодіазепінами відносяться аритмія та зупинка дихання, ларингоспазм, артеріальна гіпотензія, аритмія та зупинка серця. Трапляються й інші відносні недоліки терапії бензодіазепінами: короткочасність дії, седативний ефект, м'язова релаксація, толерантність.

За неефективності протисудомної дії діазепаму використовують гідантоні водорозчинні (фенітіон, фенігідан) у разовій дозі 10-15-(20) мг/кг. Швидкість введення 1-3 мг/кг за 1 хв, сумарна доза ≤30 мг/кг; оксибутират натрію (ГОМК) – 20% розчин у разовій дозі 50-100-150 мг/кг в/в повільно.

Якщо терапія гідантоніями є неефективною, використовують фенобарбітал водорозчинний у дозі 5-10-(15) мг/кг. Разову дозу можна вводити кожні 20-30 хв до сумарної дози 30-40 мг/кг;

Можливе введення інших бензодіазепінів (клоназепаму в дозі 0,05-1 мг/кг, лоразепаму в дозі 0,1 мг/кг повільно в/в).

У разі неефективності попередніх препаратів, а також якщо судоми тривають понад 30 хв, необхідно призначати загальний наркоз із використанням апарату штучного дихання. Препаратами вибору є барбітурати короткої дії (тіопентал натрію). У умовах реаніматоричного відділення (палати інтенсивної терапії) тіопентал натрію одночасно вводиться в/в та в/м у сумарній дозі 8-10 мг/кг (\leq 15-20 мг/кг). Для в/в введення використовується 0,25-0,5-1% розчин препарatu, а для в/м введення – 2-5% розчин (розчини більшої концентрації) можуть викликати асептичний некроз. Критеріям ефективності призначеної лікування є зникнення судом та епілептичної активності при моніторингу біоелектричної активності головного мозку.

Рідше застосовують інгаляційний наркоз із сумішшю закису азоту й кисню у співвідношенні 2:1 чи галотановий наркоз.

• У разі резистентних судом у новонароджених – лідокайн в/в у дозі 2 мг/кг за 1 год із подальшим введенням у дозі 6 мг/кг за 1 год та тривалістю терапії 1-3 дні.

• За наявності гіпоглікемії – 20% розчин глюкози в дозі 2 мл/кг в/в за 1 год повільно

**Передплата з будь-якого місяця!
У кожному відділенні «Укріоптими»!**

За передплатними індексами:

Здоров'я України®

«МЕДИЧНА ГАЗЕТА
«ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ – ХХІ СТОРІЧЧЯ»

35272

**ТЕМАТИЧНИЙ НОМЕР
«ПЕДІАТРІЯ»**

37638

**ТЕМАТИЧНИЙ НОМЕР
«АКУШЕРСТВО, ГІНЕКОЛОГІЯ, РЕПРОДУКТОЛОГІЯ»**

89326

**ТЕМАТИЧНИЙ НОМЕР
«ГАСТРОЕНТЕРОЛОГІЯ,
ГЕПАТОЛОГІЯ, КОЛОПРОКТОЛОГІЯ»**

37635

**ТЕМАТИЧНИЙ НОМЕР
«КАРДІОЛОГІЯ, РЕВМАТОЛОГІЯ, КАРДІОХІРУРГІЯ»**

37639

**ТЕМАТИЧНИЙ НОМЕР
«ПУЛЬМОНОЛОГІЯ, АЛЕРГОЛОГІЯ, РИНОЛАРІНГОЛОГІЯ»**

37631

**ТЕМАТИЧНИЙ НОМЕР
«ДІАБЕТОЛОГІЯ, ТИРЕОЇДОЛОГІЯ, МЕТАБОЛІЧНІ РОЗЛАДИ»**

37632

**ТЕМАТИЧНИЙ НОМЕР
«ОНКОЛОГІЯ, ГЕМАТОЛОГІЯ, ХІМІОТЕРАПІЯ»**

37634

**ТЕМАТИЧНИЙ НОМЕР
«НЕВРОЛОГІЯ, ПСИХІАТРІЯ, ПСИХОТЕРАПІЯ»**

37633

**ТЕМАТИЧНИЙ НОМЕР
«ХІРУРГІЯ, ОРТОПЕДІЯ, ТРАВМАТОЛОГІЯ»**

49561

**НАШ САЙТ:
*www.health-ua.com***

**Архів номерів
«Медична газета
«Здоров'я України»
3 2003 року**

**У середньому
понад 8000
відвідувань
на день**

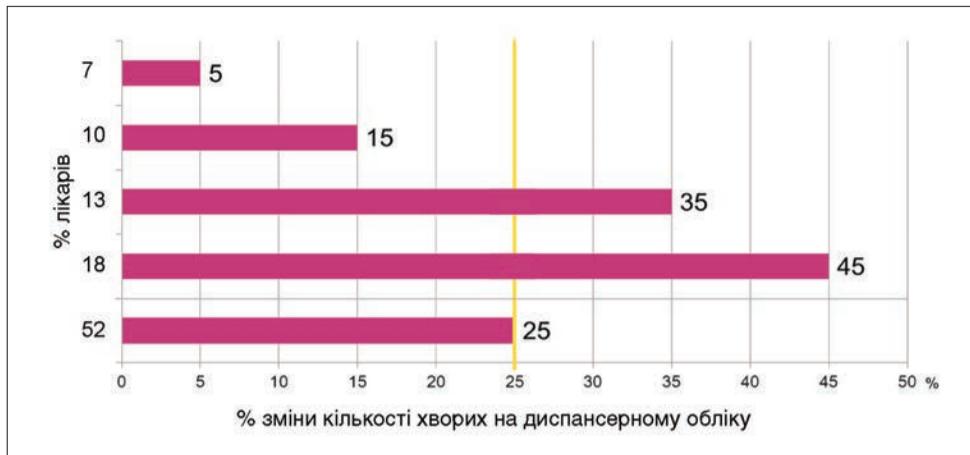

Рис. 1. Динаміка зміни кількості дітей із хронічними запальними захворюваннями лімфаденоїдного глоткового кільця, які перебувають на диспансерному обліку, у результаті покращення якості профілактичних оглядів

інфільтрації або гіперплазії — симптомом Преображенського, наявність гнійного ексудату або патологічного вмісту твердої консистенції у криптах, наявність спайок між дужками і піднебінним мигдаликом, величину та щільність мигдаликів. Під час пальпашії визначали розмір та болючість лімфовузлів під кутом нижньої щелепи і далі по передньому краю *m. sternocleidomastoides* (валик Корицького). Вимірювали температуру тіла. При опитуванні хворого враховували частоту ангін та ГРВІ, періодичний біль у ділянці піднебінних мигдаликів, біля кута нижньої щелепи, сухий горловий кашель, субфебрільну температуру тіла, відкашлювання гнійних пробок, дискомфорт у горлі, не-приємний запах із рота. Показники, що виражуються в балах, реєстрували за такою шкалою: 0 — відсутність ознак, 1 — легкий ступінь проявів, 2 — помірний ступінь проявів, 3 — сильний ступінь проявів.

Аналіз ефективності препаратору Тонзилотрен під час лікування хворих із хронічним тонзилітом здійснювали на підставі порівняльної оцінки даних, отриманих до і після лікування. Дані клінічних досліджень статистично обробляли за допомогою методу варіаційної статистики з урахуванням критерію Стьюдента.

Результати і обговорення

Завдяки покращенню якості профілактичних оглядів та діагностики кількість дітей із хронічними запальними захворюваннями лімфаденоїдного глоткового кільця, які перебувають на диспансерному обліку, збільшилася в середньому на 25% (рис. 1).

Перший курс терапії препаратором Тонзилотрен проведено 4800 пацієнтам,

два курси терапії — 3 552 дітям (74%). Причины відмови від проведення другого курсу лікування: значне покращення — 12%, тонзилектомія — 4%, комплаенс — 5%, причина невідома — 5% (рис. 2).

Таким чином, серед усіх пацієнтів, які не отримали другий курс лікування, у 48% це було пов'язано зі значним покращенням стану.

На рисунку 3 наведено динаміку частоти ангін та ГРВІ до і після лікування препаратором Тонзилотрен. Кількість ангін та ГРВІ достовірно реєстрували упродовж року до терапії і через 1 рік після завершення двох курсів лікування препаратором Тонзилотрен ($p < 0,001$).

Згідно з даними, наведеними на рисунку 3, після двох курсів терапії частота ГРВІ зменшилася у 2,7 раза, ангін — в 1,8 раза.

Під час оцінки місцевих ознак хронічного тонзиліту було виявлено тенденцію до зменшення гіперплазії піднебінних мигдаликів.

Висновки

1. Хронічний тонзиліт — міждисциплінарна проблема у практиці лікаря-оториноларинголога та лікарів суміжних спеціальностей. Зважаючи на значну поширеність хронічного тонзиліту у дітей порівняно з невеликою кількістю дитячих отоларингологів, для забезпечення доступності медичної допомоги до лікування цього контингенту пацієнтів слід заочуті лікарів-педіатрів, лікарів загальної практики — сімейної медицини та шкільних лікарів.

2. Сумісна праця лікарів-отоларингологів та лікарів суміжних спеціальностей щодо покращення якості профілактичних оглядів та діагностики призвела до збільшення кількості дітей, які перебувають на диспансерному обліку з приводу хронічного тонзиліту в середньому на 25%.

3. Оптимізація комплексу лікувально-профілактичної роботи та застосування Тонзилотрена в якості базисної терапії тонзиліту дозволили знизити частоту ангін в 1,8 раза, ГРВІ — у 2,7 раза, а також зменшити місцеві прояви хронічного тонзиліту.

4. Враховуючи тенденцію до зменшення гіперплазії піднебінних мигдаликів при оцінці місцевих ознак хронічного тонзиліту, продовжується впровадження 2-го етапу Всеукраїнської програми «Здорове дитинство» з оптимізації лікувально-профілактичної роботи при аденоїдних вегетаціях та хронічному аденоїді.

Література

1. Дитяча оториноларингологія: національний підручник / А.А. Лайко, А.Л. Косаковський, Д.Д. Заболотна [та ін.]; за ред. проф. А.А. Лайка. — К.: Логос, 2013. — 576 с.
2. Борзенко І.А. «Тонзилотрен» — комплексний гомеопатичний препарат в ліченні остrego тонзиліту у дітей / І.А. Борзенко, П.С. Мощич, А.П. Мошич // Укр. гомеопатичний щорічник / За ред. О.П. Іваніва. — Одеса: Чорномор'я, 1998. — Т. 1. — С. 173-174.
3. Вороб'єва В.А. Гомеопатическая коррекция иммунодефицитных состояний у детей / В.А. Вороб'єва, О.Б. Овсянникова, Е.А. Азова и др. // Развитие гомеопатического метода в современной медицине: тез. докл. X Московской междунар. гомеопатической конф. — М., 2000. — С. 81.
4. Михайлов И.В. Справочник по гомеопатии. — М.: ИД МСП, 2000. — С. 81-219.

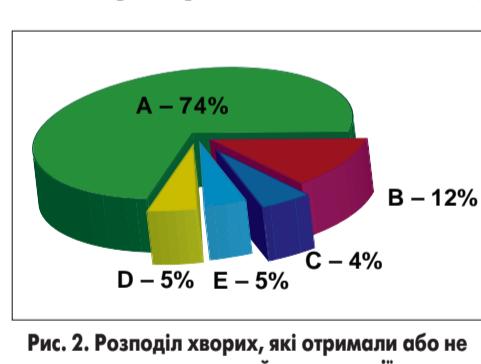

Рис. 2. Розподіл хворих, які отримали або не отримали другий курс терапії

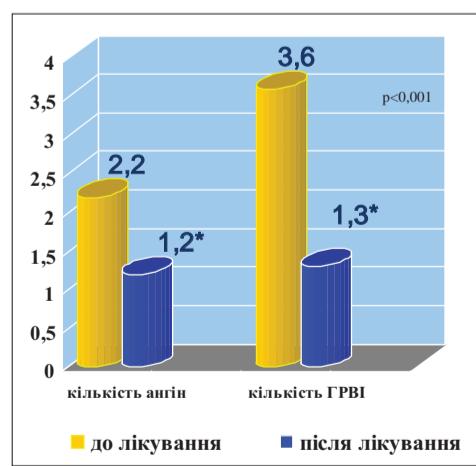

Рис. 3. Частота ангін та ГРВІ після проведення двох курсів терапії препаратором Тонзилотрен

* відмінністю показників до та після лікування достовірні.

* Висловлюємо подяку усім учасникам дослідження та співавторам

AP Крим
Баньковська Олена Леонардівна
Коновалова Віра Вячеславівна

Мельничук Василь Васильович
Лохадінова Яніна Олексіївна

Біла Церква
Максимова Валентина Володимирівна
Вінниця
Косарук Юрій Петрович
Наливкін Володимир Данилович
Пилипчук Олена Анатоліївна
Скіцко Сергій Васильович

Кіїв
Вікторова Лариса Ленідівна
Косаковський Anatolij Lukjanovych
Мазуренко Марія Петрівна
Петрова Олена Anatolijivna
Самборська Олена Ivanivna
Самойлова Олена Vasylivna

Дніпропетровськ
Баштанник Наталія Миколаївна
Бондар Олена Олександровна
Грибовська Олена Василівна
Земляна Олена Миколаївна
Кавеліна Ірина Володимирівна
Міщенко Тетяна Григорівна
Перебийнос Оксана Миколаївна
Руденко Валентина Ivanivna
Сотникова Наталія Anatolijivna
Танцюра Ніна Михайлівна
Чеботарьов Володимир Ivanivna
Чернишук Ірина Леонідівна

Кривий Ріг
Ватечкіна Алла Олексіївна
Воронкова Людмила Ivanivna
Івагло Володимир Миколайович
Лещенко Олександр Михайлович
Логінова Наталя Михайлівна

Львів
Владімірова Олена Сергіївна
Галапач Оксана Северинівна
Данчук Іванна Григорівна
Мартиник Оксана Володимирівна
Місечко Igor Vasylivich
Куценко Софія Ярославівна
Наугольник Дарія Петрівна
Супрун Леся Дмитрівна
Федунець Тетяна Вікторівна

Маріуполь
Вялкова Юлія Андріївна
Філіппенко Андрій Вікторович

Одеса
Богданова Світлана Сергіївна
Вуйлик Неллі Георгіївна
Стоянов Владимир Ivanivich

Полтава
Константинова Надія Ivanivna

Хмельницький
Молокопій Алла Станіславівна

Черкаси
Бершадська Віра Сергівна
Трухан Степан Степанович

Чернівці
Геруш Оксана Леонідівна
Максимюк Оксана Ivanivna
Черватенко Сергій Вікторович
Шипош Марина Андріївна

Чернігів
Онанко Larisa Micolajivna

БАЗИСНА ТЕРАПІЯ ТОНЗИЛІТУ ТОНЗИЛОТРЕН

- Знімає запалення та біль¹
- Відновлює захисну функцію мигдаликів¹
- Попереджує повторні захворювання:²

↓ частоту ангін ~ 2 рази
↓ частоту ГРВІ ~ 3 рази

Інформація про лікарський засіб. Лікарська форма: таблетки для розмоктування. Склад лікарського засобу: дієві речовини: 1 таблетка містить: Atropinum sulfuricum D5 12,5 mg, Kalium bichromicum D5 10 mg, Silicea D2 5 mg, Mercurius bromidatus D8 25 mg; допоміжні речовини: лактоза, моногідрат, сахароза, магнієвий стearat. Фармакотерапевтична група: комплексний гомеопатичний препарат. Комбінація з п'ятьма гомеопатичними монокомпонентами стимулює захисні механізми організму при вірусних і бактеріальних інфекціях глотки на різних стадіях захворювання. Побічні дії: Після застосування можливе підвищене сплюнкування. У цьому випадку дозу потрібно зменшити або припинити прийом препарату. При використанні можливе виникнення болю в епігастрії та іудити. Інформація для спеціалістів медичної та фармацевтичної сфер для використання у професійній діяльності: Перед застосуванням дозаживотно з інструкцією. Зберігати у місцях не доступних для дітей. РІП № UA/3781/01/01 від 08.11.2010

Лікарський засіб
Tonzilotren®
Гомеопатичний лікарський засіб для захисної акції
80 таблеток
Дієві речовини: Atropinum sulfuricum D5 12,5 mg, Kalium bichromicum D5 10 mg, Silicea D2 5 mg, Mercurius bromidatus D8 25 mg;
Допоміжні речовини: лактоза, моногідрат, сахароза, магнієвий стearat.
Фармакотерапевтична група: комплексний гомеопатичний препарат. Комбінація з п'ятьма гомеопатичними монокомпонентами стимулює захисні механізми організму при вірусних і бактеріальних інфекціях глотки на різних стадіях захворювання. Побічні дії: Після застосування можливе підвищене сплюнкування. У цьому випадку дозу потрібно зменшити або припинити прийом препарату. При використанні можливе виникнення болю в епігастрії та іудити. Інформація для спеціалістів медичної та фармацевтичної сфер для використання у професійній діяльності: Перед застосуванням дозаживотно з інструкцією. Зберігати у місцях не доступних для дітей. РІП № UA/3781/01/01 від 08.11.2010

Виробник
DNU (Німеччина)

www.dnu.de

Представительство «Альпен Фарма АГ» (Швейцарія) в Україні,
г. Київ, Пуща-Водиця, ул. Лесная, 30а, 04075,
тел.: +38(044) 401 8 103, www.alpenpharma.com

Особливості харчування дітей зі спадковою схильністю до розвитку алергічної патології та дітей з алергічними захворюваннями

Оцінити роль і ефективність дієтотерапії при алергічних захворюваннях досить важко з огляду на складні патогенетичні механізми розвитку даної патології та застосування численних лікувальних комплексів. На сьогодні немає єдиної точки зору на значення дієтотерапії при алергічних захворюваннях, однак превалують погляди про її суттєву роль при цих захворюваннях. Відомо, що одні лікарі рекомендують виключення або строго обмеження цілої низки продуктів харчування з раціону дітей з алергією на тривалий термін, інші вважають це недостатньо обґрунтованим.

Наши спостереження, проведені в тривалій динаміці, за великою кількістю дітей різного віку з різними алергічними захворюваннями підтверджують суттєве значення дієтотерапії для полегшення алергічних проявів захворювань при умові забезпечення дитини належною кількістю і якістю необхідних для її розвитку нутрієнтів. А забезпечення гіпоалергенного харчування в комплексі з іншими профілактичними заходами у дітей раннього віку зі спадковою алергічною схильністю може запобігти розвитку алергічних захворювань.

Відомо, що під впливом харчування змінюється структура клітинних мембрани і рецепторів, розвивається інтелект і пам'ять, формується мікробіоценоз травної системи, відбувається становлення гуморальних і клітинних імунних механізмів, формується остеогенез тощо. Для повноцінного різnobічного морфо-функціонального розвитку дитина має бути забезпечена адекватним до вікових потреб харчуванням, особливо для тих періодів її життя, коли відбувається найбільш інтенсивний розвиток органів і систем. Найбільш відповідальним у цьому відношенні є вік дитини до 3-4 років. З огляду на зазначене обмеження у вигодовуванні і харчуванні дітей цього віку не можуть бути тривалими і дуже категоричними.

Уже під час вагітності при алергічно обтяженій спадковості майбутній матері необхідно дотримуватися певних обмежень щодо споживання продуктів з високим алергізуючим потенціалом (так званих облігатних алергенів). Для вагітних з алергічним генотипом особливо важливим є дотримання гіпоалергенної дієти під час останніх трох місяців вагітності.

Доцільним у цей період є також призначення пробіотичного курсу з застосуванням лакто- і біфідумбактерій. На сьогодні вважають, що перинатальне призначення пробіотичних бактерій впливає на процес ранньої колонізації кишкової мікрофлори, і це певною мірою може призводити до змін розвитку і дозрівання дитячої імунної системи. Припускається, що при цьому відбуваються зміни імунної відповіді шляхом взаємодії з кишковими дендритними клітинами з подальшим впливом на диференціацію Т-клітин і індукцію регуляторних Т-клітин. При цьому розпізнавання бактерій-коменсалів toll-подібними рецепторами кишкових епітеліальних клітин і клітин слизової оболонки імунної системи необхідне для кишкового імунного гомеостазу. Допускають, що сигналізація пробіотиками через toll-подібні рецептори може сприяти оптимальному станові слизового і кишкового гомеостазу і, таким чином, запобігти розвитку харчової алергії.

Особливо велику увагу слід приділяти вигодовуванню дітей на першому році життя, починаючи від їх народження. При алергічно обтяженій спадковості дуже важливим є грудне вигодовування дітей, починаючи з перших годин після народження. Численні

дослідження засвідчують протекторний ефект грудного вигодовування щодо розвитку бронхіальної астми, атопічного дерматиту та інших форм алергічних захворювань. При цьому більше значення має тривалість виключно грудного вигодовування, а не тільки його тривалість взагалі. Для дітей з алергічно обтяженою спадковістю доведено доцільність більш пізнього введення пригодовування (прикорку) при умові достатньої кількості грудного молока у матері та дотриманні нею гіпоалергенної дієти і за умови нормальног розвитку немовляти, що може свідчити про достатнє надходження з грудним молоком необхідних нутрієнтів. Більш пізнє введення пригодовування (після 6-7 міс) обґрутується тим, що створюються необхідні умови для остаточного розвитку слизової шлунково-кишкової системи і цим самим зменшується ризик всмоктування антигенів, які спроможні викликати розвиток імунологічної відповіді. На сьогодні доведена ефективність більш пізнього введення пригодовування в раціон дитини з обтяженю по алергічних захворюваннях спадковістю.

Пригодовування має бути обережним, починаючи з однокомпонентної овочевої або круп'яної страви (кабачки, патисони, цвітна і брюсельська капуста, світлого забарвлення гарбузи, гречана, кукурудзяна,

маючи алергічно обтяжену спадковість, перебувають на частково грудному (змішаному) або штучному вигодовуванні. Маніфестація алергічної патології у цих дітей відбувається частіше, ніж у тих, хто на грудному вигодовуванні, і проявляється вже на першому році (атопічний дерматит, обструктивний респіраторний синдром, прояви шлунково-кишкового алергозу). Для профілактики розвитку харчової алергії для цих категорій дітей необхідно використовувати адаптовані молочні суміші з частковим або повним гідролізом молочного білка з огляду на те, що у дітей раннього віку найчастіше виявляють гіперчутливість до білків коров'ячого молока. Окрім цього, для даних категорій дітей можна також використовувати суміші на основі білків сої та суміші, які готуються на основі козячого молока для дітей відповідного віку.

На сьогодні доведено, що харчова алергія є одним із суттєвих тригерних чинників розвитку алергічної патології, особливо у дітей молодших груп. З огляду на це серед основних напрямів медико-соціальної реабілітації хворих з алергічною нозологією є корекція режиму та якості харчування з включенням до раціону харчових сорбентів.

Дієтотерапія хворих із харчовою інтолерантністю є базовим, інколи найсуттєвішим ефективним засобом лікування. Окрім основного призначення – забезпечення нутрієнтами і енергією, лікувальне харчування має великі діагностичні можливості і профілактичну спрямованість. Це дозволяє виявляти, обмежувати або повністю виключати причинні чинники інтолерантності (непереносимості) харчування.

При наявності у дитини харчової алергії необхідно застосовувати елімінаційні дієти, ефективність яких треба контролювати веденням «харчового щоденника».

Гіпоалергенні діти не повинні бути однотипними тривалий час у зв'язку з можливим розвитком метаболічних розладів, гіповітамінозу, дистрофії. Окрім того, це може сприяти сенсибілізації до тих харчових алергенів, результати алерготестування з якими при проведенні раніше дослідження були негативними. Отже, упродовж лікування дитини з алергічним захворюванням результати алерготестування можуть змінюватися, що вимагає динамічної корекції елімінаційних заходів.

Незважаючи на досить великі можливості лабораторних досліджень з визначення конкретних алергенів, у даний час клінічна практика показує, що лабораторні тести, такі як визначення гуморального і клітинного імунітету, рівня імунонглобуліну Е, RAST-тести (радіоалергосорбентні тести), внутрішньошкірні проби, не є достатньо чутливими або специфічними для остаточного підтвердження непереносимості того чи іншого продукту харчування. Тому діагноз інтолерантності до окремих компонентів їжі часто встановлюється лише на основі клінічної картини і результатів провокаційних тестів. З огляду на це не слід кожній дитині призначати вартісні лабораторні дослідження нерідко з вивченням чутливості до таких екзотичних речовин, які ніколи не входили і не будуть входити до меню дитини.

рисова крупа) по 1-2 чайні ложки цієї страви перед другим чи третьим годуванням (не пізніше) для того, щоб можна було спостерігати реакцію дитини на цей продукт упродовж цілої доби. При відсутності негативної реакції (висипи на шкірі, порушення носово-го дихання, кишкові розлади) з наступного дня поступово можна збільшувати дозу прикорму на 2-3 чайні ложки щоденно, доводячи його кількість до 100-150 мл упродовж 7-10 днів.

Суттєві труднощі щодо профілактики алергічної патології можуть бути у дітей грудного віку, які,

O.V. Тяжка

Таблиця. Продукти харчування з різним алергізуючим потенціалом

Продукти з високим алергізуючим потенціалом	Продукти з середнім алергізуючим потенціалом	Продукти з низьким алергізуючим потенціалом
Яйця, риба, морепродукти, ікра, пшениця, жито, морква, помідори, перець, полуниця, суніця, малина, цитрусові, ківі, ананас, гранати, манго, хурма, диня, кава, какао, шоколад, гриби, горіхи, мед	Молоко, вершкове масло, яловичина, куряче м'ясо, гречка, овес, рис, горох, боби, соя, картопля, буряк, персикі, абрикоси, журавлина, брусиця, банани, вишня, чорниця, чорна смородина, шипшина	Кисломолочні продукти, конина, м'ясо кролика і індика, пісна свинина, пісна баранина, рафінована олія, пшено, ячмінна крупа, кукурудза, цвітна і білокачанна капуста, кабачки, патисони, огірки, зелені сорти яблук і груш, біла і червона смородина, зелень кропу, петрушки, цибуля та ін.

При встановленні у дитини харчової алергії дієтотерапію коригують переважно в три етапи. На 1-му етапі проводиться неспецифічна гіпоалергенна дієта з виключенням облігатних алергенів (яйця, риба, ікра, горіхи, шоколад, цитрусові, мед та ін.), а також продуктів, що містять харчові добавки (сосиски, сардельки, ковбаси тощо), вилучаються з раціону страви з властивостями неспецифічних подразників шлунково-кишкового тракту (м'ясні і рибні бульйони, гострі, солоні і смажені страви). Триває цього періоду залежно від конкретної ситуації, віку дитини, особливостей перебігу алергічного захворювання продовжується від 10 днів до 3 міс., іноді і значно довше.

На 2-му етапі для кожної дитини створюється індивідуальний гіпоалергенний раціон, в якому повністю відсутній раніше виявлений той чи інший з причинних харчових алергенів (наприклад, при підвищенні чутливості до яєць у раціоні не має бути страв, до складу яких входить навіть невелика частинка яйця). Зазвичай триває цього етапу продовжується близько 3 міс. Дуже важливо на цьому, як і на попередньому етапі, не допустити зменшення ваги дитини або зупинки в її набуванні. Для цього необхідний ретельний контроль за станом здоров'я дитини, її фізичним і психологічним розвитком для своєчасної корекції харчування зі збільшенням кількості продуктів, що добре переносяться дитиною. Окрім того, використовуються дигестивні ферменти для кращого засвоєння нутрієнтів, вітамінів для оптимального функціонування обміну речовин та пробіотиків (лакто- і біфідобактерій) з метою підтримання нормального біоценозу кишечника.

На 3-му етапі, як правило, на фоні клінічної ремісії, слід поступово вводити до раціону продукти та страви, що раніше вилучались.

Дані літератури і наш клінічний досвід свідчать про необхідність дотримання принципу початкової одноманітності з метою побудови ефективної індивідуалізованої елімінаційної дієти. Суть цього принципу полягає в тому, що впродовж перших 3 днів створення елімінаційної дієти дитина вживає лише 1-2 продукти харчування, що мають низький алергізуючий потенціал (страви з кабачків, капусти, гречаних круп, рису тощо), а розширення раціону відбувається поступово з введенням нових продуктів з інтервалом у 3 дні. Це дозволяє своєчасно діагностувати розвиток алергічних реакцій сповільненого та негайного типу, псевдоалергії, визначити клінічно причинні харчові алергени, адже нерідко навіть при наявності лабораторного алерготестування з певними харчовими алергенами результати виявляються псевдопозитивними або псевдонегативними. Зменшити алергізуючий потенціал овочів і круп можна шляхом вимочування їх упродовж 1-1,5 годин у злегка підсоленій воді з подальшим промиванням їх перед приготуванням страв.

Відомо, що важливе місце в патогенезі алергічних захворювань належить псевдоалергічним реакціям. На сьогодні визначена низка харчових продуктів, харчових домішок, медикаментів, фізичних та хімічних чинників, які спричиняють гістамінолібераційні ефекти і є триггерами алергічних захворювань. Такі продукти харчування, як копченості, консервації,

квашені та мариновані продукти, кава, какао, шоколад, цитрусові, риба, морепродукти, томати, горіхи, гриби, харчові добавки – барники, ароматизатори, консерванти, емульгатори, стабілізатори – мають вилучатися з раціону харчування дитини впродовж проведення лікування, а в подальшому не мають включатись до щоденного вживання.

! Отже, гіпоалергенне харчування, особливо у дітей раннього віку, починаючи від народження, є суттєво складовою профілактики алергічних захворювань у дітей з атопічним генотипом, а також під час лікування вже наявних алергічних захворювань.

Нижче приводимо перелік продуктів харчування з різним алергізуючим потенціалом. Водночас зауважимо, що розподіл продуктів у цьому плані певною мірою є умовним, оскільки у дітей з поліалентною сенсибілізацією можуть спостерігатися реакції на різноманітні продукти харчування, до числа яких належать і такі, які мають низький алергізуючий потенціал (табл.).

Суттєвим є те, що будучи ведучим видом сенсибілізації у дітей раннього віку, харчова алергія з віком стає менш значимою, що пов'язано із морфо-функціональним дозріванням органів і систем і перш за все травної та імунної систем. Однак слід пам'ятати, що харчова сенсибілізація в більшості випадків передує побутовій (домашній пил), пилковій, бактеріальній та грибковій сенсибілізаціям. З віком у дітей з харчовою алергією є високий ризик розвитку алергічних захворювань – атопічного дерматиту, бронхіальної астми, алергічного риніту, хронічних уражень травної системи. Отже, харчова алергія може бути початком атопічного маршру, і тільки відповідальне ставлення до особливостей харчування, виявлення причинно-значущих алергенів з їх подальшою елімінацією дає змогу поліпшити прогноз та може запобігти розвитку важких алергічних захворювань.

Здоров'я України[®]

МЕДИЧНА ГАЗЕТА

на нашому сайті
www.health-ua.com

нова версія всіх
номерів
Медичної газети
«Здоров'я України»:
загальнодержавничі
та всі тематичні
номери

архів з 2003 року

Современные аспекты применения фитопрепаратов в педиатрической практике

В рамках XVI ежегодной Всеукраинской научно-практической конференции «Актуальные вопросы педиатрии» (Сидельниковские чтения), проходившей 23-25 сентября 2014 г. в Запорожье, были рассмотрены проблемы диагностики, лечения и профилактики наиболее распространенных заболеваний детского возраста. Среди прочего многое внимание уделялось вопросам терапии лекарственными препаратами на основе растительного сырья.

Заведующий кафедрой факультетской педиатрии и медицинской генетики, доктор медицинских наук, профессор Александр Евгеньевич Абатуров рассказал об особенностях лечения и профилактики острых инфекций у детей.

— Разнообразие и многочисленность возбудителей инфекционных заболеваний, с которыми постоянно контактирует слизистая оболочка респираторного тракта (в среднем городской житель во время вдоха вдыхает не менее 104–105 различных микроорганизмов), предполагает наличие сложной организации локальной защиты респираторного тракта.

Ее основными структурно-функциональными компонентами, выполняющими определенные задачи, считают механический барьер, системы врожденной неспецифической защиты и специфического иммунитета, при этом основным механизмом инактивации внеклеточных патогенов является фагоцитоз, а внутриклеточных — автофагия.

Автофагия — это уникальная способность клеток удалять органеллы, собственные молекулы, в частности иммунные медиаторы, а также инфекционные агенты из цитоплазмы. Аутофагосомы захватывают разнообразные цитоплазматические продукты с целью переработки отработавших органелл, например необратимо деполяризованных митохондрий, удаления токсичных высокомолекулярных комплексов или одиночных молекул после протеасомной обработки, переваривания протеинов в цитоплазме во время голодания, контроля врожденного и адаптивного иммунитета и воспаления.

Одним из видов автофагии является ксангофагия. Для запуска этого процесса требуется убiquитинзависимое признание внутриклеточно расположенных бактерий и вирусов. Активность аутофагии при физиологических условиях очень низкая, однако стресс, голод и возбуждение различных рецепторов (TLR, RLR, NLR) могут повышать ее активность. Различают четыре основных проявления иммунной автофагии: прямая элиминация возбудителя при участии сексвестосома-1-подобных рецепторов (SLR); элиминация возбудителя при участии образ-распознавающих рецепторов (PRR); активация инфламмасом и секреция аларминов (DAMP); цитоплазматический процессинг антигенов для презентации с продуктами МНС II класса. Следовательно аутофагия — это основной механизм врожденного иммунитета, который может выполнить элиминацию антимикробных агентов в полном объеме без развития воспалительного процесса. Однако при неэффективности элиминации, могут активироваться провоспалительные механизмы.

Следовательно, в зависимости от состояния здоровья организма человека необходимо проводить либо усиление аутофагии, либо ее ингибирование. В первом случае эффекты от процесса усиления проявляются элиминацией возбудителя, ингибированием процессов воспаления, усиливением апоптоза клеток и презентацией антигена. Во втором — кроме элиминации возбудителя и презентации антигена, происходит усиление воспалительных процессов и ингибирование апоптоза клеток.

К мероприятиям, которые способствуют усилиению аутофагии и должны выполняться у здоровых людей, относят исключение переедания, адекватные физические нагрузки, закаливающие процедуры, а также медикаментозную профилактику. При развитии заболевания необходимо применять меры по ингибированию аутофагии: употребление легкоусвояемой пищи, ограничение физических нагрузок, обильное теплое питье, медикаментозное лечение.

Поэтому неспецифическая профилактика и лечение респираторных вирусных инфекций у ребенка — достаточно сложная и многокомпонентная проблема, которая может быть решена только с помощью комплексных мероприятий при высоконивидуализированном подходе в каждом конкретном случае. И естественно, что фитотерапия в этой системе мероприятий занимает достойное место.

Первичным препаратом выбора, который способствует повышению устойчивости детского организма к респираторно-тропным инфекционным агентам, является Имупрет. Фитоиммуномодулятор Имупрет («Бионорика СЕ», Германия) содержит фиксированную комбинацию активных компонентов семи лекарственных растений (стандартизированный экстракт), обладает мягким иммуномодулирующим эффектом и является единственным препаратом, который может усиливать или ингибировать аутофагию в зависимости от процессов, происходящих в организме.

В собственных исследованиях, проводимых на клинической базе кафедры факультетской педиатрии и медицинской генетики, нами было продемонстрировано, что Имупрет, влияя на функционирование неспецифических паттерн-распознающих рецепторов слизистой оболочки респираторного тракта, способствует предупреждению развития воспалительного процесса в программах сезонной профилактики гриппа и ОРВИ в детских коллективах.

Доктор медицинских наук, профессор кафедры педиатрии № 2 Национального медицинского университета им. А.А. Богомольца Сергей Петрович Кривопустов остановился на особенностях этиопатогенетически ориентированной фитотерапии остого риносинусита (РС) в детском возрасте с позиций доказательной медицины.

— В 2014 г. на международном конгрессе детских пульмонологов в очередной раз было задекларировано, что респираторная патология является самой частой причиной заболеваемости и смертности у детей во всем мире.

Наиболее частым осложнением острых инфекций верхних дыхательных путей у детей является РС как вирусной (rhinovirus, coronaviruS, RS-virus, metapneumovirus, influenza virus, parainfluenza virus, adenovirus, enterovirus, bocavirus и др.), так и бактериальной этиологии. Ведущими бактериальными патогенами, ответственными за возникновение РС, являются S. pneumoniae и H. influenzae, M. catarrhalis. В патогенезе остого РС ключевую роль играют нарушения проходимости естественных соусий околосinusальных пазух вследствие отека слизистой оболочки. Одним из условий развития РС является нарушение мукозилиарного клиренса, который зависит от биологических качеств жидкости, покрывающей дыхательные пути, включая ее состав, регулирующийся транспортом ионов, в частности ионами хлорида. Нарушение транспорта ионов хлорида приводит к дегидратации выделяемого секрета, повышению его вязкости и увеличению риска развития бактериальных инфекций.

Практическим следствием понимания данных механизмов стала разработка препаратов, увеличивающих транспорт ионов и, таким образом, улучшающих гидратацию слизи и мукозилиарный транспорт.

Сегодня в арсенале врача имеется фитопрепарат Синупрет компании «Бионорика», представляющий собой многокомпонентную комбинированную смесь, производство которой

выполняется на основе фитоницентрических технологий, что подразумевает высокие требования к выбору растений (стандартизация растительного материала), к аналитике (многообразие соединений), к фармакологии, в частности к фармакокинетическим и токсикокинетическим вопросам (многокомпонентная смесь). Эффективность препарата, созданного на основе первоцвета, горечавки желтой, вербены, шавеля и бузины, определяется содержанием в нем биофлавонидов. Для кверцетина — флавонида, содержащегося, в частности, в цветках первоцвета, было доказано стимулирующее действие на CFTR-каналы, которые являются цАМФ- зависимым мембранным белком для активного транспорта ионов хлора. Кроме того в нескольких исследованиях были подтверждены антибактериальные эффекты Синупрета. Антибактериальные свойства Синупрета в отношении основных возбудителей острых РС были продемонстрированы *in vitro* (C. Maunz, 2005). В плацебо-контролируемом рандомизированном двойном слепом клиническом исследовании (H. Нойбауэр и соавт., 1994) с участием 160 пациентов на фоне комплексного лечения остого синусита антибиотиками и противогерпетическими каплями для носа с присоединением Синупрета (драже) отмечалось полное излечение у 60,3% пациентов в сравнении с группой плацебо (25%).

Dr. Harel Seidenwerg (Германия) в 2013 г. на ежегодной конференции Европейской ассоциации педиатров в докладе «Принципы фитоницентрических доказательной фитомедицины: думаем о будущем, продолжаем исследование, устанавливаем критерии» представил промежуточные результаты клинического мультицентрового двойного рандомизированного плацебо-контролируемого исследования ARHiSi-2 по изучению эффективности и безопасности фитопрепаратов при островом РС, в котором у 300 пациентов применялось вещество BNO 1016 (основной действующий компонент препарата Синупрет). В исследовании была продемонстрирована положительная динамика по шкале больших симптомов (MSS) остого РС: сумма балов 5 (от 0 до 15 баллов): насморк, симптом стекания по задней стенке глотки, заложенность носа, головная боль, лицевая боль/чувство распаривания. Каждый симптом индивидуально оценивался по 4-балльной шкале: 0 — отсутствует, 1 — легкий, 2 — средней степени тяжести, 3 — тяжелый. У пациентов основной группы на фоне применения BNO 1016 отмечалось достоверное улучшение на 3,8 суток раньше в сравнении с контролем.

В отечественном экспериментальном исследовании на крысах (С.Э. Яремчук и соавт., 2011) в результате гистологического исследования слизистой оболочки носа животных было показано, что в условиях развития неаллергического ринита использование препарата Синупрет от начала заболевания препятствовало развитию деструкции реснитчатых клеток, почти не менялась степень гипертрофии бокаловидных клеток, которые вырабатывают слизь. Синупрет проявлял протекторный эффект на атрофию обонятельного эпителия. Использование препарата Синупрет при лечении экспериментального остого ринита было эффективным и безопасным для слизистой оболочки носа. Также Синупрет продемонстрировал противовирусное действие (Glatthaar-Saalmuller B. et al., 2011), угнетая репликацию вирусов тропных к респираторной системе, в том числе риновирусов HRV14 на 63%, и вирусов рино-синцитиальной инфекции на 84,5%.

Эти данные подтверждаются целым рядом клинических исследований, проведившихся в различных странах и продемонстрировавших положительные результаты у различных когорт населения при острых РС на фоне применения препарата Синупрет.

Таким образом, опираясь на большое количество клинических исследований, а также учитывая многолетний успешный опыт применения Синупрета в Европейских странах, можно с уверенностью рекомендовать данный препарат для более эффективного лечения ринита. Синупрет необходимо начинать при первых клинических симптомах ОРВИ (с наличием ринита), так как благодаря противовирусному, иммуномодулирующему и противовоспалительному эффектам сроки заболевания значительно сокращаются, а секретолитические и секретомоторные свойства Синупрета предупреждают загустевание секрета, не допуская усугубления заболевания, и вероятность развития осложнений ОРВИ будет крайне низка (М.Н. Селик, 2014).

В амбулаторной практике у детей, целесообразно использовать Синупрет при островом вирусном несложненном рините сразу после появления первых симптомов заболевания. Данное фитоницентрическое средство эффективно влияет на различные этиопатогенетические звенья остого ринита (риносинусита). Своевременно будет реализовано многоцелевое терапевтическое действие Синупрета, в том числе, что особенно актуально, противовирусное и противовоспалительное.

Заведующий кафедрой оториноларингологии, офтальмологии с курсом хирургии головы и шеи Ивано-Франковского государственного медицинского университета, главный специалист МЗ Украины по оториноларингологии, доктор медицинских наук, профессор Василий Иванович Попович в докладе «Дифференцированный подход к лечению острых респираторных заболеваний (ОРЗ) у пациентов детского возраста» рассказал о подходах к профилактике и лечению различных проявлений острых заболеваний верхних дыхательных путей.

— Около 10-16 млн людей в Украине ежегодно болеют ОРВИ, что составляет 25-30% всей и около 75-90% инфекционной заболеваемости. Более 200 вирусов обуславливают поражения дыхательных путей, но у каждого из них есть определенный тропизм к различным их отделам. Клиническая картина ОРЗ может быть очень разнообразной, но наиболее частыми их проявлениями являются острые РС (воспаление слизистой оболочки носа и околосинусовых пазух) и острые назофарингиты (воспаление слизистой оболочки и лимфоидной ткани носоглотки). Каждый вид ОРВИ представляет поражение определенного отдела дыхательных путей с развитием характерной симптоматики. Основными этиологическими факторами РС являются: рино- и коронавирусы; назофарингита — рео-, герпес- и адено-вирусы. В то же время вирусная инфекция как этиологический фактор актуальна только в первые часы, реже — дни заболевания, но чрезвычайно быстро запускает патогенетический каскад воспаления.

Таблица. Схема назначения Синупрета и Имупрета

Заболевание	Синупрет	Имупрет
Острые РС	с 1-го дня заболевания в возрастных дозах 3 р/день продолжительность — 7-14 дней	с 1-го дня заболевания в возрастных дозах 5-6 р/день, продолжительность — 2-3 дня
Острые РФ		с 3-4-го дня заболевания в возрастных дозах 3 р/день продолжительность — до выздоровления
Профилактика острых и хронических РС и РФ		в возрастных дозах 3 раз/день продолжительность — 1 месяц

Как РС, так и назофарингиты протекают с симптомами общей интоксикации и катаральными проявлениями. При осмотре определяются: гиперемия, отек слизистой оболочки носовых ходов, умеренная гиперемия глотки (в основном дужек, мягкого неба, задней стенки, при этом миндалины преимущественно интактные), определяются признаки поражения нескольких отделов верхних дыхательных путей. Для РС характерными проявлениями являются выраженная ринорея и заложенность носа, при назофарингите – увеличение лимфоидных гранул глотки и регионарных лимфоузлов, постоянный лимфоцитоз. При остром назофарингите, в отличие от острого РС, вместе с поражением слизистой оболочки развивается вирусное воспаление лимфоидной ткани глоточной миндалины, морфологическим субстратом которого является его ассоциация с респираторным эпителием.

В связи с многофакторностью патогенеза ОРЗ эффективных лекарственных средств для монотерапии как системной, так и местной не существует, поэтому залог успеха – комплексная терапия, нацеленная на основные звенья заболевания. С учетом этого лечение РС в первую очередь должно быть направлено на устранение вирусной инфекции, снижение реактивных воспалительных изменений верхних дыхательных путей и предупреждение развития бактериальных осложнений. Нормализация локальных и системных нарушений иммунитета и уменьшение пролиферации лимфоидной ткани являются ключевыми мерами в профилактике и лечении назофарингита.

В современных условиях для предотвращения полипрагмазии перспективным направлением является использование препаратов с комплексным механизмом действия. Согласно резолюции Всемирного фармакологического конгресса в Мюнхене (1995) 75% лекарств, используемых человечеством, должны быть природного происхождения и только 25% – синтетического. В арсенале средств для лечения больных с РС и назофарингитом используются фитопрепараты Синупрет и Имупрет.

Синупрет – растительный секретолитик с набором свойств, обеспечивающих его эффективность для комплексного этиопатогенетического лечения РС с первого дня.

Имупрет – растительный иммуномодулятор, эффективный с первого дня в этиопатогенетическом лечении острых назофарингитов, обладающий противовоспалительным, противовирусным и антибактериальным, местным ранозаживляющим, иммуномодулирующим, антилимфопролиферативным свойствами. При остром назофарингите, в отличие от острого РС, наряду с поражением слизистой оболочки развивается вирусное воспаление лимфоидной ткани глоточной миндалины, морфологическим субстратом которого является его ассоциация с респираторным эпителием. Лечение острого назофарингита без использования иммуномодуляторов носит симптоматический характер, поскольку не влияет на механизм вирусного воспаления лимфоидной ткани. Этиопатогенетическое лечение острых РС или назофарингитов следует проводить препаратом с комплексным противоинфекционным, противовоспалительным, противоочечным действием и тропным к слизистой оболочке верхних дыхательных путей (Синупрет) или лимфоидной ткани (Имупрет). Наличие локального иммунодефицита обосновывает назначение Имупрета для профилактики как острых РС, так и назофарингита (табл.).

Заведующая кафедрой педиатрии № 2 Української медичної стоматологічної академії (г. Полтава), доктор медицінських наук, професор Татьяна Александровна Крючко в своєму докладі «Обоснование выбора муколитической терапии в педиатрической практике» отметила следующее.

– Кашель является одним из наиболее частых симптомов, с которыми приходится сталкиваться педиатру, семейному врачу. У 28% мальчиков и 30% девочек, переносящих инфекцию дыхательных путей, кашель может быть единственным симптомом. В то же время причины, приводящие к возникновению кашля, многообразны, поэтому поиск этиологически значимого фактора нередко занимает длительное время и сопряжен с определенными трудностями. В связи с этим при наличии кашля алгоритм диагностики и его патогенетическое лечение представляют собой актуальную проблему педиатрии.

При назначении препарата для лечения кашля задачей врача является выбор средства с высоким уровнем безопасности и эффективности. Состоянием на 2013 год на фармрынке Украины зарегистрировано 84 наименования отхаркивающих препаратов, из них 40% – растительные. Следует отдавать предпочтение препаратам, которые имеют положительные результаты метаанализа международных исследований. В педиатрии преимущество отдается растительным муколитикам, так как многие лекарственные формы на основе химических синтезированных соединений могут оказывать целый ряд негативных эффектов и часто противопоказаны у детей до 3 лет. Следует отметить, что успех фитотерапии зависит от качества сырья и технологии его переработки. Со-

гласно Закону о лекарственных средствах растительный экстракт является лекарственным веществом, которое должно быть строго стандартизировано, определяться точным описанием процесса производства и аналитическими данными. К таковым в частности на отечественном рынке относится Бронхипрет («Бионорика СЕ», Германия), в состав которого входят экстракти листьев плюща, травы чабреца, корня первоцвета.

Сегодня накоплен значительный клинический опыт использования препарата Бронхипрет. Так, по эффективности при бронхите у взрослых и детей Бронхипрет не уступает синтетическим секретолитикам, превосходя их по безопасности (Х. Измаил, Г. Виллер, Х. Штайндль, 2004). В случае продуктивного кашля при остром бронхите монотерапия Бронхипретом продемонстрировала достоверное превосходство препарата перед плацебо по эффективности (В. Kemmerich, E. Eberhardt et al., 2006). В схожем по дизайну исследовании с участием детей и подростков с острым бронхитом и продуктивным кашлем 10-дневная терапия препаратом Бронхипрет приводила к излечению кашля или его значительному уменьшению на фоне хорошей переносимости. Уже через 4 дня лечения сиропом Бронхипрет 86% пациентов отмечали улучшение или выздоровление (О. Marzian, 2007). Е.С. Кешиян и Г.Ю. Семина (2006) сообщают о высокой эффективности и безопасности сиропа Бронхипрет при лечении вирусных и бактериальных заболеваний органов дыхания у детей раннего возраста.

Таким образом, докладчики в своих сообщениях на основании собственного опыта и результатов международных фармакологических, токсикологических и клинических исследований еще раз подтвердили, что лекарственные средства, созданные на основе фитониринга компании «Бионорика» обладают уникальными качествами и подтвержденной эффективностью в лечении и профилактике различных заболеваний.

Подготовил Владимир Савченко

Захворювання органів дихання?

Імупрет®

7 рослинних компонентів

Імупрет®

Рослинний лікарський засіб
При захворюваннях дихальних шляхів
та зниженні захисних сил організму

50 таблеток, вкритих оболонкою

 перешкоджає поширенню інфекції¹

 зміцнює імунітет²

 захищає від рецидивів та ускладнень³

Розкриваючи силу рослин

Імупрет®. Показання до застосування: Захворювання верхніх дихальних шляхів (тонзиліт, фарингіт, ларингіт). Профілактика ускладнень та рецидивів при респіраторних вірусних інфекціях внаслідок зниження захисних сил організму. **Спосіб застосування та дози:** В залежності від симптомів захворювання, препарат застосовують в таких дозах: гострі прояви: Дорослі та діти від 12 років по 25 крапель або по 2 табл. 5-6 разів на день, діти 6-11 років по 15 крапель або по 1 табл. 5-6 разів на день, діти з 2 до 5 років по 10 крапель 5-6 разів на день, діти з 1 до 2 років по 5 крапель 5-6 разів на день. Після зникнення гострих проявів доцільно приймати ще протягом тижня. **Протипоказання:** Підвищена індивідуальна чутливість до компонентів препарату. Не рекомендується застосовувати у період вагітності та годування грудю. **Побічні ефекти:** рідко можуть виникати шлунково-кишкові розлади, алергічні реакції.

1. Стан імунологічної резистентності і ефективність профілактики і лікування ускладнень ГРВІ у дітей. (Е. Прохоров) «Здоров'я України» 29 № 3 (88) лютий 2004.

2. Імуномодулюючі властивості препарату Тонзилгон Н (О. Мельников) «Здоров'я України» № 5 (136) лютий 2006; Експериментальне дослідження імуномодулюючих властивостей Тонзилгона Н in vitro (О. Мельников, О.Рильська), ЖУНГБ № 3/2005, (стр 74-76).

3. Стан імунологічної резистентності і ефективність профілактики і лікування ускладнень ГРВІ у дітей. (Е. Прохоров) «Здоров'я України» 29 № 3 (88) лютий 2004; саногенетична корекція стану мукозального імунітету у дітей з використанням сучасних рослинних імуномодуляторів (О. Цодиков, К. Гарбар) «Сучасна педіатрія» № 3 (43) / 2012; Здоров'я у сезон застуд завдяки комбінованому рослинному препарату (M. Rimmel Naturamed 5/2010, Medical Nature № 5/2011).

Імупрет® краплі: Р.С. №UA/6909/01/01 від 26.07.12. **Імупрет® таблетки:** Р.П. №UA/6909/02/01 від 26.07.12.

ТОВ «Біоноріка», 02095, м. Київ, вул. Княжий Затон, 9, тел.: (044) 521-86-00, факс: (044) 521-86-01, e-mail: info@bionorica.ua.

Для розміщення у спеціалізованих виданнях, призначених для медичних установ та лікарів, а також для розповсюдження на семінарах, конференціях, симпозіумах з медичної тематики. Матеріал призначений виключно для спеціалістів у галузі охорони здоров'я.

Сублингвальна іммунотерапія: позиція Всесвітньої аллергологіческої організації

Аллергіческі захворювання (АЗ), принимаючи масштаби пандемії, являються в настійчеєше время серйозною проблемою для здравоохранення в світі. По даним епідеміологіческих міжнародних досліджень, в західних регіонах Європи 20-30% людей мають як мінімум одно алергіческе захворювання. При цьому атопічні (IgE-залежні) захворювання (атопічна форма бронхиальної астми, алергічний риноконьюнктивит, крапивниця, поліноз, інсектна алергія) зустрічаються у 10-40% населення, і кожні 10 років показателі захворюваності удваються.

Единственным методом, способным модифицировать естественное течение АЗ, изменить патофизиологические механизмы атопических заболеваний, остановить формирование более тяжелых форм на фоне снижения потребления антиаллергических фармакологических препаратов, продлить стойкую ремиссию, а также предотвратить развитие полисенсилизации, улучшить качество жизни пациентов, является метод аллергенноиммунотерапии (АИТ). В основе АИТ лежит введение в организм пациента возрастающих доз аллергенов или их компонентов (аллергенной вакцины, экстракта аллергенов), к которым установлена повышенная чувствительность, с целью формирования иммунологической толерантности, что приводит к уменьшению или полному исчезновению клинических симптомов заболевания.

Последние десятилетия ознаменовались не только существенными достижениями в понимании механизмов АИТ, разработкой новых аллергенных вакцин, а также накоплением доказательной базы по эффективности и безопасности этого метода. В 1998 г. на основании данных многочисленных клинических исследований Всемирная организация здравоохранения сделала выводы, что сублингвальная иммунотерапия (СЛИТ) – перспективный метод, который может стать альтернативой инъекционной иммунотерапии. Спустя 3 года в результате ряда клинических испытаний в руководстве ARIA (международная инициатива по внедрению современных эффективных методов лечения аллергического ринита и бронхиальной астмы) метод СЛИТ был рекомендован для лечения сезонного и круглогодичного аллергического ринита у взрослых и детей. В обновленном руководстве ARIA (2010) указывается на целесообразность применения метода АИТ в лечении некоторых форм бронхиальной астмы; при этом отмечается более высокая безопасность СЛИТ по сравнению с инъекционной.

В 2009 г. Всемирная аллергологическая организация (World Allergy Organization – WAO) публикует первый документ «Sub-Lingual Immunotherapy: World Allergy Organization Position Paper», в котором приведены данные об эффективности и более высокой безопасности СЛИТ как у взрослых, так и у детей. В 2013 г. эксперты WAO, обобщая новые данные о СЛИТ, опубликовали обновленный программный документ «Сублингвальная иммунотерапия: обновленный программный документ Всемирной организации по алергии 2013». С позиций доказательной медицины в нем представлены современные данные, касающиеся механизмов подъязычной (сублингвальной) иммунотерапии, клинической эффективности и безопасности; классификации побочных реакций; подробный анализ проведенных исследований у детей; критерии отбора больных для СЛИТ; методология клинических испытаний в соответствии с научными стандартами; перспективы развития АИТ; стратегии повышения информированности среди пациентов и медицинского персонала.

В соответствии с данным документом основные положения о механизмах СЛИТ следующие.

- АИТ предоставляет возможность изучить антиген-специфическую толерантность у человека.
- Подкожная АИТ подавляет аллергическое Th2-опосредованное воспаление и увеличивает уровень антигенспецифических IgG, вероятно, с помощью индукции регуляторных Т-клеток (Tregs), іммунного сдвигу (Th2 к Th1) и/или апоптоза ефекторних клеток пам'яті Th2.

• Слизистая оболочка полости рта является естественным местом іммунної толерантності (клетки Лангерганса, FcR1, IL-10, IDO – індоловіно-2,3-диоксигеназа). Наличие клеток Лангерганса и моноцитов, способных продуцировать IL-10 и TGF-β, является основной причиной поддержания толерантности. В исследовании J.P. Allam и соавт. (2010) было показано, что Т-клетки, выделенные из слизистой оболочки полости рта человека, в отличие от клеток кожи выделяют

TGF-β1, IL-10, интерферон-γ и IL-17 (особенно в вестибулярной области) и экспрессируют толл-подобный рецептор (TLR) 2,4.

Міндалини и окружающие лимфоидные ткани могут быть также важным местом для местной индукции толерантности к пищевым и ингаляционным аллергенам. Многочисленные FOXP3⁺ Treg-клетки были обнаружены в язычных и небных миндалинах. Продуцированные миндалинами плазмоцитоидные дендритные клетки способны генерировать функциональные CD4⁺ CD25⁺ CD127⁻ FOXP3⁺ Treg-клетки. Эти данные прижизненно-го исследования человека увеличивают возможность того, что иммунотерапия в отношении ткани миндалин может повысить индукцию толерантности, но это еще предстоит проверить в контексте различных стратегий оральной иммунотерапии.

• СЛИТ в оптимальных дозах является эффективной и может вызывать ремиссию после прекращения лечения и предотвращать новую сенсибилизацию – результаты, сходные с индукцией толерантности.

• СЛИТ вызывает умеренные системные иммунологические реакции, аналогичные подкожному методу, однако дополнительные местные механизмы в слизистой полости рта и регионарных лимфоузлах, вероятно, имеют значение. Исследования СЛИТ с помощью пыльцы травы показывают увеличение в сыворотке крови аллергенспецифического IgG4 и IgG, хотя прирост не так велик, как мы наблюдаем при использовании подкожной АИТ.

• СЛИТ ассоциирована с задержкой аллергена в подъязычной слизистой оболочке в течение нескольких часов; значительным ранним повышением уровня аллергенспецифического IgE; торможением сезонного уровня IgE; постоянным повышением аллергенспецифического IgG4 и IgE-блокирующей активности; ингибированием эозинофилов и снижением молекул адгезии в органах-мишениях; ранним (на 4-12-ю неделю) увеличением периферических фенотипических Tregs и поздним (через 12 мес) сдвигом иммунного ответа в сторону Th1; обнаружением CD25⁺ FOXP⁺ фенотипических Treg-клеток в подъязычной слизистой оболочке; изменением в маркерах дендритных клеток (например, увеличение экспрессии компонента комплемента C1Q), которые коррелируют с клинической реакцией на лечение и требуют дальнейшего изучения.

• В настійчеєше время біомаркери, которые являются надежными предикторами клинической реакции на иммунотерапию, не доступны для рутинного использования. Молекулярная диагностика IgE чувствительности помогает корректно отобрать пациентов для иммунотерапии. Быстрый прогресс в молекулярной аллергогендиагності в сочетании с более полной информацией о составляющих экстрактов аллергенов, доступных для терапии, обеспечивает возможность использовать эти новые знания для прогнозирования реакции на АИТ. Заслуживают дальнейшего изучения тесты активации базофилов и ассоциированные с блокирующей активностью IgG сыворотки крови. Исследования периферических Т- и дендритных клеток имеют важное значение, но эти тесты в настійчеєше время нецелесообразно использовать в рутинной практике.

Клініческая ефективності сублингвальної іммунотерапії

По состоянию на июнь 2013 г. было проведено 77 randomized-controlled trials (RCTs) сублингвальной иммунотерапии (SLIT) для лечения сезонного аллергического ринита и бронхиальной астмы. В исследовании J.P. Allam и соавт. (2010) было показано, что Т-клетки, выделенные из слизистой оболочки полости рта человека, в отличие от клеток кожи выделяют

о неэффективности лечения, а в остальных отмечен положительный результат.

Кокрановские метаанализы RDBPC клинических исследований, проведенных с 2009 по 2013 год, подтвердили эффективность и безопасность СЛИТ для лечения сезонного и круглогодичного аллергического ринита и бронхиальной астмы у взрослых, аллергического ринита и бронхиальной астмы у детей. Дозозависимый эффект продемонстрирован у пациентов с сезонным аллергическим риноконьюнктивитом. В некоторых из проведенных исследований отмечено, что клиническая эффективность СЛИТ аналогична инъекционной АИТ и может быть эффективна не только у моно-, но и у полисенсибилизованных больных при условии, что клинически значимые аллергены правильно определены.

Основні положення безпеки застосування СЛИТ

• СЛИТ лучше переносится, чем подкожная иммунотерапия. Одно из предполагаемых преимуществ СЛИТ над подкожной АИТ – высокий уровень безопасности, что позволяет использование этой терапии вне медицинских учреждений.

• СЛИТ должна быть назначена только врачом-аллергологом, имеющим соответствующую подготовку и опыт работы.

• Пациентам должны предоставляться специальные инструкции в отношении рационального управления побочными реакциями, незапланированными перерывами в лечении и ситуациями, когда СЛИТ должна быть отменена.

• Большинство побочных эффектов СЛИТ – местные реакции (табл. 1), которые появляются во время начала лечения и исчезают в течение нескольких дней или недель без какого-либо медицинского вмешательства (например, коррекции дозы). При комплексном анализе 104 статей по СЛИТ (66 исследований), в которых представлена информация о безопасности и толерантности у 4378 пациентов, получивших около 1 181 000 доз СЛИТ, реакции слизистой оболочки полости рта наблюдались у 75% пациентов. В исследованиях, в которых регистрировали тип реакции, 169 (0,056%) из 314 959 доз были классифицированы как системные. Было зарегистрировано несколько случаев анафилаксии (ни одного случая с гипотонией), связанных с СЛИТ, но вместе с тем не было ни одного летального исхода. Для сравнения в документе приводятся данные трехлетнего исследования по безопасности подкожной АИТ, проведенного Американской академией аллергии, астмы и иммунологии / Американской коллегией аллергии астмы и иммунологии (AAAAI/ACAAI), в котором показано, что системные реакции на подкожную АИТ регистрируются в 0,1% случаев.

Таблица 1. Местные побочные эффекты СЛИТ

Орган-мишень	Симптомы
Слизистая полости рта/ухо	Ізмінення смаку Зуд губ Отек губ Зуд слизистої оболочки полости рта Отек слизистої оболочки полости рта Зуд в ушах Отек язика Охег язика Язви в ротової порожнині Язви на языку Раздраженість горла Отек языка
Желудочно-кишечний тракт	Тошнота Болезненні почуття в животі Рвота Боль в животе Дисрея

• Факторы риска для возникновения тяжелых побочных эффектов СЛИТ до сих пор не установлены, хотя есть предположение, что пациенты, которые ранее имели системные реакции на подкожную АИТ, могут иметь повышенный риск. Указываются еще определенные факторы риска для СЛИТ, которые ассоциируются с подкожной АИТ: разгар сезона поллиноза, доза и ускоренные графики, наличие бронхиальной астмы. В отличие от подкожной АИТ, ускоренные индукционные режимы

Степень тяжести				
1	2	3	4	5
Наличие одного из симптомов поражения: кожа генерализованный зуд, крапивница, покраснение или ощущение жара; или отек (но не горлани, языка или язычка мягкого неба); или верхние дыхательные пути ринит или зуд задней стенки глотки; или кашель (фарингеальный); или конъюнктивида гиперемия, зуд или слезотечение; другие симптомы: тошнота, металлический привкус во рту или головная боль	Наличие более чем одного симптомов поражения: нижние дыхательные пути: симптомы астмы: (падение показателей PEF или FEV1 <40%, резистентные к ингаляционным симптомам: кашель, виброз, затрудненное дыхание (падение показателей PEF или FEV1 <40%, с положительным ответом на ингаляционные бронхолитики); или ЖКТ спастическая абдоминальная боль, рвота или диарея; или другие симптомы: спастическая боль внизу живота (организов малого таза)	Нижние дыхательные пути: симптомы астмы: (падение показателей PEF или FEV1 <40%, резистентные к ингаляционным симптомам: кашель, виброз, затрудненное дыхание (падение показателей PEF или FEV1 <40%, с положительным ответом на ингаляционные бронхолитики); или ЖКТ спастическая абдоминальная боль, рвота или диарея; или другие симптомы: спастическая боль внизу живота (организов малого таза)	Нижние дыхательные пути: резкое затруднение дыхания с потерей сознания или без нее или кардиоваскулярные нарушения гипотензия с потерей сознания или без нее	Смерть

Примечание. Учитывая, что дети раннего возраста с анафилаксией неадекватно тяжесть заболевания предъявляют жалобы, необходимо наблюдать за их поведением. Как правило, дети становятся вялыми или раздражительными.

СЛІТ не связаны с большим риском системной реакции. Пиковье, ультратиковые и безиндукционные программы СЛІТ являются толерантными, также как мультидозовые, мультинедельные программы индукции.

• Существует необходимость общепринятой системы отчетности побочных реакций АІТ, что касается как клинической практики, так и научных исследований.

WAO разработана 5-ступенчатая классификация системных реакций при проведении подкожной АІТ (табл. 2), которая рекомендована и для СЛІТ, а также 3-ступенчатая – для регистрации местных реакций (табл. 3). В основе определения степени тяжести лежит наличие симптомов поражения одного и более систем организма и их тяжесть.

При отчете системных реакций на АІТ/СЛІТ рекомендовано указывать, кроме степени тяжести, время введения адреналина (эпинефрина): «а» ≥5 мин, «б» >5–10 мин, «с» >10 мин, но ≥20 мин, «д» >20 мин, «з» – адреналин не вводился. Кроме того, необходимо указывать первый симптом и время первого симптома. Например: степень тяжести 2а, ринит, 10 мин.

На основании анализа клинических испытаний и данных постмаркетинговых наблюдений экспертами WAO была утверждена номенклатура MedDRA для разработки клинически обоснованной классификации местных реакций СЛІТ (табл. 3). Следует отметить, что желудочно-кишечные явления, связанные со СЛІТ, могут быть классифицированы как местные реакции, если присутствуют только симптомы в ротовой полости, или как системные в случае наличия симптомов других систем.

Ефективность применения СЛІТ у детей

- В лечении сезонного аллергического ринита у детей в возрасте ≥5 лет.
- В терапии сезонного аллергического ринита у детей в возрасте ≥4, но <5 лет.

Таблица 3. Класифікація местних реакцій при проведенні СЛІТ

Степень тяжести				
	1 Легкая	2 Средня	3 Тяжелая	Неизвестно
Отек слизистой полости рта, языка или губ Раздражение горла Тошнота Боль в животе Рвота диарея Изжога Отек язычка	Незначительные и не требует назначения симптоматического лечения или Прерывания СЛІТ из-за местной реакции	Умеренно выраженные или требует назначения симптоматического лечения и не требует прерывания СЛІТ	Симптомы, соответствующие 2-й степени и Прерывания СЛІТ из-за местной реакции	Лечение прервано, но нет объективных и/или субъективных данных о тяжести симптомов от пациента или врача

Примечание: любая местная реакция может быть немедленной (<30 мин или отсроченной)

• С использованием аллергенов трав или клещей домашней пыли может быть рекомендована для лечения аллергического ринита у детей с бронхиальной астмой.

• Прекосезонная СЛІТ пыльцевыми экстрактами у детей может быть столь же эффективна, как и продолжительное лечение.

• СЛІТ клещом домашней пыли эффективна у детей с бронхиальной астмой и аллергическим ринитом.

• Данный метод не должен быть рекомендован в качестве монотерапии для лечения бронхиальной астмы.

В общей сложности 51 оригинальных исследований были опубликованы после первого программного документа 2009 г., из которых 25 статей формируют основу для данного обновления.

СЛІТ у дітей в віці до 5 років

Чаще всего у маленьких детей подкожная АІТ не применяется, в первую очередь из-за опасений, что могут возникнуть трудности по соблюдению схем терапии, в частности в связи симптомами системных реакций. Однако в исследованиях, в которых оценивалась безопасность АІТ у детей в возрасте до 5 лет, сообщалось о таких же частоте и тяжести нежелательных явлений, как и в других возрастных группах. С учетом этих данных в третьем обновлении международного документа «Аллерген-иммунотерапия: Практические параметры» (L. Cox et al., 2011) утверждается:

• АІТ может быть начата у детей в возрасте до 5 лет, если есть показания, которые должны быть основаны на тяжести заболевания, соотношении риска/пользы и опыте аллерголога, чтобы сопоставить клиническую картину с данными аллергологического тестирования;

• профилактические преимущества АІТ могут быть более высокими, если лечение рано инициируется; благоприятный профиль безопасности СЛІТ и режим, который не требует инъекций или частых посещений медицинских клиник, может сделать терапию более доступной и приемлемой для маленьких детей и их родителей/опекунов, позволяя начать лечение в возрасте, когда на прогрессирование заболевания можно эффективнее влиять;

• катамнестические и пострегистрационные исследования по оценке безопасности СЛІТ у детей в возрасте до 5 лет показали, что большинство побочных реакций были легкими или умеренными и исчезли без лечения; однако появление местных побочных эффектов СЛІТ у маленьких детей оказалось довольно проблематичным, что часто приводило к отказу от приема капель/таблеток (данний факт меньше регистрировался у детей в возрасте старше 4 лет).

Несмотря на значительный опыт применения и эффективность СЛІТ у детей, остается ряд нерешенных вопросов. Например, какой должна быть оптимальная доза и продолжительность лечения; определение биодоступности капель и таблеток; эффективность СЛІТ у детей, которые не отвечают на фармакотерапию; возможности первичной профилактики респираторной аллергии у детей с атопическим дерматитом или бронхиальной астмой у детей с аллергическим ринитом; возможности использования СЛІТ у детей в возрасте до 4 лет; эффективность СЛІТ у детей с аллергией на латекс, пищевой аллергии.

Необходимыми условиями высокого уровня терапевтической эффективности СЛІТ является правильный подбор пациентов. В программном документе WAO утверждается следующее.

• СЛІТ показана пациентам, имеющим симптомы, связанные с экспозицией аллергена и документально установленной IgE-зависимой природой заболевания (кожный прик-тест, аллергенспецифические IgE).

• Аллерген, использующийся для иммунотерапии, должен быть клинически значимым в истории болезни.

• Молекулярная диагностика аллергии дает дополнительные данные для соответствующего применения СЛІТ. Идентификация причинных аллергенов является предпосылкой для точного назначения АІТ. Например, растительная пыльца является главной причиной респираторной аллергии во всем мире и содержит ряд аллергенных молекул, некоторые из которых (Phl p1, Phl p2, Phl p5 и Phl p6) из тимофеевки луговой (Phleum pratense) и их гомологи среди других трав являются главными аллергенами. У детей, получавших СЛІТ с использованием экстракта пыльцы 5 трав, показатели sIgE и sIgG4 значительно увеличивались по отношению к Phl p1, Phl p2, Phl p5 и Phl p6, но не Phl p7 или Phl p12 (перекрестно-реагирующие компоненты). Это исследование подтверждает, что начальная фаза СЛІТ с экстрактом пыльцы трав усиливает синтез sIgE и реагирование на одни и те же компоненты аллергенов.

• Возраст не является ограничением.

• Эффект моноаллергенной СЛІТ был продемонстрирован как у моно-, так и у полисенсибилизованных пациентов.

• Использование СЛІТ для лечения аллергии на латекс, атопического дерматита, пищевой аллергии и яда перепончатокрылых исследуется; нужно больше доказательств, чтобы поддержать ее клиническое применение для лечения этих заболеваний.

• СЛІТ может рассматриваться в качестве начальной терапии. Отказ от фармакологического лечения не является существенным условием для использования данного метода.

• СЛІТ может быть рекомендована в качестве ранней терапевтической стратегии для лечения респираторной аллергии.

• СЛІТ может быть назначена для следующих пациентов:

— у которых аллергия является неконтролируемой оптимальной фармакотерапией (т. е. пациенты с тяжелыми хроническими заболеваниями верхних дыхательных путей);

— у которых фармакотерапия вызывает нежелательные побочные эффекты;

— которые отказываются от инъекций;

— которые не хотят находиться на постоянной или длительной фармакотерапии.

СЛІТ у полисенсибилизованих пацієнтів

Необходимы дополнительные исследования для оценки эффективности СЛІТ и подкожной мультиаллергенной иммунотерапии в клинической практике у полисенсибилизованных больных.

Компонентобусловленный диагноз аллергии может повысить надежность выбора конкретных молекулярных компонентов аллергенов для иммунотерапии. Молекулярная диагностика аллергии предоставляет конкретную информацию о молекулярном компоненте аллергенов, подтверждая или исключая истинные сенсибилизации.

IgE-ответ к антигенному комплексу всего экстракта аллергена включает антитела к истинно аллергенным молекулам и высоко перекрестно-реактивным. Расхождение между информацией, полученной с использованием традиционных диагностических процедур, и молекулярной диагностикой подчеркивает полезность компонентной диагностики, по крайней мере, при полисенсибилизации к пыльце, для лучшего определения правильного назначения АІТ.

Доказательная медицина стала неотъемлемой составляющей в подготовке и адаптации национальных клинических рекомендаций по ведению больных с аллергическими заболеваниями. Обновленный документ WAO предоставляет практическим аллергологам современные знания о СЛІТ, дает возможность более широко использовать данный метод АІТ, особенно в детской практике, благодаря более высокому профилю безопасности и неинвазивности метода. С появлением новых данных в Украине назрела необходимость создания новых клинических рекомендаций по АІТ с учетом вышеизложенных принципов. Повышение информированности и получение соответствующих знаний о возможностях АІТ для лечения аллергических заболеваний среди педиатров, врачей общей практики будет способствовать сотрудничеству с аллергологами и более широкому внедрению АІТ в практику.

Электронную версию документа в полном объеме можно найти по ссылке: <http://www.waojournal.org/content/7/1/6>

Цефлодоксим проксемил в лечении заболеваний дыхательной системы у детей

С 10 апреля в г. Одессе на VI ежегодной научно-практической конференции с международным участием «Новые медицинские технологии в педиатрии и семейной медицине», посвященной памяти академика Б. Я. Резника, доктор медицинских наук, профессор кафедры госпитальной педиатрии и детских инфекционных болезней Запорожского государственного медицинского университета Геннадий Александрович Леженко в своем докладе остановился на проблемах применения антибиотиков в лечении инфекционно-воспалительных заболеваний респираторной системы у детей.

В структуре заболеваний у детей патология органов дыхания занимает ведущее место. Острые респираторные вирусные инфекции (ОРВИ) являются основной причиной заболеваний дыхательных путей у детей. Ежегодно в мире регистрируется более 1 млрд больных, из них 70% – дети, при этом 60% всех обращений к педиатрам связано с ОРВИ. Наибольшая заболеваемость регистрируется у детей в возрасте от 6 мес до 3 лет. Тяжесть и продолжительность ОРВИ во многом обусловлена наличием осложнений. К наиболее частым относятся бактериальная суперинфекция, которая может иметь экзогенное и эндогенное происхождение и при поражении респираторной системы проявляется острым бронхитом, пневмонией, тонзиллофарингитом, острыми бактериальными синуситами и отитом. Кроме того, неэффективная терапия становится причиной ослабления защитных сил организма и развития затяжных воспалительных процессов и его рецидивов.

Бронхиты по распространенности занимают первое место среди бронхолегочной патологии. В 10-20% случаев они обусловлены бактериальной инфекцией *Haemophilus influenzae* (33,8%), *Moraxella catarrhalis*, *Mycoplasma pneumoniae*, *Chlamydophila pneumoniae*, *Bordetella pertussis*. Заболеваемость пневмонией находится в пределах 4-17 случаев на 1000 детей в возрасте от 1 мес до 15 лет. Пневмония выявляется с частотой до 10% от всех заболевших ОРВИ и примерно у половины госпитализированных больных с ОРВИ и гриппом, преимущественно тяжелой и среднетяжелой формами. Ведущую роль в этиологии внебольничной пневмонии играет *Streptococcus pneumoniae* (49-70%), меньшую значимость имеют *Chlamydophila pneumoniae* (7-8%), *Mycoplasma pneumoniae* (8-9%), *Legionella* spp. (2-8%), *Haemophilus influenzae* (17-20%), вирус гриппа (2-15%), *Staphylococcus aureus* (3-10%); удельный вес грамотрицательной микрофлоры составляет 3-10% (Е.Д. Дука и соавт., 2007). Не менее значимыми также в педиатрической практике являются осложнения со стороны ЛОР-органов (синуситы, тонзиллофарингиты и отиты).

Высокая частота распространения обуславливает не только медицинскую, но и экономическую значимость данной проблемы. Наиболее сложным в тактике лечения воспалительных процессов дыхательных путей следует признать вопрос о назначении и выборе антибактериальной терапии.

Большую обеспокоенность медицинского сообщества вызывает нерациональное использование антибиотиков при респираторных заболеваниях, что в настоящее время признано глобальной проблемой здравоохранения во всем мире. Врач при первом контакте с ребенком, имеющим симптомы острого респираторного заболевания, склонен переоценивать возможную роль бактериальной микрофлоры и назначать антибиотики чаще, чем это необходимо. Следует помнить, что при респираторном заболевании вирусной этиологии антибиотики не только неэффективны, но и вредны (профессор В.К. Татченко).

Среди множества параметров, по которым можно оценивать антибиотик, на первом месте стоит терапевтическая эффективность лекарственного средства, на втором – его безопасность.

Кроме того, должны приниматься во внимание системность действия (поскольку нередко тяжелая инфекция у ребенка приводит к генерализации процесса) и максимальный биоценоз слизистых оболочек, прежде всего желудочно-кишечного тракта. Также имеет значение антимикробный спектр и фармакодинамика препарата. В последние годы отмечается неуклонная тенденция к распространению пенициллинрезистентных штаммов *S. pneumoniae*, устойчивых к аминопенициллином, цефалоспоринам I-II поколений и макролидам (основные положения пересмотра 2005 г. Рекомендаций по выбору антибиотикотерапии у больных внебольничной пневмонии, 2013).

Благодаря наличию современных антибиотиков, характеризующихся оптимальной фармакокинетикой и повышенной безопасности, в детской практике сегодня можно вводить не только высокоэффективные, но и щадящие режимы антибиотикотерапии, которые позволяют минимизировать количество внутривенных и внутримышечных инъекций.

В настоящее время определены следующие показания к назначению антибиотиков при ОРВИ у детей:

- возраст (первые 6 мес жизни);
- тяжелое течение ОРВИ (нейротоксикоз и др.);
- наличие отягощенного преморбидного фона (родовая травма, недоношенность, гипотрофия и пр.);
- активные очаги хронической инфекции (тонзиллит, отит и др.);
- подозрение на присоединение бактериальной инфекции (лихорадка с повышением температуры тела выше 39°C, вялость, отказ от еды и питья, выраженные признаки интоксикации, одышка, асимметричные хрипы при аусcultации, лейкоцитоз, повышенная скорость оседания эритроцитов).

При тяжелом течении заболевания терапия должна начинаться с парентерального введения эффективного антибиотика, а при улучшении клинического состояния пациента следует как можно быстрее перейти на пероральный путь. При нетяжелом течении заболевания предпочтительнее пероральный путь введения антибиотика.

На современном этапе перспективным направлением антибиотикотерапии является применение пероральных антибиотиков для лечения воспалительных заболеваний респираторного тракта, в том числе пневмонии, у детей. Оптимальным препаратом для терапии респираторной патологии за счет выгодного сочетания грамположительной и грамотрицательной активности может быть антибиотик цефлодоксима проксемил (Цефлодоксемил).

Цефлодоксима проксемил – пролекарство, которое становится активным только в стенке тонкого кишечника, превращаясь в цефлодоксим. За счет этого Цефлодоксемил меньше влияет на флору желудочно-кишечного тракта, что крайне важно в лечении детей, склонных к развитию дисбактериоза кишечника. Пероральные цефалоспорины III поколения применяют при среднетяжелых внебольничных инфекциях, а также в схеме ступенчатой терапии. На современном этапе накоплена достаточная доказательная база

по эффективности лечения инфекций бронхолегочной системы с использованием препарата Цефлодоксемил. При сравнительном анализе антибактериальной активности наибольше часто называемых цефалоспоринов (цефаклор, цефдинир, цефуроксима аксесил, цефалексин) и амоксициллина было показано, что цефлодоксима проксемил по активности в отношении *Haemophilus influenzae* превосходит указанные лекарственные средства (H.S. Sader, M.R. Jacobs, T.R. Fritzsche, 2007). Данные сравнительного анализа эффективности применения пероральных цефалоспоринов (цефалексин, цефадроксил, цефаклор, цефуроксима аксесил и цефлодоксима проксемил) показали наиболее высокую антибактериальную активность цефлодоксима проксемила в отношении грамположительных (стrepтококки, пневмококки, стафилококки) и грамотрицательных (*Haemophilus influenzae*, *E. coli*, *P. mirabilis*, *Klebsiella*) патогенов. В стандартном режиме цефлодоксим не уступает амоксициллину с клавулановой кислотой, цефиксими, цефуроксима аксесилу, цефаклору или даже превосходит их при лечении детей с бактериальными инфекциями респираторного тракта (Fuiton B., Regge C.M., 2007). Считают, что в регионах, где наблюдается снижение чувствительности респираторнотропных инфекционных агентов к действию пенициллинов и макролидов, цефлодоксима проксемил может использоваться в качестве препарата выбора (Aggarwal A., Rath S., 2004).

Учитывая широкий спектр действия цефлодоксима, его высокую активность в отношении грамположительной флоры, бактерицидное действие и высокую степень безопасности, Цефлодоксемил целесообразно применять в лечении инфекций ЛОР-органов и дыхательной системы (в частности, пневмонии). Особенности фармакодинамики и фармакокинетики определяют возможность использования препарата Цефлодоксемил в схемах ступенчатой терапии различных инфекций. В этих случаях его назначают после стартового внутривенного лечения (в течение 2-3 дней) инфекционными цефалоспоринами II поколения.

В собственном исследовании, проведенном на клинической базе кафедры госпитальной педиатрии и детских инфекционных болезней Запорожского государственного медицинского университета, была оценена клиническая и лабораторная эффективность препарата Цефлодоксемил в лечении инфекционно-воспалительных заболеваний респираторного тракта у детей.

Под нашим наблюдением находились 63 ребенка в возрасте от 3 до 15 лет. У 42 больных был диагностирован рецидивирующий бронхит (1-я группа), у 21 пациента – внебольничная пневмония средней тяжести (2-я группа). Большинство больных было госпитализировано на 4-5-й день болезни. До госпитализации у 28 пациентов антибиотикотерапия не применялась, остальные (35 детей) получали препараты пенициллинового ряда.

Показанием к назначению препарата Цефлодоксемил у больных рецидивирующими бронхитами считали клинические признаки, указывающие на реактивацию и бактериальную природу воспалительного процесса (слизисто-гнойный и гнойный характер мокроты) в совокупности с проявлениями интоксикации. Больные 2-й группы получали ступенчатую терапию:

с 1-го дня госпитализации внутривенно цефалоспорины III поколения, с 4-го дня при наличии положительной клинической динамики назначался Цефлодоксемил перорально. Суточная доза препарата составляла 10 мг/кг, разделенная на 2 приема (каждые 12 ч). Длительность антибактериального лечения в 1-й группе составила 5-7 дней, во 2-й группе – 10-14 дней. Эффективность антибиотикотерапии оценивалась по динамике жалоб, клинико-лабораторных показателей и данных рентгенологического исследования.

Положительная динамика клинической картины на фоне лечения препаратом Цефлодоксемил наблюдалась в обеих группах пациентов. У детей, больных рецидивирующими бронхитами, с первых дней приема препарата происходило улучшение общего состояния: уменьшались симптомы интоксикации, нормализовался сон, улучшились настроение и аппетит. Нормализация температуры тела отмечалась на 2-3-й день приема препарата; с 3-4-го дня улучшалось носовое дыхание; кашель и хрипы в легких исчезали на 5-7-й день терапии. В группе пациентов с пневмонией нормализация клинического состояния к концу курса терапии наблюдалась у всех детей. Температура тела снижалась в конце 2-3-го дня приема препарата, а к 7-му дню лечения она была в пределах нормы у всех детей. Одновременно исчезали проявления астенического синдрома: дети были более активными, у них повышался аппетит, уменьшались слабость, общее недомогание. Нормализация физикальных изменений в легких отмечалась в среднем на 8-12-й день лечения. По окончании терапии не наблюдалось ни одного случая одышки. Почти у всех детей (92%) на 10-14-й день лечения исчезал кашель, у 8% пациентов кашель хотя и оставался, но был незначительным и не сопровождался ухудшением его состояния и самочувствия ребенка. Контрольная рентгенограмма органов грудной клетки в группе больных пневмонией показала значительное уменьшение инфильтративной тени на 5-6-й день терапии и полное исчезновение очага пневмонической инфильтрации легких на 10-12-й день лечения. На 5-7-й день терапии препаратом Цефлодоксемил в обеих группах наблюдалась положительная динамика гематологических показателей.

Эти результаты были подтверждены в многоцентровом исследовании Цефлодоксемил. Просто, в котором кроме всего прочего был показан высокий профиль безопасности цефлодоксима проксемила (Цефлодоксемил). Гастроинтестинальные проявления, не требующие отмены препарата, зарегистрированы всего у 4,5% детей. Даже если при применении препарата Цефлодоксемил развиваются какие-либо гастроинтестинальные расстройства, они, как правило, незначительны и не требуют смены антибиотика. Более того, учитывая тот факт, что Цефлодоксемил является пролекарством, развитие указанных осложнений, вероятнее всего, не связано с изменениями кишечного биотопа.

Таким образом, пероральный антибиотик Цефлодоксемил обладает высокой клинико-лабораторной эффективностью и безопасностью в терапии бронхолегочных заболеваний у детей. Препарат не вызывает побочных эффектов, кроме всего прочего обладает органолептическими свойствами и удобен в применении. Это позволяет рекомендовать Цефлодоксемил как стартовую антибиотикотерапию в случае рецидивирующего бронхита на стационарном и амбулаторном этапах. Также Цефлодоксемил можно применять в монотерапии или как второй этап ступенчатой терапии внебольничной пневмонии в условиях стационара после парентерального стартового применения цефалоспоринов, что делает лечение более комфортным за счет уменьшения количества инъекций, устраняет психологический дискомфорт и уменьшает риск возникновения постинъекционных осложнений.

Подготовил Владимир Савченко

В.Н. Буряк, д.м.н., профессор, заведующий кафедрой педиатрии Донецкого национального медицинского университета им. М. Горького

Особенности терапевтической тактики при остром бронхите у детей

На сегодняшний день острый бронхит является одним из наиболее распространенных процессов со стороны верхних дыхательных путей в детском возрасте. Это обусловлено открытостью дыхательной системы и относительной легкостью попадания в нее различных болезнестворных агентов, с одной стороны, и анатомо-физиологическими особенностями данной системы у детей, связанными прежде всего с повышенным по сравнению со взрослыми лицами кровоснабжением слизистой оболочки бронхов, относительной узостью просвета, склонностью к гиперсекреции слизистыми железами – с другой.

В.Н. Буряк

Лечение острого бронхита, помимо охранительного режима, включает этиотропную и симптоматическую терапию. Первая назначается редко, поскольку в подавляющем большинстве случаев рассматриваемый патологический процесс имеет вирусную этиологию и естественным путем подвергается обратному развитию в течение в среднем семи суток и только ограниченному контингенту больных детей при наслоении бактериальной флоры показаны антибактериальные препараты. Основу медикаментозного лечения острого бронхита составляют симптоматические средства, к которым в редких случаях повышения температуры тела до высоких фебрильных цифр относятся жаропонижающие препараты и в обязательном порядке – откашивающие. Последние подразделяются на секреторные (стимулирующие отхаркивающий эффект) и секретолитические (улучшающие реологические свойства мокроты). На сегодняшний день известно большое количество лекарственных средств с указанными терапевтическими эффектами. При этом наибольший интерес среди них представляют препараты, обладающие одновременно и секреторным, и муколитическим действием. Кроме того, немаловажное значение имеет способность данной группы фармакологических средств влиять и при патологических отклонениях восстанавливать свойства местных иммунологических барьеров слизистой оболочки верхних дыхательных путей, что не только способствует ускорению процессов саногенеза, но и предотвращает развитие острых воспалительных заболеваний верхних дыхательных путей и, в частности, острого бронхита в дальнейшем. Одним из препаратов, обладающих всеми указанными действиями, является Пектолван Ц.

Целью исследования было определить эффективность и безопасность использования Пектолвана Ц в комплексном лечении острого бронхита у детей.

Материалы и методы

Нами обследовано 75 детей в возрасте от 1 года до 7 лет (50 детей

Таблица. Динамика параметров местного иммунитета слизистой оболочки верхних дыхательных путей у детей в процессе лечения острого бронхита ($M \pm m$)

Показатель	Группа				Контроля (n=25)	
	Основная (n=26)		Сравнения (n=24)			
	До лечения	После лечения	До лечения	После лечения		
slgA (г/л)	0,70±0,03*	1,28±0,03**	0,68±0,04*	0,84±0,04	1,14±0,03	
Лизоцим мкг/мл	8,20±0,65*	12,11±0,75**	7,83±0,70*	9,58±0,73	13,98±0,50	

* $p \leq 0,01$ по сравнению с группой контроля

** $p \leq 0,05$ по сравнению с показателями до лечения

с острым бронхитом и 25 здоровых детей; последние составили группу контроля). Пациенты с острым бронхитом были разделены на две группы. В первую (основную) группу вошли 26 больных, которым в качестве откашливающего средства назначался Пектолван Ц, во вторую (группу сравнения) – 24 пациента, получавших в качестве откашливающего препарата амброксол.

У всех больных анализировались длительность температурной реакции, характер и длительность кашля, аускультативная симптоматика в легких, гемограмма. Кроме того, у всех детей исследовалось содержание секреторного иммуноглобулина А и лизоцима в слюне. Концентрацию лизоцима определяли с помощью стандартного метода нефелометрии. Содержание секреторного иммуноглобулина А исследовали посредством метода радиальной иммунодиффузии в геле. Статистическую обработку полученных результатов проводили с помощью методов вариационной статистики с использованием пакета прикладных программ Microsoft Excel.

Результаты и обсуждение

В результате исследования установлено, что клинические проявления у обследованных больных были типичны для обсуждаемого патологического процесса. Так, у всех пациентов с первого дня заболевания отмечался сухой непродуктивный кашель. У 88% больных регистрировалось повышение температуры тела, при этом в 72% случаев последняя находилась в пределах субфебрильных цифр. В 16% наблюдений фиксировались ее фебрильные значения. Аусcultация легких позволила констатировать у всех пациентов наличие хрипов. Во всех случаях высушивались рассеянные сухие хрипы. В 28% наблюдений они сочетались с крупно- и среднепузырчатыми влажными. Характерные изменения наблюдались также в гемограмме обследованных пациентов. В частности, у 42% детей с острым бронхитом был выявлен лейкоцитоз, при этом среднее количество лейкоцитов составило у них $6,18 \pm 0,22$ г/л. У половины

пациентов отмечалась повышенная скорость оседания эритроцитов (СОЭ), которая в среднем составляла 10.54 ± 0.65 мм/ч.

Чрезвычайно важным барьером на пути проникновения инфекционных агентов в верхние дыхательные пути являются местные иммунологические механизмы. Их состояние во многом определяется продукцией слизистой оболочкой верхних дыхательных путей секреторного IgA и лизоцима. При определении концентрации последних в слюне детей с острым бронхитом в 54% случаев установлено снижение уровня sIgA при среднем значении $0,69 \pm 0,02$ г/л ($p \leq 0,001$ – достоверно по сравнению с контрольной группой), в 60% наблюдений – лизоцима при средней величине $8,02 \pm 0,45$ мкг/мл ($p \leq 0,001$ – достоверно по сравнению с контрольной группой). Выявленные обстоятельства позволяют говорить о существенной роли снижения функциональных возможностей местного иммунитета слизистой оболочки верхних дыхательных путей в генезе острого бронхита у детей и необходимости его коррекции при проведении комплексной терапии обсуждаемой патологии.

В частности, Пектолван Ц стимулирует выработку нейтральных мукополисахаридов серозными клетками бронхиальных желез, что приводит к разжижению мокроты; вызывает деполимеризацию и разрушение кислых мукопротеинов и мукополисахаридов мокроты, уменьшая ее вязкость; путем стимулирования ферментативной активности клеток Клара активирует движения ресничек мерцательного эпителия, способствуя продвижению бронхиального секрета; стимулирует выработку сурфактанта альвеолоцитами II порядка и уменьшает его распад, предохраняя от проникновения микроорганизмов через стенку альвеол и спадания альвеол; улучшает движение гистамина из лейкоцитов и тучных клеток, продукцию лейкотриенов, цитокинов, оказывая местный противовоспалительный эффект; обладает противовирусной активностью. Кроме того, благодаря наличию в составе карбоксистеина Пектолван Ц дополнительно активизирует сиаловую трансферазу, благодаря чему происходит заимствование патологически измененной

Лечение обследованных пациентов включало назначение охранительного режима, диеты с ограничением поваренной соли и увеличением потребления жидкости, овощей и фруктов. Из медикаментозных средств 32% больных получали жаропонижающие препараты в связи с фебрильной температурой тела, 24% пациентов — пероральные антибиотики по причине наличия признаков наслойения бактериальной инфекции, все больные — аскорбиновую кислоту, витамины А и Е. Кроме того, всем

слизи на слизь, имеющую физиологический состав и реологические свойства, потенцирует деятельность ресничек эпителия бронхов, увеличивая мукоцилиарный клиренс, восстанавливает количество секреторного IgA и лизоцима, оказывая местный иммуномодулирующий эффект, уменьшает выработку мокроты за счет нормализации количества бокаловидных клеток, особенно в терминальных бронхиолах, повышает проницаемость антибиотиков в патологические среды.

Пектолван Ц назначался по 2,5 мл сиропа детям в возрасте до 2 лет 2 раза в сутки, детям старше 2 лет – 3 раза в сутки. Длительность приема детьми как Пектолвана Ц, так и амб-

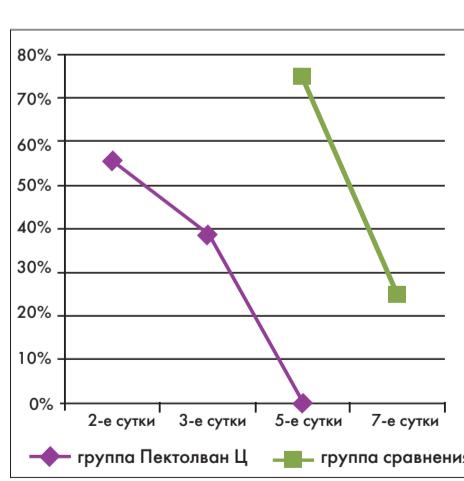

Рис. 1. Нормализация субфебрильной температуры

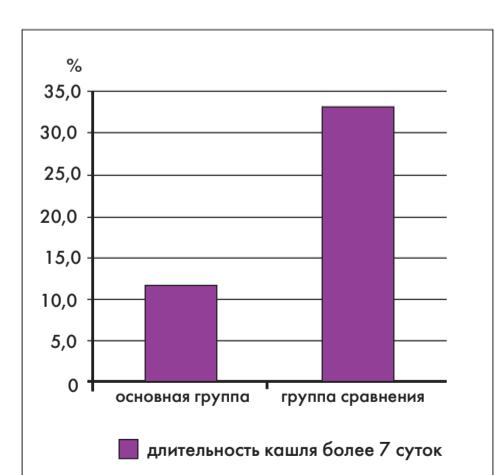

Рис. 2. Общее устранение кашля

В результате проводимого лечения в основной группе пациентов, получавших Пектолван Ц, субфебрильная температура тела нормализовалась в 55,6% случаев на вторые сутки, в 38,8% наблюдений — на третьи сутки заболевания, и только у одного больного отмечалась до шестого дня. В группе сравнения у детей, получавших амброксол, нормализация субфебрильной температуры тела в 75% случаев наблюдалась к пятym суткам, у 25% пациентов — к седьмым суткам заболевания (рис. 1).

Что касается общей длительности кашля, то у 88,4% пациентов основной группы она составила 7 суток, у 11,6% обследованных — более 7 суток. В группе сравнения общая длительность кашля составила 7 суток в 66,7% случаев, более 7 суток — в 33,3% наблюдений (рис. 2).

Сухие хрипы в основной группе переставали выслушиваться у 65,4% детей на трети, еще у 34,6% пациентов — на четвертые сутки патологического процесса. При этом в группе сравнения на трети сутки сухие хрипы прекращали выслушиваться только в 33,3% случаев, на четвертые сутки — в 50% наблюдений. Еще у трех больных сухие хрипы исчезли на пятые и у одного ребенка — на шестые сутки болезни. Влажные хрипы в основной группе у трех пациентов переставали выслушиваться на пятые, у 46,2% больных — на шестые, у 34,6% обследованных — на седьмые и у двух детей — на восьмые сутки заболевания. В группе сравнения влажные хрипы у 33,3% детей прекращали выслушиваться на шестые, у 37,5% больных — на седьмые, в 16,7% случаев — на восьмые, в 8,3% наблюдений —

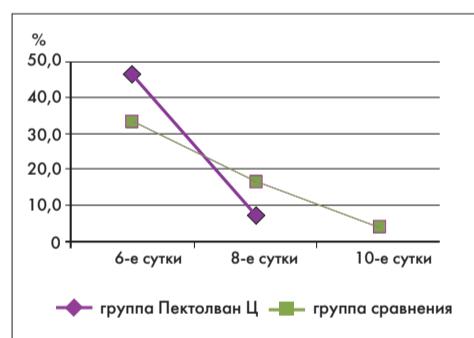

Рис. 3. Прекращение выслушивания влажных хрипов

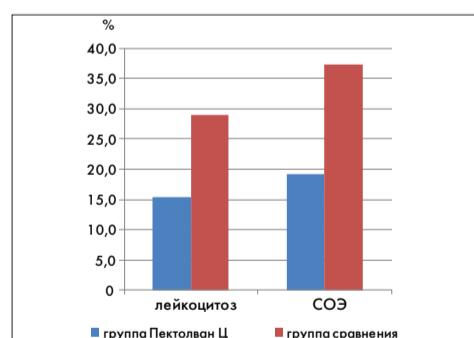

Рис. 4. Биохимические показатели крови на седьмые сутки терапии

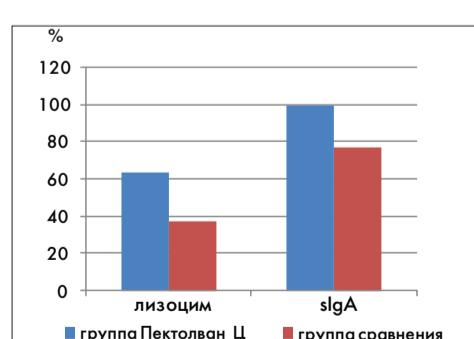

Рис. 5. Восстановление параметров местного иммунитета слизистой оболочки верхних дыхательных путей

на девятые и у одного ребенка — на десятые сутки болезни (рис. 3).

Анализ динамики показателей гемограммы позволил констатировать в большинстве случаев их нормализацию как в основной группе, так и в группе сравнения. При этом в основной группе к седьмому дню заболевания в 15,4% случаев отмечалось сохранение лейкоцитоза, в 19,2% наблюдений — увеличенной СОЭ. В группе сравнения лейкоцитоз на седьмые сутки заболевания регистрировался у 29,2% больных, повышенная СОЭ — у 37,5% пациентов (рис. 4).

Весьма показательной в исследуемых группах пациентов оказалась разница полученных в динамике лечения значений анализируемых

параметров местного иммунитета слизистой оболочки верхних дыхательных путей (табл.). Так, в основной группе уровень sIgA в слюне восстановился во всех случаях, концентрация лизоцима — в 64,3% наблюдений. В группе сравнения восстановление физиологической концентрации sIgA в слюне происходило только у 76,9% пациентов, лизоцима — лишь у 37,5% больных (рис. 5). Выявленные различия следует объяснять способностью входящего в состав Пектолвана Ц карбоцистеина восстанавливать сниженную продукцию слизистой оболочки верхних дыхательных путей sIgA и лизоцима, что в свою очередь нормализует функциональную активность ее местных иммунологических барьеров.

Разница иммунологических показателей, возможно, обуславливает и более быстрое обратное развитие клинико-лабораторной симптоматики в группе детей, получавших Пектолван Ц, что выгодно отличает данный препарат от других муколитиков и экспекторантов.

Выводы

Пектолван Ц является эффективным и безопасным откашивающим средством и может рассматриваться в качестве препарата выбора при лечении острого бронхита у детей.

Список литературы находится в редакции.

ПЕКТОЛВАН® Ц

КОМПЛЕКСНА¹ ДОПОМОГА ПРИ ВОЛОГОМУ¹ КАШЛЮ!

• сприяє розрідженню в'язкого мокротиння та виведенню його з легень¹

• зменшує кашель¹

• нормалізує місцевий імунітет у бронхах!¹

• можна застосовувати дітям з 1 місяця!¹

**АМБРОКСОЛ +
КАРБОЦИСТЕЇН**

Перелік посилань.

1. Інструкція для медичного застосування препарата Пектолван Ц.
2. Буряк В.Н./Особенности терапевтической тактики при остром бронхите у детей//Донецкий национальный медицинский университет им. М. Горького, Донецк, 2012.

Назва. ПЕКТОЛВАН® Ц

Склад: 5 мл сиропу містить амброксолу і дрохлориду лізотідіну 15 мг, карбогліцеріну 100 мг;

Характеристика. Комбінований муколітичний і відхаркувальний засіб. Поліпшуює відділення слизу та його виведення (мукоїлітарний кліренс), зменшує капіль, сприяє розрідженню надмірно в'язкого секрету бронхів. При гострих і хронічних захворюваннях дихальних шляхів, які супроводжуються утворенням секрету, що важко виділяється; запальні захворювання середнього вуха та придаючих пазух носа.

Побічні ефекти. Препарат газвичай добре переноситься хворими, рідко спостерігається загальна слабкість, шкірні висипання.

З повною інформацією про препарат можна ознайомитись в інструкції для медичного застосування. Інформація про лікарський засіб. Для розміщення у спеціалізованих виданнях, призначених для медичних установ, медичних фармацевтических працівників, а також для розповсюдження на конференціях, семінарах, конгресах, симпозіумах на медичну тематику. Р.П., МОЗ України №UA/106/5/01/01 від 25.10.2010. Виробник ПАТ "Фармак", 01080, Україна, м. Київ, вул. Фрунзе, 63, тел. (044) 496 87 00.

Фармак

Здоров'я України®

45

О.А. Ошлянська, д.м.н., Л.І. Омельченко, д.м.н., професор, І.В. Дудка, к.м.н., ДУ «Інститут педіатрії, акушерства і гінекології НАМН України», м. Київ

Особливості патоморфозу та сучасного перебігу ювенільного ревматоїдного артриту

Продовження. Початок у № 1.

Клінічні ознаки ЮРА у обстежених дітей (табл. 5), у яких був період загострення, часто характеризувалися інтоксикаційним синдромом різних ступенів виразності, що проявлялося загальною слабкістю, емоціональною лабільністю, головним болем, блідим покровом шкіри, зменшенням апетиту та порушенням сну, періорбітальним ціанозом тощо.

У дослідженні 1987-1996 рр. у хворих на ЮРА зафіксовано лихоманку у 66,6% випадків; гектичну лихоманку, що супроводжувалась третмінням – у 5,7% випадків, субфебрильну – у 30% випадків. У подальших спостереженнях гіпертермічний синдром спостерігався приблизно у половини хворих на суглобову форму ЮРА, в більшості випадків мав місце мінливий субфебриліт. Лише у 2 випадках у хворих із III ступенем активності поліартриту (3,84%) була висока гіпертермія. При суглобово-вісцеральній формі ЮРА субфебрильну температурну реакцію спостерігали у 39,74% випадків, фебриліт – у 16,66% випадків, високу гіпертермію – у 10,2% випадків, переважно при високому ступені активності захворювання.

У пацієнтів з алєрго-сенсітивною формою дебюту ЮРА протягом доби коливання показників температури тіла перевищувало 1°C з максимальними у ранкові години. Гіпертермія переважно супроводжувалася збільшенням артрапалгії.

В останнє десятиліття спостерігається зменшення виразності гіпертермічного синдрому при ЮРА. Частота

його спостереження в цілому складає 27,1%. У хворих на олігоарtrit у 90,7% випадків температурна реакція не зафіксована, у дітей із поліартритами – у 52,1% випадків (12 хворих), у пацієнтів із системною формою – у 100% випадків.

Шкірний синдром відмічено у 44,3% хворих, він характеризувався значним поліморфізмом: тимчасовим плямисто-папульозним чи уртикарним висипом над розгинальними поверхнями кінцівок – у 31 (8,35%) дитини із системними проявами; мав геморагічний характер – у 1 пацієнта; проявлявся вираженими капіляритами – у 38 хворих; телеангієтазіями – у 8 дітей; у вигляді трофічних порушень, гіпер- чи гіпопігментації – у пацієнтів із тривалим захворюванням.

Помірне збільшення регіонарних лімфовузлів спостерігалося в середньому у 40% пацієнтів із мінімальною та середньою активністю хвороби. Генералізована лімфаденопатія мала місце у 61 (16,44%) хворого на ЮРА протягом всіх періодів дослідження, відзначена переважно за наявності системних уражень при високій активності запального процесу. Суттєвих змін частоти її реєстрації в останні роки не спостерігалося.

Нейропатія зафіксована переважно у вигляді поліневралгічного синдрому, у 3 випадках мали місце прояви невритів.

У пацієнтів із суглобово-вісцеральною формою ЮРА раніше виділяли клінічні форми захворювання: з окремими вісцеритами (у 58 дітей), найчастіше такий перебіг зустрічався у осіб із початком захворювання у віці 10-12 років; алєрго-сенсітивна форма

(у 18 хворих) – переважно в ранньому (до 5 років) та препубертатному віці; хвороба Стіла (у 16 пацієнтів) – найчастіше в пубертатному періоді.

Сьогодні лікарі майже не реєструють окремі вісцерити. Найчастіше ураження внутрішніх органів при ЮРА розглядають як ускладнення хвороби (інфекційного або медикаментозного генезу).

Перебіг захворювання з переважанням артрапалгії, лімфопроліферативного синдрому, гіпертермії та висипання (що раніше розглядали як алєрго-сенсітивний Віслера-Фанконі) за останні 8 років зафіксовано лише в 4 пацієнтів молодшого віку, причому в 1 випадку вдалося підтвердити наявність синдрому CINCA/NOMID. Це пояснюється тим, що на сьогодні спеціалісти можуть більш точно диференціювати септичні стани та виділити аутоімунні хвороби серед аутозапальних вроджених синдромів.

Окрім того, в останні роки значно рідше спостерігається класичний симптомокомплекс хвороби Стіла (нами було зафіксовано лише у 4 (3,9%) пацієнтів).

У цілому зауваження у патологічний процес внутрішніх органів у тій чи іншій мірі відзначалося протягом усього періоду дослідження у 65,7% хворих на ЮРА.

Клінічні ознаки системності процесу з ураженням внутрішніх органів у хворих на суглобову форму (оліго- та поліартритичну) були вираженні значно менше, ніж у пацієнтів із суглобово-вісцеральною формою (системною) ЮРА. Аналіз виявленіх вісцеральних змін продемонстрував їх поліморфізм та варіабельність.

Л.І. Омельченко

О.А. Ошлянська

У дослідженні, проведенному в 1997-2004 рр., зміни з боку серцево-судинної системи спостерігалися в 27 хворих на суглобову форму ЮРА (51,92%) і тільки у вигляді функціональних порушень: на електрокардіограмі (ЕКГ) у 11 пацієнтів відзначено помірні зміни міокарда обмінного характеру, у 16 дітей – прояви синдрому вегетативної дисфункциї за гіпотонічним або змішаним типом. У 54 (69,23%) хворих на суглобово-вісцеральну форму (системну) ЮРА діагностовано ураження серцево-судинної системи. Серед них у 38 пацієнтів зміни були функціонального характеру (у 19 хворих діагностовано вегетативну дисфункцию, у 29 дітей – помірні обмінні зміни міокарду), але у 15 (19,23%) пацієнтів спостерігались органічні ураження серця у вигляді міокардиту, у тому числі в поєднанні з перикардитом – у 6 випадках, з ендокардитом – у 1 випадку; у 1 дитини ураження серця було діагностовано як міокардіосклероз внаслідок перенесеного міокардиту в анамнезі. За даними ЕКГ – у хворих на ЮРА із проявами кардиту були наявні тахікардія, екстрасистолія, спостерігались порушення процесів реполяризації шлуночків та внутрішньошлуночкової провідності; за результатами УЗД серця – відмічалося зменшення скорочувальної функції міокарда.

В останні роки у дітей із ЮРА відмічено певне зменшення частоти реєстрації уражень серцево-судинної системи, що обумовлено підвищеннем можливості їх діагностики та проведенням профілактичних заходів у дітей, що належать до груп ризику.

Зміни функції нирок у вигляді транзиторного сечового синдрому: незначної протеїнурії та лейкоцитурії у добовій сечі на тлі незмінених фільтраційної та концентраційної функцій мікросистемами спостерігали у незначної кількості хворих на ЮРА (табл. 5). Лише у 9 пацієнтів із системними проявами хвороби характеристика сечового синдрому (гематуруя, що переважала над лейкоцитурією, протеїнурією) та особливості клінічної картини (періорбітальні набряки, помірне підвищення артеріального тиску) відповідали гломерулонефриту. Із них у 2 хворих була помірно знижена фільтраційна функція нирок за кліренсом ендогенного креатиніну. За даними УЗД, у 1 дитини були збільшені розміри нирок. У 29,23% пацієнтів мало місце ущільнення чашковоміскової системи. У поодиноких випадках реєстрували ехоцільну утворення. Виключенням амілоїдозу не проводилося.

Патологія легень та плеврі у хворих на ЮРА було виявлено після рентгенологічного дослідження, вона проявлялася

Таблиця 5. Провідні клінічні прояви ЮРА в різні терміни спостереження хворих, абс.ч. (%)

Синдром	1987-1996 рр.		1997-2004 рр.		2005-2012 рр.			
	ЮРА, суглобова форма (n=48)	ЮРА, суглобово-вісцеральна форма (n=92)	ЮРА, суглобова форма (n=53)	ЮРА, суглобово-вісцеральна форма (n=77)	Олігоартикулярний варіант ЮІА (n=54)	Поліартрикулярний варіант ЮІА (n=23)	Системний варіант ЮІА (n=12)	ЮСА та ентеозит-артрити (n=9)
Гіпертермія	33 (68,8)	67 (72,8)	23 (44,23)	56 (71,79)	5 (9,25)	9 (39,13)	12 (100)	0
Інтоксикаційний синдром	48 (100)	92 (100)	44 (84,61)	78 (100)	21 (38,88)	23 (100)	12 (100)	5 (55,55)
Больовий синдром	48 (100)	92 (100)	44 (83,01)	72 (93,5)	18 (33,33)	23 (100)	12 (100)	9 (100)
Шкірний синдром	6 (12,5)	56 (60,9)	13 (25,0)	39 (50,0)	0	6 (26,08)	12 (100)	6
Суглобовий синдром	48 (100)	92 (100)	49 (94,23)	69 (88,46)	18 (33,33)	23 (100)	12 (100)	9 (100)
			35 (67,3)	55 (70,51)	11	21 (91,3)	10 (83,33)	7
			26 (50,0)	34 (43,58)	54 (100)	13 (56,52)	7 (58,33)	5 (55,55)
			18 (34,61)	15 (19,23)	8 (14,81)	19 (82,6)	3 (25)	8 (88,88)
Регіональна міогіпотрофія	-	-	29 (55,76)	33 (42,30)	6 (11,11)	23 (100)	5 (41,66)	9 (100)
Полінепропатія	31 (64,6)	84 (91,3)	16 (30,76)	40 (51,28)	0	3 (13,04)	5 (41,66)	7 (77,77)
Лімфопроліферативний	41 (85,4)	85 (92,4)	51 (98,07)	70 (89,74)	0	17 (73,91)	12 (100)	0
Вісцеральні ураження			34 (70,83)	63 (68,47)	33 (63,46)	56 (71,79)	18 (33,33)	6 (26,08)
			23 (47,91)	59 (54,13)	27 (51,92)	54 (69,23)	3 (5,56)	14 (60,83)
			9 (18,75)	38 (41,3)	11 (21,15)	26 (33,33)	0	7 (58,33)
			2 (4,16)	11 (11,95)	3 (5,76)	10 (12,82)	0	3 (25)
Лабораторні показники запалення	5 (10,41)	12 (13,04)	6 (11,53)	9 (11,53)	0	2 (8,69)	2 (16,66)	0
Анемія	39 (81,2)	79 (85,9)	24 (45,28)	76 (98,7)	5 (9,25)	11 (47,82)	12 (100)	1 (11,1)
Лейкоцитоз >9×10⁹ в л	31 (64,6)	84 (91,3)	29 (54,71)	74 (96,1)	1 (1,85)	5 (21,73)	11 (91,66)	0
ШОЕ>15 мм/год	21 (43,8)	62 (67,4)	22 (41,5)	76 (98,7)	21 (38,88)			

в більшості випадків підсиленням легеневого малюнку в базальніх сегментах легень. Зокрема, поєднання ураження легень та плеври відмічено у 17 дітей, у яких на рентгенограмах мали місце зрошення синусів, плевро-кардіальні шварти. Ізольованого ураження плеври нами не було виявлено. Клінічні прояви пульмоніту були діагностовані у нашому стаціонарі у 17 випадках у вигляді мігруючих вологих хрипів у легенях на тлі послабленого дихання, які супроводжувалися проявами дихальної недостатності з ефективністю лише глюкокортикоїдної терапії.

Симптоматичні гастроентерологічні розлади на тлі лікування спостерігали у третини хворих на ЮРА. Частіше їх було діагностовано у пацієнтів, які до початку ЮРА мали захворювання органів травлення. Частота симптоматичних розладів залежала від отриманого терапевтичного комплексу і частіше спостерігалась на тлі одночасного застосування у терапевтичних комплексах нестероїдних протизапальних засобів і сульфосалазину, а також нестероїдних протизапальних засобів, метотрексату та глюкокортикоїдів. За даними ендоскопічного дослідження, у 82,4% пацієнтів із ЮРА виявлено ураження слизової оболонки гастродуодenalної зони поверхневого катарального характеру.

Порушення функціонального стану печінки (помірний синдром цитолізу) діагностовано у 7,4% дітей із ЮРА переважно з високим ступенем активності запального процесу, швидко прогресуючим перебігом захворювання, у яких було проведено тривалу

терапію протизапальними засобами та метотрексатом. У 62,96% хворих на РА встановлено захворювання жовчовивідних шляхів. Неспецифічні зміни структури паренхіми печінки, за даними УЗД, виявлені у 44,4% хворих.

В останні роки відзначається загальне зменшення частоти реєстрації уражень печінки та шлунково-кишкового тракту при ЮРА (табл. 5).

За нашими спостереженнями, невелика частота порушень функції печінки у таких хворих не відповідала морфологічним змінам цього органа, які можуть бути виявлені за допомогою пункційної біопсії та аутопсії. Ураження підшлункової залози, за даними УЗД, у вигляді збільшення її відділів, нерівномірного змінення її ехоЕХ-ності, діагностовано у 69 (53,07%) дітей. Під час їх ретельного клінічного огляду в більшості випадків мала місце болючість під час пальпації у зоні проекції органа.

Невелике збільшення розмірів селезінки у дітей із ЮРА було виявлене у 5,12% випадків, з них у пацієнтів із системним важким ураженням (3,84%) мала місце гіперспленомегалія з подальшою швидкою позитивною динамікою на тлі лікування глюкокортикоїдними препаратами.

За результатами аналізу сучасного клінічного перебігу ЮРА із врахуванням катамнезу, сприятливий перебіг із повільним прогресуванням змін у суглобах та внутрішніх органах відмічено у більшості пацієнтів із алергосептичним варіантом та у 39,7% хворих на ЮРА з окремими вісцеритами. У 77,8% дітей із хворобою Стіла відзначено

гострий початок і швидко прогресуючий перебіг без стійких клініко-лабораторних ремісій. У цій групі переважали дівчатка з дебютом захворювання в пубертатному періоді.

З усіх проаналізованих випадків лише у 3 дітей з ЮРА мав місце летальний кінець (внаслідок інтеркурентної кишкової інфекції з крововиливом у надирнику, розвитку туберкульозу та припинення лікування батьками).

За даними аналізу лабораторних показників, у 1990 рр. РФ виявлено у сироватці крові тільки у 23 (17,69% випадків) хворих на ЮРА, а в подальшому періоді дослідження – лише в 7,81% випадків; це обумовлено включенням до групи спостереження дітей за іншими критеріями (див. вище). У зв'язку з тим, що РФ у дітей виявляють нечасто, його майже не застосовують як діагностичний маркер захворювання, але враховують як прогностично-значущий критерій.

В останні роки використовували визначення антитіл до циклічного цитрулінованого пептиду, які високо корелюють із серопозитивністю за РФ, але здатні виявлятися раніше і є високоспецифічним раннім діагностичним маркером для ЮРА. За нашими даними, у хворих на ЮРА антитіла до циклічного цитрулінованого пептиду визначали в 22,85% випадків, завжди при поліартркулярному варіанті хвороби, частота їх виявлення зростала пропорційно до віку дитини.

Питання прогнозування перебігу та розвитку ускладнень ЮРА є надзвичайно важливим для обрання оптимального індивідуалізованого комплексу лікування. Упродовж тривалого періоду результати лабораторних тестів – біохімічних, серологічних та імунологічних – використовували переважно для того, щоб підтвердити клінічний діагноз та визначити активність захворювання. Пізніше науковці почали вивчати значення різних клінічних та параклінічних показників також для оцінки раннього прогнозування перебігу ЮРА.

Як було зазначено вище, Східно-європейські та Американські критерії ЮРА суттєво відрізняються за формою та змістом (табл. 1), але в їх основі лежить виключення інших захворювань ревматологічного профілю, що можна здійснити лише на більш пізніх стадіях хвороби. Тому увага науковців була прикута до пошуку окремих клінічних ознак, за допомогою яких можна було би передбачити подальший перебіг захворювання. З цією метою умовно виділено поняття «ранній ЮРА», яке розглядалося як рання стадія хвороби, що характеризується антигенспецифічною активацією CD4+T-лімфоцитів, гіперпродукцією прозапальних цитокінів, проліферацією стінок капілярів та тривалістю до 1 року. ACR сформулював його діагностичні критерії як наявність таких ознак: вранішня скутість понад 1 год; артрити 3 і більше суглобів, включаючи суглоби китиць; артрити хоча б однієї з ділянок (проксимальної міжфалангової, п'ястно-фалангової та променево-зап'ястної); симетричний характер ураження суглобів; виявлення ревматоїдних вузликів та РФ; радіологічні зміни (ерозії чи значний навколо-суглобовий остеопороз при дослідженні суглобів китиць). Притому перші 4 критерії повинні відзначатися протягом не менше 6 тиж.

За своєю суттю зазначені критерії були першою спробою виділення маркерів не лише реалізації ЮРА, але

і подальшого несприятливого перебігу хвороби.

Аналогічну роботу проводили в ДУ «ІПАГ НАН України». За весь період спостережень було відмічено деякі прогностично-значущі клінічні та імунологічні особливості, які асоційовані з певними видами аутоантитіл у сироватці крові хворих. Для уточнення їх ролі в подальшому розвитку захворювання було проведено ретроспективний кореляційний аналіз співвідношення з іншими показниками стану імунної системи в обстежених дітей. Наводимо найбільш важливі для перебігу ЮРА асоціації між клінічними та імунологічними показниками та циркуляцією найбільш часто досліджуваних ревматологами аутоантитіл (обрані за $r>0,5$) (табл. 6).

Зазначені клініко-параклінічні паралелі при виявленні певних імунологічних змін при обстеженні хворого на ЮРА дозволяють передбачити прогресуюче ураження суглобів та внутрішніх органів і своєчасно провести превентивні терапевтичні заходи.

Однак питання індивідуалізованого прогнозування перебігу ЮРА у дітей ще не достатньо розроблені. Тому основною метою роботи відділення в 1990 рр. стала класифікація факторів ризику тяжкого (агресивного) перебігу ЮРА із врахуванням існуючих у той період клінічних та лабораторних показників. Оцінка різниці проводилася за методом Фішера з обчисленням критерію ϕ (кутового перетворення). Оцінку параметрів, які можуть бути маркерами високого ризику, здійснювали на основі застосування патометричної процедури розпізнавання за Є.В. Гублером і співавт. Оцінку інформативності показників – за формулою дивергенції С. Кульбака.

Показники з малою інформативністю з подальшим розглядом виключалися. Для зручності отриману інформацію вводили до диференційно-прогностичної таблиці, яка містить розташовані у порядку зменшення інформативності, виділені для аналізу показники, їх значення/інтервали та відповідні діагностичні коефіцієнти.

Критеріями віднесення хворих до групи 1 (перебіг хвороби тяжкий) були такі показники: тяжкий загальний стан, фебрильна або гектична температура, поліартріт, виражена швидко прогресуюча дефігурація зацікавлених суглобів, залучення до процесу внутрішніх органів, високі лабораторні показники активності патологічного процесу.

До групи 2 (перебіг хвороби нетяжкий) увійшли пацієнти, яким притаманні такі показники: задовільний загальний стан, нормальна або субфебрильна температура, моноартріт або олігоартріт, артраптіт без дефігурації суглобів або дефігурація без болю, відсутність тенденції до залучення до процесу інших суглобів, слабко виражені гострофазові ознаки запалення.

Враховуючи попередній досвід, як можливі фактори ризику з метою їх подальшої кількісної оцінки було виділено такі показники: вік початку захворювання; спадковість, обтяжена ревматичними захворюваннями; алергічна спадкова історія; наявність алергічних реакцій, часті ГРВІ, перенесені інфекції. Враховано такі показники в дебюті захворювання: гострий початок хвороби, активність процесу на її початку; локальний остеопороз через 6–8 міс; функціональна недостатність

Продовження на стор. 48.

Таблиця 6. Асоціації між клінічними особливостями та імунологічними порушеннями у педіатрических хворих на ЮРА

Клінічні особливості	Аутоантитіла	Інші асоційовані імунологічні зміни
Синовіti зі значими ексудативними проявами; ураження очей при ревматоїдному олігоартріті	Антитіла до ДНК	Підвищення вмісту природних кілерів
Жіноча статі; переважання артралгії; виразність остеопенічного синдрому; вісцеральні ураження	Антитіла до ДНК	Мінімальні показники активності апоптотичних процесів (за даними визначення на лімфоцитах CD95+); суттєве підвищення експресії активаційних молекул (CD25+, CD127+, HLA-DR+)
Рецидивні синовіti; значні проліферативні зміни у суглобах; ураження кишечнику, нервової та серцево-судинної систем	Антифосфоліпідні антитіла	Максимально підвищений вміст ЦІК; знижені показники фагоцитарної активності
Поліартрітична форма; ураження очей при системних формах	Ревматоїдний фактор	Максимальні значення вмісту імуноглобулінів; виразна експресія активаційних молекул
Ревматоїдний поліартріт; ураження китиць; значні деструктивні зміни у суглобах; висока активність запального процесу, старший вік	Антитіла до циклічного цитрулінованого пептиду	Серопозитивність за РФ

Таблиця 7. Фактори ризику тяжкого перебігу суглобово-вісцеральної форми ЮРА

Фактор	P ₁	P ₂	ДК _(xii)	I _(xi)
Початок захворювання у віці <5 років	0,379	0,0001	35,78	13,59
Початок захворювання у віці від 8 до 9 років	0,034	0,818	-13,81	10,82
Спадковість, обтяжена ревматичними захворюваннями	0,586	0,273	3,32	1,04
Ступінь активності захворювання I	0,0001	0,454	-36,57	
II	0,241	0,545	-3,54	47,12
III	0,759	0,0001	38,80	
Стійко підвищений показник ШОЕ	0,724	0,091	9,01	5,51
Стійко підвищений показник СРБ	0,966	0,091	10,26	8,97
Стійко підвищений показник α_2 -глобуліну	0,758	0,273	4,44	2,15
Поліартрітичний синдром у дебюті	0,551	0,0001	37,41	20,61
Ураження хребта в дебюті	0,759	0,273	4,44	2,16
Збільшення кількості уражених суглобів протягом перших 6-8 міс хвороби	0,793	0,182	6,39	3,91
Функціональна недостатність у перші 6-8 міс хвороби	0,793	0,909	9,41	6,61
Локальний остеопороз у перші 6-8 міс хвороби	0,793	0,091	9,41	6,61

О.А. Ошлянська, д.м.н., Л.І. Омельченко, д.м.н., професор, І.В. Дудка, к.м.н., ДУ «Інститут педіатрії, акушерства і гінекології НАМН України», м. Київ

Особливості патоморфозу та сучасного перебігу ювенільного ревматоїдного артриту

Продовження. Початок на стор. 46.

через 6-8 міс від початку захворювання; стійкі підвищенні показники ШОЕ, СРБ, α_2 -глобуліну; ураження ретикулоендотеліальної системи; ураження суглобів; ураження хребта; збільшення

кількості уражених суглобів протягом 6-8 міс від початку захворювання; залучення до патологічного процесу внутрішніх органів.

Для проведення підрахунків було розроблене спеціальне програмне забезпечення, яке дозволяло б розрахувати,

з якою частотою трапляються їх значення (або стосовно кількісних показників – частоту потрапляння до кожного інтервалу) за двома вибірками. За отриманими даними проводилося точне обчислення значущості різниці часток (процентів) показників за критерієм ϕ (кутового перетворення Фішера). Після цього для показників, які мають суттєву різницю, розраховано діагностичні коефіцієнти та проведено оцінку їх інформативності.

Після здійснення всіх розрахунків відібрано показники, які мали високі діагностичні коефіцієнти та достатню інформативність. Вони увійшли до наведеного нижче списку факторів ризику тяжкого перебігу суглобово-вісцевальної та суглобової форм ЮРА (табл. 7 та 8).

Слід підкреслити, що майже всі наведені ознаки є або суто клінічними показниками, або параметрами, які досить легко встановити при звичайному обстеженні.

Пораховані за допомогою спеціалізованої програми суми оцінок у кожного хворого та зіставлення їх із характером перебігу ЮРА дозволили встановити такі кількісні критерії: якщо сума оцінок непов'язаних між собою (некорельзованих) факторів ризику >20 , то можна з впевненістю казати, що перебіг хвороби буде мати тяжкий (агресивний) характер, а якщо вона <20 (пороги процедури Вальда для 99% вірогідності), то перебіг буде повільно-прогресуючим.

У 2000-х рр., коли окрім рутинного обстеження дитини з ЮРА стали широко використовувати низку імунологічних показників (уміст у периферичній крові окремих субпопуляцій лімфоцитів, циркулюючих імунних комплексів, аутоантитіл), було проведено їх дискримінантний аналіз, який дозволив удосконалити можливості прогнозування важкого перебігу як системних хвороб сполучної тканини, так і ЮРА.

Серед показників гемограми та імунологічних значень кожна група мала 51 параметр (табл. 9), серед яких обирали найбільш значущі за показником r .

У результаті лінійного дискримінантного аналізу відібрано 16 найбільш інформативних параметрів. Їх дискримінантна функція D описувалася формулою:

$$D = 5,712 + 4,491 \times A - 0,375 \times B + 0,310 \times C + 0,249 \times E - 0,172 \times F + 0,122 \times G + 0,095 \times L - 0,092 \times M + 0,087 \times N + 0,062 \times K - 0,051 \times S + 0,038 \times Z + 0,030 \times X - 0,019 \times V - 0,012 \times H - 0,011 \times Y,$$

де D – узагальнена дискримінантна функція гематологічних та імунологічних параметрів;

A – уміст ЦІК;
B – абсолютний моноцитоз;
C – значення імунорегуляторного індексу;

E – титри антинуклеарних антитіл;
F – уміст імуноглобуліну M;
G – уміст імуноглобуліну G;

L – показник умісту лейкоцитів у периферичній крові (в 1 мкл);

M – відносний уміст сегментоядерних лімфоцитів;

N – відносний уміст цитотоксичних Т-лімфоцитів;

K – кількість еритроцитів в 1 мкл крові;

S – відносний уміст Т-лімфоцитів-хелперів;

Z – уміст імуноглобуліну A;

X – відносний уміст природних кілерів;

V – відносний уміст активованих Т-лімфоцитів;

H – уміст гемоглобіну в крові;

Y – відносний уміст лімфоцитів у сироватці крові.

Вирішальними критеріями щодо прогнозу розвитку та перебігу захворювання були такі: при $D > 0$ – у дитини має місце ЮРА, при $D > 30$ – вірогідний несприятливий перебіг захворювання. Ймовірність правильної класифікації хворих за зазначеними гематологічними і імунологічними параметрами дорівнювала 89,6%. Сила дискримінації за цими показниками становила 85,2%.

Зазначені дані математичної обробки дозволяють прогнозувати перебіг ЮРА та виділити групу дітей для проведення у них більш агресивної терапії.

Висновки

В останні десятиріччя внаслідок підвищення діагностичних можливостей та досягнення успіхів у фармакотерапії спостерігається певний патоморфоз ЮРА: зменшилася частка дітей із неуточненими системними артритами; знизилася загальна активність захворювання та тяжкість його перебігу; зменшилася частота виявлення вісцеверітів, великої кількості уражених суглобів, розвитку важких ускладнень. У той же час унаслідок видозміни дефініції ЮРА на ЮІА спостерігається зростання частки ювенільних олігоартритів у загальній структурі захворювання, катамнез яких потребує подальшого спостереження для уточнення діагнозу. У цілому в цій когорті пацієнтів спостерігається найкращий прогноз перебігу захворювання, у більшості випадків формуються стійка клініко-лабораторна ремісія. При цьому протягом десятиліть зберігається структура тригерних чинників та вікових піків дебюту захворювання (у пацієнтів віком 3-5 років та у препубертатний період), які переважно обумовлені особливостями становлення імунної системи в організмі дитини.

Виділено такі критерії несприятливого перебігу захворювання: початок захворювання у пацієнтів з обтяженим сімейним анамнезом у ранньому віці; висока лабораторна (суттєве підвищення показників ШОЕ, СРБ, умісту імуноглобулінів та циркулюючих імунних комплексів) та клінічна (велика кількість уражених суглобів у дебюті захворювання та формування остеопорозу та функціональної недостатності в перші 6 міс) активність захворювання; суттєве підвищення імунологічних маркерів активності аутоімунного запального процесу (виявлення антинуклеарних антитіл, активованих Т-лімфоцитів, зростання імунорегуляторного індексу).

Своєчасне врахування цих критеріїв дає змогу виділити групу пацієнтів, яким необхідне не тільки проведення терапії протизапальними та хворобомодифікуючими протиревматичними лікарськими засобами, але й призначення препаратів біологічної дії. Для вибору оптимальної тактики біологічної терапії проведено аналіз імунологічних особливостей ЮРА в залежності від форми перебігу, результати якого будуть представлені в наступному повідомленні.

Список літератури знаходиться в редакції.

Таблиця 8. Фактори ризику тяжкого перебігу суглобової форми ЮРА

Фактор	P_1	P_2	$DK(x_{ij})$	$I(x_i)$
Ступінь активності захворювання I	0,0001 0,6	0,381 0,0001	-35,79 37,78	36,25
Часто підвищений показник ШОЕ	0,8	0,23	5,41	3,09
Часто підвищений показник СРБ	0,999	0,07	11,55	10,74
Ураження хребта в дебюті	0,999	0,231	6,36	4,89
Збільшення кількості уражених суглобів протягом перших 6-8 міс	0,8	0,23	5,41	3,09
Функціональна недостатність у перші 6-8 міс хвороби	0,999	0,461	3,36	1,81
Локальний остеопороз протягом перших 6-8 міс хвороби	0,999	0,461	3,36	1,81

Таблиця 9. Значення показника r для окремих гематологічних та імунологічних параметрів

	Значення r для відповідного параметру
Гематологічний параметр	
Гемоглобін	0,05
Еритроцити	0,06
Тромбоцити	0,7
Більш тривалий час згортання крові	0,7
ШОЕ	0,36
Кількість лейкоцитів	0,81
Відносний вміст моноцитів	0,5
Абсолютний вміст моноцитів	0,03
Відносний вміст лімфоцитів	0,25
Абсолютний вміст лімфоцитів	0,24
Відносний вміст сегментоядерних лімфоцитів	0,58
Імунологічний параметр	
Відносний вміст цитолітичних Т-лімфоцитів	0,00006
Абсолютний вміст цитолітичних Т-лімфоцитів	0,002
Абсолютний вміст Т-лімфоцитів-хелперів	0,83
Відносний вміст Т-лімфоцитів-хелперів	0,49
Абсолютний вміст цитотоксичних Т-лімфоцитів	0,05
Відносний вміст цитотоксичних Т-лімфоцитів	0,65
Абсолютний вміст Т-лімфоцитів	0,51
Відносний вміст Т-лімфоцитів	0,49
Відносний вміст активованих HLA-DR+ Т-лімфоцитів	0,38
Абсолютний вміст активованих HLA-DR+ Т-лімфоцитів	0,06
Відносний вміст CD25+ Т-лімфоцитів	0,001
Абсолютний вміст активованих CD25+ Т-лімфоцитів	0,48
Відносний вміст активованих CD127low Т-лімфоцитів	0,0004
Абсолютний вміст активованих CD127low Т-лімфоцитів	0,21
Відносний вміст В-лімфоцитів	0,55
Абсолютний вміст В-лімфоцитів	0,51
Відносний вміст CD5+ В-лімфоцитів	0,01
Абсолютний вміст активованих CD5+ В-лімфоцитів	0,12
Відносний вміст природних кілерів	0,71
Абсолютний вміст природних кілерів	0,33
Відносний вміст активованих CD8+ природних кілерів	0,01
Абсолютний вміст активованих CD8+ природних кілерів	0,11
Імунорегуляторний індекс	0,18
Вміст ЦІК	0,000005
Імуноглобулін А	0,03
Імуноглобулін М	0,05
Імуноглобулін G	0,13
Виявлення діагностично-значущих титрів антistreptolіzінів	0,12
Вміст АНА	0,0000002
Титрі АТ до ЦЦП	0,001

Оригінальний дезлоратадин

ЕРІУС®

www.aerius.com.ua

№ 1 в призначеннях
спеціалістів!¹

НАУКА ПРОТИ АЛЕРГІЇ

НОВИНКА!
ТАБЛЕТКИ № 7 ВЖЕ В АПТЕКАХ
для максимального комфорту ваших пацієнтів!

ІННОВАЦІЙНА ФОРМУЛА²
усуває різні симптоми

ДІЄ ШВИДКО²
через 30 хвилин

ЗАХИЩАЄ НАДОВГО²
активний протягом 24 годин

 MSD

Скорочена інформація про препарат Еріус®

Діюча речовина. Desloratadine. Лікарська форма. Табл., в/плівкою оболонкою, містить 5 мг дезлоратадину; сироп — 1 мл містить 0,5 мг дезлоратадину. Фармакотерапевтична група. Антигістамінні засоби для системного застосування. Код ATC. R06A X27. Показання. Усунення симптомів, пов'язаних з: алергічним ринітом (чхання, виділення з носа, свербіж, набряк та закладеність носа, а також свербіж та почервоніння очей, слізотеча, свербіж піднебіння та кашель); крапив'янко (свербіж, висипання). Протипоказання. Підвищена чутливість до активної речовини або до будь-якої допоміжної чи до лоратадину. Побічні реакції. Стомлюваність (1,2%), сухість у роті (0,8%) та головний біль (0,6%). У дітей віком від 6 до 23 місяців найбільш частими (у порівнянні з плацебо) небажаними явищами були діарея (3,7%), пропасnicя (2,3%) і безсоння (2,3%). Фармакологічні властивості. Дезлоратадин — це неседативний антигістамінний препарат тривалої дії, що має селективну антагоністичну дію на периферичні H₁-рецептори. Після перорального введення дезлоратадин селективно блокує периферичні гістамінові H₁-рецептори. Препарат не проникає у центральну нервову систему. Категорія відповідності. Без recepta. Повна інформація міститься в інструкції для медичного застосування препаратору.

¹ Серед брендів групи R06A. Антигістамінні засоби для системного застосування у 2012 році Еріус — № 1 за призначеннями лікарів України, зокрема алергологів, пульмонологів, дерматологів, отоларингологів, за даними дослідження «PharmXop» — щомісячний моніторинг призначень лікарів 17 спеціальностей.

² Інструкція до медичного застосування препаратору Еріус, затверджена наказом МОЗУ №46 від 25.01.12

©ТОВ «МСД Україна» 03038, Київ, вул. Амосова, 12, 3-й поверх, тел.: (044) 393-74-80. © SCHERING-PLOUGH LTD. www.msd.ua

Р.п.: таблетки — наказ МОЗ України № 46 від 25.01.2012 № UA/5827/01/01; сироп — наказ МОЗ України № 77 від 01.02.2013 № UA/5827/02/01.

Перед застосуванням лікарського засобу обов'язково проконсультуйтесь з лікарем та ознайомтеся з інструкцією для застосування.

MCC-UKR-043-22.01/14

